

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૬ ૨૧૭

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ રૂઝુલુ દરિયામ - ૨

વિષય પૃથ્વી

કુતુહલ ઇસલામ

હિસ્સા આડવાં.

કરદુ ઝખાન ઓર ગુજરાતી હરકમે

લિખનેવાલે

નિઝામુદ્દીન અમીરુદ્દીન કુરેશી

તીન દરવાજા, અહમદાબાદ.

પગલીશર

નિઝામીયા બુક હિંચા કે લીય.

સરદારખાન શ્રેઝુદ્દીનખાન હસની

તીન દરવાજા, અહમદાબાદ.

પહેલી મરતબા

કેળી ૫૦૦

લિખરી ૧૩૩૬

સને ૧૯૧૮

કીમત એક રૂપીઆ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ પ્રેસાલય
ગુજરાતી કાંપોઝીટર-સંગ્રહ
૭૩૫૭

આ પુસ્તક કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર્ડ કરાવી
સર્વ હક સ્વાધીન રાખ્યા છે.

અમદાવાદ-પાનકોરના નાકે ધી મનહર પ્રીન્ટીંગ
પ્રેસમાં મોતીલાલ ગણપતરામે છાપ્યું.

મી. નિઝામુદ્દીન કુરેશી કૃત પુસ્તકોનું સિસ્ટ.

૧	અલ ઇસલામ	૧-૮-૦
૨	હઝરત મોહમ્મદસલ્લનું જીવન વૃતાંત	૦-૧૨-૦
૩	અમારા નબી અને તેમના બોધવચન	૦-૮-૦
૪	અમારા નબી	૦-૨-૦
૫	અમારા રસુલના સદગુણો	૦-૧-૦
૬	ઇસલામના અર્થ	૦-૧-૦
૭	તવહીદ	૦-૧-૦
૮	ઇસલામની ઇબાદતો	૦-૧-૦
૯	ઇસલામી નીતીશાસ્ત્ર	૦-૧-૦
૧૦	તઝકીરએ મોહરરમ	૦-૧-૦
૧૧	તોહફએ ઇફુદ દોહા	૦-૧-૦
૧૨	મઝહબી નોંધપોથી	૦-૧-૦
૧૩	ઈદના દરબાર	૦-૧-૦
૧૪	હાલાતે ઇસિતમબોલ	૦-૪-૦
૧૫	નવાબ સદરુદ્દીન હુસેનખાનનું જીવન વૃતાંત	૦-૮-૦
૧૬	બહારે રમજાન	૦-૨-૦
૧૭	કુતહુલ ઇસલામ હિસ્સા પહેલા	૧-૦-૦
૧૮	„ હિસ્સા દુસરા	૧-૦-૦
૧૯	„ હિસ્સા ત્રીસરા	૧-૦-૦
૨૦	„ હિસ્સા ચોથા	૧-૦-૦
૨૧	„ હિસ્સા પાંચવાં	૧-૦-૦
૨૨	„ હિસ્સા છઠ્ઠા	૧-૦-૦
૨૩	„ હિસ્સા સાતવાં	૧-૦-૦

૨૪	„	હિસ્સા આઠવાં ૧-૦-૦
*૨૫	જામે ત્રીપોલી ભાગ ૧	૦-૧૨-૦
૨૬	„ ભાગ ૨	૦-૧૨-૦
૨૭	„ ભાગ ૩	૦-૧૨-૦
૨૮	„ ભાગ ૪	૦-૧૨-૦
૨૯	ગવહરનન અથવા અલખેલીનાર	૧-૮-૦
૩૦	કનીઝે ફાતમા	૧-૪-૦
૩૧	આખેદા	૦-૧૨-૦
૩૨	નસીરુદ્દીન	૦-૮-૦
૩૩	સક્કીમ અને મેહરુનીસા	૦-૮-૦
૩૪	અણુધારી આફત	૦-૮-૦
૩૫	નિઝામી વાર્તાઓ	૦-૧૦-૦
*૩૬	સોમનાથની મુર્તિ	૦-૪-૦
૩૭	જહાંગીર	૦-૪-૦
૩૮	અખતર મહેલ	૦-૨-૦
૩૯	ઇદની એક અનમોલ ભેટ	૦-૨-૦
૪૦	ફાકામાં રોઝા	૦-૧-૦
૪૧	જેશે જવાની	૦-૪-૦
૪૨	કપ્તકથા (સચિત્ર)	૧-૦-૦

નિઝામીયા બુક ડિપો,

ત્રણ દરવાજા-અમદાવાદ.

* આ ચિન્હવાળા પુસ્તકો બિલકુલ પુરા થઈ ગયાં છે.

પેશકશ.

વાલાશાન જનાબ મોઅલ્લા અલકાબ

દરબાર મલેક શ્રી ઝૈનખાનજી સાહબ

ખડાદુર દામે ઇકબાલહુ વાલીયે

રિયાસતે દસાડા.

કુતુહલ ઇસલામકા આઠવાં હિસ્સા પેશતર કે હિસ્સોંકી તરાફ આપહીકી ખિદમતમેં પેશ કરતા હું ક્યોંકે ઇસ તારીખી સિલસિલેકે જો હિસ્સે શાયે હુવે હેં વો સબ આપહીકી ઇનાયતો અલતાફકા અતીયા હેં. વર ન ઇસ ગિરાનીકે ઝમાનેમેં ઇસ સિલસિલેકા શાયે હોના મુશકીલ નહીં તો ના મુમકિન તો ઝુરરહી થા. ખુદા આપકો સલામત રખે. આમીન.

તા. ૨૫-૬-૧૮

અહમદાબાદ.

ન્ય. ઝમંદ

નિઝામુદ્દીન.

ફેહરિસ્તે મઝામીન

ખાખ	સફા
૧ હઝરત ઉસમાન રહીઠ્ઠી ખિલાફત	૧
૨ ફતેહ અફરીકા	૧૨
૩ શાહે ઇરાનકા અંજામ	૨૫
૪ બેહરી જંગ	૨૮
૫ અરબ સલ્તનતમેં હલચલ	૩૨
૬ હઝરત ઉસમાન રહીઠ્ઠી શહાદત	૪૧
૭ અમીરૂલ મોમેનીન હઝરત અલી રહીઠ્ઠી ખિલાફત.	૬૨
૮ જંગે જમલ	૭૫
૯ જંગે સિક્કીન	૮૪
૧૦ હઝરત અલી રહીઠ્ઠી શહાદત	૯૬
૧૧ હઝરત હસન રહીઠ્ઠી ખિલાફત	૧૦૫
૧૨ હઝરત અલી રહીઠ્ઠી ઝરરીન કલામ	૧૦૮
૧૩ વફાતુર રસુલ	૧૧૧
૧૪ શુરૂ ઇસલામકે છે શહીદ	૧૫૮

દિખાયા.

ખુદાવંદે કરીમકા લાખ લાખ એહસાન હે કે ઉસને અપને હખીખ રસુલે કરીમ સલ૦કે સદકેમે' મુઝ નાચીઝકી કલમસે કુતુહુલ ઇસલામકા આઠવાં હિસ્સા મુરત્તખ કરાકર શાયે કરાયા, યે ઉસીકા ફઝલ હે, યે ઉસીકા રહેમ હે, યે ઉસીકા અતીયા હે વર ન મુઝ નાચીઝ કી તો યે હાલત હે કે મન આનમો મન દાનમ.

કુતુહુલ ઇસલામકે ઇસ હિસ્સેમે' સિલસિલેવાર હઝરત હસન રદી૦કી ખિલાફત તકકે હાલાત દરખ કરકે શહાદત હઝરત હુસેન રદી૦કે હાલાત દરખ કરનેહીકો થા કે મેરે ખીરે મુરશહ હઝરત ખવાળ હસન નિઝામી સાહબકી તાલીફ કરદા કિતાબ મોહરરમનામા યાદ આ ગઇ. જો અલી હાલમે' શાયે હુઇ હે મગર ઇસ થોડીસી મુદદતમે' ઇસ કિતાબકા પહેલા એડીશન ખતમ હોકર દુસરા શાયે હો ગયા. અયસી મકબુલ કિતાબમે' શહાદત ઇમામ હુસેન રદી૦કે હાલાત લિખને કે અલાવા હઝરત ખવાળ સાહેબને તારીખે ઇસલામકી ઇખતિલાફ હાલતપર પુરે તોરસે રોશની ડાલી હે આર જુસ નાઈતતિફાકીકે બાઅસસે હઝરત ઇમામ હુસેન રદી૦કી શહાદતકા વાકેઆ ઝુહુરમે' આયા હે વો બોહોતહી સાફ અલફઝમે' મુસતનદ કિતાબોંકે હવાલાતસે લિખા હે. શહાદતકે બાબમે' યુ તો સેકડોં કીતાબે' લીખી ગઈ હે' મગર નઈ તરકીબસે મુસતનદ દલાયલકે સાથ અયસી એકલી કિતાબ શાયે નહીં હુઇ. ઇસકે દેખનેસે શહાદતકા સખખ

સાફ અહિર હોખતા હે ઇસલિયે મેંને ઇસ તારીખી સીલસીલેમેં ઉસ કિતાબકો શામિલ કર લીયા.

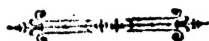
ઇસી હિસ્સેસે મોહરરમનામા શુરૂ કિયા હે અલી ઇબતિદામેં જિયાદાતર વો હાલાત દરજ હેં જે ઇસ તારીખી સિલસિલેકે પઢનેવાલોંસે પોશીદા નહીં હેં તાહમ ઉનમેં ચંદ ખાતેં અયસી હેં જુસકા જનના ઝૂરૂ થા. ઓર બગેરે ઇસકે જનને શહાદતકા મઆમિલા સમજમેં નહિં આ સકતા થા. ઇસ લિયે ઉન હાલાતકો દરજ કરલિયા હે.

મેં ઇસ મોકેપર અપને રૂહાની પેશવા હઝરત ખવાજ હસન નિઝામી સાહબ દહેલવીકા તહે દિલસે શુક ગુઝારહું કે આપને અપની મકબુલ કિતાબ મોહરરમનામેકો ગુજરાતી લિખાસ પહેનાનેકી ફકત ઇજાઝતહી અતા નહીં ફરમાઇ બલકે ઇસકે અલાવા આપકી હર તસનીફ જે કરીબન પચાસ હેં સબકો ગુજરાતી ઝબાનમેં તરજુમાં કરનેકા હક અતા ફરમા દિયા. ઇસસે મેં હર ઉસ શખ્સકો ઇતતિલા દેતા હું જે હઝરત ખવાજ સાહબકી ઉરદુ તસાનીફકા ગુજરાતી તરજુમાં કરનેકા ઇરાદા રખતા હો પહેલે મુઝસે ઇજાઝત હાસલ કર લે વર ન કાયદેકે ઇવજ તુકસાન ઉઠાયગા.

અબ ખુદાવંદે કરીમકી દરગાહમેં દોઆ ફરમાઇયે કે કુતુહુલ ઇસલામકે દસ હિસ્સે જદદ શાયે હોકર નાઝેરીનકી ખિદમતમેં પહોંચ જાયેં ઓર ઉસકે બાદ “તઝકીરએ હિંદ” નામી મશહુર કિતાબકે દસ હિસ્સે શાયે હોં.

નિઝામુદ્દીન ફરેશી.

ફુતુહુલ ઇસલામ.

હિસ્સા આઠવાં.

ખાખ ૧.

હઝરત ઉસમાન રદીઠ્ઠી ખિલાફત

૧ લી મોહરરમ હિજરી ૨૪.

તારીખે ઇસલામકા ગોલડન એજ (ઝરરીન ઝમાના) હઝરત ઉમર રદીઠ્ઠી વફાતકે સાથડી ખતમ હો ગયા. વો ખાહમી ઇતતિહાદ, વો કોમી યગાનેગત ને આં હઝરત સલઠ્ઠકે મુબારક કદમોંકી ધરકતએ એહમે અરબકો નસીબ હુઇથી એર ને ખુલફાએ અવલીની દુરખદેશી, તદખબુર, દાનાઈ, બેનફસી, સાહગી એર અખલાકી જુરઅતસે બહાલ રખી ગઈથી ઉસકા શીરાઝા, અબ ખુલના શુરૂ હો ગયા.

ઘોર પહેલેકી રકાબતે ઘોર બાહમી રક્કો હસદ અપના રંગ દિખાને લગે. સાબેકોકો આખિરોંપર ફજીલત દેને, અપના જાતી કાયદા મુતલક ન ઉકાને, અપને અઝીઝ અકારખકો મેહેઝ ઇસલિયે કે વો રિશ્તેદારહે કાયદા ન પહોંચાને ઘોર ઝોહોદો તકવા ઘોર ખિદમતે ઇસલામકો કાબેલીયતકા મીઆર કરાર દેનેકા ઝરરીન ઉસુલ ને ખુલુફાએ અન્વલીનને મેહેઝ કોમી બેહતરીકો મદેનઝર રખકર કાયમ કિયા ઉસમેં ફરક આને લગા. તમામ એહલે અરખકો એક કોમ બનાયે રખને, કોમી બેહતરીપર અફરાદકી બેહતરી મુનહસિર રખને ઘોર જાતી કાયદેકો કોમી કાયદેપર ફરખાન કરનેકી સહી ઘોર બેનઝીર ચાલ જીસપર ખુલુફાએ અન્વલીન ચલતેથે ઉસમેં અખ તગઇયુર આને લગા.

ઇન વાઝેઆતકો પઢનેકે પહેલે નાઝરીનકો ચાહીયેકે કુતુહુલ ઇસલામકા ચોથા હિસ્સા દેખલેં જીરકે સેંતાલીસવેં ખાખમેં અકવામે અરખકે ઉનબાનસે ને મઝમુન છપાહે ઉસકો જોરસે દેખને કે બાદ ઝેલકા મઝમુન શુરૂ કરેં.

હઝરત ઉમર રદીઠકી વફાતપર છે મેમબરોંકી કોનસિલ ખલીફા મુનતખિખ કરનેકે લિયે મુનઅકિદ હુઈ. જીસમેં હઝરત અલી કરઠ, હઝરત ઉસમાન રદીઠ, હઝરત ઝુબેર રદીઠ, હઝરત તલહા રદીઠ, હઝરત સાઅદ બિન

અબી વિકાસ રદીઠ ઓર હઝરત અબદુર રહેમાન બિન
 ઓફ રદીઠ શામિલ થે. કઇ દિન તક મુખાહિસા હોતા રહા.
 આખિર યે તજવીઝ કરાર પાઈકે હઝરત અલી કરઠ ઓર
 હઝરત ઉસમાન રદીઠ મેંસે જો શખ્સ યે મનઝુર કરેકે વો
 એહકામે ખુદા વ રસુલ સલઠ ઓર ખુલુફાએ અન્વલીન કે
 નકશે કદમપર ચલેગા ઉસકો ખલીફા નામઝદ ક્રિયા જાયગા.
 પેહલે હઝરત અલી કરઠ કે સામને યે શર્ત પેશકી ગઈ.
 હઝરત અલી કરઠ ને જવાબ દિયા:—

“ મેં ખુદા વ રસુલ સલઠકે એહકામકી તાઅમીલ
 પુરે તોરપર કરૂંગા મગર ખુલુફાએ અન્વલીનકી તકલીફકા
 લાઝમી તોરપર પાળંદ નહીં રહુંગા ” ઇસકે બાદ યેહી
 શર્ત હઝરત ઉસમાન રદીઠકે પેશ કી ગઈ. હઝરત ઉસમાન
 રદીઠ ને યે શર્ત ફિલફેર મનઝુર કરલી ઓર ઇતતિફાકે
 રાયેસે વો ખલિફા (અમીરૂલ મોમેનીન) નામઝદ ક્રિયેગયે.

હઝરત ઉસમાન રદીઠકી ઉમર ઉસવજત સતર સાલકે
 કરીજથી. આપ બડે આહિદ, આખિદ, રોઝેદાર ઓર
 કુરાન ખવાન થે. વો એક અમીર ઘરાનેકે થે વો અપને
 માલસે ઇસલામકી ખિદમત અદા કરતે રહે. ઉનકા લકબ
 ગની મશહુર થા. વો બડે કુશાલ ઓર સખી થે. મદીને
 મેં મસજીદે નમવી ઓર આં હઝરત સલઠકે રહાયશી

મકાનાતકે લિયે ઝમીન હઝરત ઉસમાન રદીંને ખરીદ કર દીધી. ફિર એક પુરાના કુંવા જીસકા પાની નિહાયત શીરીન થા ચહુદીયોંસે ખરીદ કર એહલે ઇસલામકે લિયે વકફ કરદિયા. જંગે તખુકકી ચઢાઈમે જો આં હઝરત સલ્વં કે એહેલમે હુઈથી ખુસુસીયતકે સાથ ખોહોતસા સામાન ઓર ઝરેનકહ હઝરત ઉસમાન રદીંને મુહઈયા કર દિયા. હઝરત ઉસમાન રદીંકો ઝુનતુરેન લી કેહતેથે ઇસ કી ચે વજેહ હે કે આં હઝરત સલ્વંકી દો બેટીયાં વકે ખાદ દીગરે હઝરત ઉસમાન રદીં કે નિકાહમે આઈ. અલાવા ઇસકે હઝરત ઉસમાન રદીં આં હઝરત સલ્વં કે કરીખી રિસ્તેદાર થે. યાઅને અબ્દે મનાફ કે દો બેટેથે. એક અબ્દે શમ્સ, દુસરા હાશમ. હાશમસે આં હઝરત સલ્વંકી શાખ ચલી ઓર અબ્દેશમ્સકા બેટા ઉમઈયા થા. ઉમઈયા કે એક બેટકા નામ હરથ થા. જીસકા બેટા અખુસુફીયાન ઓર ઉસકા બેટા મોઆવીયા થા ઓર ઉમઈયા કે દુસરે બેટકા નામ અખુલ આસથા. અખુલ આસકા એક બેટા અફફાન થા જીસકે બેટે હઝરત ઉસમાન રદીં થે. અખુલ આસકા દુસરા બેટા હકમ થા. જીસકા બેટા મરવાન થા. આં હઝરત સલ્વં ઓર હઝરત અલી કરં બની હાશમ કેહલાતેથે ઓર હઝરત ઉસમાન રદીં, મઆવીયા, મરવાન વગયરા બની ઉમઈયા કેહલાતે થે.

હઝરત ઉસમાન રદીઠ્ઠી બે રહેમદિલીથે ઓર અપને અકારિબકે સાથ ઉનકો બડી મોહબ્બતથી. જો એક કિતરી તકાઝા હે. ઉનકે અઝીઝ અકારિબલી ઉનકી રહેમ દિલી ઓર ફઘયાઝીસે બ ખુબી વાકિફથે. ઇસલિયે અપને ફાયદેકી ખાતિર ઉનકે ગિરદો પેશ રહેતે થે. હઝરત ઉસમાન રદીઠ્ઠી અચ્ચા હુકમ મકકેકી ફતેહ કે ખાદ મુસલમાન હો ગયાથા. મંગર ઉસને મુસલમાન હોકર આં હઝરત સલઠ્ઠી કે સાથ ગદદારીકી. ઇસપર આં હઝરત સલઠ્ઠીને ઉસકો જલ્લા વતન કરદિયાથા. ખુલુફાએ અબ્બલીન કે વકતમેં હુકમને કઇ મરતબે વતન આનેકી ઇજાઝત માંગી મંગર ઉસકો ઇજાઝત ન દી ગઇ. હઝરત ઉસમાન રદીઠ્ઠી બે બલીફા હોતેહી હુકમને વતન આનેકી ઇજાઝત તલબ કી. હઝરત ઉસમાન રદીઠ્ઠીને મેહેઝ રહેમદિલીસે ઉસકો ઇજાઝત દેદી. ઓર અલાવા ઇસકે ખઝાનએ આમરાસે ઉસકો એક લાખ દિરહમ ખખશ દિયે. ઉસકે બેટે મરવાનકો અપના હામાદ બનાકર અપના વઝીર મુકરર કર દિયા. ઓર ખિલાફતકી મોહોર ઉસકે હવાલે કર દી. મરવાન બડા ચાલાક આદમી થા. યો હઝરત ઉસમાન રદીઠ્ઠી ઇતિતિલા કે બગેર ગવરનરોંકે નામ હુકમ એહકામ જારી કર દેતા થા. હઝરત ઉસમાન રદીઠ્ઠી ને ઉમરૂ બિન આસ રદીઠ્ઠી કે મિસરકી ગવરનરીસે માઅઝુલ કરકે ઉનકી જગે અપને સોતેલે લાઈ અબ્દુલ્લા બિન

સાઅદકો મુકરર ફરમાયા. અબદુલ્લા બિન સાઅદ અરબમેં એક મશહુર દિલાવર ઓર શેહસવાર થા. વો કુછ કિન કાતિયે વહી રસુલુલ્લાહ સલ૦ રહા થા. મગર ઉસને યે શરાત શુરૂ કી કે વહી લિખનેમેં ઉસને અપના દબલ દેના શુરૂ કર દિયા. ઓર કમોબેશી કરને લગા. ઉસકી શરાત ફિલફેર ઝાહિર હો ગઈ. ઓર વો સઝાકે ખોદ્દે મકકે ભાગ ગયા. મકકેકી ફતેહ પર આં હઝરત સલ૦ ને ઉસકે કતલકા હુકમ મારી કિયાથા મગર હઝરત ઉસમાન રહી૦ કી સિક્રારશપર ઉસકી જાન બચશ દી ગઈ. હઝરત ઉસમાન રહી૦ ને અપને એક ઓર ભાઇકો જુસકા નામ વલીદ થા ઓર જુસકે બાપને ઇબતિહાએ ઇસલામમેં આં હઝરત સલ૦કા ગલા ઘોંટકરઆપકો અધમુવા કરદિયા થા. ઓર જુસકા ચાલ ચલન મુશતબાહથા કુદ્દેકા ગવરનર મુકરર કિયા. શામકે ગવરનર હઝરત ઉસમાન રહી૦ કે ચચેરે ભાઈ મઆવીયા બિન અબુ સુફિયાન ચે. જો અબુ સુફિયાનકે બાદ બની ઉમઘયા કોમકે સરદાર ચે. ઉનકો હઝરત ઉમર રહી૦ ને જુનુબી શામ ચાઅને સુબએ દમિશ્કકે ગવરનર મુકરર કિયેચે. મગર હઝરત ઉસમાન રહી૦કે ઝમાનેમે મઆવીયા કો કુછ ઇબતિયાર હાસલ ન થા. સિવાયે ઇસકે કે ખલીફ એ સાની રહી૦ કે એહકામકી તાઅમીલ કરતે રહેં ઓર રિઆયામેં અહલ ઓર ઇનસાફ કાયમ રખેં. હઝરત ઉમર રહી૦ અપને

ગવરનરોંકી સખત નિગરાની કરતે રહેતેથે મગર હઝરત ઉસમાન રદીઠ કુછતો ઇસલિયે કે વો અઘપુલ ઉમરથે ઓર ખિલાફત કે ગિરાંખાર બોઝકે મુતહમ્મીલ ન હોસકતેથે. ઓર કુછ ઇસલિયે કે વો બડે રહેમદિલ થે ઓર સખતગીર ન થે. ઉનકે માતેહત ગવરનર બાઇખતિયાર હોતે ગયે. ઉન્હોંને સાદા ઝિંદગી છોડદી. ઓર દુનિયાવી શાનો શવક્ત ઓર અયશો ઇશરતમેં પડ ગયે. બની ઉમદયા ખાનદાન બડા બહ તલબ ઓર દુનિયાદાર થા. ઉન્હોંને હઝરત ઉસમાન રદીઠ કી ખિલાફતકો અપના ઇકતિદાર બઢાને ઓર અપની તાકત મઝબુત કરનેકે લિયે ગનીમત સમજા. ઓર હઝરત ઉસમાન રદીઠકી રહેમદિલી ઓર હમદદીકા બડા ફાયદા ઉઠાયા.

હઝરત અબુબકર સિદદીક રદીઠ ઓર હઝરત ઉમર રદીઠ ને અપને અઝીઝે અકારબ કો ડોઢ બહ વ મનસબ અતા નહીં કિયાથા. જુસકા મુફ્તસલ ઝિક પિછલે હિસ્સેમેં આ ચુકાહે. વો હમેશા દુસરોંકો તરજુહ દેતે રહે. ઓર ફોજોં કે સરદાર ઓર મુબોંકે હાકિમ ઉન્હીંકો મુકરર કરતે રહે જો આતી કાબિલીયત, ખુદાતરસી ઓર પરહેઝગારીકી બજેહસે ઉન ઓહદોંકે કાબિલ થે. ઇસી બજેહસે ઉનકે ઝમાનેમેં અરબકી કોમોમેં કિસી કિસમકી રિકાબત આહિર નહીં હુઈ. સખકે સખ ઇસલામકે સચ્ચે ખિદમત

ગુઝાર બને રહે. જોર અણાહ તઆલાકી રજામંદી હાસલ કરનેકો દુનિયાવી મફાદપર મુકદ્દમ સમજતે રહે. મગર હજરત ઉસમાન રહીં કે એહેદમેં બની ઉમઘ્યા ખાનદાનકે મેમબરોંને અપને ઝાતી ફાયદેકી ખાતિર અરબકી ડોમોંમેં વો પુરાની રિકાબતકી આગ ફિર સુલગા દી. જો હજરત ઉસમાન રહીં કે એહેદકે ઇબ્તિદાઇ સાલોંમેંતો અંદર અંદરહી સુલગતી રહી મગર આખરી સાલોંમેં એકદમ શોઅલાઝન હુઇ.

ડોક્ટર વેલને ઇબ્ને અબ્દુલ હકીમ કે હવાલેસે હજરત ઉસમાન રહીં કે વઝીર મરવાનકે મુતઅલકિક એક રિવાયત લિખીહે જો ખુદ મરવાનને અપની ઝખ્ખાની ઇસતરાહ ખ્યાનકીહેકે:—

“મેં મિસરસે મદીનેકી તરફ વાપિસ આ રહાથા કે મેરા હમરાહી મુઝે એક રાહિબકે પાસ જો ઉસકા મુલાકાતીથા લે ગયા. રાહિબને દરવાઝા ખોલા જોર હમકો અંદર લેજાકર બિઠાયા. કુછ દેર તક વો અપની ઝખ્ખાનમેં મેરે હમરાહીકે સાથ ખાતે કરતા રહા જીનકો મેં મુતલક ન સમજા. ફિર ઉસને મુઝકો મુખાતિબ કરકે કહા:—

“બલોક્ષા કે સાથ તુમારા કયા રિસ્તા હે? “મેંને જવાબ દિયા:—

“ ખલીફા મેરે અચેરે બાઈ હે. ” ઇસ પર રાહિબને પુછા:—

“ કયા ખલીફાકા કોઈ રિશ્તેદાર તુમસે ઝિયાદા કરીખી હે ? ” મેને જવાબ દીયા:—

“ નહીં, હાં ઉસકે બેટે હે. ” ચે સુનકર રાહિબને પુછા:—

“ કયા તુમ અરજે મુકદ્દસ (ફિલીસ્તીન ઇલાકાએ શામ) કે ગવરનર હો ? ” મેને કહા:—

“ નહીં ” રાહિબને કહા:—

“ અગર વહાંકા હાકિમ બનના તુમારે ઇખતિયારમેં હો તો જુરૂર બન જાઓ. સુનો, મેં તુમકો એક બાત કેહ-તાહું મગર મુઝકો ડરહેકે તુમ ઇસકો ખરદાશ્ત નહીં કર સકોગે. કયોંકે ખડી વઝનદાર હે આર તુમ કમઝોર હો. ” મેને કહા:—

“ વાહ, તુમ મુઝકો કમઝોર સમજતે હો ? ” ઇસ પર રાહિબને ફિર મેરે હમરાહીકે સાથ કુછ બાતચીત કી આર મુઝકો કહા:—

“ કિસી રોઝ તુમારા ખલીફા મારા જાયેગા આર અરજે મુકદ્દસકા ગવરનર ઉસકા જા નશીન હોગા. અગર

તુમકો બાદશાહ બનના મનઝુર હે તો બયતુલ મુકદ્દસકા ગબરનર બન જા. ” એ સુનકર મેં ઘભરા ગયા તો રાહિબને કહા:—

“ દેખો તુમ બરદાસ્ત નહીં કર સકે. ” મેંને કહા—

“ મુજે અપને ખલીફાકે મારે જાનેકી બખર સુનકર સખત તશવીશ પયદા હુઈ હે. ”

ઇસકે બાદ મેં મદીનેમેં આ ગયા મગર મેંને ઇસ વાકેએકી કિસીકો ઇતિલા ન દી. એક માહકે બાદ મેંને એક દિન હઝરત ઉસમાન રદીંકો એ વાકેઆ સુનાયા. ખલીફાકા રંગ એ સુનકર મુતગઈયુર હો ગયા ઓર ઉન્હોંને કહા:—

“ મેં બી તુમકો એક વાકેઆ સુનાતા હું જો એ હે કે જબ આં હઝરત સલ્હ જંગે તબુકસે વાપિસ આયે તો આપને બ નિસબત દુસરોંકે મુઝકો (માલે ગનીમતસે) દુગના હિસ્સા દિયા. મેં સમજા કે ચુકે જંગે તબુકમેં મેંને સામાન ફરાહમ કરનેમેં બડી ઇમદાદ દીથી ઇસ લિયે મુજે દુગના હિસ્સા અતા હુવા હે. મગર આં હઝરત સલ્હને ફરમાયા:—“મેંને ઇસ લિયે તુમકો દુગના હિસ્સા દિયા હે તાકે દુસરે લોગ ઇસસે સમજ લે કે મેં તુમકો કિસ કદર ઇઝત ઓર અહમીયતકી નિગાહસે દેખતા હું.” જબ ખલીફા ઉસમાન રદીંને મુઝકો એ ખાત સુનાઈ તો

મેં ઉઠકર ચલા આયા. અખદુર રહેમાન બિન ઓફ રદીઠ
ને મુઝકો પુછા કે:—

“ ખલીફએ વકતકો તુમને કયા ખાત સુનાઈ હે કે
વો ઇસ તરાહ તુમકો ધુરતે થે. ” મેને દિલમેં સમજા કે
ખલીફ મેરી ખાતસે નારાઝ હો ગયે હેં તો ફિર મેં ખલીફ
કે પાસ ગયા ઓર કહા:—

“ અગરં આપ નારાઝ હેં તો મેં તવખા કરતા હું.
મુઝે મોઆફ ફીજીયે. ” ઇસપર હઝરત ઉસમાન રદીઠ ને
ફરમાયા:—

“ મેં નારાઝ નહીં હું મગર મુઝકો તુમારી નિસખત
એક ખ્યાલ આયા હે કે યાતો તુમ કિસીકો કતલ કરોગે
ઓર યા આપ કતલ કિયે જાવગે. લેકિન મેરી રાયમેં યે
ખેહતર હે કે તુમ આપકો કતલ હોનેકો તરજીહ દેના.”

મુમકિન હે કે ઇસ કિસમકી રિવાયતોંને ઉન ના
અનદેશીદા વાકેઆતકે પેશ આનેમેં ઇમદાદ દી હો ઓર
ખની ઉમધ્યાકી જાહ તલખી ઓર ફિરસે હુકુમતમેં ખાસા
હિસ્સા લિયા હો.

યે મરવાન મઆવીયાકે પોતેકે બાદ ખલીફ હુવા
ઓર મઆવીયા રદીઠ કે બેટે યઝીદ કી બીબીકે હાથસે
મારા ગયા.

બાબ ૨.

ફતેહ અફઝીકા

સને ૨૬—૨૭ હિજરી.

હજરત ઉસમાન રદી૦ કે એહદે ખિલાફતમેં એહલે અરબકી કુતુહાતકા સિલસિલા ખરાખર જારી રહ્યા. આપને ઉમર ઇબ્નુલ આસ રદી૦ કે માઅજુલ કરકે અપને સોતેલે ભાઈ અબ્દુલ્લા ખિન સાઅદકે મિસરકા ગવરનર મુકરર ક્રિયા. ઉમર ખિન આસ રદી૦ને ખડી હરદિલ અઝીઝી પયદા કર રખીથી ઓર રિઆયા ઉનકે ઇનતિજામસે નિહાયત ખુશ થી ઓર ઉનકે દમદમ ઓર સિયાસતકી વજેહસે શાહે કુસ્તુનતુનીયાકા હોસલા પરત હો ગયા થા. મગર જુહી ઉમર ખિન આસ રદી૦કી માઅજુલીકી ખખર શાહે કુસ્તુનતુનીયાકો પહોંચી તો ઉસને મિસર પર કબજા કરનેકે ખ્યાલસે એક ઓર કોશિશકા ઇરાદા ક્રિયા. પહેલે ઉસને ઇસકન્દરીયેકી યુનાની રિઆયાકો અપને સાથ ગાંઠા. ફિર એક જરસાર ફોજ જહાઝોંપર સવાર કરકે એક મશહુર જરનલ મેન્યુઅલ નામીકી સરકરદગીમેં ઇસકન્દરીયેકો લેજ દી. એહલે ઇસકન્દરીયેકે સાથ તો પહેલે કુચ્છ સમજૂતા

હો ચુકાયા. રૂમી ફોજ ખિલા મુઝાહિમત ઇસકન્દરીયેમેં
દાખિલ હો ગઈ ઓર દાખિલ હોતેહી અરખી ઝેરીઝનકો
ને ઇસકન્દરીયેકી હિફાઝતકે લિયે મુતઅઈયન થી તહે તેગ
કર ડાલા. ઓર ઇકન્દરીયે પર અપના કબજા કર લિયા.

અબદુલ્લા ખિન સાઅદ રૂમીયોંકો શિકસ્ત દેનેકે
નાકાખિલ થાં ઇસ પર હઝરત ઉસમાન રદીંને ફિર ઉમરૂ
ખિન આસ રદીંકો મિસરકા હાકિમ મુકરર કરકે રૂમીયોંકે
મુકાખિલે પર લેળ. ઉમરૂ ખિન આસ રદીં ને મિસરમેં
પહોંચકર રસદ વગેરાકા ઇનતિઝામ કિયા. ઓર બોહોત
જલ્દ ઇસકન્દરીયેકા મુહાસિરા કર લિયા રૂમીયોંને સખ્ત
મુકાખિલા કિયા. મગર આખિર રૂમીયોંકો શિકસ્ત હુઈ ઓર
ઉમરૂ ખિન આસ રદીં કે હમરાહી કિલેમેં જી ધુસે.
તલવાર ચલને લગી. એહલે ઇસકન્દરીયા અપની ગદદારી
ઓર બેવફાઈકી વજેહસે ઇસ ખાતકે મુસતહિક ન થે કે
ઉનકો અમાન દી જાતી મગર ઉમરૂ ખિન આસ રદીંને
ઉનકો અમાન દેહી. ઓર સિપાહીયોંકો હુકમ દિયા કે
તલવાર નિયામમેં કરલો. એહલે અરખને ફિલફેર તેગઝની
ખંદ કર દી. ઓર ઇસી મુકામ પર એક મસજીદ તબામીર
કી ગઈ જો અખતક મસજીદે રહેમકે નામસે મશહુર હે.
યાઅને વો મસજીદ ઇસ ખાતકી યાદગાર હે કે ઇસ જગે

એહલે અરબને ગદાર મુનાનીયોંકી જાન ખુશી ઓર ઉનકે હાલ પર રહેમ ખાયા.

ઉમરૂ બિન આસ રહીંને એહલે ઇસકન્દરીયેકે આયે દિનકી ગદારીસે તંગ આકર ઇસકન્દરીયેકી ફસીલ ઓર ખુશ મિસમાર કર દિયે. તાકે આયંદા કિસીકો કિલેખંદ હોનેકી જુરાઅત ન પડે. ફિર તમામ ઇલાકાએ મિસરપર અઝસરેનો એહલે અરબકા તસલ્લુત કાયમ કિયા. રિઆયા ઉમરૂ બિન આસ રહીંકે આને પર નિહાયત ખુશ હુધ મગર હઝરત ઉસમાન રહીંને ફિર ઉમરૂ બિન આસ રહીં કો માઅઝલ કરકે અખદુદલા બિન સાઅદકો મિસરકા ગવરનર મુકરર કર દિયા. રિઆયએ મિસર ઇસ તખ્લીલીસે નારાઝ હુધ મગર ખલીફએ વકતકા હુકમ માનનેપર મજબુર થી.

અખદુદલા બિન સાઅદ દિલેર શેહસવાર થા. મગર ઇનતિઆમી કાબેલીયત ઓર જંગી મહારત ન રખતાથા. ઇસકે મુસાહિબોંને યે સલાહ દી કે અપની બદનામીકો ધોનેકે લિયે શિમાલી અફરીકામે કુતુહાતકા સિલસિલા જારી કરે વર ન ઇસપર હમેશા યે ઇલિઆમ આયદ રહેગા કે ઇસકી ના કાબેલીયતકી વજેહસે ઇસકન્દરીયે પર રૂમીયોંકા કબજા હો ગયા થા.

અખદુલ્લાકો જે બાત પસંદ આઇ ઓર ઉસને ખલી-ફએ વકતસે ઇન્જાત ઓર કુમક તલબકી. હજરત ઉસમાન રહીને અખદુલ્લાકો શિમાલી અફરીકા મેં લડનેકી ઇન્જાત દી. સાથ હી ઝુમેર ખિન અવામકે હમરાહ ખીસ હજાર લશકરે જરાર ઉસકી ઇમદાદકે લિયે રવાના કિયા. અખદુલ્લાકે પાસ કુસ્તાતમેં ખીસ હજાર સીપાહી પહેલે મોજુદ થે અખ વો ચાલીસ હજારકી જમીઅતસે કુસ્તાતસે રવાના હુવા.

એહલે અરખ અફરીકાસે શિમાલી અફરીકા મુરાદ લેતેથે ઓર ઉસકો તીન હિરસોંમે તકસીમ કરતેથે.

૧ અલ-મગરેખુલ અદના જુમમે ટયુનસ ઓર ત્રાખ-લસ (ત્રીપોલી) શામિલ હેં.

૨, અલ-મગરેખુલ અવસત જુસકો અલજરીયા કેહતેહેં.

૩, અલ-મગરેખુલ અકસા જુસકો મોરોકો કેહતેહેં.

જે તીનેાં ઇલાકે જો મિસરસે લેકર બેહરએ રૂમકે તમામ જુનુખી સાહિલપર ફયલે હુવેહેં બરખરીકે નામસે મશહુરથે. બરખરીકી અસલી કોમેં અરખ નસલકી ખ્યાનકી જાતીહેં જો સાહિલે સમન્દર ઓર સેહરાકે કિનારેમેં ખાના બહોશ તર્જપર રેહતીથી. મસીહ અલ૦ સે નવસો સાલ

વૈશતર સુર (વાકેએ ફિઝીસ્તીન) કી ફિનશી કોમને બહેરએ
 રૂમકે જુનુખી સાહિલપર નવ આખાદીયાં કાયમ કી
 જીનમેં સખસે મશહુર કારથેજકી બસ્તીથી. બતદરીજ યે
 બસ્તી બડી રવનક પર હો ગઈ ઓર અફરીકી ઓર હિસ્પાની
 સાહિલ તક ઉસકા ઇકતિદાર ફયલ ગયા. ઓર યે કારથેજકી
 જમહુરી સલતનત રૂમી સલતનતકી રકીબ સમજી
 જાને લગી. ઇસપર એહલે રૂમા ઓર એહલે કારથેજ મેં
 લડાઇયાં શુરૂ હુઈ. જીસમે કારથેજકી સલતનત મગલુબ હો
 ગઈ. ઓર શિમાલી અફરીકાકે સાહિલપર રૂમીયોંકા તસ-
 વ્લુત બચઠ ગયા. ચાર સદીયોં તક એહલે રૂમાકા ઇકતિ-
 દાર કાયમ રહા. મગર આગિર અંદાઝ, બરખરી ઓર મુર
 કોમોંને મિલકર રૂમીયોંકો સમન્દરકે સાહિલસે નિકાલ દિયા.
 નિસ્ક સદીકે બાદ એક રૂમીજરનેલને જીસકા નામ બેલી
 સીરીયસ, થા, ફિર કારથેજકો ફતેહ કરકે અંદાઝ કોમોંકો
 નિકાલ દિયા. ઓર રૂમી ઇકતિદાર અઝસરેનો શિમાલી
 અફરીકામેં કાયમ ક્રિયા. રૂમી જરનેલ કે વાપિસ ચલે
 જાનેપર મુર અકબામને ફિર સર ઉડાયા મગર જલ્દ મગ-
 લુબ હો ગયે. ઓર રૂમીયોંકા ઇકતિદાર ઉનપર કાયમ રહા.

અબદુલ્લા બિન સાઅદ રદી૦ ને સેહરાએ લીબીયાસે
 ગુઝરકર જો નિહાયત દુશવાર ગુઝારથા ત્રાવલસ (ત્રીપોલી)
 કા મુહાસિરા કરલિયા. યે શહેર બડા આખાદ ઓર માલ-

હાથા. ઓર ઉસકા કિલા નિહાયત મઝબુત થા. એહલે
ત્રાખલસ કિલાગંદ હોગયે. ઓર શાહે કુસ્તુનતુનીયાને રૂમી
ફેજ ઉસકી ઇમદાદકે લિયે રવાનાકી. મગર એહલે અરખને
ઉનકો સાહિલપરહી ઘેરકર કલ કર ડાલા. રૂમી હાકિમને
જુસકા નામ (ગ્રીગોરી) જરજર થા ત્રાખલસકે બચાવકે
લિયે એક લાખ ખીસ હઝાર ફેજ જમેકી જુસમે અલાવા
રૂમીયોં કે .ખરખરકી સખત જંગળુ કેમેં શામિલથી.
જરજર ખુદ બડા બડાદુર જરનેલથા ઓર ઉસકી બેટી જો
નિહાયત ખુમસુરતથી ફને સિપાહગીરીમેં કામિલ માહિરથી.
વો અપને બાપકે સાથ જંગમેં શરીકથી. ખુમસુરતી,
ગ્રેહસવારી, ઓર નિખુદ આઝમાઈમેં ઉસકી દુર દુર
શોહરતથી. જજ અબદુલ્લાકો ઇસ લશકર કી આમદકી
ખખર મિલી તો વો કિલેકા મુહાસિરા છોડકર કિલેકે કરીખ
વસીઅ મયદાનમેં આ ગયા ઓર જરજરકે લશકરકે
મુકાબિલ હુવા.

અબદુલ્લાને હરખે હસ્તુર જરજર કે પાસ અપના
કાસિદ લેજ. જરને ઉસ્કો ઇસલામકી દાઅવત દી મગર
જરજરને નિહાયત હિકારત કે સાથ દાઅવત રહ કી.
જરજરકો અપની ફેજકી કસરત પર બડા નાઝ થા. વો
ખુદલી બડા શુનઅથ ઓર ઉસકે લશકરમેં અલાવા
રૂમીયોં કે ખરખરકી જંગળુ ઓર લડાકા કેમેં થી. લડાઈ

શુર શુધ. મોસમ ચુકે સખત ગરમ થા. ઇસલિયે સુખેડ સવેરે જંગ શુર હોતી ઓર હો પેંડેરકે બાદ જબ ધુપ ના કાગિલે બરદાશત હોતી તો દોનોં લશકર લડાઈ છોડકર અપને અપને કેમ્પ મેં આરામ કરને ચલે જાતે કઇ દિન લડાઈ હોતી રહી. અબદુલ્લા બડા જાંબાઝ શેહસવારથા. ઉસને રૂમીયોં ઓર બરબરીયોંકો કુછ પેશ ન જાનેહી. ઓર જીસ તરફ હમલા કરતા હુશમનકો પસપા કર દેતા. જરજર ચે દેખકર સખત રંજીદા હુવા. ઓર ઉસને એઅલાન ક્રિયા કે:-“ રૂમી લશકર મેંસે જો બહાદુર જંગજુ ઇસલામી લશકર કે સિપેહસાવારકો કતલ કરકે ઉસકા ચરકાટ લાયગા મેં ઉસકો ઇસ કારે તુમાચાં કે સિલેમેં એક લાખ અશરફી ઇનચામ હુંગા ઓર અલાવા ઇસકે અપની બેટીકે સાથ ઉસકી શાદી કરહુંગા. ” જરજરકી બેટી નફીસ ઓર ખુબસુરત ઝિરાફ પેહને હુવે મયદાને જંગમેં અપને બાપકે હોશ બહોશ લડા કરતીથી. ઓર રૂમી લશકરકે નવજવાન સિપાહી ઉસકી ખુબસુરતી ઓર શુબ્બઅત દેખકર અઝબુદ રહતા હો જાતેચે ઇસ એઅલાન કો સુનકર તમામ રૂમી નવ જવાન જોશસે ભર ગયે ઓર ઇસ શુબ્બઅ નાઝનીનકો હાસલ કરનેકી ખાતિર જાતપર ખેલજાનેપર મુસતઈદ હો ગયે.

જબ એકલે અરબકો ઇસ એઅલાનકી ખબર મિક્કી

તો અમદુલ્લાહકે માતેડત અફસર સખ્ત ઘભરાયે. ઓર ઉનકો યે ફિકર હામનગીર હુઈકે રૂમી નવજવાન ઇસ ઇન-આમકે લાલચસે અમદુલ્લાહ કો કતલ કરનેકી જનતોડ કોશિશ કરીંગે ઓર અગર અમદુલ્લાહ મારા ગયા તો એહલે અરખકો શિકસ્ત હો જાયગી. ઉનંડાને અમદુલ્લાહકો સલાહ હી કે “તુમ મયદાને જંગમે ન જાવ તાકે કોઈ મનચલા રૂમી તુમકો. કતલ ન કર ડાલે” અમદુલ્લાહને ઉનકી સલાહ માનલી ઓર દુસરે દિન ખુદ મયદાને જંગમે ન ગયા. ઇતતિફાકસે ઝુબેર બિન અવામ રહીં અંદ સાથીયોંકે હમરાહ એક દિન પહોંચે લડાઈકે ઘમસાનમે લશકરે અરખસે જુદા હો ગયા ઓર રૂમી લશકર ઉસકે રાસ્તેમે હાયલ થા મગર ખડાદુર ઓર નિડર ઝુબેર અપને હમરાહી યોંકે સાથ રાતોં રાત રૂમી સફોંસે ગુઝરકર અલસ સુખાહ મયદાને જંગમે અપને લાઈયોંસે જા મિલા. લડાઈ ઝોરપરથી મગર અમદુલ્લાહ મયદાનમે મોજુદ ન થા. ઇસ વજેહસે રૂમી એહલે અરખપર ઉસદિન ગાલિબ આ રહેથે. ઝુબેર રહીંને અમદુલ્લાહકો મયદાને જંગમે ન દેખકર પુછા:-

“અમદુલ્લાહ કહાં હે?” સીપાહીયોંને જવાબ દિયા કે-

“અમદુલ્લાહ અપને ખયમે મેં હે.” યે સુનકર ઝુબેર રહીંને ગુસ્સેસે કહા:-

“એહલે ઇસલામકા સિપેહસાલાર મયદાને જંગ છોડકર

ખયમેમેં પડા હુવાહે. કયા સિપેહસાલારકે લિયે એખાહેકે લશ-
કર તો મયદાનમેં ભેજહે ઓર આપ ખયમેમેં છુપા રહે ?”
યે કેહકર ઝુબેર રહીં અબદુલ્લા રહીંકે પાસ ગયા ઓર
ઉસકો મલામતકી કે:-

“ એહલે ઇસલામકે સિપેહ સાલારકી જગે મયદાનમેં
હે ન કે ખયમે મેં ” ઇસપર અબદુલ્લાને કહા—

“ રૂમી સિપેહસાલારને ઇશતિહાર દિયા હે કે જો
સિપાહી મેરા સર કાટકર ઉસકે પાસ લે જાયે ઉસકો વો
એક લાખ અશરફી ઓર અપની બેટી દે દેગા. વો ખડી
ખુબસુરત હે ઓર મયદાને કારઝારમેં જંગલી કરતી હે.
નવ જવાન સિપાહી ઉસકો દેખકર દીવાને હો રહે હેં.
મેરે હમરાહીયોંને મુઝકો યે સલાહ દી હે કે મેં મયદાનમેં
ન જાઉં. તાકે રૂમી સિપાહી આલમે દીવાનગીમેં મુઝકો
કતલ કરકે લશકરે ઇસલામકો હઝીમત ન દે ” યે સુનકર
ખડાદુર ઝુબેરને જવાબ દિયા.

“ અગર તુમ ઇસ તરાહ છુપે પડે રહોગે તો લશકરે
ઇસલામકો હુઝર શિકસ્ત હોગી, આજહી રૂમી હમપર
ગાલિબ આ રહે હેં. બેહતર હે કે તુમભી યે એઅલાન
દેદોકે જો શખ્સ રૂમી સિપેહસાલારકો કતલ કરેગા ઉસકો
એક લાખ અશરફી ઓર રૂમી સિપેહ સાલારકી લશ્કી
ખખશી જાયગી. ”

અખદુલ્લાને કુખેર રદીઠકે ઠહેને કે સુતાખિક અપની ફાજમેં યે એઅલાન જાશે કરદિયા. દુસરે દિન કુખેર રદીઠ ને અખદુલ્લાકો યે તજવીઝ ખતાઈ કે. “ તુમ હસ્થે દસ્તુર કુછ લશકર લેકર મયદાનમેં જાવ ઓર કુછ લશકર મેરે માતેહત કેમ્પમેં છોડ જાવ. જખ હો પહેરકો તુમ મયદાને જંગમેં વાપિસ આજાવગે તો મેં અપના લશકર લેકર મયદાનમેં નિકલુંગા ઓર ખુદાને આહાતો ઇસ તુલો તવીલ જંગકા ખાતેમા કરદુંગા. ” અખદુલ્લાને કુખેર રદીઠ કે મશવિરેકે સુતાખિકહી કિયા. દુસરે દિન હસ્થે દસ્તુર દોનોં લશકર મયદાનમેં જંગ કરતે રહે. જખ ગરમી ઝિયાદા હો ગઈ તો દો પહેરકે ખાદ દોનોં લશકર મયદાનસે અપને અપને કેમ્પમેં વાપિસ આ ગયે. ઉસીવકત કુખેર રદીઠ અપને દસ્તેકે લેકર મયદાનમેં નિકલા. ધુપ શિદતકી થી, મગર ઉન્હોંને કુછ પરવા ન કી. રૂમી લશકરને જો એહલે અરખકો મયદાનમેં આતે દેખા તો વો બી મયદાનકી તરફ પલટે ઓર સખત મુકાબિલા શુરૂ હુવા. કુખેર રદીઠ સહેં ચીરતા હુવા જરજીર તક જા પહોંચા. જરજીર ખડા દિલેરીસે કુખેર રદીઠકે મુકાબિલ હુવા મગર કુખેર રદીઠને તીસરે વારમેં જરજીરકા સર કાટકર ફેંક દિયા. જરજીરકી ખેટી ચાંદ દિલેર જવાનોંકે સાથ ખાપકા ખદલા લેનેકે લિયે આગે ખદી મગર જદદ ગિરફતાર હો ગઈ. રૂમી લશકર એહલે અરખકે હમલેકી તાબ ન લાકર ભાગ નિકલા ઓર મયદાન

ઝુબેર રહીઠકે હાથ રહ્યા. માલે ગનીમત ઇસકદર થા કે એક એક ખ્યાદેકો એક હઝાર અશરફી ઝોર એક એક સવારકો દો હઝાર અશરફી હિરસેમેં આઈ. જળ જરજરકી બેટી ગિરફતાર હોકર અબદુલ્લાકે સામને આઈ તો ઉસને કહા—

“ જુસ શખ્સને જરજરકો કતલ ક્રિયા હે વો મેરે સામને આયે તાકે મેં એક લાખ અશરફી ઝોર જરજરકી બેટી ઉસકે હવાલે કરું. ” મગર કિસીને દાવા ન ક્રિયા. અબદુલ્લા હયરાન થા કે યે માજરા કયા હે. આખિર અબદુલ્લાને જરજરકી બેટીસે પુછા.

“ કયાં તુ બતા સકતી હે કે તેરે બાપકા કાનિલ કોન હે ? ” ઉસ લડકીને જવાબ દિયા—

“ હાં, મેં બતા સકતી હું કયોં કે મેંને ઉસ બહાદુરકો અપને બાપકે સાથ લડતે દેખા થા. અગર મેં ગિરફતાર ન હોબતી તો મેં ઉસસે ઝુફર અપને બાપકા બદલા લેતી. મેં ઉસ બહાદુરકા નામતો નહીં જાનતી મગર દેખતીહું કે વો ઇસ મજમેમેં હે. ” અબદુલ્લાને કહા—
“ બતાવ વો કોન હે ” જરજરકી બેટીને ઝુબેર રહીઠકી તરફ ઇશારા ક્રિયા. ઇસપર અબદુલ્લાને કહા—

“ વાહ, ભાઈ ! તુમને હમકો ખબર મ ખબર હયરાનીમેં ઝાલ રખા ? હો એક લાખ અશરફી ઝોર યે

નાઝનીન હાઝર હે. ” એ સુનકર ઝુબેરને ગરદન ઝુકાકર કહા:—

“ મેંને જો કુછ ક્રિયા અલ્લાહ તઆલાકી રઝામંદી હાસલ કરનેકે લિયે ક્રિયા. કિસી દુનિયાવી તમે ઓર લાલચસે નહીં ક્રિયા. મેં એ ઇનઆમ લેનેસે ઇનકાર કરતા હું. ઓર ઇસી વજેહસે મેંને ઇસ ખાતકા ઇઝકાર નહીં ક્રિયા થા. ” અખદુદ્દાને કહા—

“ તુમારા ઇનકાર કરના ઠીક નહીં. મેરે એઅલાનકે મુવાફિક તુમ ઇસ ઇનઆમકે હકદાર હો. અગર તુમ ઇનકાર કરતે હોતો માલે ખુમ્સ ઓર ઇસ નાઝનીનકો મદીને લે જાન. ખલીફા રહીંં જીસ તરાહ ચાહીંગે ઇસકે સાથ સુલુક કરીંગે. ”

ઝુબેર રહીંંને ઇસખાતકો ખુશીકે સાથ મનઝુર કરલિયા ઓર માલે ખુમ્સ ઓર જરજરકી બેટીકો હુમરાહ લેકર મદીને પહોંચા. જખ ખલીફા રહીંંને ફતેહકી ખબર સુની તો વો બોહોત ખુશ હુવે. અખદુદ્દાને એક ઇલાહીદા ખતમે ખલીફા રહીંંકો લિખલિયા થા. જીસમેં ઝુબેર રહીંંકો ખેશ કીમત ખિદમાત ઓર ઇનઆમસે ઇનકારકા હાલ મુફરસીલ દર્જ ક્રિયા થા. ખલીફા હાઝરત ઉસમાન રહીંંને હાઝેરીનકો વો ખત પઢકર સુનાયા. ઓર ઝુબેર રહીંંકો કહા કે—

“ તુમને ઇનઆમ લેનેસે કયેં ઇનકાર કિયા ? ”

જુને રહીંને વોહી જવાબ દિયા કે—

“ મેંને જો કુછ કિયા અલ્લાહ તઆલાકી રઆમંદી હાસલ કરનેકે લિયે કિયા. ન કે દુનિયાવી તમે ચોર સાલચસે. ” ઇસપર હાઝેરીનને ઉસકી સેર અશ્મીકી ખડી તાઅરીફ કી. મગર હઝરત ઉસમાન રહીંને ફરમાયા—

“ ખહર હાલ યે ઇનઆમ તુમકો લેના હોંગા અલ્લાહ તઆલા તુમારી નીયતકા અજર તુમકે અલગ દેગા. ” જુનેર રહીં યે સુનકર ખલીફા રહીંંકી હુકમ ઉદ્દલી નહીં કર સકતા થા. ઉસને ઇનઆમ મનઝૂર કર લિયા ચોર ખલીફા રહીંં ચોર હાઝેરીન ઇસ ખાતસે ખોહોત ખુશ હુવે.

જો શિમાલી અફરીકામેં એહલે અરબકો યે ખડી શાનદાર ફતેહ હાસલ હુઈ મગર ઉનકે પાઉં ઇસ સર ઝમીનમેં ન જમ સકે. ઇન લડાઇયોંમેં એહલે અરબ કસ-રતસે મકતુલ હુવે. કુચ્છ બિમારીકી નજર હુવે ચોર અબદુલ્લા પંદરા માહકી જંગો જદલકે બાદ શિમાલી અફરીકામેં કિસી એક જગા મુસતફિલ કબજા કરનેકે બગેર અપની બાકી માંદા ફેજકે સાથ મિસરમેં વપિસ આયા ચોર નોખીયાપર હમલા કરકે શાહે નોખીયાકો અપના તાબેદાર બનાયા.

भाग ३.

शाहे धरानकी आंमम.

हिजरी ३०

शाहे धरानकी मुकतदर और अजरदर सक्षतनतके हुजरत उमर रहींके अमानेमें मोडलिक सहमा पड़ोय गया था. मगर अलीतक उसमें कुछ जन भाकी थी. शाहे यज्जहद् रेसे लागकर अपने तमाम धिकाकेमें ज्वार होता फिरा. मगर हर जगह ओडले अरणने उसके दशकरके शिकस्तही शाहे धरान धसइडान, असतअर और किरमानमें पनाड होता हुवा पुरासानके शिमावमे चला गया. और शहेर भरवमें जाकर उसने दम लिया. हुजरत उसमान रहींने हो जरनेस आयद गिन आस और अगहुहा गिन उमेरके पुरासान इतेड करनेके लिये रवाना किया. और उनको डडा के—

“ जो शम्स पुरासानको इतेड करेगा उसको वडांका गवरनर मुकरर किया जायगा ”

ओडले अरण पुरासानको इतेड करते हुवे भरवतक जा पड़ोये जहां यज्जहद् पनाड गुलीन था. यज्जहद् ओडले अरणकी आसद सुनतेही भरवसे लाग गया. और

દરિયાએ જીહુન ઉખુર કરકે ચીની તાતારકી હદ પર પહોંચ
 ગયા. ઓર તાતારકે ખાનસે ઇમલામકા ખવાહાં હુવા. તાતારકે
 ખાનને ઉસકી દરખવાસ્ત મનજીર કરલી ઓર બોહોતસી ફેજ
 હમરાહ લેકર યઝદેજ્જર્દકે સાથ હો લિયા. યઝદેજ્જર્દ તાતારી
 ફેજ લેકર ઓર દરિયાયે જીહુનકો ઉખુર કરકે ફિર
 મરવમેં આ ગયા. મગર મરવમેં પહોંચતેહી તાતારી
 ખાન ઓર ઉસકે દરમ્યાન ઝગડા હો ગયા. ઇસલિયે
 તાતારકા ખાન અપની ફેજ લેકર વાપિસ ચલા ગયા.
 યઝદેજ્જર્દકા એક મુસાફિર જીસકા નામ મહવી થા
 હગાબાઝ સાબિત હુવા. ઓર ઉસને યે ઇરાદા કિયા કે
 યઝદેજ્જર્દકો ગિરફતાર કરકે એહલે ગરબકે હવાલે કર દે.
 ઓર ઇસકે સિલેમેં મરવકી હુકુમત ઉનસે હાસિલ કરે.
 મગર યઝદેજ્જર્દકો ખબર હો ગઈ ઓર વો રાતકો અપને
 ગુલામકી ઇમલામસે કિલેકી ફસીલસે ચારી ચુપકે સે ઉતર
 ગયા. ઓર તને તનહા ખ્યાદા પા મરવસે રવાના હુવા.
 સુએહકે કરીબ વો દરિયા કનારે પહોંચા જહાં એક પવન
 ચક્ષીથી. યઝદેજ્જર્દને પવન ચક્ષી વાલેકો કહા કે “મુઝકો
 દરિયાકે પાર કરદો” પવન ચક્ષી વાલેને કહા: “મુઝકો ચાર
 હિરહમ દો તો તુમકો પાર લે જતાહું” યઝદેજ્જર્દને ઉસકો
 કુછ જવાહિરાત દિયે મગર વો જવાહિરાતકી કદરો કીમત
 ન સમજતાથા ઓર હિરહમ લેનેપર ઇસરા કરતાથા. ઇતતેમેં
 મહવીકે સવાર જો ઇસકે તઆફુમમેં આ રહ્યે વહાં પહોંચ

ગયે ચોર ઉન્હોંને યઝદેજ્દકો કતલ કર ડાલા.

ખાઅઝ મોઅરરિખ લિખતે હે કે યઝદેજ્દ જખ પવન ચક્ષી વાલે કે પાસ પહોંચા થા તો વો ખડા થક માંદા થા. પવન ચક્ષી વાલેને ઉસકો એક બોરીયા દી જીસપર યઝદેજ્દ સો ગયા. પવન ચક્ષીવાલેને ઉસકે આલા દરજે કે લિખાસકા લાલચ ખાકર ઉસકો કતલ કર ડાલા. ઇતનેમે મંડુવી કે સવાર આ પહોંચે ચોર વો પવન ચક્ષી વાલેકો કતલ કરકે યઝદેજ્દકો લાશ મરવમે લે ગયે. વહાંસે ઉસકી લાશ અગતખરમે ભેજી ગઈ. જહાં શાહાને ઇરાનકી કબરેથી ઇસી કબરસ્તાનમે યઝદેજ્દકો દફન ક્રિયા ગયા. ચોર મગરૂર શાહાને ઇરાનકા ખાતમા હુવા. યે વાકેઆ સને ૩૦ હિજરીમે હુવા. ઇરાનકા તમામ ઇલાકા દરિયાએ જીહુન તક એહલે અરબકે કબજેમે આ ગયા. હઝરત ઉસમાન રહીં ને હઝરત ઉમર રહીંકી તર્જપર ઇસ નયે મફતુહ ઇલાકેકા ઇનતિજામ ક્રિયા ચોર ઇરાનકે ઇલાકેમે કાનુન ચોર અમનકી હુકુમત કાયમ કી.—

બાબ ૪.

બેહરી જંગ.

સને ૨૮ ફિજરી.

શામકે ગવરનર અમીર મોઆવીયા બિન અબુસુફીયાન થે. જુનકો હઝરત ઉમર રહીંને મુકરર કિયા થા લેકિન હઝરત ઉમર રહીંકે ઝમાનેમે' મોઆવીયાકા કુછ ઇકતિદાર ન થા. જબ હઝરત ઉસમાન રહીં બિલાફતપર બયઠે તો મોઆવીયા રહીં ને શામમે' અપના ઇકતિદાર બઢાના શુરૂ કિયા. ચુકે વો હઝરત ઉસમાન રહીંકે કરીબી રીસ્તેદારથે ઓર અપને બાપ અબુ સુફીયાનકી વફાતકે બાદ ઉમધયા બાનદાનકે સરગિરોહથે ઇસલિયે હઝરત ઉસમાન રહીં ઉનકી હરેક દરખવાસ્તકો મનઝુર કર લેતેથે. હઝરત ઉસમાન રહીંને શામકી સરકારી ઝમીનબી મોઆવીયા રહીં કો બખશ દી. મોઆવીયા રહીંને જો પયદાયશી જાહ તલબ ઓર અમારતકે ખવાહાંથે એહલે શામકો અપને સાથ ગાંઠનેમે' કોઈ દકીકા ફરોગુઝાસ્ત નહીં કિયા. સરકારી ખઝાના અપની મરઝીસે જહાં ઉનકા જ ચાહતા ખરચ કરતે થે. કોઇ ઉનસે બાઝ પુર્સ કરનેવાલા ન થા. બની ઉમધયા તબઅન ફર્યાઝ ન થે મગર અપની મતલબ

અમરીકે સિમે કપીયા ખર્ચ કરના ખુબ જાનતેયે. મોઆવીયા રહીંને અપના ઇકતિદાર કાયમ કર્નેકે સિમે શામકા સોના કિલ ખોલકર ખર્ચ કિયા. ઓર એહલે શામ ઉનકે અમસે અરવીહા હો ગયે કે મોઆવીયા રહીં કે અપના ખલીફા સમજને લગે.

મોઆવીયા રહીંને હઝરત ઉમર રહીંસે કઈ હદે દરખવાસ્તકીથી કે ઉનકો જહાઝ બનાને ઓર સમન્દરકે જઝીરે ફતેહ કરનેકી ઇબ્જાત દી જાયે. લેકીન હઝરત ઉમર રહીં ને જો બડે મોહતાત ઓર દુર અંદેશ થે ઓર ગવરનરાંકો અપની નિગાહસે દુર નહીં જાને દે તે થે. ઓર ઉનકો તાકીદ કરતે રહેતેથે કે ઝિયાદા પુતુહાતકા લાલચ ન કરેં ખલકે જો ઇલાકે ફતેહ હો ચુકેહેં ઉંહીમેં ઇનસાફ ઓર અદલકી હુકુમત કાયમ કરેં. ઓર ખાશિંદાંકો આમુદા હાલ બનાયેં. હરબાર મોઆવીયા રહીંકી અજકો ના મનજુર કિયા.

લેકીન જબ હઝરત ઉસમાન રહીં ખલીફા હુવે તો ઉનકો કોઈ રોકનેવાલા ન થા. મોઆવીયા રહીંને હઝરત ઉસમાન રહીં સે જહાઝ બનાનેકી દરખવાસ્ત કી. આપને ફિલફોર ઇબ્જાત દેદી ઓર મોઆવીયા રહીંને થોડે અરસેમેં જહાઝાતકા ખેડ તધયાર કર લીયા.

મોઆવીયા રદીઠને બેઠરએ રૂમકે શરકી સાહિલસે બે

બેઠરએ ફિનીશીયા કેહલાતા હય

ફતેહ કબરસ

જહાઝાત પર સવાર હોકર સને ર૭

અરાડસ ઓર

હિજરીમેં જઝીર એ કબરસ પર

રોહડસ.

હમલા ક્રિયા. યે જઝીરા ઉનદિનેં

શાહે કુસ્તુનતુનીયાકે માતેહત

થા ઓર એહલે કબરસ ૪૪૦૦ અશરફી સાલાત્તા ખિરાજ

દિયા કરતેથે. એહલે કબરસ મુકાબિલેકી તાબ ન લાકર

મુલેહકે ખવાહાં હુવે ઓર યે કરાર પાયાકે નિસ્ક ખિરાજ

એહલે અરબકો દે ઓર નિસ્ક શાહે કુસ્તુનતુનીયાકો

દિયા કરે.

ઇસકે બાદ એહલે અરબને અરાડસ જઝીરે પર હમલા

કરકે ઉસકો મસખખર ક્રિયા. ઓર ફિર જઝીરએ રોહડસ

પર હમલા કર દિયા. ફરીકેનમેં સખત મુકાબિલા હુવા લેકિન

એહલે અરબકો ફતેહ હુઇ.

રોહડસમેં પીતલકા બડા ભારી ખુત અપાલો

યાઅને સુરજકા બના હુવાથા. ઉસકી ખુલંદી ૧૦૫ ફિટથી.

મોઆવીયા રદીઠને ઉસ ખુતકો તોડા ઓર એક યહુદીકે

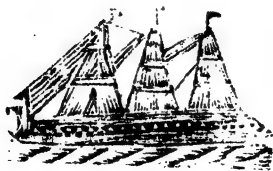
હાથ ફરોખત કર દિયા. યે ખુત ઇસ કદર વઝનીયાકે ઉસકે

પીતલસે નવસો ઉંટ લાદે ગયે. ઓર ઉસકી કીમત છતીસ

હઝાર પાઉન્ડ વુસુલ હુઇ.

ઇસકે બાદ એહલે અરબકા હોસલા બઢ ગયા. ઓર
 શાહે કુસ્તુન તુનીયા કે જહાજાતકે
 જંગે મસ્તુલ. બેડેપર હમલા કરદિયા. ઉસકે
 જહાજોમેં ઇસકદર મસ્તુલથે કે ઇસ
 લડાઇકા નામહી ગોયા જંગે મસ્તુલ રખા ગયા. લડાઇ
 બડી સંગીન હુઇ લેકિન આખિર કાર રૂમી બેડેકો ફાશ
 શિકસ્ત હુઇ. ઓર શાહે કુસ્તુનતુનીયા બમુશકિલ અપની
 જાન બચાકર ભાગ નિકલા. ઇસ તરાહ એહલે અરબ બહરએ
 રૂમકે માલિક બન ગયે.

ઇન બેહરી પુતુહાતસે જો એહલે અરબકે લિયે
 બિલકુલ નઇથીં મોઆવીયા રદીન્કી હરદિલ અઝીઝી
 શામમેં બોહોત બઢ ગઈ. ઉનકે પાઉં ઇસ ઇલાકેમેં અચ્છી
 તરાહ જમ ગયે ઓર ઉનકા દિલી મનશા પુરા હો ગયા.

બાબ. ૫.

અરબ સલ્તનતમે' હલચલ.

અગરચે કુતુહાતકા મિલસિલા હઝરત ઉસમાન રદીં
કી ખિલાફતકે ઝમાનેમે'લી ખરાખર જારી રહા લેકિન જય-
સાકે પહેલે બાબમે' ઝિક આ ચુકા હે. બની ઉમઘ્યા
ખાનદાનકે મેઝરોને આતી ફાયદેકી ખાતિર અરબ કે. મોમે
ફિર વોહી પુરાની રિકાબતકી આગ સુલગાદી જો ઇંખતિલાફ
આલોંમે' કુતુહાતકે સાથ અંદરહી અંદર સુલગતી રંહી.
લેકિન આખેરી સાલોંમે' એકદમ શોઅલાઝન હો ગઈ.
હઝરત ઉસમાન રદીંકે ચચેરે લાઈ મોઆવીયા બિન અબુ
સફીયાન તો પહેલેહી દમિશકકે ગવર્નર થે ચોર ઉનકા
ઇકતિદાર એહલે શામપર અચ્છી તરેહ કાયમ હો ગયા થા.
ઇસ અસનામે' ઊમર બિન આસ રદીંકો મિસરકી ગવરન-
રીસે માઅજૂલ કરકે અબદુલ્લા બિન સાઅદ આપને સોતેલે
લાઈકો સુકરર કરને ચોર અપને અઝીઝોરો ખાઝાનએ
આમેરાસે રૂપિયે દેનેકે મુતઅલ્લીક દર પરદા રિમાર્ક હોને
લગે. જબ હઝરત ઉસમાન રદીંકો માઅલુમ હુવા તો
આપને મિંમખર પર ખડે હોકર કહા:—

“ ખજાનચે આમેરાકા રૂપીયા મુકદ્દસ હે ઓર ખુદાકા હે. મેં તુકે રમુલ સલ્તનકા નાયબ હું. અસ તરાહ ચાહું ખર્ચ કરું ઓર કોનહે ને મુજપર હર્ફ લા સકતા હે.”

યે સુનકર અમ્માર ખિન યાસિર રહીં ને એક મોઅઝઝિઝ સહાબી યે ઓર અનકી નિસબત આં હઝરત સલ્તને ફરમાયા થા કે “ યે હમેશા હકકા તલબગાર હોગા ” ઉઠકર હઝરત ઊસમાન રહીંકી તરદીદ ફી. અસપર હઝરત ઊસમાન રહીં કે ખેશો અકારખને ઉનકો ઇસ કદર પીટા કે વો ખેહોશ હો ગયે. ઇસસે બદ-દિલી ઓર નારાઝગી ખોહોત બઢ ગઈ ઓર ચહાંતક તુલ ખીંચા કે બગાવતકી સુરત હો ગઈ.

સમદ ખિન આસ રહીં ગવરનરે કુદા ને હઝરત ઊસમાન રહીંકા ચચેરાભાઈયા લોગ કુદ્રેકી બગાવત. ઉસસે નારાઝ હો ગયે. માલિક ઉશતર રહીં ભી નારાઝ હો ગયા. ઓર ઉસને એલાનીયા મુખાલિફત શુરૂ કરદી. આમ લોગ ને નારાઝથે ઉસકે પાન આને શુરૂ હુવે.

સમદ રહીં કે દિલમેં ખટક પચદા હુઈ ઓર ઉસને એક આદમી સમઝાનેકે લિયે લેન. માલિક ઉશતર ઓર

ઉસકે હમરાહીયોને ઉસકો સખત બેઘઝમત ક્રિયા. વો સઘદકે પાસ વાપિસ આયા ઓર ઉનકી બદસુલુકીકી શિકાયત કી. સઘદ રદીંને હઝરત ઉસમાન રદીં કી ખિદમતમેં ખબર લેજી આપને જવાબમેં ત્રિખ લેખકે “ માલિક ઉશતર કો દમિશકમેં મોઆવીયા કે પાસ લેજદીયા જાવે તાકે વો ઉસકો સમજાયે ” ઇસ હુકમકે મુતાલિક માલિક ઉશતર દમિશક પહોંચાતો મોઆવીયા રદીંને હરચંદ ઉસકો સમજાયા લેકિન ઉસને એક ન માની બલકે મોઆવીયા રદીં કી ડાઢી પકડલી. મોઆવીયા રદીંને કહાઃ—

“ યે કુદા નહીં હો, અગર એહલો દમિશકને દેખ પાયા તો તુમારી પગડી ઉડા દેંગે ઓર તુમારી જાનકે દુશમન હો જાઈંગે. ”

આખિર મોઆવીયા રદીંનેલી તંગ આકર માલિક ઉશતરકો હુમુઝમેં અબદુરરહેમાન ખિન ખાલિદ રદીંકે પાસ લેજદિયા. ઉનકે કેહને સુનનેસે વો કુચ્છ દુરસ્ત હો ગયા. લેકિન જગ સને ૩૪ હિજરીમે સઘદ ખિન આસ મદીને ગયા તો માલિક ઉશતર ફિર કુદેમેં ચલા આયા ઇસ અરસેમેં બોહોતસે લોગ નારાઝ હોકર સઘદ ખિન આસસે ફિર ગયે થે. વો સખ માલિક ઉશતરકે ગિદ જમેં હુવે. ઓર ઉસકો અપના સરદાર મુકરર ક્રિયા. જગ સઘદ

ખિન આસ વાપિસ કુદ્દેકી તરફ આયા તો ઉસકો ઘુસને ન દિયા. વો ઉલટે પાઉં વાપિસ હુવા ચોર હઝરત જિસમાન રહીંને ઉસકી ખબરે અબુમુસા રહીંકો કુદ્દેકા ગવરનર મુરરર ક્રિયા ચોર ઇસિતરાહ કુછ વકતકે લિયે ચે આગ ઠંડી પડ ગઇ.

ઇધર કુદ્દેમે' ચે સુરતથી ઉધર ઇંને સખાને જો
 યહુદી થા. ચોર હઝરત ઉસમાન
 મુકસિદ્દોંકા રહીંકે સાથ સખત દુશમની ચોર
 ઇજતિમાઅ અદાવત રખતા થા. જખ નિશાક ચોર
 રિકાખતકી સુરત દેખી તો ઉસને
 ચમન, કુદા, ખસરા ચોર મિસરકા ચક્ર ક્રિયા ચોર
 હર જગા લોગોંકો હઝરત ઉસમાન રહીં ચોર આપકે
 મુકરર ક્રિયે હુવે ગવરનરોંકી શિકાયાત કરકે બદલન ક્રિયા.
 જુસસે ખોહોત લોગ મુનહરિફ હો ગયે ચોર હઝરત અલી
 કરંકી તરફદારીકે મનસુખે હોને લગે. સાજિશ કારગર હુધ
 ચોર મિસર, ખસરા ચોર કુદ્દેસે મુકસિદ્દ મદીનેમે' આને
 શરૂ હુવે. ખચરેસે એકસો પચાસ, દોસો માલિક ઉશતરકે
 માતેહત કુદ્દેસે, છસો મોહમ્મદ ખિન અખીગકર કે સાથ
 મિસરસે ચોર ખારજીલી આયે. જો સિફ હઝરત અબુખકર
 સિદ્દીક રહીં ખલીફચે અવલ ચોર હઝરત ઉમર કાફક
 ખલીફચેસાની રહીંકો ખલીફા માનતે થે. જખ હઝરત

ઉસમાન રહીંકો મુક્સિહોંકે મદીનેમે' આનેકી ખખર મિલી તો હઝરત અલી રહીંકે પાસ આયે ઓર કહા કે:—

“ આપ મુક્સિહોંકો સમજાયે ” હઝરત અલી કરોને જવાબ દિયા:—

“ આપ તલાફી કરે' ઓર શિકાયાત રફે કરકે માફી માંગે. ” યે સુનકર હઝરત ઉસમાન રહીં મિંમખરપર ખડે હુવે ઓર કહા:—

“ અય ખુદા મે' તુઝસે માફી માંગતા હું ઓર તવખા કરતા હું, મેરી ગલતી માફ ફરમા. ” યે કેહકર ખહોત રોયે. દુસરે લોગલી સખ નરમ હો ગયે ઓર ખુખ રોયે. એહલે મિસરકી શિકાયતથી કે “ અખદુદલા બિન સાઅદને ફકત અપની નામવરીકી ખાતર અફરીકામે ઇસકદર ખુન ખહાયા ઓર કોઇ મુસતકિલ કબજા ન કિયા. ઝુલ્મો તશદદુદ કરતા હે. ”

હઝરત ઉસમાન રહીંને ઉનકી દિલજોઇ કી ઓર અખદુદલા બિન સાઅદકો માઅજુલ કરકે ઉસકી જગે મોહમ્મદ બિન અખીબકર રહીંકો ગવરનર મુકરર કિયા લોગ બોહોત ખુશ હુવે ઓર ઇસતરાહ બગાવતકી આગ ફરો હો ગઇ. ઓર ફસાદકા અ'દેશા કતઇ જતા રહા.

મરવાન જો બડા ચાલાક થા વહાં મોજુદ ન થા.

જખ ઉસને ચે સુરત દેખી તો બોહોત

મરવાનકી શરારત રંજુદા હુવા ઓર હઝરત ઉસમાન

રહીંકો રિઆયતે' દેને ઓર અમદુદલા

ગિન સાઅદકે માઅજુલ કરનેપર મલામતકી ઓર હઝરત

અલી કરંકે ખર ખિલાફતી બોહોત કુછ કહા. હઝરત

ઉસમાન રહીં ઇસકી ખાતોંમે' આ ગયે. મરવાનને લોગોંકે

ફિર ધમકાના શુરૂ કિયા. અસસે હઝરત અલી કરં નારાઝ

હુવે ઓર દખલ દેના છોડ દિયા. હઝરત ઉસમાન રહીંકી

ખીખી નાચેલાલી નારાઝ હુઈ ઓર કહા—

“ મરવાનકી ખાતેં આપ ન સુનેં ઓર હઝરત અલી કરંકા સાથ રખેં કે ફિર ફસાદકી આગ ન લડક ઉઠે. ”

જયસાકે પીછે મઝકુર હો ચુકા હે હઝરત ઉસમાન

રહીંકો મરવાનપર કુદલી એતિમાદ થા. ઓર વો બગેર

હઝરત ઉસમાન રહીંકી ઇતતિલાકે ગવરનરોંકે નામ હુકમ

એહકામ જારી કર દેતા થા અખલી ઉસને ઇસ ચાલાકીસે

કામ લિયા ઓર અમદુદલા ગિન સાઅદકે નામ હુકમ

લિખકર એક તેઝ રફતાર કાસિદકે હાથ રવાના કર દિયા.

મોહમ્મદ ગિન અખીખકર રહીં અપને સાથીયોંકે

હમરાહ મિસરકી ગવરનરીકા આજ્ લેનેકે લિયે રવાના હો

ચુકાથા. અમી ઉસને તીન દીનકી મસાફત તયકીથી કે વોહી તેજ રફતાર કાસિદ મિસરકી તરફ જતા હુવા મિલા. દરિયાફત કરનેપર માલુમ હુવા કે કાસિદકે પાસ ગવરનરે મિસરકે નામ સરકારી ખત હે. મોહમ્મદ બિન અબીબકર રહીંને જો અપને આપકો મિસરકા ગવરનર તસબુર કર ચુકાથા કાસિદસે ખત માંગા. ઉસને દેનેમેં પસોપેશ કિયા જખ અખરહસ્તી તલાશી લેકર ખત નિકાલા ગયા તો વો અખદુલ્લા બિન સાઅદ ગવરનરે મિસરકે નામ થા. જોર ઉસમેં લિખા હુવાથા કે:—“ મોહમ્મદ બિન અબીબકરકો મિસરકી ગવરનરીકા ચાજ ન દિયા જાયે. ખલકે ઘાતો ઇસકો પકડકર કચક કર લિયા જાયે યા મારકાલા જાયે. ” ખત પઢતેહી મોહમ્મદ બિન અબીબકર રહીંકો સખત તયશ આયા. જોર વો અપને હમરાહીયોં સમેત વાપિસ મદીનેકી તરફ લોટા જોર વહા પહોંચતેહી ખત હઝરત અલી કરો હઝરત તલહા રહીં જોર ઝુબેર રહીં કે દિખાયા.

જખ વો ખત હઝરત ઉસમાન રહીંકે પાસ લેકર આવે તો આપને ખતકે લિખનેસે કતઈ ઇનકાર કિયા. હઝરત ઉસમાન રહીંકે ખત લિખનેસે લા ઇલમી અહિર કરનેકા જો લાઝમી નતીજ થા વોહી હુવા. જોર સખકો મરવાનપર શુખ્હા હુવા કે ઝુર ઇસકી કારસ્તાની હે. આખિર

સખને ખિલ ઇતતિકાક હઝરત ઉસમાન રહીંકો મરવાનકે તલખ કરનેકે લિયે કહા. ચુકે હઝરત ઉસમાન રહીંકો મરવાનપર પરલે દરજેકા એતિમાદ થા. ઉસકે બુલાનેસે ઇનકાર કિયા ઓર કહા કે:—

“ જે કિસી દુશમનકી શરારત હે. મરવાનકા ઇસકે સાથ કુછ તાઅલુક નહીં. ”

ઇસ ખતકી વજેહસે તમામ મદીનેમેં શોર મચ ગયા. ઓર ફસાદકી આગ જો બ ઝાહિર દખ ગઇ માઅલુમ હોતીથી દોબારા લડક ઉઠી ઓર તમામ દોગ મરવાનકી જાનકે દુશમન હો ગયે કે “ ઇસકો ઝૂંડર સંગીન સજા મિલની ચાહીયે. ”

મુકસેદાંને મશવિરા કરકે હઝરત ઉસમાન રહીંસે કહા:—

“ યા તો આપ ખિલાફતસે દસ્તખરદાર હોં યા મરવાનકો ઉનકે હવાલે કરદે કે જે સખ આગ ઉસીકી લગાઇ હુઇ હે. ”

લેકિન હઝરત ઉસમાન રહીંને ઇનકાર કિયા ઓર બ ઇસરાર ફરમાયા કે:—

“ ન મેં ખિલાફત છોડ સકતાહું ઓર ન મરવાનકો દે સકતાહું કે જે સરીહ બુદમ હે. ન મેંને યો ખત લિખા

હે ઓર મરવાનપર શક કરનાલી બેભ હે. કયેંકે ચે કિસી દુશમને ઇસલામકા ફેલ હે. છુટકા વો કિસી મુરતમે ઝિમ્મેવાર નહીં હો સકતા. ”

મુફ્સિદ અયસા જવાબ મિલનેસે સખ્ત ગુસ્સેમે આયે ઓર ઉઠોંને હઝરત ઉસમાન રદીંકે મકાનકા મુહાસિરા કરકે આપકી આમદો રક્તકા સિલસિલા બંદ કરદિયા ઓર હઝરત ઉસમાન રદીં બાના નશીન હો ગંચે. હઝરત અલી રદીં તલહા રદીં ઓર ઝુબેર રદીંને જબ ચે નાઝુક હાલત દેખી તો અપને બેટોં ઇમામ હસન રદીં મોહમ્મદ બિન તલહા રદીં, ઓર અબ્દુલ્લા બિન ઝુબેર રદીંકે હઝરત ઉસમાન રદીંકી ઇમદાદકે લિયે મુક્કર કરદિયા ઓર તાકીદ કરદીકે અપની જનોંકે સાથ ખલીફએ મકતકી હિક્મત કરે.

બાબ ૬.

હઝરત ઉસમાન રદીઠકી શહાદત.

સને ૩૫ હિજરી

કઇ દિન તક મુહસિદ બડી સખતીસે મકાનકા મુહા-
સિરા કિયે રહે. યહાંતક કે હઝરત ઉસમાન રદીઠ પર
પાનીતક બાંદ કર દિયા ઓર મકાનમેં સંગબારીકી. લેકિન
યે કિસીકો ખ્યાલ ન થા કે મુહસિદ આપકે કતલકે અકદામકી
જુરાઅત કરીંગે. હરેકકે દિલમેં યકીન થા કે જુહીં હઝરત
ઉસમાન રદીઠ મરવાનકે હવાલે કરનેપર રાઝી હો ગયે તે।
તમામ મજમા મુનતશિર હો જાયગા. ઓર ફસાદ મિટ
જાયગા. કયોંકે મુહસિદ સિફ મરવાનકી શરારતોં ઓર સખત
કલામીકે ખાઅસ ગઝબનાક થે. ઓર ઉસકો સજા દેનેપર
તુલે હુવેથે. એક દિન મુહસિદ તંગ આકર મકાનકે પીછેસે
અંદર દાખિલ હો ગયે. સખસે આગે મોહમ્મદ બિન
અબીબકર રદીઠ ઓર અમ્માર બિન યાસિર થે. હઝરત
ઉસમાન રદીઠ ઉસવકત તિલાવતે કુરઆને મજુહમેં
મશગુલ થે. ઓર આપકી બીબી નાયેલા રદીઠ કરીબ બચઠી
હુધીં. મોહમ્મદ બિન અબીબકર રદીઠને આગે બઢકર
સખત કલામીકી ઓર દાઢી પકડલી. લેકિન જબ હઝરત
ઉસમાન રદીઠને કહા—

“ તુમારા ખાપ જો મુઝે દોસ્ત રખતા થા. અગર જિંદા હોતા તો તુમ અયંસી ખુરી હરકત કરનેકી હરગિઝ ખુરાઅત ન કરતે. ” યે સુનકર મોહમ્મદ બિન અબીબકર રહીં શરમિંદા હુવા ઓર વાપિસ ચલા આયા.

ઇતનેમેં મુકસિદલી આ પહોંચે ઓર એક કનાના સાયશ ને ખઠકર હઝરત ઉસમાન રહીં કે છુરી ઘોંપઢી. દો ઓર મિસરી મુકસિદોને ફિર તલવારેં મારીં. હઝરત ઉસમાન રહીંકી ખીખી નાચેલા રહીં હિક્કાઝતમેં ઝખમી હો ગઈં. ઓર હઝરત ઉસમાન રહીંને મોહલિક ઝખમોંકી વજેહસે અપની જાન મલલા કરીમકે સિપુર્દ કી. ઇન્ના લિલ્લાહે વ ઇન્ના ઇલયહે રાજેઉન. ”

હઝરત અલી કરં ઇસ જાગુદાઝ ખખરકે સુનતેહી વહાં પહોંચે ઓર આકર ઇમામ હસન રહીં મોહમ્મદ બિન તલહા રહીં ઓર અખદુલ્લા બિન ઝુબેર રહીંકો મલામતકી ઓર નારાઝ હુવે કે “ કયોં ઉન્હોંને અપની જાનેં ખલીફ્એ વકતકી હિક્કાઝતમેં ફિદા ન કી. ”

તલહા રહીંને કહા કે—“ ઇનકા કયા કુસુર હે. આપ નાહક ખફા હોતે હેં. અગર હઝરત ઉસમાન રહીં મરવાનકો દે દેતે તો નોખત યહાંતક ન પહોંચતી. દર અસલ મરવાનહી હઝરત ઉસમાન રહીંકી તખાહીકા ખાઅસ હુવા હે. ” એક તરફ હઝરત આયેશા સિદ્દીકા રહીંને સદાએ

ઇનતિકામ બલંદ કી ઓર દુસરી તરફ જળ અમીર મઆ-
વીયા હમિસ્કકે ગવરનરને યે ખબર સુનીતો તમામ મની
ઉમર્યા ખાનદાનમે ઇનતિકામકા જોશ ફયલ ગયા. હઝરત
ઉસમાન રહીંકી લાશ દુસરે દિનતક પડી રહી. આખિર
મિસ્લ શોહદાકે જન્નતુલ બકીઆમે દફન કિયે ગયે. આપને
ગ્યારા સાલ ગ્યારા મહીને હુકુમતકી. ઓર ગ્યાસી ખરસકી
ઉમરમે શહીદ હુવે.

હઝરત ઉસમાન રહીં બડે દિલેર, નેકનીયત ઓર
ફય્યાઝ થે. ઇબતિદાહીસે આપને ખિદમતે ઇસલામમે
જનોમાલસે બડા હિસ્સા લિયા. આપ બડે અહિંદ, શખ
ખેદાર, રોઝેદાર ઓર કુરઆન ખવાન થે. કુરઆન શરીફકી
હિકાઇત ઓર તકમીલમે બડી મેહનતકી ઇસ લિયે આપકો
જામેઉલ કુરઆન કેહતે હે. ઇબતિદાહીમે આં હઝરત
અલબકી સુકુનત કે લિયે ઝમીન અપની ગિરેહસે ખરીદ
કર દી. ખાનએ કાઅળાકે ગિર્દ પુખ્તા દિવાર બનવાઈ, મહીને
તઇયગામે મસજીદે નખવીકો બોહોત વુસઅતદી ઓર ઇસાઇયોં
કે મિસમાર શુદ્ધ ગિરજા સરકારી ખર્ચસે અઝસરે નો
તાઅમીર કર દિયા.

હઝરત ઉસમાન રહીં બડે રહેમ દિલ ઓર હલીમ
મિઝાજથે. અઝીઝ અકારિમ કે સાથ બડી મોહબ્બતો શફકકત
ફરમાતે, ઉનપર હમેશા લુત્ફ મહેરબાની કરતે.

ઉમરાતે મમલેકતમેં ઉનકો બડા હિસ્સા દેતે ઓર ઉનકી હરેક ખ્વાહિશકો પુરા કરનેમેં બડી દરિયા દિલીસે કામ લેતેથે ઇસી વજેહસે વો આપકે ગિર્હોપેશ રેહતે ઓર આપકી રહેમદિલી ઓર દર ગુઝરસે બોહોત ફાયદા ઉઠાતે. અતી અગરાઓ ફવાયદ કે લિયે દુસરે કે હુકુકકી પરવા ન કરતે. ઇસી વજેહસે ખરાબી પયદા હુઈ. ઓર હઝરત ઊસમાન રદી૦ કી શહાદતકે બાદ ખાના જંગીયોંકા આગાઝ હુવા.

સલ્તનતે અરબમેં ચારોં તરફ આતશે ફસાદ શોઅલાઝન હુઈ. મુખતલિકુલ ખ્યાલ ફરીક બન ગયે. ઇતતિહાદો યગાનિગતકા શીરાઝા ખુલને લગા. પુરાની રિકાબતેં તાઝા હો ગઈ, ઇસારો મુરૂબતકી રૂહ કાકુર હુઈ, ઇસલામી સતવતો જખરૂતકા ઇનહિતાત શુરૂઅ હુવા ઓર એહલે અરબકી શાનો શવકત, જહો જલાલ, અઝમતો હયબતકા સિકકા જો તમામ અકવામે આલમપર નકશ હો ચુકાયા ઝાયલ હોને લગા.

હઝરત ઊસમાન રદી૦ કુરેશ કે મોઅઝિઝ કબીલે બની ઉમઈયા મેંસે થે. આપ હઝરત ઊસમાન આં હઝરત સલ૦ સે છટટી પુશ્તમે કી સીરત ઓર મિલતે હેં આપકી વાલિદા આં હઝરત સલ૦ કી પુકી કી બેટી થીં. હઝરત અબાબકર સિદ્દીક રદી૦ બલી-

ફરો અઠવાલકી સોહબત ઓર તાઅલીમસે ઇસલામકે ગરવીદા હુવે ઓર આં હઝરત સલઠ કી ખીદમતમે હાઝિર હોકર દિલી ખવાહિશસે મુસલમાન બન ગયે.

જખ આપકે ઇસલામ કુબુલ કરનેકી ખબર આપકે ચચા હકમ બિનુલ આસકો મિલી તો ઉસને શુરસેમે આકર આપકો એક અંધેરી કોટકીમે ખંદ કર દિયા ઓર કેહ દિયા કે “ જખ તક ઇસ નયે દીનકો છોડકર અપને આખાઈ મઝહબ પર ન આવગે ઇસ તનહાઈકી કચલસે આઝાદી ન મિલેગી. ” મગર હઝરત ઉસમાન રદીઠકા દિલ ઇસલામકી સાફ બે રિયા ઓર શેશન તાઅલીમને ખીચ લિયા થા. ઇસલામી જઝબાત દિલસે ખુન બનકર ફયલ ચુકે થે. તવહહુમાતકી ઝિંદગીસે નફરત હો ચુકી થી. ખાતિલ પરસ્તી ઓર તખધયુલાતે કાઝિયાસે મુંહ મોડ બયઠે થે. બડી ભુરબતો હોસલેસે જવાબ દિયા:—

“ મેં ઇસલામકો હરગિઝ નહીં છોડ સકતા. ” હકમ બિનુલ આસ ઇસ સાફ જવાબસે માયુસ હો ગયા ઓર આપકી સાબિત કદમી વ ઇસતિકલાલ દેખકર રહા કર દિયા.

રસુલે કરીમ સલઠકી દો બેટીયાં ચકે બાદ દીગરે આપકે નિકાહ મેં આઈ ઓર ચે એક અયસા ફખ હય કે ઇબતિદાએ આફરીનશસે કિસી શખસકો તસીબ ન હુવા. ઇસી વજેહસે આપકા લકબ ઝુનનુરેન હુવા.

જખ મુશરફીને મક્કાને આં હઝરત સલ૦ ઓર આપકે ચંદ સહાબા રહી૦કે હદ્દસે ઝિયાદા તકલીફ દેની શુરૂ કી, ઓર માઅબુદે વાહિદકી પરસતિશ કરને વાલોંકી રાહમેં હર મુમકિન તરીકેસે રૂકાવટેં પયદા કરને લગે તો સખસે પહેલે આં હઝરત સલ૦કે હુકમસે હઝરત ઉસમાન રહી૦ને અપની ખીખી કે હમરાહ હખશાકી તરફ હિજરતકી. આપકે જાનેકે બાદ કઇ દિન તક આં હઝરત સલ૦ ગમગીન ઓર ઉદાસ રહે. ઓર આને જાને વાલોંસે સરેરાહ ખેરીય-તકી ખખર દરિયાફત ફરમાકર અલામતીકે લિયે દુઆ માંગતે.

જંગે બહર વાકેઅ હુઇ ઉસવકત હઝરત ઉસમાન રહી૦કી ખીખી ખીમારથી, ખુદ આં હઝરત સલ૦ને આપકે ઉનકી તીમારદારીકે લિયે મદીને તઇયબાહીમેં રહેનેકી બાબત ફરમાયા થા. ઓર નેઝ ફરમાયાકે “ હાઝેરીને બહરકે બરાબર અજરલી મિલેગા. ઓર ગનીમતમેંસે હિસ્સાલી મિલેગા. ” ઇસી લિયે જખ મુસલમાનોંકી કલીલ જમા-અતકે અલ્લાહ તઆલાને કુફર પર નુમાયાં ફતેહ બક્ષી તો માલે ગનીમતમેંસે આં હઝરત સલ૦ને હઝરત ઉસમાન રહી૦કે લી બરાબર હિસ્સા દેકર અસહાબે બહરમેં શામિલ ફરમાયા. હઝરત ઉસમાન રહી૦કે ઇસલામી તકદદ્દસ, સતુદા અબલાક, સખાવતો મુરુબત ઓર શર્મે હયાને આં હઝરત સલ૦કે દિલપર અયસા ગેહરા નકશ કિયાથા કે જખ આં

હઝરત સલ્વંકી દુસરી બેટી ઉમ્મે કુલસુમ રદ્દીં ક્ષેત્ર હો
ગઈ તો આપને ફરમાયા કે:—

“ અગર મેરી આલીસ બેટીયાં હોતીં તો મેં એકકે
બાદ દુસરી ઉસમાન (રદ્દીં) રે બયાહતા ચહાંતકકે કોઈ
બાકી ન રહેતી. ”

સુલેહ હોદ્દમિયાકે વકત હઝરત ઉસમાન રદ્દીં પયગંમ
સુલેહ લેંકર મકકેકે મુશરફીનકે પાસ ગયે. જગા ઉનકે
આનેમેં દેર હુઇ તો ચહાં મશહુર હોગયા કે એહલે મકકાને
આપકો કતલ કરદિયા હય. યે અફવા સુનતેહી આં હઝરત
સલ્વંને મુસલમાનોસે લડને, મરનેકી કસમ લી. જો બયતે
રિઝવાન કે નામસે મશહુર હુઈ. ઓર આં હઝરત સલ્વં
ને હઝરત ઉસમાન રદ્દીંકી બજાયે અપના દરતે મુબારક
રખકર કહા કે:—“ યે ઉસમાન (રદ્દીં)કે હાથકી બજાયે
હે કયોંકે વો ખુદા ઓર રઘુલ (સલ્વં)કે કામપર ગયા હે.”

હઝરત ઉસમાન રદ્દીંમેં તમામ સહાબાસે બઠકર હયાકીઃ

* એક મોકેગર રસુલે કરીમ સલ્વં લેટે હુવેયે ઓર આપકી
પિંડલિયાં ઝરા નંગીથીં કે અજાબકર સિદ્દીક રદ્દીંને અંદર આનેકી
ધમઝત તલ્લખ કી. ઉનકે તશરીફ લાનેપર આં હઝરત સલ્વં ઉસી
હયઅત પર લેટે રહે. શિર હઝરત ઉમર ફારૂક રદ્દીં તશરીફ લાયે.
તોબી આપ લેટે રહે. ઇતનેમેં હઝરત ઉસમાન રદ્દીંને હાઝિર હોનેકી
ધમઝત માંગી. આં હઝરત સલ્વં ફારૂક ઉક બયડે. ઓર પિંડલિયાં

સિક્ત ઇસ કમાલકે દરજે પર પહોંચી હુધથી કે ન સિફ આં હઝરત સલ્વં કદર કરતેથે બલકે ખુદાકે ફિરિસ્તેબી શરમ ખાતે થે. આપકી હયાકા યે આલમથાકે ગુસ્લતકલી સખસે અંદરકી કોઠરીમે ફરમાતે. દરવાજા બંદ કર દેતે ઓર ફિરબી કલી સીના સીધા કરકે ખડે ન હોતે, ચુનાંચે જખ મુફ્સિદોંને આપકે મકાનકા શદીદ મુહાસિરા ક્રિયા તો મસજીદે નખવીમેં નમાઝ પઢના ઓર પાનીતક અંદર ઝના રોકદિયા. ઉસબકત આપને ખિડકીમેંસે સર નિકાલકર અપને મહાસન ખ્યાન ક્રિયે જીન્હેં સુનકર મુફ્સિદ સિવાય એતિરાફકે એક લફઝબી બરખિલાફ ઝખાનસે ન નિકાલ સકે.

ફયાજને ખાલિક વ આં હઝરત સલ્વંકી સોહબતો તાઅલીમસે હઝરત ઉસમાન રહીંકા દિલ પુરા શયદાઈ હો ચુકાથા. આપને ઇસલામકી ખિદમતમેં બડી ફરાખ હોસલગી ઓર દરિયાદિલીસે કામ લિયા.

કપડેમે છિપાલીં. જખ સખ રખસત હે. તો હઝરત આયેશા સિદીકા રહીંને અર્જકી, “ યા રસુલુલ્લ સલ્વં હઝરત અખાબર રહીં, હઝરત ઉમર રહીંકે આનેપર કાઈ એદતિમામ ન રિયા લેકિન ઉસમાન રહીંકે આતેહી આપને કહે ઓર પિંડલીયા ફાંક લીં. ” અ હઝરત સલ્વંને ફરમાય “ મેં અયસે આદલીસે કયોં ન શરમ કફ જીસસે ખુદાતઆલાકે ફિરિસ્તેબી શરમ કરતે હેં. ઉસમાન (રહીં) બડા સાદિએ હયા ઓર શરમીલા હે. ”

જયશે ઉસરત* (તખુકકી ચઢાઈ) કે મોકેપર જળકે એહલે ઇસલામકો બડી સખતી ઓર મુસીબતકા સામના થા. આપને અયસે નાજુક વકતમેં બડી ઇમદાદકી. કઇસો ઉંટ સાઝો સામાન સમેત ઓર એકસો ઘોડે મુબહ-દીનકો અપને પાસસે ખરીદકર મુહધ્યા કરદિયે. અલાવા બરી એકહઝાર દીનાર નકદ દિયે. ઉસ બર વકત ઇસલામી ખિદમતકે સિલેમેં આં હઝરત સલઠને ફરમાયા કે:—

“ ઉસમાન (રદીઠ) ને આજ અયસી અઝીમુશશાન મદદ દી હે કે ઉસકે બાદ અબ કોઈ અમલ ઉસકો ઝરર ન દેગા. ”

હઝરત ઉસમાન રદીઠકે એહલે ખિલાફતમેં રે કા બાકીકા હિસ્સા બે હઝરત ઉમર ફારૂક રદીઠકે એહલે ખિલાફતમેં રેહ ગયા થા ફતેહ હુવા. જઝાયરે કમરસ, રોહડસ

* તખુક એક કસગા હે શામ ઓર વાદીકલ કુરાકે દરમિયાન. આં હઝરત સલઠકો ખખર મિલિકે રૂમીયોને બોહોતસા લશકર વહાં જમે કિયા હે ઓર જઝામ, બની લખમ ઓર બનીગરસાનકે લોખ ઇસાઇ થે સખ ઉનકે સાથ મિલગયે હે. ગરમીકા મોસમ થા ઓર. કેહેતસે મુસલમાન બોહોત તંગ ઓર લાચાર થે. મુસલમાનોંકા લશકર તખ્યાર કરનેમેં બોહોત દિકકત વાકે હુઈ ઇસલિયે ઉસકો ઝાતુકે ઉસરત કેહતે હે. મગર આં હઝરત સલઠ જમ વહાં પહોંચે તો રૂમી જમકે લિયે ન નિકસે.

વગેરાકી તસખીરસે એહલે ઇસલામ સમન્દરકે માલિક બન ગયે. ત્રાખલસ (અફરીકા)મેં રૂમી ગવરનરકી શિકસ્તસે ઇસલામકી અઝમત વ શોકત કાયમ હો ગઈ. તુરકસ્તાન, ખુરાસાનકે ઇલાકે ઝેરેનગીન હુવે. આ અલાએ કલમ તુલ્લાહ ઓર તવહીદકા એઅલાન વસીઅ હુવા, ઇશાઅતે ઇસલામ કે રાસ્તેપર જીસકદર રૂકાવટેથીં દુર હુઈ. શિઆરે ઇસલામ દુર દરાઝ મુલકોમેં કાયમ કિયે ગયે. ઓર હઝારહા મુશરિક દિલી ખ્વાહિશસે ઇસલામકે હાયરેમેં દાખિલ હો ગયે.

આપકે ઝમાનએ ખિલાફતમેં માલે ગનીમત ઓર ખિરાજસે ઇસકદર દોલત વુસુલ હુઈ કે રખનેકો જગા ન રહી. તમામ મુસલમાન દોલતસે માલામાલ હો ગયે. રફાહીયતે આમ્મા ઓર ફરાગતે તામ્માકી યે હાલત હો ગઈ કે એક એક ઘોડી લાખ લાખ દિરહમકો ફરોખત હુઈ. માલકી કસરતકી વજેહસે હઝરત ઉસમાન રહીઠને ખજાને ઓર દફતર કાયમ કિયે, લોગોંકો વઝાયફ અતા કિયે. મોઅઝઝનોંકી તનખ્વાહેં મુકરરકી. ઓર ખલાયકકી બેહ-ખુદીકે અલાવા બે ઝબાન હયવાનાતકે લિયે ચરાગાહેં મુકરરકી.

હઝરત ઉસમાન રહીઠકે એહલે ખિલાફતકે ઇખતિદાઈ સાલ તવહીદકે એઅઝાન, ખલકુલ્લાહકી બેહતરી ઓર મુલકોંકી ફતેહ કે લિહાઝસે બોહોત મુબારક રહે. ઓર

વાકએ કતલો કિસી કિસમકા ઝગડા ન ઉઠા. લેકિન હઝરત ઉસમાન આખરી સાલોંમેં અયસી તખદીલી રહીં પર નઝર વાકે. હુઇ, ઇસકદર ઇખતિલાફાત પયદા હુવે કે અકસર લોગોંકો હઝરત ઉસમાન રહીંઠી નિસખત શિકાયતકા મોકા મિલ ગયા ઉસમેંકી મોટી મોટી શિકાયતોં ચે હં.

અવ્વલ ચે કે હઝરત ઉસમાન રહીંઠે તમામ ઝિમ્મેવારીકે ઓહદે અપને નવજવાન અઝીઝો અકારિખકે સિપુઈ કિયે. ઓર ઉનકો ખલિહાઝ કરાખત ઉન લોગોં પર તરજીહ દી જો આં હઝરત સલ્તંકી સોહખત ઓર સાબેકુલ ઇસલામ હોનેકી વજેહસે ખ દરજહા ખેહતર ઓર કાખિલ થે.

હોયમ ચે કે અપને અકારિખકો ખગેર કિસી ઇસતેહ-કાક કે ખોહોતસા રૂપીયા ખખશ દિયા. ચે શિકાયત ખુદ હઝરત ઉસમાન રહીંઠે સામને પેશ હુઇ. આપને ઇસકે જવાબમેં કરાખત મંદોકે સાથ એહસાનો સુલુક કરનેકી નિસખત ઇસલામી હુકમ ઓર સીરતે નખવી પેશ કી. ઇસ પર એતિરાઝ કિયા ગયા કે “હઝરત અખાખકર સિદ્દીક રહીંઠ ઓર હઝરત ઉમર રહીંઠે ઇસ તરજીહ કયોં ન કિયા.” હઝરત ઉસમાન રહીંઠે જવાબ દિયા કે “ઉંહોંને અપના વેં હક ઓહ દિયા જો મુકરર થા. મેં ખુદકે ફરમાનેકે

મુતાબિક સિલે રેહમો કરતા હું ” લેકિન અકસર લોગોને આપકે ફરમાને પર કાન ન ધરા ચોર દિલોંમેં ગુબાર બઢતા ગયા. ઇસલામકે હરે ભરે ચમનમેં ખારજી ચોર અનહરૂની તાસીરાતે રકાબત કી મસમુમ હવાઓંને બરબાદી બખ્શ નતાયજ પયદા કિયે. દિલોંમે ઇસલામને જો એક ન થમને વાલી મોહબ્બતો ઉલફતકી કેફીયત પયદા કર દી થી, બુગજો ઇનાદ સે તબદીલ હો ગઈ ચોર એક અયસે ઇન કિલાબ પસંદ ગિરોહકી બુનિયાદ પડી જીસને ઇસલામી સલતનતમેં અબતરી ડાલ દી. સખસે બડી વજેહ શિકાયત ખાનદાને બનુ ઉમઇયાકો ઓહદે દેને કે મુતઅલીક થી. ચોર ફિલ હકીકત ઇસી વજેહસે શોરિશ ચોર ફસાદ જિયાદા બઢા. કયોંકે બનુ ઉમઇયા કુરેશ કે સખ કખાયલ મેં સે તેઅદાદમેં જિયાદા થે. ચોર ઉનકી તબીયતમેં ફિતરતન જહલ તલબી ચોર હુકુમતકી આરજુ થી. ઉન્હોંને હઝરત ઉસમાન રહીં જયસે નેકદિલ, નર્મ મિઝાજ ચોર શરમીલે ખલીફાસે અપની મતલબ ખરાહી ચોર ફાયદા ઉઠાનેકી જા વ બેબા કોશીશે કી. ચોર કિસી આને વાલે વકતકે લિયે અપના અસર ચોર રૂમુખ મુલકમેં કાયમ ચોર મુસતેહકમ કરને ચોર એતિખાર જમાને કે લિયે ખર સરે હુકુમત હોનેકા કોઇ મોકા હાથસે ન દિયા. વો જાનતે થે કે હઝરત ઉસમાન રહીંકે બાદ ખિલાફત ખિઝજુર હઝરત અલી કરંકે મિલેગી. કયોં કે આપકે સિવાયે ચોર કોઇ

દુસરા શખ્સ ખિલાફત કા એહેલ ન થા. આપ આં હઝરત સલઠંકે ભાઈ, જલીલુલ કદ્ર કુરેશ, મહાશૂર, સાબેકુલ ઇસલામ ઓર હીગર તમામ ફઝાયલમેં મુસલમાનોંકી નિગાહમેં સખસે ખઠકર કાબેલીયત રખતે થે. અલાવા અઝીં જો કેનસલ હઝરત ઉમર ફારૂક રદીઠને અપની વફાત પર સુકરર કી થી ઉસકે તમામ મેમબરોંને હઝરત ઉસમાન રદીઠ ઓર હઝરત અલી કરઠ દોનોંકે હકમેં અપના દાઅવા છોડ દિયા હુવા થા. ઇસ વજેહસે હઝરત અલી રદીઠ કે એહેલે ખિલાફતમેં બનુ હાશમકી તરકકી ચકીની બનતે થે જુસે વો કદીમ રિકાબતકે ખ્યાલસે ગવારા મ કર સકતે થે. ઇસ પેશબંદી ઓર આકેબત બીનીકે બાઅસ ઉમુરાતે સલતનતમેં ઝિયાદા હિસ્સા લેકર કુબત હાસલ કર લી. ઓર જયસા કે આગે ચલકર ખ્યાન હોગા ઉનકી તમામ કાવિશ ઓર જદો જહદકા નતીબ ખિલ આખિર ઉનકી હસ્થે મરઝી હુવા. સલતનત બનુ ઉમય્યામેં મુનતકિલ હો ગઈ જો ઇનકા અસલી મકસુદ થા ઓર વાકઈ બનુ ઉમય્યામેં ઉમુરે સિયાસત ઓર મુલકદારી કે સમજને ઓર ખરતને કા મલેકા કુદરતી થા. ઓર યે અમ્મ બઈદ નહીં કે કુદરત કિસી ખાસ અમ્મકે લિયે મુનતખિબ કર લેતી હે ઓર વો અમ્મ ઉસીકે સિપુઈ હોતા હે ઓર ઉસીકે હાથોં સર અનખમ પાતા હે.

દુસરી તરફ બનુ હાશમ જો તેઅદ્દમેં બનુ ઉમય્ય

યાસે કમ થે જીનકા પલકા એહદે સમ્માદત મેહદે આં હઝરત સલ્વંસે હલકા ચલા આતા થા. કયોંકે ઉનમેંસે નિહાયત બહાદુર ઓર કાબિલ જવાન અમીર હમજા રહીં તો જંગે ઓહદમેં શહીદ હો ગયે થે ઓર ઉનસે કબલ ઉમેદા બિન હરસ બિન મુતતલિબ રહીં જંગે બહરમેં ઓર હઝરત અમર બિન અબી તાલિબ રહીં જંગે મોતામેં શહાદત પા ચુકે થે. ઓર આં હઝરત સલ્વંકી વફાત કે બાદસે હી હરએક એહદે મેં ખિલાફતકે મુતમન્ની રહે થે જો હઝરત અલી રહીંકી અમન પસંદ ઓર સુલેહકુન પાલીસીસે ઉનકી ચે ખવાહિશ પુરી ન હુઇ. આપ ઇસ બાતકો તાડ ગયે. ઉન્હોંને ખાનદાને બનુ ઉમધ્યાકી શબકતો ઇકતિદારકી બઢતી હુઇ રવકે ઇનસિદાદ ઓર શક થામકે લિયે જદો જહદ શુરૂ કી.

ખેરખવાહાને બની હાશમને ગલત ફેહમીસે ઉસકે સહદે બાબકી તજવીઝ હઝરત ઉસમાન રહીંકી અયબ શુમારી કરાર દી. ઇંબને સખા યહુદીને હઝરત અલી રહીંકી દોસ્તીકે લિખાસમેં અરબસે મિસર તક હઝરત અલી રહીં ઓર આપકે મુકરર કરદા ગવરનરોંકે ઉયુબ ઓર હઝરત અલી રહીં ઓર બનુ હાશમકે મહાસનો દ્રઝાયલ ખ્યાન કરને શુરૂ કિયે. જો હઝરત અલી રહીંને ઇમ કાર રવાઇકો કબી પસંદ ન કિયા લેકિન મુસ્લિમાના લેકચર

અપના કામ કર ગયે. ઓર અવામકો સીડીશનકે લિયે તૈયાર કર દિયા. ઓર જહાં તક હો સકા ઇનકિલાઅ પસંદ તખાયઅકો ખિલાફતે હઝરત ઉસમાન રદીઠકે ઉથાટ કર દિયા.

હઝરત ઉસમાન રદીઠકે અકસર મુકરર કરદા ગવ-રનરોને ખલિફાઅ મુલકી પુતુહાત, હુસ્ને મઆશિરત ઓર ઇસલામી તરકકીકે બોહોત કાબિલે તાઅરીફ કામ કિયે. ઓર ઉનકા તકરૂર મેહેઝ હઝરત ઉસમાન રદીઠકી રિસ્તેદારી કાબિલે એતિરાઝ નહીં હો સકતા.

હાં, બાઅઝ બનુ ઉમધ્યાકે હાકેમ ઝેરે બેહેસ આ સકતે હેં. ઉનકી તકરૂરી મીઆરે કાબેલીયત ઓર હુકુકે મસાલાતકે ખિલાફ થી. ઓર ચેહી અફમાલ હઝરત ઉસમાન રદીઠકી બદનામી ફયલાને કે લિયે મુખાલેફાકે વાસ્તે આલા બન ગયે. ઇન અફમાલ કી તકરૂરીયોકે નતાયબે બદકો હઝરત ઉસમાન રદીઠ અપની નેક આતી, યા બુદાયે યા શરમો હયા યા યુ' કહો કે કરાબતકી વબેહ સે સમજ ન સકે. ઓર શિકાયત પહોંચને પરબી માઅમુલી તમ્બીહસે કામ લેકર બાત આઈ ગઈ કરતે રહે. અસકી વબેહ સે શિકાયત કરને વાલોં કેા હઝરત ઉસમાન રદીઠકે મુતઅલીકે ઓર તરફ તો અપને અઝીઝાં ઓર રિસ્તેદારીકી

એના તરફદારી ઓર ફાયદે ખાસકી ઓર દુસરી તરફ આરમે ખલાયકકી અદમ રિઆયત ઓર અદાવતકા ખ્યાલ મયદા હો ગયા.

અગરચે હઝરત ઉસમાન રદીં બાઅઝ હુક્કામકો શિકાયાત પહોંચનેપર માઅજુલ લી ફરમાતે રહે લેકિન તબીયતોં મેં જો બદગુમાની ઓર રૂકાવટ વાકે હો ગઈથી વો ન નિકલી.

માલિક ઉશતરને કુફ્રેમેં તોહીને અદાલતકી. ઓર એલાનીયા બગાવતકે બા વુન્નુહ હઝરત ઉસમાન રદીંને મેહોઝ અપની નર્મ મિઝાજ ઓર ચક્મ પોશીસે ઉસકો કુફ્રેસે શામમેં લેજ દિયા. જુસકી વજેહસે મુખાલિક્ર ઝિયાદા દિલેર હો ગયે ઓર માલિક ઉશતર બગેર હઝરત ઉસમાન રદીંકી ઇજાઝતકે કુફ્રેમેં વાપિસ આ ગયા. ઓર શોરિશ બપા કર દી. હઝરત ઉસમાન રદીંને કિતના ફરો કરનેકી ગરજસે એહલે કુફ્રાકે મુતાલિબે કો માનકર અબુ મુસા અશઅરી કો મુકરર કર દિયા. લેકિન કુફ્રીયોંકા કીના કમ ન હુવા ઓર વો ફસાદ પર મુસીર રહે.

હર અસલ અગર થોડી દેરકે લિયે અકલે સલીમકી રોશન આંખસે દેખા જાયે તો ચેહી માલુમ હોતા હે કે ઇસ તમામ શોરિશ ઓર ફસાદકી તેહમેં બનુ ઉમદયા ઓર

ખતુ હાશમકી વોહી પુરાની રિકાયત કી આગ કામ કર રહીથી જો હઝરત ઊમર રદીઠકે ઝમાને મેં ઇનકી ઝખર-દસ્ત સયાદતસે ખઝાહિર દમ ગઇ થી લેકિન હઝરત ઊસમાન રદીઠકી ખિલાફતકે આખરી સાલોંમે એકદમ લડક ઉઠી.

અરબમેં તો યે સુરત થી. ઉધર મિસરમેં હઝરત ઊસમાન રદીઠને ઉમરૂ ખિન આસકો માઅજુલ કરકે ઉસકી ખબયે અખદુલ્લા ખિન સાઅદકો વાલી મુકર ક્રિયા. એહલે મિસર અખદુલ્લા ખિન સાઅદ રદીઠકી હુકુમતસે ખુશ ન હુવે આર હઝરત ઊસમાન રદીઠકે પાસ શિકાયત કી, આપને અખદુલ્લા રદીઠકો એક તેહદીદ આમેઝ ફરમાન લિખા આર રિઆયા કે સાથ શક્કત વ મેહિરખાની વ અદલો ઇનસાફ સે સુલુક કરને કી હિદાયત ફરમાઈ. લેકિન જખ હાકિમે મેહકુમકે તાઅદ્લુકાત હુરૂત ન રહે થે મુવાફિકત ન હુઇ. યુનાંચે શુમીએ કિસમતસે ઇસ ના મુવાફિકત કે અરસે મેં એક શખસ કતલ હો ગયા. જસસે એહલે મિસર બોહોત ખર અફરોખા હુવે. આર ઉનકો અપની શિકાયત પર તેલ ડાલનેકા મોકા મિલ ગયા. આર વો એક જમીયતકે સાથ મદીને તઇયબામેં આયે આર હઝરત ઊસમાન રદીઠસે અખદુલ્લા ખિન સાઅદ રદીઠકો માઅજુલ આર ઉસકી જગે મોહમ્મદ ખિન અખીબકર રદીઠકો ગવરનર મુકદ્દર કરનેકી ફરખવાસ્ત કી. હઝરત ઊસમાન રદીઠને મત.

ઝુર ફરમા લિયા. ઓર વો અપને મકસદમે કામચાળી હાસલ કરકે ખુશ ખુશ વાપિસ જા રહે થે કે મરવાન કી વજેહસે જો શુરસેહી મુકસિદા પરદાઝ ઓર ફિતના અંગેઝ થા. જસકો હઝરત ઊસમાન રદીઠકી તખીયત પર ખુશ કાબુ હાસલ થા ઓર જસને વક્તકે લિહાઝસે હઝરત ઊસમાન રદીઠકી નરમ પાલીસી કે રાઝકો ખિલકુલ ન સમજા રૂકાવટ પયદા હો ગઈ.

ઉસને હઝરત ઊસમાન રદીઠકે નામ ઓર મોહરસે અબદુલ્લા બિન સાઅદકે નામ મોહમ્મદ બિન અબીબકર રદીઠકો કતલ કરનેકા ફરમાન લિખ લેજા. રાસ્તેમે સજ ફાશ હો ગયા. ઓર મોહમ્મદ બિન અબીબકર રદીઠને ખત ઓર કાસિદકે સાથ વાપિસ મદીનેકી તરફ રૂબુ કિયા. મિસરીયોંકે જોશો ખરોશકી કોઈ હદ ન રહી. હઝરત ઊસમાન રદીઠકી નિસખત ઉનકી ખદગુમાની દરજએ ચકીન તક પહોંચ ગઈ. વો હઝરત અલી રદીઠકે પાસ આયે ઓર તમામ માજરા ખ્યાન કિયા. હઝરત અલી રદીઠ દીગર અસહાબોંકે હમરાહ હઝરત ઊસમાન રદીઠકે પાસ આયે ઓર દરિયાફત કિયા.

હઝરત ઊસમાન રદીઠને હલફન કહા કે:—“ ન મેને ખત લિખા હે ઓર ન મુઝે ઇદમ હે. બેશક નામાબર મે રાહી ગુલામ હે, ઉટની લી મેરીહી હે. ઓર મોહર વો

મેરી લગી હે. લેકિન યે સખ કુછ મેરી લા ઇલમી મેં
કિયા ગયા. હે. હઝરત અલી રદીઠ ઓર તમામ લોગોંકો
કસમકા ચકીન હો ગયા ઓર સારા ભાંડા મરવાનકે સર
કુટા. છસને યે સખ શશરત ઓર બલસાઝી કી થી.
મરવાનકી કિતના અંગેઝી ઓર આકેખત અંદેશી હઝરત
ઉસમાન રદીઠકી બનકા વખાલ હુઇ. મુકસિદા પરદાઝ
પહેલે હી હઝરત ઉસમાન રદીઠસે શાકી થે. અખ ઉનકો
હકમે મરઝી એક હથખાંડા મિલ ગયા. વો હઝરત ઉસમાન
રદીઠસે મરવાનકો તલખ કરને લોગે કે ઇસકો કતલ કર
દેવે. હઝરત ઉસમાન રદીઠને ઇસસે ઇનકાર કિયા. હઝરત
ઉસમાન રદીઠકે ઇનકાર સે વો ઓર બડકે ઓર આપકે
ધરકા મુહાસિરા કર લિયા. ઇસ શોરિશમેં મિસરી ઓર
કુશી લોગોંને ઝિયાદા સરગરમી સે હિસ્સા લિયા ઓર
ખાણુબુદ હઝરત અલી રદીઠકે અપને સાહબઝાદોંકો
હિફાઝતે ખલીફા પર મુકરર કરને કે હઝરત ઉસમાન રદીઠ
કતલ કર દિયે ગયે.

ઇસમેં કુછ શુખ્હા નહીં કે મરવાન શરીર થા, કિતના
અંગેઝ થા મગર ઉસકે બુમ્બકી તેહકીકાત ઓર સઝા
ખલીફાએ વક્ત કી રાયે ઓર ફયસલે પર છોડ દેની આહીયે
થી. કયોં કે મુજરિમકો હદ મારના ઓર કુસુરવારકો સઝા
દેના ખલીફાએ વક્તકા કામ થા. ખલીફાએ વક્ત સે મુજ-

રિમકા તલખ કરના કાતુનકો અપને હાથમેં લેના ઓર
મુજરિમકે લિયે ખુદ સજાકા તજવીજ કરના કિસી સુરત
મેં જાયજ ઓર મુસતેહસન ન થા બલકે “ ઉલીલ અમ્ર
મિનકુમ ” કી સરીહ મુખાલિફત થી.

વાકેએ કતલ પર જોર કરને સે હઝરત ઉસમાન રદીં
કી પાકીઝગી ઓર બે લોસ ઝિંદગી પર કુછ શુખ્હા નહીં
રહેતા. ઓર ઉસકા તમામ બોઝં મુફસિદોંકે સર પર પડતા
હે. મકાન ઘિરા જાતા હે, મસ્જિદે નખવી સલોમેં નમાઝ
પઢને સે રોકા જાતા હે, પાનીકા કતરા તક અંદર જાને
નહીં પાતા, ખાસ ઓર તિશનગી સે રૂહ ઘુલી જાતી હે,
હઝરત અલી રદીં અપને ઘરસે પાની લેજતે હેં જુસ્કે
હઝરત ઉસમાન રદીં તક પહોંચને સે મુફસિદ રોક કરતે
હેં. ઇસ કશ મકશમેં હઝરત હસન બિન અલી રદીં,
મોહમ્મદ બિન તલહા રદીં ઓર હઝરત અલી રદીંકે શુલામ
કુમ્બર રદીં ઝખ્મી હો જાતે હેં, ઉનકો ઝખ્મી દેખકર
મુફસિદ ઘસરાતે હેં કે કહીં બનુ હાશમ બી મિગડ ન
બયઠેં દીવાર ફાંદકર અંદર આ જાતે હેં, મગર રેહમે
મુજરસીમ, સાબિરો શાકિર હઝરત ઉસમાન રદીં કિસી
કિસમકા મુકાબિલા નહીં કરતે ઓર રોઝેકી હાલતમેં ઇત-
મિનાને કલ્બકે સાથ ખુશુઅ વ ખુજુઅસે કુરઆને મજીદકી
તિલાવતમેં મશગુલ રહેતે હેં ઓર અયસે નાજુક વક્તમેં

ભી જખકે મોતકા ચકીન હે મુકસિદોંકે લિયે હિદાયતકી
 હોઆ માંગતે હેં ઓર ઇસતરાહ આં હઝરત સલઠંકી
 કામિલ ઇતતિબાઅ ઓર ઇતાઅતમેં સખો રઝાકા આઅલા
 નમુના દિખાતે હુવે શહીદ હો જાતે હેં. કયોં કે ઇસકી
 નિસબત આં હઝરત સલઠને ખનુરે ઇરફાન પહેલેહીસે
 ખખર હે ફીથી ઓર સખો તહમુલ વ સાબિત કદમીકી
 હિદાયત ફરમાઇ થી જીસ પર આપને પુરી તરેહ અમલ
 કિયા ઓર બાઅઝ ખેરખાહોં કે મશવિરા દેને પર કે
 “અફવાજ આપકે હાથમેં હે અપની જાનકી હિકાઇત
 ફીજીયે” આપને જવાબમેં ઇશ્લાહ ફરમાયા કે:—“મેં
 અપની જાન કે વાસ્તે મુસલમાનોંમેં ખુનરેઝી નહીં ચાહતા.”
 મુખ્તાનઅલ્લાહ, કયા ફરાખ હોસલગી ઓર કયા મોઅતહીલ
 તખીયત હે. ગોયા સમંદર જીમેં કંદુરત નહીં.

ખાખ ૭.

અમીરેલ મોમેનીન હઝરત અલી રદીંકી ખિલાફત

લિજરી ૩૫.

હઝરત ઉસમાન રદીંકી ઝિન્દગીહીમે ખિલાફતકે ખારેમે જોડતોડ શુરૂ હો ગયે થે. હઝરત આયેશા રદીં તલહા રદીંકો ખલીફા ખનાના ચાહતી થી. કુછ લોગ ઝુબેર રદીંકી તરફદારીકા દમ ભરતે થે. ઓર અમીર મઆવીયા રદીં અપને આપકો ખલીફાહી તસબુર કર ચુકે થે. લેકીન આમ લોગોંકા રોહાનન હઝરત અલી રદીં કી તરફ થા. ઓર હકીકતમે આપ ખિલાફતકે સઝાવારલી થે. ચુનાચે હઝરત ઉસમાન રદીંકી શહાદત કે બાદ અકસર મુહાજેરીન ઓર અનસારને આપકો ખલીફા નામઝહ કરકે બેઅતકી લેકીન અમીર મઆવીયા એહલેશામ ઓર મિસરો ધરાકકે ચંદ કબીલોંને બેઅત ન કી. હઝરત અલી રદીંકી ઉમર ઉસવકત પટ બરસકી થી. આપ બડે હલીમ, બુદ્દખાર, મુલેહકુલ ઓર અમન પસંદ થે. શુબઅતો મરદાનગી આપકે રજો રેશેમે પયવસ્ત થી. રૂહાની ઉલુમ, હિકમત ઓર ફિલસફએ ઇસલામમે મુમતાઝ થે. દુનિયાવી બહોળલાલ શાનો શવકતકી આપકે દિલમે ઝરાલી મોહબત

ન થી. આપ આં હઝરત સલ૦કે ગયાઝાદ ભાઈ થે. બચપનસેહી આં હઝરત સલ૦ પરવરિશકે મુતકકફિલ હુવે ઓર આપકી કનારે આતેફતો શકકતમેં રેહકર આપકી તાઅલીમો તરબીયત ઓર ફયઝાને સોહબતસે ઝાહરી વ બાતની કમાત હાસલ કિયે.

આં હઝરત સલ૦કી બાઅસતપર આપ ના બાલિગ બન્નથે થે. ગોયા આપને જાહેલીયતકા ઝમાના પાયાહી નહીં. ઓર યે ખુસુસીયત હઝરત અલી રહીંઠકે સિવાય કિસીકો નસીબ નહીં કે બચપનસે લેકર આં હઝરત સલ૦કી વફાત તર તમામ મસાયબ ઓર પરેશાનીયોંમેં સાથ રહે. આં હઝરત સલ૦કો આપસે ઇસકદર મોહબ્બતથી કે અપની ખ્યારી બેટી ફાતમતુઝ ઝાહરા જીનકે હકમેં આપને સધિદ-નીસા ફરમાયા હઝરત અલી કર૦કે નિકાહમેં અતા ફરમાઈ.

જબ મકકેકે કાફેરોંને આં હઝરત સલ૦કે કતલકી તજવીઝ પુખ્તા કરલી ઓર રાતકો મકાનકે ગિદ્દા ઘેરા ડાલ દિયા કે ચુપકેસે સુબેહ મારડાલેં તો રસુલુલ્લાહ સલ૦ હઝરત અલી રહીંઠકો અપની જગે બિરતર પર લિટા કર ખુફિયા મકાનસે નિકલ ગયે ઓર હઝરત અબુબકર સિદ્દીક રહીંઠકો સાથ લેકર ગારેસુરમેં જા છુપે.

યે હઝરત અલી રહીંઠકા દિલ ગુરદા થા કે બઝેર
 ખોદા હિરાસ, ફિકરો ઇંઝતિરાય તમામ રાત ગિસ્તરપર
 લેટે રહે. રાતકા સન્નાટા થા, મુશકેરીન હર તરાહસે તઇયાર
 બ ઇશદએ કલ મકાનકે ગિર્હ જમેહેં ઓર હરઆન હમલેકે
 ખોદસે રૂહ ધુલી જાતી હે. મગર ઇરશાદે નખવીકી તાઅ-
 મીલમેં ઉનકે ઇસતિકલાલો. ઇસતિકામતમેં ઝરા લગઝિથ
 ન હુઈ. બડે ઇતમિનાન ઓર સુકુનસે બેઠે રહે. ઓર
 કુરબાની વ ઇસારકી અયસી શાનદાર મિસાલ કર દિખાઈ કે
 કિસી કોમકી તારીખમેં નહીં મિલ સકતી. હિજરતકે બાદ
 જંગે બદરમેં અગરચે, સહાબએ કિરામ રહીંઠને ખોહોત
 બહાદુરી ઓર બુરઅત દિખાઈ લેકિન હઝરત અલી રહીંઠકી
 તલવારને સમસે બઢકર કામ કિયા. મુશરફીનકે નામી
 ગિરામી જંગબુ કલ કરકે ઉનકે દિલોંમે દેહશત ગિઠા દી.
 કુશકારે મકકેકા ઓર કમ હો ગયા. મુસલમાનોંકે દિલોંસે
 ઉનકા રાખ હમેશાંકે લિયે ઉઠ ગયા. ઓર એહલે ઇસલામકા
 ઇકતિદાર ઓર પોલીટીકલ હસ્તી કાયમ હો ગઈ. જંગે
 આહોદમેં જબ તીર અંદાઝોંકી મુહાફિઝ જમાઅતને આં
 હઝરત સલ્વંકે ખિલાફે હુકુમ અપની જંગે છોડકર લુટમેં
 હિસ્સા લિયા તો ખાલિફ બિન વલીદ રહીંઠ ઓર ઉમર બિન
 આસ રહીંઠને બે ઉસ વકત તક ઇસલામ નહીં લાયે થે.
 મોકા ગનીમત જનકર અઆનક હમલા કરદિયા. ઓર
 મુસલમાનોંકા દખાતે હુવે આં હઝરત સલ્વં તક પહોંચે.

આપ હુઝુરે અકદસ સલ્વંલી અખમી હોકર એક ગઠ મેં
 |ગર પડે. માઅન હઝરત અલી રહીં હમલા આવરોંકે
 મુકાબિલ આં હઝરત સલ્વંકી હિકાઝતમેં સીના સિપર
 હો ગયે. અગરચે અખમોંકી વજેહસે જુરમ ચુર હો ગયા
 લેકિન રસુલે કરીમ સલ્વંકો મઝીહ લકલીફસે ખચા લિયા.

જંગે ખંદકમેં ઉમરૂ બિન અબ્દુ જો અરબમેં એક હઝાર
 પહેલવાનસે મુકાબિલા કરનેવાલા મશહુર થા. જબ ખંદક
 ફાંદકર આં હઝરત સલ્વંસે તાલિબે મુખાઝિરત હુવા તો
 હઝરત અલી રહીં ઉઠ ખડે હુવે. ઉનકી રગોંમેં ગેરતો
 હમીયતસે ખુને હાશમીને જોશ મારા ઓર આં હઝરત
 સલ્વંકી ઇબ્તિહાજતસે ઉમરૂ બિન અબ્દુ પર ઇસ શિદ્દતસે
 હમલા કિયા કે અગરચે ઉમર ખડા નિડર, તજરૂબેકાર ઓર
 ખડાદુર શેહસવાર થા લેકિન હઝરત અલીરહીંકી ખુનચકાં
 શમશીરકી જબ ખરદાશત ન કર સકા ઓર ઉસી જંગે કતલ
 હુવા ઉસકે કતલકે બાદ મુખાલ્લેફીનમેંસે કિસીકો મુકાબિલેકી
 જુરઅત ન હુધ.

જબ આં હઝરત સલ્વંને ખયબર પર ચઢાઈકી
 ઓર ઉસકો મુહાસિરેમેં લેલીયા તો કઈ એક ખડાદુર ઓર
 શુબ્હા સહાબી રહીં યકે બાદ હીગરે લડાઈકા ઝંડા લેકર
 હમલા આવર હુવે. કિલ્લેકો ફતેહ કરનેપર બોહતેરા ઓર

આસ બોર હરવાજા તોડમેકી હરવાંદ કેસિશકી લેકિન અમયાળી ન હુઈ. બોહિત સેઝ ઇસી તરાહ ગુઝર ગયે. તો આં હઝરત સલ્વને ફરમાયા:—“ કલ અલમ અલસે શખ્સકે સિપુર્હ કીયા જાયગા જો કિલેકો બ હુકમે ખુદા ગુઝર તસળીર કર લેગા. ” ઇસલામી લશકરકે અફસર સખકે સખ બડે કાખિલ શુખઅ બોર દિલેર જંગળુ થે. બોર હરેકકો અપની અપની જગે અલમ મિલનેકી ઉમીદ થી. મગર જખ સુબેહ હુઈ તો આં હઝરત સલ્વને ઝંડા હઝરત અલી રદીંકે હવાલે કરકે હમલેકા હુકમ ફરમાયા. હઝરત અલી 'કરમહાહો વજહુને ઇસ ઝોરે શિદ્તસે હમલા કીયા કે કિલેકી દીવારે હિલ ગઈ. હરવાજા તોડકર અંદર દાખિલ હો ગયે બોર ઇસતરાહ ફતેહ ખયબરકા સેહરા હઝરત અલી રદીંકે સર રહા.

હઝરત ઉસમાન રદીંકી શહાદતકે બાદ ઇસલામી દુનિયામે એક અજીબ વાકેઆ હુવા. વો મુસલમાન જો મુસીબતો તકલીફ, રાહતો આરામ કે વક્ત અપને આપકો સાખિરો શાકિર બનાકર પેશ કરના અપના સખસે પેહલા બોર ગુઝરી ફર્જ ખ્યાલ કરતે થે બોર ખુદા વ રસુલ સલ્વની દનાયતકો નફસાની જઝબાત બોર ખવાહિશાત પર મુકદ્દમ રખતે થે ઉનમે સે બાઅઝ અફરાદને કોતા અંદેશી બોર ના આકિબત બીનીસે સીધી રાહ છોડકર મેહોઝ

મિત્ર ઓર રિકાબતકી મળે હમે ફસાદ ખરખા કર દિયા ઓર
મા અયઝ કિશિશેઁ ઓર ખુશિયા રીશા દખાનીયોસે બોલિ-
તસે લોગોં કે અપને સાથ સિલા લિયા. ઉનકા જે તરીકે અખલા
અયસા ખતરનાક સાબિત હુવા જુમને હઝરત અલી રદીઠ
કો અપને એહલે ખિલાફતમે ખુલુફાએ અબલીનકી તરેહ
મખાસિકકી ફતેહ ઓર ઇશાઅતે ઇસલામકી તરફ કતઇ તબજ-
એહ ન કરને ના ઓર ખાના જગીયોસે એક લેહજે કે લિયેલી
કુરસત ન લેને દી. આપસકી લડાઇયોમે હઝરતકી
સેઅદાદમે મકતુલ હો ગયે. શીઆને અલી ઓર શીઆને
ઇસમાનકે નામ સે દો જિરોહ પયદા હો ગયે. ઉસમે
અદાવતો દુશમનીકી વો આગ લડકી જુસકી ચિન્ગારીયાં સદહા
ખરસ બાદ તક એહલે ઇસલામકે ખિરમને અમનો આફી-
યતકો જલાકર તબાહો બરબાદ કરતી રહી. ઓર ઉનકે
દિલોં ઓર દમાગોંમે અલીતક અયસી મુસલ્લત હે કે
ઉસકા સિલસિલા ખતમ હોનેમે નહીં આતા. તેરા સો ખરસ
ગુઝર ચુકને પર અખ જખકે મુસલમાનોંમે ન હુકુમત સ્વી
ન વો સલતનત. ન વો ઇકતિદારો શવકતો રોઅબ કાયમ
રહા લેકિન ખુદા રહેમ કરે વો અપની ઉસી પુરાની લકીર
પર આંખ બંદ કિયે ચલે જાતે હે ઓર શબો રોઝ એક
દુસરેકી ગરદને ઉડાનેકી હવસમે ગલ્લતાનો પેચાન રહેતે હે.

હઝરત અલી રદીઠકે ઇનાને ખિલાફત હાથમે લેતે

હી તલહા, ઝુબેર ઓર હવાખાહાને
કાતેલાને હઝરત હઝરત ઉસમાન રહીંને કાતેલોંસે
ઉસમાન રહીંંકી કિસાસ લેને પર ઝોર દિયા. હઝરત
તફતીશ અલી રહીંં અગર ચે દિલસે ઇસખાતકે

મુતમુત્તી ચે કે કાતેલોંકી જુસ્તુજુ
કરકે ઉનકો ઇખરતનાકે સજા હી જાયે. લેકિન મસલેહતે
વકત ઓર મઆલ અંદેશીકો મદે નઝર રખકર મોહલત ચાહતે ચે.
આપકા ખ્યાલ થા કે ખિલાફત અચ્છી તરેહ મુસતહકીમ
હો જાયે ઓર ખેઅતકા સિલસિલા તમામ અતરાફે અકનાફે
ઇસલામી સલતનૂતમેં કરાર પાલે તો કાતેલોંકી તફતીશ
કરકે કિસાસકે મઆમિલેકો છોડા જાયે. અલાવા ખરીં
આપકો અંદેશા થા કે અગર ઇસ ખદ અમની ઓર
શોરિશકી હાલતમે મઆમિલા ઉઠાયા ગયા તો ફસાદ કી આગ
જળાયે ધીમી હોનેકે ઝિયાદા ભડક ઉઠેગી. ઓર ફિર કોઇ
સુરત ઇસલાહકી ન રહેગી. લેકિન તલહા રહીંં ઓર
ઝુબેર રહીંં ઓર તમામ વો લોગ જુન્હોંને અલીતક ખેઅત
નહીં કીથી ઇસખાત પર મુસીર હુવેકે કિસાસકા મુઆમિલા
ફરજે અબ્વલ હે ઇસકી તાખીર કિસી સુરતમેં જાયઝ નહીં.
ઇસ લિયે સખસે પહેલે કાતેલોંકો સજા દેની ચાહીયે.

હઝરત અલી રહીંંને હરચંદ સખકો તસલીહી ઓફ
વાઅદા લી કિયા મગર વો અપની ધુનમેં લગે રહે. સખ

કુછ સુના લેકિન તખાયેઅ મેં જો કિસાસ કા ખ્યાલ ન
શુઝાન હો ચુકા થા વો ન છુટના થા ન છુટા. આતિશે
ઇનતિહામ બઢતી ગઈ. ઇઝતિરાખ દુગના હો ગયા. હઝરત
અલી રદીઠકી તરફસે દિલોંમેં કશીદગી પયદા હો ગઈ
આખિર નારાઝ હો કર મછેકી તરફ ચલ દિયે.

મછેમેં હઝરત આમેશા રદીઠ પહેલે હી હઝરત
ઉસમાન રદીઠકે કિસાસ કે લિયે કોશાં ઓર બે કરાર થીં.
બોહોત સે બની ઉમઇયા કે લોગ ઓર અકસર ઇનકિલાબ
પસંદ અશખાસ ઉનકે આસપાસ જમે થે. તલહા રદીઠ વ
ઝુબેર રદીઠકે પહોંચને પર મઝીદ તકવીયત હુઈ ઓર
સબને મિલ મિલાકર ના આકેબત અંદેશીસે અંજામ પર
નિગાહ ન ડાલકર કિસાસ કે મઆમિલે કો અપને હાથોંમે
લે લિયા.

શહાદત હઝરત ઉસમાન રદીઠસે પહેલે ઇનકિલાબ
પસંદોંને કાનુનકો અપને હાથમેં લેકર મરવાનકો તલબ
કરકે સઝા દેનેકી પહેલી ગલતીકે બાદ યે દુસરી ફાશ ગલતી
બાધ. એસસે ઇસલામી જમીઅતકા રહા સહા શીરાઝા બી
પરેશાન હો ગયા ઓર થોડીસી બાત પર આપસકી ઝિદ
બં રિકાબત ઓર બીચ વાલોંકી રેશા દવાનીયોં ઓર નાબયઝ
કેશિયોંસે નફરતકા બીજ બો દિયા. એસસે નિઅમે

સલતનતમે તમમુરે અઝીમ વાઢે હોઢર લલાઈ કી
ઠની. ચહાં તકકે હઝારહા મુસલમાનોંકા ખુન હો ગયા
ઓર યે કાનુન શિકન ગિરોહ ઇસલામો મુઢકકા દુશમન સાખિત
હુવા. આઝાદી વ મસાવાત કી જગે જાહ તલખી વ
ઇસતિખદાદને લેલી ઓર બાગિયાના ખ્યાલાતકે લોગ પચદા
હો ગયે.

હઝરત અલી રદીંને ઇકતિદારે ખિલાફતકે થોડે
અરસે બાદ ગવરનરોંકે અઝલો નસ-

હઝરત અલી બકી તરફ તવજજોહ ફરમાઈ ઓર
રદીંકા ઇનતિઝામે બનુ ઉમઇયા કે મુકતદિર હુકમરાનોં

સલતનત. કે માઅજુલ કરનેકી કારરવાઈ શુરૂ
કરનેકા પુખ્તા ઇરાદા ફરમા લિયા. આપને ખ્યાલ ક્રિયા કે
હઝરત ઉસમાન રદીંકી રહેમદિલી ઓર ચશમ પોશીકી
બજોહસે બની ઉમઇયા જો ગલબા ઓર ઝોર પકડ ગયે હો
ઉનકો ખરતરફ કરનેસે કમ હો જાયગા. ઉનકી બે
એઅતિદાલીયાં ફક જાયેંગી. અવામુન્નાસકી શિકાયત રહે
હોકર અમનો અમાનકી સુરત નિકલ આયગી. ઓર શોરીશો
ફસાદકા સિલસિલા કતેઅ હો જાયગા. મુગીરા બિન
શોઅબા હઝરત અબ્બાસ રદીં ઓર અકસર એહલુરરાય
અસહાબને આપકે તરજે અમલકો ન સિફ ના પસંદહી
ક્રિયા બલકે ઇસ કાર રવાઇકો દુર અંદેશી ઓર મસલોહલ
બીની કે મનાફી સમજકર સાફ કેહ દિયા કે “ઇસ કહર જલ્લી

તમામ પુરો તખ્તદુલ એને આજીવનથી દેશે. એ હકમાત્ત બની કરનેસે ઉલ્લા ફિતના બપા હોગા. અબ્બલ વો લોગ જુન્હે હઝરત ઊસમાન રહીંકે કતલકી વજેહસે ખુબ ઉમદયાકે સાથ એક કિસમકી હમદર્દી પચકા હો. ગદ્દ હો મુઆલિફત પર કમર ખસ્તા હો જાઇંગે. દુસરે ઉન અશખાસકો જુન્હોને અલીતક ખયઅત નહીં કો ધનકારકા ઓર હીલા હાથ આ જાયગા ઓર, અનારકિસ્તાના (મુકસિદાના) ખ્યાલાતકે આદમીયોંકો અપના સિલસિલા વસીઅ કરનેકા મોકા મિલ જાયગા. અલાવા જરી મઆવીયાકો છેડનેસે ખડી મુશકિલ ઓર મુસીબતકા સામના, હોગા. વો ખડા ફેહમીદા, મુદખીર ઓર ખહાદુર હાકેમ હે. ઇસ વકત શામકે લોગોંપર ઉસકા રોઅબો ઇકતિદાર અચી તરાહ કાયમ હો ચુકા હે, ઉસકે પાસ ખે હિસાબ દોલત હે. સામાને હરખ ઓર લશકરબી કસીર હે. વાકેએ કત્લે ઉસમાન રહીંકી વજેહસે વો ઓર તમામ ખની ઉમદયા પહેલેહી જલે બુને ખયડે હે. એહલે શામકોબી જુન્હોને અપને સાથ ગાંઠકર આમાદએ જંગ કરલિયા હુવા હે. તલહા રહીં વ ખુબેર રહીંબી અફસુરદા ખસિર હે. અખર સખ યક ખાનો યકદિલ હોકર મુઆલિફતપર તુલ ગમે તે ખિલાફત ને અલી જુમા જુમા આઠ દિનકી પચકાયશ હે ઇસકી હસ્તી ખતરેમે પડ જાયગી ઓર ફિર ઉસકે પા ખ રિવા રહેમેકી કોઇ તખ્તદો ન રહેગી.

હઝરત અલી કરોને મુશીરોંકી સલાહ ન માની
અપની ખાતપર કાયમ રહે. ઓર ખીલાફતકે મુતઅલ્લીક
અપને હુકુક, આં હઝરત સલોંકી ઝીંદગીમેં કારહાએ
નુમાયાં ઓર ખિદમાતે જલીલાકા ઝિકર કરકે ફરમાયા:—

“ મેરે ખ્યાલમેં અબ્બલ તો ફસાહકી આગકો શુરુમેં
દખા દેના અચ્છા હે. જખ ઝિયાદા મુશતઇલ હો ગઇ તો
ઝિયાદા દિકકત પેશ આયેગી ઓર અગર ઇસબકત ખામોશી
ઇખતિયારકી ગઇ ઓર અંદ એક ખુદ ગરઝ વ જાહ તલખ
હુકકામકે રવઇયે ઓર ચલનકે ખિલાફ ખાઝપુર્સ ન હુઇ
ઓર ઉનકી લગઝિશોં ઓર ખે એઅતિદાલીયોંકા ઇનસિદ્દાહ
ન ક્રિયા ગયા તો મઆમિલાત નિહાયત નાઝુક ઓર ખતરનાક
સુરત અખાતિયાર કર વેંગે. જનકા આખરી નતીજા
એહલે ઇસલામ ઓર ખિલાફતકે હુકમેં મોહલિક હોગા.
દુસરે ચે કે તમામ લોગોંને ખ રઝાઓ રગખત ખિલાફતકો
તસલીમ કરકે ખયઅત કી હે. અગર અખ કોઈ મુખાલિફત
કરેગા તો મજબુરન તલ્લવારકે ઝરીએ ફયસલા કરના પડેગા.
તાકે ઇનકા વુજુદ સફહએ હસ્તીસે મિટા દિયા જાયે ઓર
વો મુનાફિકાના અમલસે ઇસલામકો ઝરર ન પહોંચાયે.
હઝરત અલી કરોંકે ઇસ જવામ ઓર અઝમેં રાસિખસે
જખ સખને ઇતાઅત ઓર ખામોશી ઇખતિયારકી તો
આપને પહેલેકે ગવરનરોંકી ખજાયે અખદુદલા ઇખને અખખાસ

રહીં વ ઉસમાન બિન હનીફ રહીં, અમ્મારા બિન હુશામ રહીં, મુહેલ બિન હનીફ રહીં ઓર કયસ બિન સાઅદ રહીંકો નામઝદ કરકે રવાના કિયા.

અબદુલ્લા બિન અબ્બાસ રહીં યમનકે હાકિમ મુકરર હુવે. ઓર યઅલીસે જો પહેલે ઈસ જગેકા ગવરનર થા. ચારજ લે લિયા મગર વો ચાલાકી કરકે તમામ ખજાના ઓર ઝરો. દોલત હમરાહ લેકર મકકેમેં આ ગયા ઓર હજરત આયેશા રહીં, તલહા ઓર ઝુબેર રહીંકે સાથ મિલ ગયા.

અમ્મારા જો કુદ્રેકા અમીર મુકરર કિયા ગયા થા અલી રાસ્તેમેં થા કે ઉસકો ખખર મિલ ગઇ કે વહાંકે સોગ ઉસકે તકરૂરસે ખુશ નહીં ઈસલિયે વો વાપિસ ચલા આયા. ઉસવકત કુદ્રેકા ગવરનર અબુ મુસા અશઅરી થા ઓર એહલે કુદ્રા ઉસકો બોહોત ચાહતે થે.

ઉસમાન બિન હનીફ રહીંકો ખસરેકી હુકુમત મિલી જખ વો વહાં પહોંચે તો બાઅઝ આદમીયોંને ધત્તાઅત ઓર બાઅઝને મુખાલિફત કી ઓર ઈસ તરાહ ઉસ જગે દો ફરીક બન ગયે.

મુહેલ જુરકો શામકી ગવરનરી તફવીઝ હુઇથી જખ બખુક મકામપર પહોંચા તો ચંદ અરબી સવારોંસે મિલા.

અસનાયે ગુફતુગુમેં જળ ઉસને અપને શામકે ગવરનર
મુકર હોનેકા ઝિકર ક્રિયા તો ઉન અરખોને આગે જાનેસે
રોક દિયા. ઓર કહા:—

“ અગર જાનકી ખેર ચાહતે હો તો ઈસ જગેસે
ઉલટે પાઉં વાપિસ ચલે જાવ. એહલે શામ મઆવીયાકે
જાળયે કિસી દુસરે હાકિમકી ઇતાઅત નહીં કરીંગે.” ઈસ
તરાહ વોલી જે નીચો મરામ વાપિસ આ ગયા.

કયસ બિન સર્ઈદ જળ મિસરમેં પહોંચા તો ઉસે
માઅલુમ હુવા કે લેગ કિસસે ઉસમાન રદીન્કે લિયે
બોહોત મુઝતરિબ હેં ઓર તા વકતેકે કાતિલોંકી તફતીશ
શુરૂ હોકર સઆ ન દી જાએ બિલાફતકો તસલીમ કરનેસે
મુનકર હેં. ચુનાંચે વોલી વાપિસ ચલા આયા.

ખાખ. ૮

જંગે જમલ

સને ૩૬ દિવરી

જળ તલહા રદીં વ ઝુબેર રદીં હઝરત અલી કરં
 સે નારાઝ હોકર મકકે પહોંચે તો હઝરત આયેશા રદીં
 ઉસ વકત વહીં મોબુદથીં ઓર કાતિલાંને ઉસમાન રદીંસે
 કિસાસ તલબ કરનેમેં બોહોત સરગમથીં. ચુનાંચે ઉનહોનેં
 અસહાબકે પહોંચને ઓર યમનકે હાકિમ યઅલીકે ખજાના
 લેકર આ જાનેસે ઉનકે ઇરાદોંકો બોહોત તકવીયત હો ગઈ.
 ઇરાકો શામકે વો લોગ જુહોંને બેઅત ન કીથી ઓર
 તમામ બની ઉમઇયા ઓર ઉનકે હવા ખવાહોંકી એક બડી
 જમીઅત હો ગઈ. યે તમામ ગિરોહ કાતેલાને ઉસમાન
 રદીં કી તફતીશ ઓર સઝાદેહીકે પુખ્તા ઇરાદેસે હઝરત
 આયેશા રદીંકો હમરાહ લેકર ખસરેકી જાનિબ રવાના
 હુવા ઓર એઅલાન કર દિયા કે જુસ શખસકો કિસાસે
 ઉસમાન રદીં કી ખવાહિશ હો હમરાહ હો લે. ઇસ
 તેહરીકસે હઝારોં આદમી શામિલ હોતે ગયે. જખ યે તમામ

મજમા ખસરેકે કરીખ પહોંચ્યા તો એક મયદાનમેં ડેરા જમાલિયા. ઉસવક્ત હઝરત અલી કરંકી તરફસે ઉસમાન બિન હનીફ રદીં ગવરનર હો ચુકાથા. ઉસને ઇતિલાઅ મિલતેહી હઝરત આયશા રદીં કી ખિદમતમે પયગામ લેજકર દરિયાફત ક્રિયાકે:—

“આપકા કયા મુદ્દ હુઆ હે ?” હઝરત આયેશા રદીંને જવાબમે કહેલા લેજકે:—

“ઉસમાન રદીં બે ગુનાહ શહીદ ક્રિયે ગયે હે. ઉનકે કાતેલોંકી જુસ્તુજુ ઓર કિસાસ મતલુબ હે.”

ઉસમાન બિન હનીફકો ઇસ જવાબસે તસદ્લી ન હુઇ. ઉસકે દિલમેં શુખ્હા પડ ગયા. ઓર ફેાજ ઓર તરફ દારાને હઝરત અલીકરંકો હમરાહ લેકર મુકાબિલેકી ઠાન લી. જખ દોનોં ગિરોહ આમને સામને હુવે તો તલહા રદીં ને હઝરત ઉસમાન રદીં કે ફઝાયલપર લેકચર દેના શુરૂ ક્રિયા ઓર કાતેલોંસે કિસાસ લેનેકી ફરઝીયતપર બેહેસ કરકે અવામુન્નાસ કો તરગીબો તેહરીસ દિલાઇ. ઇસકે બાદ હઝરત આયેશા રદીંઓર ઝુબેર રદીંને લી ઇસી મોઝુઅ પર તકરીરેંકી.

ફુનિયા મુખતલિફ તખાયેઅસે ભરી પડી હે. અકસર સોગોંપર ઇન તકરીરોંને ગેહરા અસર ક્રિયા. ઓર ઇસતરાહ

એહલે બસરાકે હો ફરીક હો ગયે. એક તો હઝરત આયેશા સિદ્દીકા રદીં તલહા, ઓર ઝુબેર રદીંકા હમખ્યાલ હોકર તાલિબે કિસાસ હુવા ઓર દુસરા જસમેં જિયાદા આકેબત અંદેશ ઓર સમજદાર આદમીથે ઉસને કિસાસ તલ્ખીકે તરજે અમલકો હઝરત અલી કરં કી ખિલાફતકે મુખાલિફ એક હીલા તસબુર કિયા ઉનકી તકરીરોં પર કાન ન ધરે, ઓર મુકાબિલે પર તઈયાર હો ગયે.

ખુદરાઈ ઓર હટ ધર્મીસે લડાઈ શુરૂ હો ગઈ. ખુન રેઝી વ કિતના અંગેઝીકા તસરફ હુવા ઓર ફરીકેનકે બોહોતસે આદમી મકતુલ હુવે.

દુસરે દિન હઝરત આયશા રદીંને પયગામ લેબા કે મુજે ફસાદ મિટાનેકી આરજુહે. મુસલમાનોંકી આપસમેં કટ મરનેકી ખ્વાહિશ નહીં. મેં ચાહતીહુંકે સુલેહ વ આશતીસે મઆમિલા હો. ઉસમાન બિન હનીફ બી ઇસ આતપર રાઝી હો ગયા. મગર બાઅઝ કોતા અંદેશ ઓર શરપસંદ અસખાશ જનકે દિલોંમે નેક નીયતી ઓર હક શનાસીકા માદદ નહીં રહાયા. જનકો અપને ઝાતી અગ-રાઓ મફાદકે મુકાબિલેમેં ઇસલામકી સલાહો ફલાહકા કુછબી એહાતિરામ ન થા ઓર જો કાનુન શિકની, મુફસિદા પરદાઝી ઓર શોરિશો બગાવતસે હુકુમતકા નિઝામ વ

આમન ઝેરો ખખર કરતેકી ફિકરમેં થે. સુલેહકો ખસદ દીદગીકી નિગાહસે કબ હેખ સકતેથે. કુમારે ઉંઘોને તતકે મકત દોનોં ફરીકોંકો ભિડવા દિયા. તરફદાસમે હઝરત અલી રહીં બોહોતસે મકતુલ હુવે. ઉસમાન બિન હાનીફ ગિરફતાર કરકે બસરેસે નિકાલદિયા બયા ઓર હઝરત આયેશા રહીંને કુફા યમન ઓર મુખતલિફ ઇલાકોંમેં મહદ કી તલબીકે ખુતુત લેજ દિયે.

હઝરત અલી રહીં કો લી ઇસ તમામ મજમે કે બસરે પહોંચનેકી ખખર મિલ ચુકીથી ઇસલિયે આપલી અપને બેટોં હસન બ હુસેન રહીં અમ્માર બિન યાસીર રહીં મોહમ્મદ બિન અબીબકર રહીં ઓર બોહોતસે અનસારકો સાથ લેકર મુકાબિલેકે લિયે રવાના હુવે. ઓર તમામ ગવરનરોંકે નામ ઇમદાદી ફોજો સામાનકે લિયે પરવાને જારી કિયે,

ફરાહમી લશકરકે લિયે એક પરવાના અબુ મુસા અશઅરીકી તરફ કુફેમેં ઈરસાલ કિયા, અબુ મુસાને અપને તોરપર કોઇ કારરવાઇ કરના મુનાસિબ ન સમજકર એહલે કુફેકો જમે કરકે હઝરત અલી રહીંકા ખત હરફ બહરફ સુના દિયા કયોંકે હઝરત અલી રહીં ને જબ અમ્મારાકો અબુ મુસા અશઅરીકી બજાયે ગવરનર નામ

તક કરકે લેખાયાતો વો. ઉસવકતસે કુછ ખીંચા હુવાથા એહસે કુફાલી શુરસે એહક શિકન ઓર વાઅદા ખિલાશીમે મજહુર થે. ઓર કલી મુસતકિલ તોરપર એક રાયેપર કાયમ ન રહેતેથે. ઉન્હોનેલી હઝરત અલી રહીં કી ઇમદાદસે પેહેલુતેહી કી.

ઇસ અસનામે, અમ્માર ખિન ચાસિર છનકી ઉમર ઉસ વકત નંવે (૬૦) બરસકીથી ઓર મોઅઝઝિઝ અસહાબે બદરસેથે હઝરત હસન રહીંકે સાથ કુદે પહોંચ ગયેથે. ઉન્હોને હઝરત આયેશા રહીં તલહા રહીં ઓર ઝુબેર રહીં કે તરીકે અમલકે બર ખિલાફ સદાએ એહતિભાજ બલંદકી ઓરખડે ઝેરસે કહા કે:—

“ ઉનકી કારરવાઈ ના આકેબત અંદેશી ઓર ગલતફેહમીપર મેહમુલ હે. કિસાસે ઊસમાન રહીં મેહેઝ એક નુમાયશી હરમા હે જો ખિલાફતકે બરખિલાફ ઈસતે અમાલમે લાયા જા રહા હે. હઝરત અલી રહીંસે બઢકર કિસાસે ઊસમાન રહીંકી તડપ કિસી દુસરે શખ્સમેં ઝિયાદા નહીં હે. ઓર યે સબ કુછ ખિલાફે હુકમે ખુદા વ રસુલ સલ૦ હે. ”

અલી વો અપની તકરીર ખતમ ન કરને પાયે થે કે માલિક ઉશતર ને જો ઇબતિદાસે હઝરત અલી રહીંકા

બડા હામી ઓર તરફદાર થા. જુસકી તખીયત બોહોત જોશીલી ઓર તેજ વાકે હુઇથી અગ્લાનક અબુ મુસા અશઅરીકે મકાનકા મુહાસિરા કરકે ઉસપર કબજા કરલિયા. એહલે કુફાપર કુછ તો તકરીરકા અસર હો ચુકા થા. ઉપર જખ યે સુરત દેખી તો માઅન ઇતાઅત ઇખતિયાર કરકે ઇમદાદપર કમરબસ્તા હો ગયે ઓર દસ હઝારકે કરીખ હઝરત અલી રદીંકે હમરાહ લડને મરનેકો તઇયાર હો ગયે.

જખ હઝરત અલી રદીં બસરેકે કરીખ પહોંચે તો આપકે લશકરકી તેઅદાદ ખીસહઝાર તક પહોંચ ગઇથી. જુસમેં બડે તજરબેકાર આઝમુદા ઓર દિલેર અસહાબ થે. હઝરત આયેશા રદીં તલહા રદીં ઓર ઝુબેર રદીંકે હમરાહલી તીસ હઝારકી જમીયતથી.

ઇસમેં કુછ શુબહા નહીં કે હઝરત આયેશા રદીં તલહા રદીં ઓર ઝુબેર રદીંકા કોઈ ઇરાદા હઝરત અલી રદીંસે જંગ કરનેકા ન થા. ખલ્લકે સિફ કાતેલાને ઉસમાન રદીંકી તક્તીશો કિસાસ મદદેનઝર થા. જો અગરચે ફી નફસહુ ખલીફએ વકતકી ઇતાઅત ઓર મુલકી મસલેહતકે મનાફી થા. લેકિન દરમિયાનવાલોંકી રેશા દવાનીયોં ઓર શારતોંને અસલી ગરઝપર પરદા ડાલકર ઉનકે ઇજતિમાકો હઝરત અલી રદીંકે ખિલાફ મુકાબિલા વ મુકાતિલાકી

ગરબ મશાહુર કરદિયા. ઓર ઇસતરાહ તરફેનમે બે ઇરાદા લડાઈ છિડ ગઈ. ઇસ લડાઈકા મુજબ ઝિયાદાતર વોહી મિરોહથા બે હઝરત ઉસમાન રદીઠકી ઝીંદગીમે હી પયદા હુવા. અસને હઝરત ઉસમાન રદીઠ કે મુકરર કરદા ગવરનરોંકી ખુદ ગરબી વ બહ તલબી, સવલતો દબાવેકે ખિલાફ મુક્સિદાના ખ્યાલાત ફયલાને શુરૂ કરદિયે ઓર એનારકીઝમ (સફફાકી) અસકા પેહલા ઉસુલ કાનુન શિકની હે કે મુરતકિબ હોકર હઝરત ઉસમાન રદીઠકે કતલ કરને સેબી દરેગ ન કિયાથા. ઓર અસને બઠતે બઠતે ચહાંતક ઓર પકડ લિયાથા કે અબ ઇસલામી વ કાનુની ફુદુદ કોબી દરહમ બરહમ કરદિયા. અબલાકી વ ફૂહાની કમ ઓરીસે નેક નફસ વ હક શનાસ સાલેહીનમે હલચલ ડાલદી ઓર એક તરેહસે કુફરાને નેઅમત કરકે અયસી ફાશ ગલતી ઓર ખુદી ગુસ્તાખીકા સબળ હુવે અસસે ઇસલામકો સખત એઅફ પહોંચાયા. દોનોં તરફસે લશકર તખયાર હોકર મુકાબિલ હુવે. સુબેહસે શામતક અયસી સખત ઓર ખુરેઝ જંગ હુઇકે કુસ્તોં કે પુસ્તે લગ ગયે ઓર તેરા હઝાર આદમી કતલ હોગયે અનમે બડે મોઅઝઝિઝ સહાબએ કિરામ થે.

તલહા રદીઠ* વ ઝુબેર રદીઠ લી શહીદ હો ગયે

* જંગે જમલમે જબ દોનોં તરફે લશકર મુકાબિલ હુવે

ઔર મયદાન હઝરત અલી કરો કે હાથ રહા. ઇસકા નામ જંગેજમલ રખા ગયા.

ક્યાંકે ઇસ માઅરિકેમે અબ્જલસે આગિર તક હઝરત આયેશા રહીં એક ઉંટપર સવાર શામિલથી.

હઝરત અલી રહીં ને દોનોં તરફ કે મકતુલોં પર નમાઝે જનાઝા પઢી જસસે આપકી કુશાદા દિલી, ફરાખ હોસલગી અફવ, દરગુઝર ઔર ખુદા વ રસુલ સલોં કી મુતાબીઅતકી એક શાનદાર મિસાલ મિલતી હે.

તો હઝરત અલી રહીં ને તલહા રહીંકો ખુલાકર ઉન સાબેકા ખિદમાતે ઇસલામકા તઝકીરા કરકે ઇસ કારરવાઈપર મલામતકી જસકી વજેહસે તલહા રહીંને લશકરસે ઇલાહીદા હોનેકી ઇન લી. લેકિન મશીયતે ઇઝદીસે ઝિંદગી ખતમ હો ચુકીથી. માઅન એક તીર આકર લગા ઔર ઇસીસે સહીદ હો ગયે. હઝરત અલી રહીંકો જમ ખખર હુમ તો આપ લાશકે પાસ ગયે ઔર અપને કુરતેસે મુંહ સાફ કરકે ફરમાયા:--“ કાશ આજસે ખીસ સાલ પહેલે મુઝે મોત આ ગઈ હોતી તાકે યે જાંકાહ સદમા ન પહોંચતા. તલહા રહીં કી ઉમવક્ત સાઠ સાલકે કરીખ ઉમરથી.

જમ હઝરત અલી ખસરેમે પહોંચે તો આપને અબ્જલ્લા ઇમને અખ્લાસ રહીં કે ઝરીએ ઝુબેરકે પાસ પયગામ લેખ કે “ અફસોસ તુમ મેરે ખાલાઝાદ ભાઈ હે ઔર ખગેર કિસી માઅકુલ વજેહકે મુખાલિફત ઔર લડાઈ પર આમાદા હુવે ઔર યેખી જનતે હો કે મુઝપર કોઈ ઇલજામ બી નહીં.” ઇતના સુનતેહી ઝુબેર રહીં ફોજસે

લડાઈ કે બાદ હઝરત અલી રદીંને આયેશા રદીં
કી બોહોત તોકીરો દિલખોઈ કી. ઓર મોહમ્મદ બિન
અબીમકર રદીં કે હમરાહ બ હિકાઝત તમામ મદીને
મુનબરામે લેજદિયા. ઇસકે બાદ હઝરત આયેશા રદીંને
કબી મઆમિલાતે સલતનતમે દબલ ન દિયા. ઓર તા હમે
ઝીસ્ત કિસી તરેહ હસ્ત અંદાઝી ન હી.

હઝરત અલી રદીં તીન દીન બસરેમે કયામ
કરનેકે બાદ કુદે ચલે ગયે ઓર ઉસીજગેકો અપના હેડ
કવારટર મુકરર કિયા. યે તગમ્થુર કુછ અચક્કે વકત અમલમે
આયા કે ફિર ખિલાફતકો મદીનેકા સંદર હોના નસીબ
ન હુવા.

અલમ હોકર ચલદિયે. જમ વાદીએ સગામે પહોંચે તો ઉસ જગે
ગુઝુ કરકે નમાઝ પઢને લગે, નમાઝકી હાલતમે યે કે એક શખ્સ ઇમ્ને
જરમોઝ નામીને જો હઝરત અલી રદીં કા તરફદાર થા અરખમે
તલવારકા વાર કરકે નમાઝમે ચહીદ કર દિયા ઇમ્ને જરમોઝને ઝુમે-
રકી તલવાર હઝરત અલી કરંકે પાસ લાકર રખદી ઓર ઝુમેર
રદીંકે કતલકી બઝઅમે ખુદ ખુશખબરી સુનાઈ, હઝરત અલી રદીં
તલવારકો દેખતેહી આંખોંમે આંસુ બરકાયે ઓર કહાકે:- “અય
જહનમી તુઝકો દોઝખકી આગકી બશારત હો” ઇમ્ને જરમોઝકા ધતના
સુનતાથા કે ઉસને ખુદકુશી કરલી.

બાબ. ૯

જંગે સિફતીન.

સને ૩૬-૩૭ હિજરી.

જંગે જમલકે બાદ હુઝરત અલી રહીં કી ખિલાફત કુશ, ઇરાક, યમનો મીસર ઓર કરીબન તમાંમી ઇસલામી ઇલાકોંમે, કાયમ હો ગઈ, લેકિન અમીર મઆવીઆ શામકે ગવરનરને ઇતાઅત ઇખતિયાર ન કી ઓર બદસ્તુર બેઅતસે કનારા કશ રહે.

કયોંકે ઉન્હેં અપને તદબ્બુર હિકમતે અમલી ખાના ઓર લશકરસે પુરા ભરોસાથા. શામ વગેરાકા વસીઅ ઝર-ખેઝ ઓર સેર હાસલ ઇલાકા ઉન્હેં ઝેરે નગીં થા. એહલે શામલી ઉન્કી ફઇયાઝી ઓર તરઝે હુકમરાની કી વજેહસે ઇશારોં પર ચલતેથે ઓર વો ખુબ જાનતે થે કે કતલે ઉસમાન રહીં ઓર કાતેલોંકી સજા દેહીમે તાખીર કે બાઅસ 'ઇનતિકામ, મુખાલિફત ઓર અદાવતકી બે લેહર અવામુન્નાસકે દિલોં મેં પેદા હો ગઈ હે ઉસકા રૂકના મહાલ હે.

અલાવા બરીં ઉમરૂ ખિન આસ રહીં સે જુસકો હુઝરત ઉસમાન રહીંને મિસરકી હુકુમતસે બર તરફ કર

हिमाया धंस जइ अमलीमे' कण निचला जेका जाताया.
 वो ली अभीर 'मआवीया से आकर भिद गया और
 डउरत अली रही० की मुआविदत पर कमर बांधी. उमड़
 जिन आस जका होशीयार मोकाशनास और हुकमरानीके
 दिये हरीसथा. उसके द्विमे' लह तलणीकी आरजुथी.
 मआवीया और उमड़ जिन आसमे पाहुम समजुता
 हो गया. और दोनोंने भिदकर भिदाइतके जेरे जपर
 करने और सवतनतके अपने हाथमे' लेनेकी धनतिहाय
 कोशीशका पुज्ता धरिदा करलिया.

धंस असनामे' डउरत अली रही० ने जरीर जिन
 अणहुइलाके हाथ अभीर मआवीया और ओहले शामकी
 तरइ ओक अत लिजकर धरिसाल किया उसका मजमुन ये
 थाके " तमाम महुजुरे अनसारने मेरी भिदाइतके
 तसलीम करके जेअत करली है तो तुम्हें ली अण किसी
 किसमका डउर नही होना आहीये धंसदिये जेअतमे'
 दाभिल होनेकी तकलीफ ही जातीहै.

जण जरीर जिन अणहुइला शाममे' पड़ोये तो
 अभीर मआवीया रही० के पास हाजिर होकर अत हवाले
 किया. अभीर मआवीया रही० ने अत पढ़कर जरीर जिन
 अणहुइलाके साइ जवाब दिया और कहाके " जणतक

કાલેલાને ઉચ્ચમાન રહીં સે કિસસ ન લિયા જાયગા હમ હરગિઝ બેઅત ન કરીંગે.

જરીર બિન અબદુલ્લા નોકામ વાપિસ આયા ઓર તમામ માજરા હજરત અલી રહીં કે ગોશ ગુઝાર કિયા. આપને ફિલફેર લશકરકે તઈયારીકા હુકમ દિયા ઓર શામપર હમલા કરનેકે લિયે સતર હજારકી જમીઅતકે સાથ રવાના હુવે, જબ શામમેં પ્રહોંચે તો મઝાવીયા રહીં ભી અરસી હજાર સિપાહ લેકર મયદાનમેં નિકલે ઓર દોનો સિફદીન નામી મોઝમે એક દુસરેકે મુકાબિલ હુવે.

અમીર મઝાવીયા રહીં ને ઉમરૂ બિન આસકો સિપેહ સાલાર મુકરર કિયા. હજરત અલી રહીં બે અબલસેહી મુલેહકુલ ઓર અમન પસંદ પાલીસીપર કારખંદ થે ઓર મુસલમાનોંકી બાહમ જુદાલો કિતાલકો પસંદ દીદગીકી નિગાહસે ન દેખતે થે. દુબારા અમીર મઝાવીયા રહીંકો બેઅતકે લિયે હાઅબત દી. લેકિન વો અરસએ દરાઝસે ખિલાફતકે મુતમન્ની ઓર ઉસકે હાસલ કરનેકી કોશીશમેં થે હજરત અલી રહીં કે ખ્યામકો ખાતિર મેં ન લાયે ઓર સાફ ઇનકાર કરદિયા.

જબ હજરત અલી રહીંને ઇસલાહકી કોઈ મુરત ન દેખીતો લડાઈકા હુકમ દેદિયા. પહેલે ખફીફસી લડાઈયાં

હુઈ ઇતનેમે મોહરમકા મહીના શુર હો ગયા અસકે એહતિરામકી વજેહસે લડાઈ બંદ કરદી. માહેસકરકે શુર હોતેહી ફિર જંગ શુર હુઈ ઓર ફરીકેત બડી સખતી ઓર જોશસે લડતે રહે.

અમ્માર બિન યાસીર અહોંને આં હમરત સલબકી હયાતમે બડી જવાંમરદી ઓર શુખઅતકે કારનામે દિખલાયેથે દાદે શુખઅત દેતેહુવે કલ હુવે.

અમ્માર બિન યાસીર કા મકતુલ હોનાથાકે હમરત અલી રદીંને ઇસ શિદદતસે હમલા કિયા કે મઆવીયા રદીં કે લશકરકી સફે ઉલટ દીં ફોજકે પાઉ ઉખડ ગયે ઓર ભાગને પર તખ્યાર હો ગઇ.

મઆવીયા રદીં ને જબ લશકરકો શિકસ્ત ખાકર ભાગને પર તખ્યાર દેખાતો ઉનકો સખત ફિકર દામનગીર હુઈ. લેકિન ઉમરૂ બિન આસને દુસરે સરદારાને લશકરસે મિલકર અજમ ચાલખેલીકે ફરઆને મજદદો નેઝાંપર ઉઠાકર ઓરસે એઅલાન કરદિયાકે હમમેં ઓર તુમમેં ખુદાકા કલામ ફયસલા કરનેકે લિયે કાફીહે. હરેક મુસલમાનકો ઉસકા હુકમ માનના ફરજ હે. ઓર ઉસમેં લિખા હે કે ખાહમી ફસાદ ઓર લડાઈ કે વકત પંચ મુકરર કર લિયે બાયે.

લશકરીયાંને હઝરત અલી રદીઠ ને જળ કુરઆને મજલ્લકો નેઝાં પર આવેઝાં દેખાતો માઅન લડાઇસે હથે રોક લિયા. અગરચે હઝરત અલી રદીઠને ઉતકો કહાલી કે “ચે સળ ઘોડા ઓર ફરેળ દેહીકે સામાન હે” ઓર ઇસ તરીકેસે અપને બચાવકી સુરત કરતે હે. લેકિન ફેજકે અકસર લોગોંને ન માના ઓર ખરમલા કેહ દિયા કે:- “કુરઆને શરીફકી મુતાબેઅતસે ફે ગરદાની નહીં હો સકતી.”

હઝરત અલી રદીઠ કો નાચાર લડાઇ મોકુફ કરનેકા હુકમ દેના પડા. જસસે મઆવીયા રદીઠ ઓર એહલે શામ શિકસ્તકી નહામતસે બચ ગયે ઓર ઇસ લડાઇકા ખાતેમા હો ગયા.

ઇસ જગમે કરીબન સાઠ હઝાર જાને તલફ હુઇ જાનમે અસહાબે ખદરકે અલાવા બોહોતસે નેક નફસ જલીલુલ કદર ઓર મોઅઝઝિઝ સહાબા રદીઠ મકતુલ હુવે.

તરફેનકી તરફસે મુલ્લેહનામા તેહરીર હુવા. હઝરત અલી રદીઠકી તરફસે અબુ મુસા અશઅરી ઓર અમીર મઆવીયા રદીઠકી તરફસે ઉમર બિન આસ રદીઠ હુકમ મુકરર હુવે કે અગલે સાલકે શુર મેં હકમીન ઓર દોનોં તરફ કે સાયબુર રાયે મુદબ્બીર મકામ અઝરહેમે જમે હોકર ફયસલા કરે તાકે ઇસ ફિતનએ અઝીમ અહાલો કિતાલકા ખાતમા હો.

ઇસ કસપદાદકે બાદ હઝરત અલી રહીં કુદ્દેકો વાપિસ આ ગયે ઓર અમીર મઆવીયાલી દમિશક ચલે ગયે.

કુદ્દે મેં વાપિસ આયે અલી કુછ અરસા જગે નેહરવાન ગુઝરા થાકે હઝરત અલી રહીંકો સને ૩૮ હિજરી એક ઓર દિકકતકા સામના હુવા.

અબુ મુસા અશઅરી કો હકમ મુકરર કરને સે ખારંજ બિગડ બેઠે ઓર કહા કે: “હઝરત અલી રહીંને અયસા કરનેસે બિલાઈતકા હક ખો દિયા હે” હઝરત અલી રહીંને ઈબ્ને અબ્બાસ રહીંકો ઉનકે સમ આનેકે લિયે બેજા બુન્હોંને બડી કાબેલીયત ઓર માઅ કુલીયત સે એહસન તરીકેપર મુક્સીદોંકે શુકુક રહે કિયે લેકિન વો બાઝ ન આયે ઓર અપની જિદ ઓર હટકો ન છોડા. હર તરફ શોરિશો ફસાદ બરપા કર દિયા ઓર ઇલાકેકી નઝમે નસકકો દરહમ બરહમ કરકે કંઈ એક બે ગુનાહોંકો તલવાર કે ઘાટ ઉતારા.

હઝરત અલી રહીં ને જબ યે સુરત દેખી તો એક ફયસલા કુન લડાઈકા ઇરાદા કરકે ફોજ કસીકી. નેહરવાન મેં સખત માઅરિકા હુવા. કંઈ હઝાર ખારંજ મરને મારને પર તઈબાર થે. બુન્હોંને ખુબ જમકર મુકાબિલા કીયા ઓર બડી સાબિતા કદમી સે લઠે. આબિર કાર કસીબન સખકે સખ કટ ગયે ઓર સિર્ફ ચંદ એક જાન બચાકર જાગ ગયે.

હકમીનકા

ઇયસલા

મીઆદે મુકરરિરા ખતમ હોનેપર હરબે

કરારદાદ શાઅખાનકે મહીને મેં હઝરત

અલી રહીં કી તરફસે અબુ મુસા

અશઅરી ઓર અમીર મઆવીયાકી

તરફસે ઉમરૂ બિન આસઅઝરેહ (હુમતુલ જન્દલ) મકામમેં

અપને રૂકુકાકેસાથ જમા હુવે. ઇસ મોકેપર અબુદુલ્લા

બિન ઉમર રહીં, અબુદુલ રહેમાન બિન હારિસ ઓર

બાહોતસે મોઅઝઝેઝીને એહલે ઇસલામ મોબુદ થે.

ઉમરૂ બિન આસ બે બડા મરદુમ શનાસ ઓર
ચાલાકથા ઇસ વકતલી ન ચુકા ઓર બડી હોશીયારીસે
અબુ મુસા અશઅરીકો બેએક સીધે સાધે મુતતકી સહાબી
થે મગર મુસતકિલ રાથે ન રખતે થે ઓર ઘોકેમેં જલદી
આ જાતે થે યે અકમા દિયા કે:- “ મસલેહત ઇસમેં હે
કે હમ હઝરત અલી રહીં ઓર મઆવીયા દોનોકો
ખિલાફતસે ઇલાહિદા કરદેં ઓર અપની સલાહસે કિસી ઓર
કો ખતીફા નામઝહ કરે” અબુ મુસા રહીં ને સાદા
મિઝાલસે બગેર કોયે સમજે ઇસકી રાથેસે ઇત્તિફાક
કિયા ઓર ઇસ ફિકરે મેં આકર પહેલે ખુદ ભરે જલસેમેં
મિમબર પર ખડે હો ગયે ઓર થોડી દેર તક તકરીર કરને
કે બાદ બિલ આખિર હઝરત અલી કરં કો ખિલાફત સે
અલગ કર દિયા.

ઈસકે ખાદ ઉમર બિન આસ ખડા હુવા. ઈસને મઆવીયાકે હકે ખિલાફત પર ળડે ઓરસે બેડેસકી ઓર આબિરમેં હઝરત અલી રહીંકો ખિલાફતસે ઇલા હીદા ઓર મઆવીયાકો ખિલાફત કા એહેલ બતાકર ઇસી મજમએ આમમેં બેઅત કરલી.

હવાખવાહાને બનુ ઉમઇયા ઓર એહલે શામ નિહાયત મસંદર હુવે ઓર બોહોતસે આદમીયોને દેખા દેખી મઆવીયાકી બેઅત કર લી. ઇસ ફયસલેસે હઝરત અલી રહીં નિહાયત કબીદા ખાતિર ઓર મલુલ હુવે ઓર હયરાન હોકર કેહતે થે કે યે અજુબ મઆમિલા હે કે લોગ મેરી ના ફરમાની કરકે મઆવીયાકી તરફ ફગુ લાયે.

ઈસકે ખાદ હઝરત અલી રહીં કી ખિલાફત મેં ઝોઅફ વાકે હુવા. એક કિસમકી હો અમલી હો ગઇ. ઓર સચતો યે હે કે હઝરત અલી રહીં અબ બરાએ નામ ખલીફા રહ ગયે.

અમીર મઆવીયા રહીં કો બડી તકવીયતો તાકત હાસલ હો ગઇ. ઉન્હોં ને અપની દાનાઝ, તદખ્ખુર, વસીઅ વ હમાસીર હિકમતે અમલીસે સબકો અપના લાખએ ફરમાન બના લિયા. ઉન્હા ઇકતિદારો રોઅબ તમામ ઇલાકોં પર

કાયમ હો ગયા. ઓર ખિલાફતકી બાગ હાથમેં લેનેકે દિલ ખુશકુન ખ્યાલાત પુરે હોનેકા ઝમાના કરીગા આ ગમ્મ. જુસકી તેહસીલકે લિયે ઉનકો ઇસ કદર જહો જેહોદ કરની પડી કે મુસલમાનોંકે આપસમેં કટ મરનેસેલી તાઅમ્મુલ ન હુવા.

જંગે જમલકે બાદ હઝરત અલી રદીઠને કુયસ બિન સાઅદ કો મિસરકા ગવર્નર મુકરર મિસરમેં શોરિશ કિયા. કુયસ બડા ફેહમીદા ઓર અકલમંદ આદમી થા ઉસને બડી મુલાએમત ઓર નેરમીસે એહલે મિસરસે મુલુક કરકે હઝરત અલી રદીઠકી ખિલાફત પર ખેઅત લેકર ફતાઅતકા પુખ્તા વાઅદા લે લિયા. સિફ બાઅઝ હવા ખવાહાંને બતુ ઉમઘ્યાને ઇનકાર કિયા ઓર વો સમકે સમ મકામ ખરબતેમેં ચલે ગયે. કુયસને મેં જ ઇસ ખ્યાલસે કે ઇનપર સંખતી કરનેસે ફસાદ પયદા હોગા. કુછ તાઅઝઝ ન કિયા. અમીર મઆવીયા, કુયસકે તદખ્ખુર ઓર દુર અંદેશીસે ખુબ વાકિફ થે ઉનકો અંદેશા પયદા હુવા કે કહીં એહલે મિસરકે દિલોંમેં હઝરત અલી રદીઠકી તરફદારી રાસિખ ન હો જાયે. કુયસ કો અપની તરફ માયલ કરનેકી બોહોત કેશિશ કી. બ કે બોહોતસે ઇલાકેલી બખ્શ દેનેકા વાઅદા કિયા. કુયસને જબ કુછ તવજ્જોહ ન કી તો

અમીર મુઆવીયાને મદીનેમેં ઇસકે ખરખિલાફ બેઠતોડ શુરુ કિયે અસમેં વો યહાંતક કામચાળ હુવે કે હઝરત અલી રદીંને કયસકો મિસરકી ગવરનરીસે વાપિસ ખુલાકર ઉસકી જગે મોહમ્મદ બિન અબુબકર કો નામઝદ કિયા.

જળ મોહમ્મદ બિન અબુબકર રદીં મિસરમેં પહોંચા તો ચુકે વો પહેલેસેહી બનુ ઉમધિયા ઓર તરફદારાને ઉસમાન રદીંઠકા દિલી મુખાલિફ થા. ચાર્જ લેતેહી ઉન લોગોંકો જાહોંને હઝરત અલી રદીંકી ખિલાફતકો તસલીમ ન કિયા થા હુકમ દે દિયા કે યા તો મિસરકી સરહદસે બાહર નિકલ જાયેં યા ઇતાઅતકા હલફ ઉઠાયેં.

મુમકિન થા કે વો લોગ ઇતાઅત ઇખતિયાર કર લેતે લેકિન ઇસ દોરાન મેં જંગે સિક્કીન કે મોકે પર જળ ફેસલા હકમોં કે સિપુર્હ હુવા તો ઉનકો બી એક કિસમકા હોસલા હો ગયા.

ઉમરૂ બિન આસકી ચાલાકીસે જળ મુઆવીયા રદીં ખલીફા મુકરર હુવે તો મોહમ્મદ બિન અબીબકરને ત્રિયાદા સખતીસે કામ લિયા અસકી વજેહ સે વો મુખાબિલા કરને પર તથ્યાર હો ગયે.

મોહમ્મદ બિન અબીબકર રદીંકે લિખને પર હઝરત અલી રદીંને મદીનેસે માલિક બિન ઉશતર કો ઉમરી

ઇમદાદ કે લિયે રવાના કિયા. લેકિનં વો રાસ્તેમેંહી ઝેદર દેકર મારડાલા ગયા. ઇધરસે મઆવીયાને ઉમરૂ બિન આસકો લશ્કર દેકર મિસર પર ચઢાઇકા હુકમ દિયા. જખ ઉમરૂ બિન આસ મિસર કે કરીખ પહોંચ્યા તો મોહમ્મદ બિન અબી-ખકર રદીં મુકાબિલે કે લિયે નિકલા. ફરીકેનમેં સખત લડાઇ હુઇ. મોહમ્મદ બિન અબીખકર રદીંકી ફાજકો શિકસ્ત હુઇ ઓર વો ખુદ લાગતા હુવા ગિરફતાર હો ગયા. લોગ ઉસકો મઆવીયા બિન ખદીજ કે પાસ લે ગયે. જો મિસરી મુક્સિદોંકા સરગના થા ઓર ઉસકે હુકમસે કતલ કર દિયા ગયા.

ઉમરૂ બિન આસ ફાતેહાના હેસીયતસે મિસરમેં હાખિલ હુવા ઓર લોગોંસે મઆવીયાકી ખિલાફત પર ખેઅત લેની શુરૂ કર દી.

માલિક બિન ઉશતર ઓર મોહમ્મદ બિન અબી-ખકર રદીંકે બાદ હઝરત અલી રદીંકી ખિલાફતકો બોહોત ઝાઝક પહોંચ્યા ઓર ઉસવકતસે મિસરકી હુકુમત કતલ આપકે હાથોંસે નિકલ ગઇ.

મિસરકી હુકુમત મિલને ઓર વહાં તસલ્લુત ખિઠા-નેકે બાદ મઆવીયા રદીંને દુસરે ઇલાકોંકી તરફ તબજ્જોહ કી ઓર યમનો હિન્દકી તરફ ફાજ કશીકા હુકમ દિયા.

ઇસ લશ્કરકી કમાન ખસીર ણિન અરતાતા કે સિપુઈ કી.
જીરને સખ્ત ખુરેઝી કે બાદ હિબાઝ કે ઇલાકે પર તસરરૂફ
કિયા. આર લોગોંકે ઝેરો અખરદસ્તીસે અમીર મઆવીયા
રહીંકી ખિલાફત તસલીમ કરને પર મજબુર કિયા.

આખિર ઇન યુરિશોંસે તાંગ આકર હઝરત અલી રહીં
ને એક બડા લશ્કર તખયાર કરકે મુકાબિલા કરનેકી ઠાન
લી આર તમામ ફોજ સે લડને મરને આર કિસી હાલતમેં
આપકા સાથ ન છોડને પર કસમ લી. લેકિન આપકે ઇસ
ઇશદેકી તકમીલ આર ખવાહિશ પુરા હોનેકા વકત ન મિલા.

ખાખ. ૧૦

હઝરત અલી રદીઠકી શહાદત.

સને ૪૦ હિજરી

હઝરત અલી રદીઠ મુકાબિલે કે લિયે અલી લશકર કી ફરાહમીમે મશગુલ થે કે ખારજીયોને જો હઝરત અલી રદીઠ ઓર મઆવીયા રદીઠ દોનોંકે દુશમન થે ઓર જંગે નેહરવાન કે ખાદસે દિનરાત ઇસી ફિકરમેં ગલતાને પેચાન થે કે કિસી તરેહ આપકો કતલ કર દે, એક ખત-રનાક ખુફીયા કમીટી બનાઇ. ખાદ મશવિરે કે હઝરત અલી રદીઠ, મઆવીયા રદીઠ ઓર ઉમરૂ બિન આસ રદીઠકો સફહએ હસ્તીસે મિટાનેકા અઝમ બિલ જઝમ કર લિયા ગયા. ચુનાંચે અબદુર રહેમાન બિન મુલજીમ, બરક બિન અબદુલ્લા ઓર ઉમરૂ બિન બકીર ઇસ ખોફનાક કામ પર મુસતઇફ હુવે. ઉનમેં સે હરેકને તીનોંકે ઇલાહીદા ઇલાહીદા માર ડાલનેકા કસ્દ કિયા. અબદુર રહેમાન બિન મુલજીમને કસમ ખાઇકે હઝરત અલી રદીઠકોમેં કતલ કરૂંગા. બરક બિન અબદુલ્લાને મઆવીયા રદીઠ ઓર ઉમરૂ બિન બકીરને ઉમરૂ બિન આસકો કતલ કરનેકા ઝિમ્મા લિયા.

ઇસ કરારના દે બાદ અબદુર રહેમાન બિન મુલભુમને રમઝાનુલ મુબારક દે મહીને મેં જબકે હઝરત અલી રહીં મુબેહ કી નમાઝકે વાસ્તે મસજીદકી તરફ તશરીફ લે જા રહે થે અકબસે તલવારકા વા. ક્રિયા. જો મોહલિક સાબિત હુવા ઓર આપ ઇસી ઝખમ કી વજેહસે શહીદ હો ગયે. આપકી શહાદત બ અચન હુ ઇસી તરાહ વાકે હુઈ ભસ તરીહ હઝરત ઉમર ફારૂક રહીં ખલીફએ સાની કી અબુલુલુકે હાથસે હુઈ થી.

આપ દુદે કે કરીબ નજ્દમેં દફન ક્રિયે ગયે ઓર આપકે સાથહી આં હઝરત સલ્વકે આશં રૂકુકાકી ખિલાફતે રાશિદા લી મદપુન હો ગય. હઝરત અલી રહીંઠે આર સાલ નવ માહ ખિલાફત કી ઓર ત્રેસઠ બરસ કી ઉમરમેં શહીદ હુવે.

હઝરત અલી રહીં કુરેશકે શરીફ તરીન કબીલે બની હાશમસે થે. આપ આં હઝરત સલ્વ હઝરત અલી રહીંઠે સે દુસરી પુખ્તમેં મિલતે હે.

કી સીરત. આપકી વાદિદાલી બની હાશમસે થીં યે ફથ સળસે પહેલે આપકો હુવા કે માંબાપ દોનાં હાશમીઉન નસબ થે.

આં હઝરત સલ્વકી નિગરાનીમેં તરબીયતો તાઅલીમ હાસલકી. જબ રસુલે ખુદા સલ્વઠે નુબુવતકા દાવા ક્રિયા

તો અગરચે હઝરત અલી રહીઠકી ઉમર દસ ખંરસ કે કરીય
 થી મગર આંપ ફિલ્ફેર ઇમાન લે આયે. આં હઝરત સલ્વ
 કે સાથ પોશીદા બંકર નમાઝ પઢા કરતે થે કે આપકે
 વાલિદ અબુ તાલિબકો ખબર મિલ્લી. જખ ઉસને દરિયાફત
 ક્રિયા તો હઝરત અલી રહીઠ ને નિહાયત બુરાઅત ઓર
 સાબિત કદમીસે ઝાહિર કર દિયા કે મેં રસુલે ખુદા સલ્વ
 પર ઇમાન લે આયા હું ઓર મેરા દિલ ગવાહી દેતા હે
 કે આપ સલ્વ સચ્ચે નખી હે. જવાંમરદી ઇસતિકલાફી
 ઇસતિકામત બચપનસે આપકી તખીયતમે વાકે થી. ચુનાંચે
 જખ અલ્લાહ તઆલાકી તરફસે આં હઝરત સલ્વકો એલા-
 નીયા દાઅવતે ઇસલામકા હુકમ હુવા તો આપને પહેલે
 અપને ખાનદાન કે મેમ્બરોંકો ઝિયાફતકી તકરીબ પર મદદ
 ક્રિયા. ઉનમેં આં હઝરત સલ્વકે ચચા અબુ તાલિબ ઓર
 હમઝા રહીઠ ઓર અબ્બાસ રહીઠ વ અબુ લેહબ કે
 અલાવા કરીબન ચાલીસ આદમી થે. જખ ખાનેસે ફારિગ
 હુવે તો આં હઝરત સલ્વને ખડે હોકર અપની રિસાલતકે
 આરેમેં તકરીર શુરૂ કરકે ફરમાયા:—

“અય બનુ અબ્દુલ મુતતલિબ ! ખુદાવંદ તઆલાને
 મુજે અપની રિસાલતકે લિયે બરગુઝિદા ક્રિયા હે. મેં તુમારે
 લિયે અયસી તાય લાયા હું જો દુનિયાઓ આખિરત
 નોંમેં બેહતરી વ કલાહ કી ખાઅસ હે. મેં તમારે અખ-

લાકડી ઇસલાહ કે લિયે મામુર હુવા હું ઓર એક નખત
દેમખાલા પયદા હુવા હું. અગર મેરી ખાત માનોગે તો
દીની વ દુનિયાવી ઇનઆમાતકે સજાવાર હોવમે ઓર અગર
મેરે એહકામસે જો ખુદાઈ એહકામ હે ઇનહિરાફ કરોગે
તો અજાબે શદીદ કે મુસતહિક હોનેકે અલાવા દોનોં
આલમમેં તખાહો ઝલીલો ફસવા વ ખવાર હોવગે. મેં સચ
કેહતા હું કે અલ્લાહ તઆલાને મુજે હુકમ કિયા હે કે મેં
તુમકો ઉસકી ફરમાં ખરદારી ઓર ઇતાઅતકી તરફ ખુલાઈ.
પસ તુમમેં કોન અયસા આદમી હે જો ઇસ કામમેં મેરી
ઈઆનત કરે ઓર અયસે અઝીમુશ્શાન કામમેં મેરા ખોઝ
ખટાયે. ”

ઈતના કેહકર આં હજરત સલ૦ તો ખામોશ હો ગયે
લેકિન ઇસ ભરી મજલીસમેં હયરતો ઇસતેઅજાબકા
આલમ તારી હુવા. સખકે સખ હયરાનો શશહર રેહ ગયે
ઓર સુકુતો ખામોશીકા અયસા સત્રાટા છાયા કે કુછ દેર
તક કિસીકે મુંહસે એક લફઝ તક ન નિકલા. હજરત
અલી રહીમસે ઇસ હિકારત આમેઝ સુકુતકી ખરદાશત ન
હો સકી ઓર આપને ખડે હોકર નિહાયત જુરાઅત ઓર
દિલેરીસે કહા કે:—

“અયે અલ્લાહ કે ખર ઝુઝીદા રસુલ સલ૦ ! અગરએ
ઇસ મજલીસમેં મેં સખસે છોટા ઓર અલી નાદાન હું

મગર આપકી ખિદમતકે લિયે તઇયાર હું. મેં ઇસ અઝીમ
ઓર અહમ ખિદમતકો બળ લાઉંગા આપકી ઇઆતનો
નુસરત કડુંગા, પરેશાની ન મુસીબત મેં રક્ષીક હાઉંગા ઓર
કિસી હાલતમેં બી આપકી હિમાયતસે પહેલુલેહી
ન કડુંગા.”

યે સુનકર હઝરત રસુલે કરીમ સલ્વંને નિહાયત
મોહુખતો પ્યારસે હઝરત અલી રદીં કો ગલે લગા
લિયા, લેકિન હાઝેરીનને અઝ રાહે તમસખુર કેહકહા
લગાયા. ઉનકો એક કમ ઉમર લડકેકા તમામ અરબકે
ખિલાફ આં હઝરત સલ્વં કી મદદ કરના ઓર ઉસપે
કામયાબ હોના એક દુર અઝ કયાસ ઓર હંસીકી બાત
માલુમ હુઇ લેકિન જ્યસાકે મઝકુર હો ચુકા હે હઝરત
અલી રદીં ને અપના વાઅદા કામિલ તોર પર સહી
સાળિત કર દિખલાયા ઓર આં હઝરત સલ્વં કી સલામતીકે
લિયે અપની જાન તક નિસાર કરને સે દરેગ ન કિયા.

ફિતરતે સહીયા ઓર તાઅલીમે નખવી સલ્વં સે
હઝરત અલી રદીં ઇદ્મો ઇજલમેં અકસર સહાબા રદીં
મેં મુમતાઝથે. આપકો હર કિસમકે ઉલુમ ખુસુસન
કુરઆને મજીદ કે મતાલિખો મયાની મેં બડા ઉખુર થા
ઓર આપકી કાબેલીયત ઓર અસાબતે રાયે ઇસ દરજે

મુસલિમ થી કે હઝરત ઉમર રદીઠ હર એક દહીક મસઅલ્લેમેં આપકી રાયે દરિયાફત ફરમાતે. મુકદ્દિમાતકે ઇનકિસાલમેં આપકી તબીયત ખુબ લડતી થી ચુનાંચે અવાયલ ઉમરમેં આં હઝરત સલ્લઠ ને આપકોં યમામાકા કાઝી મુકરર કરકે લેખ. ફસાહતો ખલાગતમેં આપકા ફતખા તમામ મઆસેરીનસે ખદા હુવા થા. ઓર આપકે હકામાના અકવાલ આખે ઝરસે લિખને કે લાયક હેં.

કમાલાતે રહાની ઓર તસબુકમેં આપ ફરદો યકતા થે. ચુનાંચે આપકી અવલાદમેં હઝારોં ઇમામ ઓર હઝારોં આરીફ મોહકકિક ઓર અયસે મુંફી પયદા હુવે જીનકી ફયજાને સોહખત, તલકીનો તાઅલોમ ઓર અમલી નમુનેસે ઇસલામ મશરિકસે મગરિબ તક તમામ અકતાયે આલમમેં બિજલીકો સી તેઝીકે સાથ ફયલ ખયા ઓર ઇસ ખમાને તક યે મુતખરરિક સિલસિલા ચલા જાતા હે. ઓર ઇન રહાની લીડરો (પેશવાઓ) કે સામને ઝાનુએ અદખ તેહ કરનેસે ઇનસાન ખડે ખડે મઆરિક ઓર નુકાત હાસલ કરકે દીનો હુનિયાકે તમામ મરાહિલ તય કર સકતા હે.

ઇનતિજામે બિલાફતમેં અપનોં ઓર બેગાનોં કે સાથ યકસાં સુલુક કરતે ઓર અમીરો ગરીબકો એક નજરસે દેખતે થે. અદલો ઇનસાફ કે સાથ કામ કરનેકા ખડા

ખ્યાલ રખતે થે. બચતુલ માલકે રૂપીયે કી બડી સખતી કે સાથ હિફાઝત કરમાતે થે.

હઝરત અલી રદી૦ આં હઝરત સલ૦કે ઇસક હર અઝીઝ ઓર મેહબુબ થે કે એક દેઃ ઇસલામી લશ્કરકે સાથ ગયે. લશ્કરકે વાપિસ આનેમેં દેર હુથ તો આં હઝરત સલ૦ને દોઆ માંગી કે:-“ બુદાવંદા જળ તકમેં અલીકો ન દેખ લુ મુઝે મોત ન દીજીઓ.”

હઝરત અલી રદી૦ સખ સહાબા રદી૦સે ઝિયાદા ઝાહિદ થે. દુનિયા, વ માફીહાકી આપકે દિલમેં મોહબ્બત ન થી. માલો ઝર આપના નિગાહમેં કુછ હકીકત ન રખતા થા. મેહનતો મઝદુરી કરકે ગુઝરાન કરતે. બે મફ્સ ઇસ કહર થે કે મસજીદમેં નંગી ઝમીન પર સો જાતે ઓર મટ્ટીસ આપના જરમ આલુદા હોજતા. અયસી હાલતમેં પડે હુવે એક દેઃ આં હઝરત સલ૦ને દેખા ઓર નિહાયત હી મોહબ્બતસે અબુ તુરાબ કેહકર ઉઠાયા.

મિરાજકા માલ જો આતા તો આપ ઉસમેં સે કોઈ ચીઃ અપની હઝરતકે લિયે ન લેતે ઓર ન અઝીઝે અકારિખ કે સાથ જાસ રખાયતે કરમાતે જાલકે માલકી તકસીમમેં આપ હાજર એકતિયાત કરતે કે માઅમુલીસે મસજીદ નીઝમે લી કિસી કિસમકા ફરક ન નિકાલ

ચુનાંચે એક દહેકા ઝિકર હે, કે આપકે લાલ અલીલને
અપની તંગહાલીકી શિકાયતકી ઓર પયતુલ માલસે
ફપીયેકી ઇમદાદકી ઇલતિબકી. આપને ફરમાયા:—“ઝરા
સખ કરો, જખ તકસીમકા વકત હોગા તુમકો લી હિસ્સા
દિયા જાયગા.” અલીલને ઝિયાદા ઇસરા કર્યા તો
આપને ગુસ્સે સે ફરમાયા:—

“ઇસકો બાઝરમેં લે જાઓ તાકેકુકા તો અર માલ
નિકાલ લાયે.” અલીલને કંડા:—

“આપ મુઝકો ચોર બનાના ચાહતે હે?” હઝરત
અલી રદીઠને જવાબ દિયા:—

“ચેહી હાલ મેરા હે, મેં મુસલમાનોકે માલસે
ઇલાહીદા તુમકો કિસીતરાહ નહીં દે સકતા.”

ઝગડે કે ઉમુરાતમેં બડી સનજીદગી, વસીઉલ ખ્યાલી
ઓર હડે દિલસે ફયસલા કરનકી આદત થી. તમામ
કામોમેં જઝબાતે શરીઅતે ઇસલામી કી પાબંદીકો હમેશા
મલહુઝે ખાતર રખતે થે. લેખિ અફસોસ કે બાઅઝ કોતા
અંદેશ શરીરોં કી મુફસિદા પન્દાગીસે આપકી બે ગરજના
ઇસલાહ કી કોશીશેં ખારવર ન હુઈ ઓર તમામ જઠો
જહ્, પુલતઅતો જવાંમરદી, મુન્ ગરઝ વ ઇનકિલાબ
પસંદ અફસરકી શરારતોંકી વજેદત આપસકે ફુરતો ખુનમેં

સર્ક હુઇ. અંદરની બીરની કશમકશોં વ રીશા દવાનીયોં
 કી વજેહસે હુમુમે મસાયબો પરેશાનીયોંકા તમામ
 બોઝ હઝરત અલી કે કનથોં પર પડા મઆવીયા વ
 મુકતદર અરાકીનકી અખાલિકતસે કુતુરે અઝીમ બરપા
 હુવા. સલતનતકા રહા સહા નઝમો નસક જસકી હઝરત
 અલી રદીઠકી મરનઝન મરંજ ઓર મુલેહકુલ પાલીસીસે
 ઈસલાહકી તબકકેઅ થી દરહમ બરહમ હો ગયા. ઓર
 મુસલમાનોંમેં જો થોડા બોહોત રિશતએ ઉખુબત ઓર
 ઈરિતિબાત બાકી થા મુનકતે હો ગયા. અલાવા બરીં ખિલા-
 ફતકા ઝમાના હી મિલા કુલ ચાર બરસ ઓર નબ મહીને,
 જસમેં આપસમેં 'તત્તવાર ચત્તતી રહી ઓર અનઝમ
 હઝરત અલી રદીઠકી શહાદત પર હુવા.

બાબ ૧૧.

હઝરત હસન રહીઠકી ખિલાફત.

સને ૪૦ હિજરી.

હઝરત અલી રહીઠને અપની વફાનપર ફિઝીફો ખલીફા મુકરર ન કિયાં મગર કુદેંઓર મહીનેકે લોગોંને અપકે ખડે બેટે હસન રહીઠ કો ખલીફા નામઝદ કર વિયા. સમસે પહેલે કયસ ઓર ફિર બીહીખાકુને કેમ બનુ હાશમને બેઅત કરલી. હઝરત હસન રહીઠકી ઉમર ઉમ્મવકત ૩૭ બરસકે ઠરીબ થી. આપ બડે ખલીફ, કાનઅ, સામિર. ઓર રહેમદિલ થે. આપકી તબીયત બડી અમન પમંદ થી. ઓર શોરોશર, ફિતનઓ ફસાદસે સખત નફરત કરી થે.

આપ આં હઝરત સલઠસે મુસ્તો શકલમેં ખોહોત મિલતે જુલતે થે. યાઅને સરસે સીનેતક ખિલાફત રસુલે કરીમ સલઠસે મુશાબાહ થે. આપ રમઝાનુલ મુબારકમેં સઇયદતુન્નીસા ફાતમતુઝ ઝેહરા રહીઠકે બત્નસે પયદા હુવે, આં હઝરત સલઠકી ગોદીમેં ખેલે ઓર પરબરિશ પાઈ. ઓર આં હઝરત સલઠને આપકે હકમેં ફરમાયા કે “જવાનાને મિહરતકે સરદાર હોંગે”. બાહમી ખાના જંગીયોકી વજેહસે મુસલમાનોંકે કુસ્તો ખુનકા આપકો ખોહોત રંજ હોતા થા.

બાહમી ન ઝાઝ વ ઝગડેએ અલગ રેહના આહતે થે. અસલમેં
આપકો ખિલાફતકી ખવાઈકી ન થી. લોગોંકે ઇસરાસે
આપને મનઝુર કરલિયા. આ અલ વાળરી એહલેશામકી
તફરકા અંદાઝી ઝોર મ ખાવીયા રદીંકે ખુદ ખલીફા બન
ખેનંદે ખિલાફતમેં પહોંચેલો દો અમલી પયદા હો ચુકીથી.
હ હા હસન રદીંકે ખિલાફત પર મુતમકકિન હુવે અલી
છે માહ હુવે થે કે મઆવીયા રદીંકે લશકર ઠશી કરદી.

ઊંધરસે આપકા ફિદ્વઝ કયસ ખિન સાઅદલી ફેજ
જમે કરકે મુકાબિલેકો નિહલા મગર આપને મુસલમાનોંકે
ખુનેનાહુઝ ઝોર ખેં કાયદા ખુનરેઝીસે બચનેકે વાસ્તે મુલેહ
કરલી ઝોર મઆવીયા રદીંકે પયગામ લેજા કે મેં ઇન
શરાયતપર ખિલાફતસે દસ્તબરદાર હોતા હું કે—

૧. તુમારે બાદ ખિલાફત મેરી તરફ ઉદ કરે.

૨. ઇસકો હિજાઝકી આમદની હમારે સફંકે લિયે કાયમ
રખી જાયે.

૩. મેરે વાલિદકે તમામ કરજે અદા કિયે જાયે.

મઆવીયા રદીંકે ઇન શરાયતકો અઝબસ ગનીમત
સમજાવો ખુદસે થે આહતે થે. ફોરન રાઝી હો ગયે
ઝોર સમાસ શરાયત મુનઝુર કરલી. ઝોર ઉસ વકત્રસે,
મઆવીયા રદીં મુસતકિલ ખલીફા મુતસવવિર હોને લગે.

પ્રથમ એ અરમઆ હજરત અબાબકર સિદ્દીક રદીઠ, હજરત ઊમર ફારૂક રદીઠ, હજરત ઉસમાન રદીઠ ઓર હજરત અલી કરમલ્લાહો વજ્રહુકી ખિલાફતે રાશિદાકા ઝમાના મુનતહી હોકરે અનુ ઉમધયાકે એહદે હુકુમતકા આગાઝ હવા. મુખારિરે સાદિક રસુલે કરીમ સલઠકી પેશીન જે ઈ પુરી ફરિકઃ ખિલાફતે રાશિદા સિક્ક તીસસાલ રહેગી આશંક અઝાં સલતનત હે બાયેગી.”

હજરત અબાબકર સિદ્દીક રદીઠ ખલીફએ અબ્વલને દો સાલ તીન મહીને ખિલાફત કી.

હજરત ઊમર ફારૂક રદીઠ ખલીફએ સાનીને દસ સાલ છ મહીને ખિલાફત કી.

હજરત ઉસમાન ઝુનનુરેન રદીઠ ખલીફએ સોવુમને બાશ સાલ ખિલાફત કી.

હજરત અલી શેરેખુદા રદીઠ ખલીફએ ચહાશ્મને ચાર સાલ નવ મહીને ખિલાફત કી.

હજરત ઇમામ હસન રદીઠને છ મહીને ખિલાફત કી. ઇન સળકે બમે કરનેસે ૩૦ સાલ હોતે હેં.

બાબ ૧૨

હઝરત અલી રદીંકા ઝરરીન કલામ.

હઝરત અલી રદીં અરબી ઝખાનકે બોહોત બડે પાયે કે શાયર બી થે. ઇસ જગા આપકે ઝરરીન કલામમેં સે ચંદ શેરકા ઉરદુ તરબુમા દિયાં બતા હે.

૧. મેરા ઓર રસુલ સલ્વંકા દાદા એક હે. ફાતિમા રદીં મેરી બીબી હે. યે કોલ બુટ નહીં.

૨. મેં મોહમ્મદ કા લાઈ હું. મેંને મુસ્તુફા સલ્વં કે સાથ પરવનિશ પાઈ ઓર ઉનકે દોનોં નવાસે (હસનેન અલવં) મેરે બેટે હેં.

૩. મેંને રસુલુલ્લાહ સલ્વંકી તસદીક ઉસ હાલતમેં કી કે તમામ આદમી શુમરાહી ઓર શિક્ક ઓર જહાલતસે અધેરમેં થે.

૪. પસ તાઅરીફ હે ખુદાએ અહલ કે લિયે અસકા કોઈ શરીક નહીં બે બદોં કે સાથ નેકી કરને વાલા ઓર અબદુલ આબાદ તક બાકી હે.

૫. મેં અપને દરમિયાન સિર્ફ ઉસ હાકિમકો દેખતા હું અરકે હાથમેં તલવાર હે. યાઅને મેરે ગિરોહમેં સખ હાકિમ હેં, કયોં કે સખકે સખ અમરીર બકદ હેં.

૬. ઓર ઉસકે હાકિમ કે હાથમેં બિદ્દોર જયસી ચમકતી હુધ તલવાર હે જે સખત ઝરર રસાં હેં.

૭. મેરે સાથ દુકડે કરનેવાલા, કાટનેવાલી, તલવાર હે અસકે ઝખ લગાને સે આગ મુશતબલ હોતી હે.

૮. હમ વો લોગ હેં. અનકા દીન સન્ધા હે હમ જંગ પર સાબિર ઓક સાબિત કદમ હેં.

૯. મેં વો શખ્સ હું કે મેરી માને મેરા નામ હયદર રખા હે મેં બનોં ઓર જંગલોંકા શેરે દરિદા હું.

૧૦. મેં તુમકો તલવારસે તોલતા હું જે બોહોત બડા પયમાના હે. યાઅને તુમારી શુરૂઆતકો આઝમાતા હું મેં તુમ પર અયસી ઝખ લગાતા હું જે પુસ્તકે મનકે બુદ્દા બુદ્દા કરદે.

૧૧. ઓર મેં સખત ઝમીનમેં નેઝાં ગારતા હું ઓર તલવારસે કાફરોંકી ગરદનેં મારતા હું.

૧૨. અય કાફિરકે બચ્ચે ! તેરે લિયે હલાકી ઓર તબાહી હો. મેં લશકરકો લગાને વાલા અલી હું.

૧૩. મેં વો હું જે તુમ પર તલવાર મારતા હું ઓર મેરા પરવરદિગાર ખુદાએ બરકલ હે. ઓર ઉસીકે લિયે જખમેં મેરી હિજરત હે.

૧૪. મુઝે ખુદા ફતેહ દેગા જે બેહતર ફતેહ દેનેવાલા હે મેં ઈમાન લાયા હું ખુદા પર શુક્રશુઆર દિલસે.

૧૫. મેં ફેલાહી કુલાહોં (ખોદોં) પર નખી સલોકે સાથ તલવાર મારતા હું. વો નખી જો મહાજીર હેં.

૧૬. મેં અલી હું, પહેલવાન ફતેહમંદ હું, દિલ્લેરફિલ હું. ઓર ઇનહી અવસાફસે યાદ ક્રિયા જતા હું.

૧૭. ઓર મેરે હાથમેં દુશમનોંકી મુલાકાતકે લિયે સખ્ઝરંગકી ફેલાહી તલવાર હે છસકી ધારસે અમકનેવાલી બિજલી અમકતી હે.

૧૮. મેં તલવારકી ઝખ્ખ ઓર સખ્ખ નેઝા ઝનીકે લિયે પાક ઓર પાક કરદા નખી સલોકે સાથ મોબુદ હું.

૧૯. ઉસકો (નખી સલોકો) ખુદાએ ખુલ'દો અકબરને મુખતાર બનાયા હે. આજકે રોઝ ખુદા ઉસકો રાઝી કરેગા ઓર ગતર સઝા દિયા જાવેગા.

૨૦. ઉનહોંને મુઝસે બેઅતકી ઓર અપની બેઅત પુરી ન કી. જખ્ખ મકર ક્રિયાતો મુઝે દુશમનોંકે મકરમેં ડાલા.

ખાખ. ૧૩

વફાતુર રસુલ ઓર ખિલાફત.

પિછલે ખાખમેં હઝરત હસન રદીઠકી ખિલાફતના મુખતસિર હાલ ફરજ હો ચુકા હે. ઇસકે બાદ કરબલા મોઅલ્લાકે. વો ભગર ખરાશ હાલાત ફરજ કરનેમેં આતે હે. ભડકે મુન્નેસે દોસ્ત તો દોસ્ત મગર દુશમનભી આજ તેરાસો ખરચ હુવે આંસું બહાતે હે. હમને કરબલાકે ફર્જનાક હાલાતકે લિયે બહાતસી કીતાબેં દેખી, મગર હમારે પીરો મુરશદ હઝરત ખવાળ હસન નિઝામી સાહબને મોહરરમનામા નામી ને કિતાબ શહાદત ઇમામ હુસેન રદીઠકે હાલમેં તાલીફ ફરમાઇ હે વો સળસે બેહતર હે. તારીખી લિહાઝસે ઓર ઝબાનકે લિહાઝસેભી હમકો અયસી કોઈ કિતાબ નઝરમેં નહીં આઈ. અગર હમ મુખતલિફ કિતાબોંસે ઇનતિખાખ કરકે અપને તોરપર શહાદતકે હાલાત લિખતે તો ફરગિઝ અયસી ખુબીસે ન લિખ સકતે. ઇસલિયે હમને ચેહી મુનાસિખ સમઝાકે હમારે પીરો મુરશદ હઝરત ખવાળ હસન નિઝામી સાહબકી ઇમઝતસે આપકી ફિલ-અરષ તેહરીર ગુજરાતીમેં નાઝરીનકી ખિદમતમેં પેશકરે. આપને શહાદતકે હાલાત શુર કરનેસે પહેલે તમહીદકે તોરપર આં હઝરત સલ્લઃ ઓર ખુલુફાએ રાશેદીન કે કુછ

હાલાત દરજ કિયે હે' ને હમારી ઇસ કિતાબકે પઢનેવાલોં
કે લિયે નયે નહીં હે. તાહમ સિલસિલેકે લિયે ઉનકા
દરજ કરના કુર્રી હોનેસે હમને વો સળકેસળ ઇસ જગા
દરજ કિયે હે'.

હઝરત ખ્વાજા હસન નિઝામી સાહબ ઉર્દુ ઝખાન
કે ખેહતરીન લિખનેવાલોંમેસે હે'. જુસ આસાનીકે સાથ
આમ ફેહેમ ઓર દિલચસ્પ તેહરીરઆપ લિખંતે હે' ઉસકા
જવાબ હીંદુસ્તાનકા કેઝબી ઉર્દુ લિખનેવાલા નહીં દે
સકતા. યુંતો ખહોત ખડે ખડે નામી ગિરામી લિખનેવાલે
મોબુદ હે' મગર ને આમ મકબુલિયત આપકી તેહરીરને
હાસલકી હે વો શાયદહી કિસીકે નસીબ હુધ હો. હઝરત
ઇમામ હુસેન રહીંકી શહાદત કે હાલાત જુસ ખુખસુરતી
ઓર તેહકીકસે આપને લિખે હે'. વયસે હાલાત ઉર્દુ
ઝખાનમેં ઓર નહીં મિલતે. આપને હરેક તારીખી ખાતકો
પુરી તેહકીકકે ખાદ લિખી હુધ હે. અબ ઇસ મુખતસિર
તમહીદકે ખાદ મોહરરમ નામેકી તેહરીર દરજે ઝેલ કરતે હે'.

ખુદા તઆલાકી હમ્દ ઓર રસુલ સલ્વંકી નાઅત
ઓર આલો અસહાબ રહીંકે સલામકે ખાદ મોહરરમ
નામેકી પહેલી રાતકા ખ્યાન શુરૂ કિયા ખતા હે.

અય ઇમાનવાલો ! અય ઇસલામવાલો ! આજ
મોહરરમકી પહેલી રાત હે. મુસલમાનોંકા નયા સાલ શુરૂ

હો. અથા. સખ કોમેં અપને નયે સાલકી ધનતિહામેં ખુશી કરતી હે. ઇંકી તરાહ જશન મનાતી હે મગર તુમારા જખ નયાં સાલ આતા હે તો તુમારે ઘરોમેં માતમકી સહેં બિછ જાતી હે. તુમ ખમયે શાદિયાને બબનેકે સખકે સખ કયા છોટે કયા બડે ગમઝદા હો જાતે હો. તુમ જાનતેથી હો ઇસકા સખખ કયા હે ? સુનો, મેં ઇસકી કાસ્તાન સુનાનેકો યે કિતાબ લિખતા હું.

ખુદાકે બંદો ! જાનોકે ઇસ ચાંદકે પહેલે અશરમેં એક બડા ગમનાક વાકેઆ હુવાથા. અસકો આજ તેરાસો બરસ ગુઝરનેપરથી મુસલમાન નહીં બુલે. કયોં કે હમ અનકા કલમા પઠતે હે, અનકી બહોલત મોમિન ઓર મુસલિમ કેહલાતે હે. અનકી શકાઅતકે કિયામતકે દિન ઉમ્મીદવાર હે. જો ઇનસાનોં ઓર અજ્ઞાતકે રસુલ યે ઓર ખુદાકી તરફસે મુકરર હોકર દુનિયાકી હિદાયતકે વાસ્તે આયે થે. ઇસ મોહરરમકે પહેલે દસ દિનમેં ઉનકે નવાસેકો ઓર ફુનખે વાલોંકો કરબલાકે મયદાનમેં શહીદ કિયા થા. ઓર ખુદ ઉન લોગોંને શહીદ કિયા થા જો અપને આપકો મુસલમાન કેહતે થે. ઇસી શહાદતકી યાદ મોહરરમ આતેહી હરેકકો અમગીન બના દેતી હે. ઓર યેહી શહાદત હે અસકે રંજો અલમકે સખખ હમ સખ અપને નયે સાલકી ખુશિયોંકો ખાલાએ તાક રખ દેતે હે.

યે શહાદત કયોં હુધ ? રસુલે ખુદા સલ્લંકા ફલમા પઢનેવાલોંને અયસી સંગઠિલી કયોં બરતી કે અપને આકાફે નવાસે ઓર કુનબેકો કતલ કર ડાલા ? ઉસકી અસલ હકીકત તુમ સબકો જાનની ચાહીયે.

સુતો તુમ મજલીસોંમે ઓર મરસીયોંમે સુના કરતેહોંકે અઝીદ ઓર શિમરને હઝરત ઇમામ હુસેન રહીંકો શહીદ કર દિયા. કઈ દિન ઉનંકો ઓર ઉનકે છોટે છોટે બચ્ચોંકો ખ્યાસા રખા ઓર તરેહ તરેહ કે બુદ્ધો સિતમ આલે રસુલ સલ્લંપર તોડે. મગર યે ખાત ખોહોત કમ હોગોંકો માલુમ હોંકે આખિર ઇસકા સામખ કયા થા ? ઓર રસુલ સલ્લંકે કરીખ ઝમાનેવાલે મુસલમાનોંકે દિલ અયસે સિયાહ કયોં હો જયે થે કે ઉંહોંને ઇતના ખડા ગુનાહ ક્રિયા ઓર અયસી સફ્રાકીકો જાયઝ રખા જુરકી મિસાલ કિસી કોમકી તારીખમે મોજુદ નહીં હે.

ઇસ વાસ્તે મેં ચાહતા હું કે ઝગડેકી અસલ બિનાસે સારે હાલાત તુમકો સુનાઉં તાકે તુમારે જોહેનમે સારી હકીકત આ જાયે ઓર તુમઘર ખયઠે મોટી મોટી કિતાબોંકે પઢે બગેર પુરી કેફીયત જાન જાવ.

યે તો તુમકો ઇસ કિતાબકે પિછલે હિસ્સે દેખનેસે માલુમ હો ચુકા હે કે તુમારે રસુલ હઝરત મોહમ્મદ મુસ્તુફા સલ્લં ખાનદાને કુરેશમેસે થે. જો અરબકી કામોમે

અમસે ઝિયાદ શરીફ ઓર ઇઝતવાલા કબીલા થા. ફરકમે એક ધરાનેસે હો શાખે હુઈ એકકા નામ બની હાશમ થા. એકકા નામ બની ઉમઇયા થા.

બની હાશમમે તુમારે રસુલ સલ૦ થે, હઝરત અલી રહી૦ થે, હઝરત અબ્બાસ રહી૦ થે ઓર ઇસી તરાહ ઓર બોહોતસે લોગ થે. ઓર બની ઉમઇયામે હઝરત ઉસમાન રહી૦ મઆવીયા યઝીદ ઓર બોહોતસે મશહુર આદમી હુએ

જખ હઝરત મોહમ્મદ સલ૦ને નુજુબતકા દાઅવા ક્રિયા તો ઉમઇયાકી અવલાદમે અબુ સુફિયાન નામી એક શખસકો છુનકે બેટેકા નામ મઆવીયા ઓર પોતેકા નામ યઝીદ થા. હઝરતકી પયગમબરીસે સખત અદાવત હુઈ ઓર ઉન્હોંને મકકે ફતેહ હોનેતક હમીશાં હઝરત સલ૦કે ખિલાફ ફસાદ ખરપા કરાએ. બદરકી મશહુર લડાઈ ઇન્હીકે આઅસ હુઈ, અહદકી જંગ ઇન્હી અબુ સુફિયાનકી કોશિશસે કની. એહી અબુ સુફિયાન મઆવીયાકે વાલિદ થે. છુનકી ખીવી હિંદાને અહદકી લડાઈમે રસુલે ખુદા સલ૦કે અથા હઝરત અમીર હમઝા રહી૦કા કલેબ અબાકર ખાયા થા.

ગરજ ખનદકકી લડાઈ ઓર બાહકી સખ લડાઈયોંમે જો તુમારે રસુલ સલ૦કો પેશ આઈ અબુ સુફિયાન હરએકકે બાની હુવે.

आधिर धसलामकी कुवत पुढाने पढाई और रसुले
पुढा सलाने मुसलमानोंकी क्षण लेनकर कुश्नारसे मकका
धीन लिया तो अमु सुझियान मुसलमान हो गये और
उनके भेटे मन्नाबीयाली हुजरत मोहम्मद सलानकी भिद-
मतमें आने जाने लगे. पलके पाअज रिवायतोंसे मालूम
होता है के मन्नाबीयासे बड़ी लिपनेकी भिदमतभी ली गध
पाअज केहते हैं ये रिवायत गलत है सिर्फ हुजरत
सलानका एक दहा एक भत लिखा था.

धस प्यानसे तुमको मालूम हो गया होगा के
हाशमकी अवलाद और उमय्याकी अवलादमें मुहदतसे दुशमनी
चली आती थी. मुसलमान होनेके सणभ पनी उमय्या
एक तराह पनी हाशमके ताबेदार हो गये थे. धसलिये
पानदानी कीना औरली उनके द्विदोंको जलाता था. और
उनके हसदमें तरककी होती थी. धस पाकएके अच्छी
तसह याद रपना अण में दूसरा प्यान शुद्ध करता हुं.
धस पानदानी रनलशको याद रपोगे तो आगेके हालात
पुढ अमुह समजमें आते चले नधंगे.

रसुले पुढा सलानकी वक्षतके पाह उनकी नानशीनीके

किस्सेसे अहावतका एक नया शापसाना

पिलाईत

निकला. पिलाईत याअने रसुल सलानकी

नानशीनीकी भेहसमें हो दरीक हो गये.

એકકા નામે સુન્ની હુવા ઓર દુસરેકા શીઆ. વો દીન હે
ઓર આઝકા દિન શીઆ સુન્નીકી લડાઈ ખતમ નહીં
હોતી અગરચે અખ ન ખિલાફત રહી ન ખિલાફતકે
અસંખાખ રહે મગર ઝગડા બુકા તું બાકી હે.

સુન્ની કેહતે હેં મુસલમાનોને ખિલાફતકે લિયે આમ
ચાયેસે જીસકે ચુન લિયા વોહી ઠીક હે. લિહાઝા અબલ
ખલીફા હઝરત અબુબકર સીદદીક રહીં હુવે દુસરે હઝરત
ઉમર ફાત્ક રહીં તીસરે હઝરત ઉસમાન ગની રહીં ચોથે
હઝરત અલી રહીં.

શીઆ કેહતે હેં હક હઝરત અલી રહીં કા થા.
ઇન તીન ખુલુફાને તદખીર ઓર કોશિશસે ખિલાફત લેલી
ઓર હઝરત અલી રહીંકા હક મારા ગયા. આગે ચલકર
ઇસી ખિલાફતકે ઝગડેને કરખલાકા વો મશહુર હંગામાં
કરાયા જીસકી યાદગારમેં ચે મોહોરરમનામા લિખા ગયા હે.

મેં તુમકો પહેલેતો હઝરત રસુલે ખુદા સલંકી
વક્લાતકા હાલ સુનાતા હું તાકે તુમ માલુમ કરોકે હઝરત
સલંને અપને જાનશીન મુકરર કરનેકે બારેમેં કયા મનશા
બહીર કિયા ઓર આપકે તરજે અમલસે કયા ખાત
પાઈ ગઈ.

ઇસકે બાદ ચારોં ખિલાફતોંકા હાલ ઓર ઉનકે

ધનિતિઆખરે તરીકે ઓર તારીખી વાકેઆત સુનાઈંગા ઓર તુમ કીના બકીના ઝગડેકી બુનિયાદોંકો સમજતે ચલે જાવગે.

આખરી હજ કરકે અસકો હજજતુલ વિદા કેહતે હેં
હજરત સલ૦ મદીને તશરીફ લાવે
રસુલે ખુદા સલ૦કી તો કુછ અલીલસે થે. લોગોંને સમજા
વક્રાત. સફરકી તકાન હે જાતી રહેંગી.
મગર મર્જ બરાબર બઢતા ચલા ગયા. ચહાંતકે કઇ દિન
આપ ઘરસે બાહર તશરીફ ન લા સકે. એકદિન ઝરા ઇફ્કા
હુવાથા તો આપને બાહર તશરીફ લાકર ખુતબા પઢા ઓર
નસીહતોં કીં ઓર ફરમાયા:—

“ કિસીકા કોઇ હક મુજપર હોતો માંગલે તાકે
આખિરતકા બોઝ મુજપર ન રહે. ”

એક સહાળી અનકા નામ અકકાશા રહી૦ થા આગે
બઢે ઓર અર્જ ક્રિયા:—

“ એક દફા કુલાં અહાહકે મોકેપર આપને મેરે
એક કમચી મારીથી. અબ મુજે ઉસકા ઇવજ મિલના
ચાહીયે ” હજરત સલ૦ને ફરમાયા:—

“અચ્છી ખાત હે, એક કમચી મંગાવ ઓર અપના
બઢલા લેવો. ”

લોગોને અકકાશાકો ધુરના શુદ્ધ ક્રિયા કે જે કયા બેઅદબી ઓર ગુસ્તાખી હે. મગર અકકાશાને કુછ પરવા નહીં ઓર કમચી મંગાલી. કમચી આ ગઈ તો અસહાણ બેકરાર હો ગયે ઓર હઝરત અલી રહીંને ફરમાયા:—

“ અકકાશા (રહીં) ! તુઝકો રહેમ નહીં આતા. અપને આકાકી હાલત નહીં દેખતા. ખીમારીસે વો કયસે નાતવાન હો રહે હે. અરે ઉનમેં કમચી ખાનેકી તાકત કહાં હે. ? આ મુઝે મારલે ઓર હઝરત સલ્વંકા ઈબ્રા મુઝસે લે લે. ” હઝરત સલ્વંને ફરમાયા:—

“ નહીં, જે નહીં હો સકતા. અયે અલી (રહીં) તુમારે મારનેસે મેરા કિસાસ અઢા નહીં હોગા. અકકાશા ફેર ન કર ઓર કમચી લગા. ” અકકાશા રહીંને અઝ ક્રિયા:—

“ હુઝુર ! જીસ વક્ત આપને મેરે કમચી મારી થી મેરે બદનપર કપડા ન થા નંગે જીસપર કમચીકી ચોટ ઝિયાદા લગતી હે. હઝરત સલ્વંને ફરમાયા:—

“ અઢા મેંબી અપના કુરતા ઉતાર ડાલતા હું. ” જુહી ઉસ દો આલમકે સરવરને કુરતા ઉતારના શુદ્ધ ક્રિયા હાઝેરીન ચીખે મારકર રોને લગે. મજલીસમેં કાહરામ મચ ગયા.

વો, જો સારી ઝમીનપર ખુદાકી હિદાયત લેકર આવે

થે. વો, જો આસમાનો ઝમીનમે ખુદાકે બાદ સખસે બડી ઈજત રખતે થે. ઇનસાફકી ખાતર અપને એક નાચીઝ ઉમ્મતીકે આગે અપના ભરમ ખોલકર ઓર કુરતા ઉતારકર ખડે હો. ગયે તાકે ઉમ્મતંબી ઇનસાફકો અયસાહી અઝીઝ રખે. બુખારમે મુખારક બદનકો અફસુરહા કર રખા થા. ખુદે શહીનશાહ અપને ગુલામોકે મજમેમે બિરેહના ભરમ ખડે થે. અકકાશા રહીં દોડે, કમચી હાથસે ફેંક દી ઓર આપકી પુશતપર મોહરે નુખુબતકો ખોસા દિયા. ફિર અર્જ કી:—

“ અય સરકાર ! અય દોનોં જહાનકે વાલી ! મેને થે ગુસ્તાખી ઓર થે હીલા સિફ ઇસલિયે કિયાથાં કે મોહરે નુખુબતકી જિયારત કરે ઓર ઉસપર ખોસા દું તાકે દોઝખકી આગ મુજપર હરામ હો જાયે. ” હુઝુરને ઇરશાદ ફરમાયા:—

“ હરામ હુઈ, હરામ હુઈ, ” વાચને દોઝખકી આગ મુજપર હરામ હુઈ. ઇસકે બાદ જીન લોગોંને અપને કરછેકો દુહા વો ઉસી વકત અદા કિયા ગયા ઓર હઝરત સલ્લં અંદર ઘરમે તશરીફ લે ગયે.

ઇસી બીમારીકે ઝમાનેમે એક દિન બોહોતસે લોગ વસીયત લિખનેકા હઝરત સલ્લંકે પાસ જમેથે કે આપને ઇરશાદ. ઇરશાદ ફરમાયા:—

“ लाव कागज लाव, में तुमको कुछ लिखकर दूँ. ताके तुम मेरे भाद गुमराह न हो जाव ” और ओके रिवायतमे ये हो के इरमाया—“ ताके तुम जगडा ईसाह न करी ” ये सुनकर हजरत उमर शहक रही० गेली—

“ हजरत मुसल्लिहाह सल०पर पुष्पारकी तकलीफका जलमा हो घसके सभ्य अवसा इरमाते हो वसीयत नामेकी कुछ अइरत नही हो उमको पुष्पकी किताब इरआन कारी हो. ”

घसपर हाजेरीनमे हउमम मच गध. ओहवेअर्थत रही०मे कोछ केहता के “ हमारे लिंये हजरत सल० लिखना चाहते हो कागज मंगाना चाहिये और हुकमकी ताअमील करनी बाजुय हो. ” कोछ केहता “ उमर (रही०) सच केहते हो इरआनके होते आते अय और किसी वसीयत नामेकी अइरत नही ”

जय लोगोंकी जउमउ जियादा दुध और आपसमे अइतशु भठने लगी तो हजरत सल०को उसके सभ्य तकलीफ दुध और आपन नामाज होकर इरमाया—

“ जाव मेरे पासरे नवे जाव. ”

* पुष्पारी और मुसल्लिहाह हदीसकी हो मानी दुध सभसे जियादा सही किताबीमे हजरत छिने अज्मास रही०से ये रिवायत इरज हो उसको मेने यहा नकल किया. इसन निजामी.

सण लोग यसे आये और मन्नामिला मुंही देह गया.
हजरत अण्णास रही० रसुखे पुदा सल० के ययाने हजरत
अली रही०से क्रमायाः—

“बाई! मुअंका रसुखे पुदा सल० के तोर जे तोर
नजर आते हें. मुअं अपने आनदानका तज्जुआ हें. आणहुल
मुततल्लिजके आनदानमें मोतके बकत जे अलामतें हुवा
करती हें वो सण हजरत सल०में मुअंका नजर आ रही
हें. एस वास्ते मुनासण हें के तुम हजरत सल० से
जिहादके बारेमें दरियादत कर लो के आपके बाद ये
मनसण किसको दिया जाये.” हजरत अली रही०ने क्रमायाः—

“अयाजन! अयसी हालतमें मेरा ए तो नहीं
जाहता के हजरत सल० से सवाल कइं.”

जण भीमारीकी जियादा शिदहत हुए ता हजरत
सल० ने जीजी आयेशा रही० से घरशाह किया (क्यों के
हजरत एस मरजे मोतमें छन्ही के हुजरेमें थे) केः—
“अपने पाप अणुणकर (रही०) से कडो के में नमाजके
लिये बादर नहीं आ सकता तुम लोगोंको नमाज पढाव.
और मेरी जगे धिमामत करो ” हजरत आयेशा रही०ने
अर्ज कियाः—

“हुजूर! मेरे पाप जोहात नभ दिव हें और उनको
आपसे अजहद मोहज्जत हें. उनसे ये काम न हो सकेगा

જળ લે આપકી જગે ખાલી ફેર્જીગે તો બે કશરો બે ખુદ હો જાઈગે. આપ ઇસ કામકે લિયે કિસી ઓરકો મુકરર કિછયે. ”

મગર હઝરત સલોને ખારખાર ચેહી ફરમાયા કે:—
 “અખુબકર (રદી૦) મેરી જગે ઇમામત કરે” આખિર હઝરત અખુબકર રદી૦ ને હુકમ કી તાઅમીલકી ઓર પાંચ વકત નમાઝ પઢાઈ. આખરી વકતમેં હઝરત સલો કી હાલત ઝરા સંલલી ઓર આપ હઝરત અલી રદી૦ કે મહારે બાહર તશરીફ લાયે. ઉસ વકત જમાઅત હો રહી થી. નમાઝીયોંને હઝરત સલોંકી આહટ જુનકર ખનકારના શુરૂ કિયા તાકે હઝરત અખુબકર રદી૦ કે હઝરત સલો કી તશરીફ આખરી માલુમ હો જાયે ચુનાંચે અખુબકર સિદ્દીક રદી૦ ઇમામતસે પીછે હટે ઓર આહાકે નમાઝ તોડેં મગર હઝરત સલો ને ઇનકી પુશ્તપર હાથ રખા. ઓર ખુદ ઇમામત પર ખડા કર દિયા. ઓર આપ ઉનકી જકતિલામેં હાઈ તરફ ખડે હો ગયે મગર કમઝોરીકે સળખ ખડે ન રેહ સકે તો બચઠ ગયે ઓર બચઠકર નમાઝ પઢી. ઇસ નમાઝકે બાદ જો અંદર તશરીફ લે ગયે તો ફિર તશરીફ ન લાયે થહાં તકકે વકાત હો ગઈ.

• વકાતકે વકત હઝરત સલો હઝરત આયેશા રદી૦ કી જોદમેં થે. શીઓંકી કિતાબોંસે માલુમ હોતા હે કે

હઝરત અલી રહીં કી ગોઠમેં થે. જ્યાર વિસાલકે વકત હઝરત અલી રહીંને આપકી ઠોડીકો હાથસે સહારા દિયા.

હઝરત સલ૦ ને ફરમા દિયા થા કે:—“ મેરા કફન ફકન એહલે બયત કરીંગે. ” એસ વકત વફાતકી ખબર મશહૂર હુઈ તો હઝરત અયુબકર રહીં મિમબર પર ચઢે જ્યાર ફરમાયા:—

“ અય લોગો ! અગર તુમ મોહમ્મદ સલ૦કી ઇબાદત કરતે થે તો મુનો કે ઉનકા વિસાલ હો ગયા. જ્યાર અગર તુમ ખુદાકી ઇબાદત કરતે થે તો યાદ રખો કે વો જિન્દા મોબુદ હે. ”

હઝરત ઉમર ફારૂક રહીં કો બોહોત ગમ થા જ્યાર વો ફરમાતે થે કે “ હઝરત સલ૦ ખુદાકે હાં ગયે હે ” ફિર આ બાઈંગે ” હઝરત અયુબકર રહીં ને ઉનકોલી સમજાયા જ્યાર કહ કે:—“ મોત એકઠી દફ આતી હે. યે તુમારા ખ્યાલ ગલત હે કે હઝરત સલ૦ હુબારા તશરીફ લાઈંગે.

પછર તો લોગોંમેં હુજરકી વફાતસે તેહલકા મચા હુવા થા જ્યાર એહલે બયત ગમકે હઝરત અયુબકર પુતલે બને ખાનખે રમુલમેં જમેં થે. રહીંકી ખિલ્ફત. અનકા વાલી, અનકા સરધારા, અનકા પુરતપનાહ, દુનિયાસે ફામસતે હો

ગયા થા. ઉધર મદીનેકે ખાશિંદોને જીનકો અનસાર કેહતે હેં એક જલસા કરાર દિયા ઓર સખ લોગ વહાં જમે હુવે.

યે ખબર હઝરત અબુખકર સિદ્દીક રદીંકો પહોંચી કે અનકરીખ અનસાર અપને સરહાર હઝરત સાઅદ ઇબને અબાહ રદીં કે હાથપર ખિલાફતે રસુલ સલ્વંકી ખેઅત કરનેવાલે હેં. હઝરત અબુખકર રદીં યે સુનતેહી હઝરત ઉમર રદીં કો લેકર ઉસ જલસેમેં ગયે, વહાં દેખાકે વાકઈ એક અંબોહ આમ જમે હે. અનસારને હઝરત અબુખકર રદીં સે કહા:—“હમ અપને લોગોંમેંસે એક શમ્સકે હાથ પર ખેઅત કરતે હેં તાકે ઇનતિજામે ઉમ્મત કાયમ રહે.” ઇસપર હઝરત અબુખકર સિદ્દીક રદીં ખડે હુએ ઓર ઉંહોંને એક તકરીર કી જીસમેં પહેલે અનસારકે મનાકિબો અવસાફ ખ્યાન કિયે ઓર ખતાયા કે:—“ઉંહોંને રસુલે ખુદા સલ્વં ઓર તમામ મોહાજેરીનકે સાથ ખડે ખડે મુલુક કિયે હેં ઓર અયસે વકત મદદકી હે જખકે હઝરત સલ્વં મક્કા છોડકર ઉનકે વતનમેં મુસાફિરાના તશરીફ લાવે થે. આખરી વકત ખુદ રસુલે ખુદા સલ્વંને વસીયત ફરમાઈથી કે ફરમાને શરીફ ઓર અપની આલકો તુમમેં છોડતા હું, ઇસકી પયરવી કરના. ઇન દોનોંકો પકડે રહોગે તો કબી ગુમરાહ ન હોવગે. ઉસી વકત યે બી ફરમાયા થા કે અનસારકે અહેસાનાતકો યાદ રખના ઓર ઉનસે અચ્છા

સુલુક કરના. પણ અય ગિરોહિ અનસાર ! હમ તુમારી ખુશુર્ગી
ઓર ઇજતકા ઇકરાર કરતે હેં મગર ખિલાફત ઓર ઇમા-
મતકા હક કુરેશકા હે. કયોંકે ખુદ રસુલુલ્લાહ સલ૦ ને
ફરમાયા હે કે:-“અલ અઈમ્મતો મિનલ કુરેશ. ઇમામ
કુરેશમેં હોંગે.” લિહાજા તુમ ખિલાફત કુરેશહીમેં રખો
ઓર અપને મેહબુબ રસુલ સલ૦ કે મનશાકે ખિલાફ કુછ
ન કરો વરના બોહોત ઝમડે પ્રહીંગે ઓર સખત ફસાદકા
અદેશા હે.”

અનસાર ઇસિ તકરીરસે રાઝી હો ગયે ઓર ઉંહોંને
અપના ઇરાદા બદલ દિયા. અનસાર કે રાઝી હોતે હી
હઝરત ઊમર* રદી૦ને જલદીસે હઝરત અબુબકર રદી૦કે
પુકારા કે:-“ આપ હાથ ફેલાઇયે, હમ આપકે હાથ પર
ખેઅત કરીંગે ઓર આપહી કુરેશમેં બડે ખુશુર્ગી ઓર
સખસે ઝિયાદા લાયક હેં. ”

હઝરત ઊમર રદી૦કે ઇસિ કેહનેસે હઝરત અબુબકર
રદી૦ને હાથ ફેલા દિયા ઓર સખસે પહેલે હઝરત
ઊમર રદી૦ને ખેઅતકી, ઓર ફિર સખ અનસાર ઓર
હાઝેરીમેં જલસાને બી ખેઅત કર લી. જુંહી યે ખબર

* તારીખે તિખરીફી ચોથી જુદ્દમેં યે વાકેઆ મઝકૂર હે.
હસન નિઝામી.

મશહુર હુઘ રાત તક સારે એહલે મહીનાને બેઘત કર લી
મગર હઝરત અલી રહીને બેઘત ન કી. બાઅઝ કહેતે
હેં ચાલીસ દિન બાદ કી, બાઅઝ કહેતે હેં હે મહીને બાદ.

ગરઝ યે દિન ચોર રાત તો ઇસી ઇનતિઆમમેં શુઝરે
દુસરે દિન હઝરત અબુબકર રહીં મિમગર પર ચઢે ચોર
લોગોંસે કહાઃ—

“ મેંને યે એહલા ઇસિનાસ્તે કુબુલ કિયા હે કે
આપસમે ફસાદ ચોર ઝગડા ન પડે. અગ મેં તુમ જયસા
ચોર તુમારી બરાબર એક રાખસ હું. અગર મુઝમેં
કોઇ કુસુર હોયો તો આઝાદીસે મુઝકો ટોક દો ચોર
આગાહ કર દો. ”

જબ યે હો ચુકા તો હઝરત અબુબકર રહીં સબકો
લેકર આં હઝરત સલ્તંકે હકન કકનકી તરફ મુતવળગાહ
હુવે. ઇસ અરસેમે જબ કે ખિલાફતકા કિસ્સા હો રહા થા
એહલે બયત આં હઝરત સલ્તંકે પાસ બયઠે રહે. ઉન્હોંને
ઇન ઝગડોંમેં મુતલક કિસ્સા ન લિયા. આખિર આં હઝરત
સલ્તંકી વસીયતકે મુતાબિક એહલે બયતને જુસમેં
હઝરત અલી રહીં સબસે આગે યે હઝરત સલ્તંકો ગુસલ
• દિયા ચોર કકનાકર હકન કિયા.

યહાંસે ઇબતિલાફતકી ઇબતિહા હોતી હે.

શીઓંકા એતિરાજ હે કે હઝરત ઊમર રદીંને જાન
 ખુઝકર જલદી કી. કયોંકે એહલે
 ઇબતિલાફતકી ખયત રદીં અપને ગમમેં હઝરત
 ઇબતિદા હઝરત સલ્વંકે પાસ થે. ઉંહોંને
 તોડજોડ કરકે હઝરત અબુખકર રદીંકો
 ખલીફા બના દિયા તાકે હઝરત અલી રદીં બેખસ રેહ
 જાયે. આં હઝરત સલ્વંકે દફનકે બાદ ખિલાફતકી બેહેસ
 હોતી તો આમ રાયે હઝરત અલી રદીંકો મિલતી મગર
 હઝરત ઊમર રદીંને જયસે કે આં હઝરત સલ્વંકો
 વસીયતનામા ન લિખને દિયા અયસે હી ખિલાફત બી
 જલદી કરકે હઝરત અબુખકર રદીંકો દિલવા દી.

સુન્ની જવાબ દેતે હેં, હઝરત ઊમર રદીંકી ઇસમેં
 ખલી મસલોહત થી. અગર આં હઝરત સલ્વં એહલે ખયત
 કી મોહબ્બતકે સળખ હઝરત અલીકો લિખ દેતે તો બની
 હાશમકે પુરાને દુશમન બની ઉમઇયા ફસાહ બરપા કરતે.
 ઇસકે અલાવા ચુંકે હઝરત અલી રદીંકે હાથસે દીની
 લડાઇયોંમેં બોહોતસે કુફરાર મારે ગયે થે જીનકી અવલાહ
 અબ મુસલમાન હો ગઈ થી ઇસવાસ્તે હઝરત અલી રદીં
 કી ખિલાફતકો ઉન મકતુલોંકી અવલાહ બી કુબુલ ન કરતી
 ઓર અરબ કી કીનાવરીકે સળખ ઉનકો હઝરત અલી
 રદીંસે ખુઝ હોતા.

પસ યે મસલોહત થી કે એક અયસા આદમી ખલીફા હો. જુરકો કિસી જમાઅતે ખાસ સે તાઅદ્દુક ન હો યાઅને વો અયસી જમાઅતમેં ન હો જુસકે લોક ઝિયાદા દુશમન હોં, યા જુસકા મહે મુકાબિલ કોઇ ખાસ ફિરકા હો. હઝરત અબુખકર રદીઠ્ઠી ખિલાફતસે મુસલમાનોંમેં ખુરેજી ફક ગઇ વર ના રસુલે ખુદા સલ્વઠ્ઠે દફન હોતે હી તલવાર ચલતી જોર રસુલ સલ્વઠ્ઠા લગાયા હુવા ઇસલામી પોદા કટ કર ગિર પડતા.

સુન્ની યે ભી કેહતે હેં કે આં હઝરત સલ્વઠ્ઠી ઇસ મસલોહતકો જાનતે થે જોર ઉન્હોંને બોહોતસી હદીસોંમેં ઇસકા ઇશારા કર દિયા થા જોર ચેહી વજેહ થી કે હઝરત સલ્વઠ્ઠે ખુદા ખુદા કિસીકે લિયે ખિલાફત મુકરર ન કી.

ઇસકે અલાવા હઝરત અબુખકર રદીઠ્ઠો ખાર ખાર તાકીદ કરકે અપની જગે નમાઝકી ઇમામત પર મુકરર કરનાભી ઇસ પર દલાલત કરતા હે કે આં હઝરત સલ્વઠ્ઠ હઝરત અબુખકર રદીઠ્ઠી ખિલાફત ચાહતે થે જોર ઇસીમેં મસલોહત દેખતે થે કયોં કે હઝરત સલ્વઠ્ઠો અરબ કી અદાવતોંકા પુરા હાલ માલુમ થા. ખુમુસન ખની હાશમ જોર ખની ઉમઇયાકી દુશમનીકો તો આપ ખુબ સમજતે થે. પસ હઝરત ઊમર રદીઠ્ઠે જો કુછ કિયા ઇસલામકી મોહબ્બત સે કિયા જોર વકત કે મુનાસખ ચેહી થા.

આં હઝરત સલ૦કે દફનમેં દેર લગાનેકા સુન્ની ચે જવાબ દેતે હેં કે વો વકત બોહોત નાહુક થા. ઝરા બી દેરકી જાતી ઓર દફન કફનમેં મસરૂફીયત હોતી તો અનસાર અપના ખલીફા બના લેતે ઓર ફિર કત્લો હંગામા થુર હો જાતા. સહાબા રહી૦ને આં હઝરત સલ૦કે જીરમે પાકસે ગફલતકી મગર આપકી રૂહ ઇસલામકી ખાતિરકે સખખ, કયેકે ગફલતમેં ખુદ ઇસલામકો ખતરા થા ઓર ઇસલામ આં હઝરત સલ૦કી રૂહ થી.

મેં હઝરત અબુખકર સિદ્દીક રહી૦*કી ખિલાફત કે વાકેઆત નહીં લિખતા કે ઉનકે હઝરત ઉમર રહી૦ એહેલ મેં કયા કયા કામ હુએ. કયેં કી ખિલાફત. કે ઇસકો મેરી કિતાબકે મકસદસે કોઇ તાઅલુક નહીં હે મેં સિદ્દી આરેં ખિલાફતોંકા વો હાલ લિખના ચાહતા હું ને ખિલાફત મુકરર હોને કે વકત પેશ આયા કયેંકે ઇન્હી ખિલાફતોંકે ખાઅસ કરબલાકા વાકેઆ હુવા થા. જસકે લિખે મેં ચે કિતાબ મોહરરમનામા લિખ રહો હું.

* હઝરત અબુખકર સિદ્દીક રહી૦ કી ખિલાફતકે પુરે હાલાત કુતુહલ ઇસલામકી પહેલી વ દુસરી જગ્ગમેં દરજ હો ચુકે હેં.

નિઝામુદ્દીન કુરેશી.

હઝરત અબુબકર સિદ્દીક રદીઠને દો બરસ ચાર મહીને ખિલાફતકી ચોર આખિર વો ખીમાર હુએ. એક સાલ પહેલે ઉનકો એક ચહુદનને ઝેહેર દિયા થા જીસકી ખાસીયત થે હોતી હે કે ઉસકા અસર એક સાલમે' હોતા હે. ચુનાંચે ઝેહેરને અસર કિયા ચોર હઝરત અબુબકર સિદ્દીક રદીઠને ૬૩ સાલકી ઉમરમે' વકાત પાઈ.

હઝરત અબુબકર સિદ્દીક રદીઠ ગોરે રંગકે થે ચોર બોહોત દુબલે થે. ઉનકે બદન પર રંગે' દુબલાપેકે સખબ અલગ અલગ માલુમ હોતી થી. ચેહરા ઝર્દ થા ડાઢી સુફેદ થી.

હઝરત ઉમર રદીઠ ઇનકી ખિલાફતકે ઝમાનેમે' બી નાયબ થે ચાઅને બતોર મીર મુનશીકે કામ કરતે થે. જબ હઝરત અબુબકર રદીઠ કો ચકીન હુવા કે વો ઇસ મઝાસે જાંબર ન હોંગે તો ઉનકો અપને ખાદ ખિલાફતકી ફિકર હુઈ ચોર ઉન્હોંને હઝરત અબુબકર રદીમાન ખિન ચોફ રદીઠ કો બુલાયા ચોર ઉતસે પુછા કે:—“અગર મેં ખિલાફત હઝરત ઉમર રદીઠકો હું તો તુમ પસંદ કરોગે?” ઇન્ને ચોફ રદીઠ ને જવાબ દિયા:—

“બોહોતહી અચ્છી ખાત હોગી, મગર હઝરત ઉમર રદીઠ ઝરા સખત આદમી હે” હઝરત અબુબકર રદીઠ ને જવાબ દિયા કે:—

“ સખત જલ્લી તક હેં કે મેં જિન્દા હું જખ ખુદ ઉનપર બોઝ પડેઆ તો દુકસ્ત હો જાઈગે. ”

ઈસકે બાદ અબુબકર રદી૦ ને હઝરત ઉસમાન ગની રદી૦ ઓર સખ મોહાજેરીનો અનસારકે બડે બડે લોગોકો ખુલાકર ઇલાહીદા ઇલાહીદા મશવિરા લિયા ઓર સખને હઝરત ઉમર રદી૦કે હકમેં રાચે દી.

ઉસ વકત હઝરત અબુબકર રદી૦ને હઝરત ઉસમાન રદી૦કો હુકમ દિયા કે:—“ ખિલાફત નામા લિખો ” જખલી કિસીને ચુનો ચરાં ન કી મગર હઝરત તલહા રદી૦ બોલે:—

“ આપકો માલુમ નહીં કે આપકે ઝમાનેમેં ઉમર રદી૦ ને કયસી કયસી સખતગીરીયાં કી હેં. અખ આપ ઉન્હીકો ખલીફા બનાતે હેં ઓર દુનિયાસે જાતે હેં, ખુદાકો કયા મુંહ દિખાઈયેગા. ” હઝરત અબુબકર રદી૦ને જવાબ દિયા:—

“ મેં ખુદાસે ચે કહુંગા. ખિલાફતમેં જો સખસે બહેતર થા ઉસકો ખિલાફત પર ખલીફા કરકે આયા હું. ” ઇસ જવાબસે હઝરત તલહા રદી૦ ચુપ હો ગયે ઓર હઝરત ઉમર રદી૦કી ખિલાફત આન તોરસે માન લી ગઇ.

हुअरत उमर रदी०की जिलाइत गोडिमत शानदार हुध धनके ओडेइमे इम, शाम, धिया कभिल तोरसे इतेह डो गमे ओर एसलाम ओके अजीम सलतनतका मालिक बन गया.

हुअरत उमर-रदी०ने ओके रिवायतकी ज मुज्जब इस साल पांच महीने बीस दिन जिलाइत की. दुसरी रिवायतमे ह के उतकी हुकुमत इस साल छे माह चार दिन रदी. उन्होने सतावन गरस ओर आअओके नअदीक तरेसठ सालकी उमरमे ओके पारसी गुलाम अणुलुके हाथसे जग्मी होकर शहादत पाई असका पुरा डाल आगे आयगा.*

जम हुअरत उमर रदी० के अपनी जिंदगीसे ना उमीदी हुध तो उन्होने हुअरत

हुअरत इसमान रदी० अणदुर रहेमान जिन ओइ रदी०के ओर हुअरत अत्री जिलवतमे गुलाया ओर इरमाया:-
रदी०की जिलाइते.

“मे तुमके अपना जतनशीन मुकरर करना चाइता हुं.” धने ओइ

रदी०ने निडायत अकलमहीसे जवाण दिया:-

“मे आपहीसे मशविरा लेता हुं के क्यामे आपकी जतनशीनी ओर मुसलमानोंकी जिलाइत कुमुल करलुं ?”
ये सुनकर हुअरत उमर रदी०ने इरमाया:-

* हुअरत उमर रदी० की शहादतके मुहस्सील हावात कुतुल्ल बसलामके सातवे दिस्सेमे मुलाहिजा इरमाधये. निजामुद्दीन कुरेशी.

“અચ્છા બેઠ જાવ, મેં તુમસે એક ચોર કામ લેના ચાહતા હું. ચંદ લોગ હેં જીનસે આં હજરત સલ બોહોત ખુશ થે. યે ખિદમતમેં ઉનકે ગલે ડાલુંગા. એક ઉનમેં હજરત ઉસમાન રહીં હેં. દુસરે હજરત અલી રહીં તીસરે ખુબેર ઇન્સુલ અવામ રહીં ચોથે સાઅદ ઇને વિકાસ રહીં પાંચવેં તલહા ઇને અબદુર રહેમાન રહીં તુમ ઇન પાંચોકો ખુલાવ ચોર ઉનમેંસે એકકો ખિલાફતકે લિયે ચુન લો.”

ચુનાંચે યે પાંચોં હજરાત ખુલાયે ગયે તો માલુમ હુવા તલહા ઇને અબદુર રહેમાન રહીં બાહર ગયે હુએ હેં. હજરત ઉમર રહીંને ચારોં અસહાબકો મુખાતિબ કરકે કહા—

“મેં તુમમેંસે એકકો ખિલાફતકે લિયે નામઝદ કરના ચાહતા હું. લિહાજા તુમકો ચાહીયે કે અબદુર રહેમાન ઇને આફ રહીંકે મશવીરેસે આપસમેં ફયસલા કરલો ચોર તુમ સબ મિલકર ચાઅને પાંચોં આદમી જીસકો મુનતખિબ કરલોગે વોહી ખલીફા હો જાયગા.” ઇસકે બાદ ફરમાયા—“મેં તુમકો વસીયત કરતા હું કે જખ તુમમેંસે કોઈ ખલીફા હો જાયે તો અનસારકા બોહોત ખ્યાલ રખે ચોર ઉનકી હજરતરાહ વિલ જોઈ કરે કયોંકે યે

વો લોગ હેં જી-હોંને તુમારે રસુલ સલ્વાંકા સાથ દિયા ઓર
 બેશુમાર ખિદમતેં અનબલમ દીં. ઓર વસીયત કરતા હું
 ઇસકીકે જો ગૌર મુસલિમ તુમારી રિવાયા હેં ઉનકી હિક્કા-
 ઝત કરના ઓર ઉન તમામ વાઅદોંપર અમલ કરના જો
 ખુદા ઓર ઉસકે રસુલ સલ્વાંને ઉન લોગોંસે કિયે હેં. ”

ઇસકે બાદ હઝરત અલી રહીંઓ તાજ મુખાતિમ
 હુએ ઓર કહ્યા—

“ અય અલી ! (રહીં) અગર ખિલાફત તુમકો મિલે
 તો બની હાશમકો મુસલમાનોં પર મુસલ્લાત ન કર દેના. ”
 યેહી હઝરત ઉસમાન રહીંઓ કહ્યા કે—“ અગર તુમકો
 ખિલાફત મિલે તો બની ઉમય્યાકો મુસલમાનોં પર ફરોગ
 ઓર ફેકીયત ન દેના. ” હઝરત ઝુબેર રહીં વ હઝરત
 સાઅદ રહીંઓ સે બી ફરમાયા કે—“તુમકો અગર ખિલાફત
 મિલે તો અપને ખાનદાન બની ઝહરાકો દુસરે મુસલમાનોં
 સે ઝિયાદા ન બદા દેના. સબકો બરાબર રખના ઓર સબકે
 હુકુકકી વકસાં રિઆયત કરના. ”

બાઅઝ લોગોંને કહ્યા:—“આપ ખુદહી કિસીકો નામઝદ
 કર દીજીયે. બાદકા ઝગડા ન રખીયે. ” આપને ફરમાયા:—

“ અગર હઝરત અબુ ઉબેદા બિન જરરાહ રહીં
 ઝિંદા હોતે તો મેં ઉનકો ખિલાફત દેતા કે ઉનકી નિસબત

आं हजरत सलामने इरमाया था के वो साक्षिम है और
पुछाकी मोहभ्रममें पकड़े है.” एक शम्स बोला:—

“तो आप अपने जेरे अण्डुल्लाह को जिलाइत क्यों
नहीं देखे?” आपने इरमाया:—

“युप, पुछा तुमको गारुत करे. तुने ये मशविरा
पुछाके वास्ते नहीं दिया. और न मुसलमानोंके कामदेके
लिसे (जलके मुझे पुश करनेके वास्ते ये कहा.) जे शम्स
(याअने अण्डुल्लाह छिने उमर रही०) अपनी जीवीके तलाक
देनेमें ठीक इयसला न कर सकता हो वो मुसलमानोंका
क्या आक इयसला करेगा.”

दूसरे वक्ता आपने फिर छिन पांथों हजरतसे पुछा
के:—“तुमने आपसमें मशविरा किया?” उन लोगोंने
अर्थ की:—

“हममें अगर सलामत जिन जेद रही०ली शरीक
कर दिये जाये तो मुनासिब है.”

साअद छिने जेद नहीं० कणीलये अहीसे थे और
हजरत उमर रही० ली उसी कणीलेसे ताअद्लुक रभते थे.
धंस वास्ते हजरत उमर रही०ले उन लोगोंसे कहा जे
साअद जिन जेद रही०को शरीके मशविरा करना चाहते थे.

“જસ, બની અહીંસે એક આદમી કાઢી હે ચોર વો મેં શા કે અપના કામ ખતમ કર ચુકા. ખબર નહીં મેરા હી કયા હશર હો. અબ બની અહીંમેસે ચોર કિસીકો લેમેસી ગુરત નહીં હે. અલખતતામેં ઉન ચારેં આદમી-યેકે કુઝાયલ ખ્યાન કર હેતા હું તાકે તુમકો ઇતિખાખ મેં આસાની હો. હઝરત અલી રહીં ચોર હઝરત ઉસમાન રહીં રસુલે ખુદા સલ્વંકે અકરૂળામેં હે. હઝરત ગુબેર રહીં રસુલે ખુદા સલ્વંકે અચાકે ફરજંદ હે. હઝરત તલહા રહીં વો હે. જુનકો રસુલે ખુદા સલ્વંને તલહતુલ ખયર ફરમાયા હે. મેં ઉનમેંસે કિસીકો દુસરેયર ફરીલત નહીં હે સકતા. તુમહી આપસમેં તય કર લો ચોર એકકો ખલીફા બના લો. મગર ઇસમેં તીન દિનસે ઝિયાદા દેર ન લગે.”

ઇસકે બાદ હઝરત તલહા અનસારી રસુલે ખુદા ચોર ફરમાયા:—“તુમ પચાચ અનસારકે સાથ ખયતુલ માલકી હિકાઇત કરો. જબ તકકે ખિલાફતકા ફરસલા હો. ચોર મુના, જબ સબ આદમી એક પર ઇતિખાખ કર લે. ચોર સિફ એક આદમી મુખાલિફતપર અહા રહે તો ઉસ મુખાલિફકો કતલ કર દેના તાકે બાદમે ફસાહ ન ખડા કરે.” ફરિ અપને ખેટે હઝરત અબુહુલ્લા રહીં સે ફરમાયા:—“તુમેલી મશવિરમેં રાયે દેનેકા હક હેતા હું. યે નહીં હે તુમકો ખલીફા બનાવિયા જાયે.”

હઝરત મકદ્દાહ ઈબ્ને અસવદ રહીંકો ખુલાકર ફરમાયા કે:—“મેં તુમકો ઉન મશવિરા કરનેવાલોંકા નિગરાન મુકરર કરતા હું.” ચોર હઝરત સહીબ રહીંકો હુકમ ક્રિયા કે: “તુમ ખિલાફત તય હોને તક મુસલમાનોંકી ઇમામત નમાઝમેં ક્રિયા કરો.” ઇસકે બાદ હઝરત ઉમર રહીંકો મઝકુરા ચારોં હઝરાતકો તલબ ફરમાયા. હઝરત અલી રહીંકો હઝરત અબ્બાસ રહીંકોસે ન્દરિયાફત ક્રિયા કે:—

“જાઉં યા ન જાઉં?” ઉન્હોંને ફરમાયા:—

“મત જાવ, મુઝે માલુમ હે કે હઝરત ઉમર રહીંકો ખની હાશમકા ખિલાફત હરગિઝ નહીં દેંજે. અગર તુમ ન જાંય તો હમ કેહ સકીંજે કે ઇનતિખાબકે વકત ખની હાશમમેં કોઈ મોત્તુદ ન થા.” હઝરત અલી રહીંકો ને ઝર્જ કી:—

“મુઝસે યે નહીં હો સકતા કે અપને હોસ્તોંકા સાથ છોડ દું.” હઝરત અબ્બાસ રહીંકોને ફરમાયા:—

“મેંને તુમસે કહા થા કે તુમ આં હઝરત સલ્વંસે પુછો કે આપકે બાદ ખિલાફત કિસકા મિલેગી તુમને ન પુછા ચોર મેરા કહા ન માના ફિર મેંને વફાતે રસુલ સલ્વંકે બાદ તુમસે કહા કે ઘરસે બાહર આવ. રસુલે ખુદ સલ્વંકે જનાઝેંકો ઝરા છોડકર ખિલાફતકા ઇનતિખામ કર

હો મગર તુમ ઘરસે ન નિકલે. ઓર જનાઝેકે પાસ બચે રહે. યહાં તકકે દુસરોંને અપની મરઝીકે મુતાબિક ખિલાફત પર કબજા કર લિયા. અબ મેંને કહા હઝરત ઉમર રહીંકે પાસ ન જાવ, તુમ નહીં માનતે. અબ તુમ જાનો તુમાર કામ જાને.

અલગરઝ હઝરત આયેશા રહીંકે મકાનમેં જલમ્ હુવા ઓર યે સબ આદમી અંદર જમે હુએ ઓર દરવાઝે પર પેહરા લગ ગયા કે કોઈ ઓર આદમી અંદર ન જાને પાયે. મગર સારા દિન શુક્રતુગમેં બસર હો ગયા. શામ હો ગઈ ઓર ફયસલા ન હુવા ઓર લોગ અપને અપને ઘરોંકો ચલે ગયે. દુસરે દિનબી ચેહી હુવા. તીસરે દિન હઝરત મકદાદ રહીંને જો ઉનકે નિગરાન મુકરર હુએ થે કસમ ખાઈ કે:—“આજમેં ઇનકો ફયસલા કિયે બગેર ઉઠને ન હુંગા.”

જબ તીસરે દિનબી ફયસલેકી સુરત ન નિકલી તો હઝરત અબદુર રહેમાન ઇંને ઓફ રહીંને કહા:—

“તુમમેસે હરેક અપના હક જતાતા હે. અબ ફયસલા કયોંકર હો.” ઇસકો સુનકર સબ ચુપ હો ગયે. ઇસ પર ઇંને ઓફ રહીં બોલે. “અરઝા અબ ઇસપર તસ-
• શીયા હે કે જો મેં હુકમ કરું તુમ ઉસકો કુબુલ કરલો.”
હઝરત અલી રહીંને ફરમાયા:—

“હમકો અનજુર હે બ શરતેકે તુમ અપને કુમખે વાલોં ચોર અપને દેસ્તોંકી રિઆયત ન કર્મેકા હલક ઉકો હો.” ઇબ્ને ચોફ રહીંને ઇસકા ઇતમિનાન દિલાયા તો યે ખાત ઠયરી કે ઇબ્ને ચોફ રહીં એક અલગ હુજરમે ખયઠકર એક એક ઉમ્મીદવારકો અપને પાસ ખુલાયે.”

અબ્દલ હઝરત અલી રહીંકો ખુલાયા ચોર ઉનસે પુછા કે: “તુમ કહેતે હો મેં ળની હાશમકા સરદાર હું. મેં રસુલ સલ્વંકા હામાદ હું ચોર બેશક સચ કહેતે હો લેકિન અગર તુમકો યે હક ન મિલે તો ઉન લોગોંમેસે કિસકો ઝિયાદા મુસતહક ખિલાફતકા સમજતે હો?” હઝરત અલી રહીંને ફરમાયા:—

“હઝરત ઉસમાન રહીંકો.” ફીર ઇબ્ને ચોફ રહીંને હઝરત ઉસમાન રહીંકો ખુલાયા ચોર ઉનસે કહ્યા:—

“તુમ અપને ખોહોતસે મનાકિખ ખ્યાન કરતે હો ચોર વો ઠીક હે લેકિન અગર તુમકો યે ખિલાફત ન મિલ સકે તો અપને ખાદ કિસકો ઇસકા હકદાર સમજતે હો?” હઝરત ઉસમાન રહીંને ફરમાયા:—

“હઝરત અલી રહીંકો.” ફીર હઝરત ઝુબેર રહીંકો ખુલાયા ચોર ઉનસેલીયેહી ઇખારત કહી. હઝરત ઝુબેર રહીંને કહ્યા:—

“હઝરત ઉસમાન રહીંકો ” હઝરત સાઅદ રહીંકો બુલાયા ઓર ઉનસે પુછા તો ઉન્હોંને ફરમાયા:—

“ હઝરત ઉસમાન રહીંકો.”

ઇસ ગુફતુગુકે બાદ હઝરત ઇન્હોંને ઓફ રહીંકો મજલિસમેં આ ગયે ઓર ફરમાયા:—

“ ઇસ મખફી ગુફતુગુસે યે નતીજા નિકલા કે હઝરત અલી રહીંકો, યા હઝરત ઉસમાન રહીંકો ખિલાફત મિલની ચાહીયે આજકી રાત મોહલત હો. કલ મેં ઇન દોનોંમેંસે કિસી એકકે હાથપર ખેઅત કરલુંગા.”, યે કેહકર જલસા ખરખારત કર દિયા ગયા.

ઉસી શામકો હઝરત અલી રહીંકી હઝરત ઝુબેર રહીંકે મુલાકાત હુઇ. હઝરત અલી રહીંકે ફરમાયા:—

“ અગર તુમ ખિલાફત ચાહતે હોતો મેં તુમારી ખેઅતકો તઇયાર હું. વર ન હઝરત ઉસમાન રહીંકે મુકાબિલે મેં મેરા હક જિયાદા હો. મેરી રાયે દેના.” હઝરત ઝુબેર રહીંકે ફરમાયા:—

“ જોહોત અચ્છા, મેં અયસાહી ફરુંગા.”

ઇસકેબાદ હઝરત અલી રહીંકો હઝરત સાઅદ રહીંકો સે મિલે ઓર ઉનસે લી યેહી કહા. હઝરત સાઅદ રહીંકો

ને બી ઇકશર કિયાકે મેં તુમારી રાયે હુંગા. હઝરત અલી રહીંને ઇન દોનોંસે ફરમાયા.

“ મુઝકો અબ્બુર રહેમાન બિન ઓફ રહીંકા મેલાન હઝરત ઉસમાન રહીંકી તરફ માલુમ હોતા હે. તુમ લોગ મેરે હોસ્ત હો, અયસા ન હો કે મેરી હક તલ્લો હો જાયે.*

ઉસ રાતકો હઝરત અબ્બુર રહેમાન ઇબ્ને ઓફ રહીં ને દુસરે સરદારાને કળાયલસે જો ખિલાફતકા ફયસલા સુનને કો જમે હુએ થે ઇલાહીદા ઇલાહીદા મશવિરા કિયા ઓર ઉનસે કહા કે:—

“ અબ મઆમિલા હો આદમીયોં પર આ ગયા હે. એક અલી રહીં હેં એક ઉસમાન રહીં હેં. ” ઇન સર-

* હઝરત અલી રહીંકા થે ફરમાના દુનિયાકી હિસકે સમય ન થા. ખલકે ખિદમતે ખલકકે શોકમેં આપ ખિલાફતકે તલબગાર થે. તાકે દીનકી ઓર એહલે દીનકી કમાલક કહુ ખિદમત કર સકેં. જો ઇકતિદારે ખિલાફત હી હાસલ હોગે અચ્છી તરાફ હો સકતી થી. આજકલ બી કોનસલ ઓર પારલામેંટકી મેમબરી હાસલ કરનેકો બોહોત લોગ ઇસસેં ઝિયાદા અપને ફઝાયલ ખ્યાન કિયા કરતે હેં ઓર ઉનમેં સે અકસર કા થેલી ખ્યાલ હોતા હે કે ખિદમતે ખલકકા ઇનિસાતી ફર્જ અદા કરેં. હસન નિઝામી.

દારોમેં મઆવીયા કે બાપ અબુ સુફિયાન ચોર ઉમરૂ ખિનુલ આસ લી થે.

અબુ સુફિયાન, ઈંને ઓફ રદીંસે યે બાત સુનકર સીધે ઉમરૂ ખિનુલ આસ કે મકાન પર ગયે ચોર ઉનસે કહા:-

“અલી મેરી ચોર અબદુર રહેમાન ઈંને ઓફ રદીંકી મુલાકાત હુઈ થી. ઉન્હોંને મુઝસે રાયે લી. મેંને સિફ ઉસમાન રદીંકે હકમેં રાયે દી. ઈસ પર ઈંને ઓફ રદીં બોલે:-“મેં લી ઉસમાન રદીંકે હકમેં હું.”

“અબ મુઝે યે બોફ હે કે ઉસમાન રદીં બોહોત નર્મ ચોર લોલે આદમી હેં અયસા નં હો બાત બીગડ જાયે ચોર ખિલાફત અલી રદીં લે લે.”

ઈસ પર ઉમરૂ ખિનુલ આસને કહા:-“મેં અલી ઇસકા ઇનતિઝામ કરતા હું તુમ ફિકર ન કરો.”

યે કેહકર ઉમરૂ ખિનુલ આસ સીધે હુઝરત અલી રદીંકે પાસ આયે ચોર ઉનસે કહા:-

“તુમ મેરે પુરાને દોસ્ત હો ચોર મેં તુમારી ખિલાફતકો દિલસે ચાહતા હું. આજકી રાત મેંને દેખા. અબદુર રહેમાન ઈંને ઓફ રદીં. ચોર અકસર સરદારોંકી રાયે તુમારે હકમેં હે. ઈસ વાસ્તે મેં ચાહતા હું કે તુમ

મેરે મશવિરે પર અમલ કરો તાકે કોઇ ખરખશા ન પડને પાયે. ” હઝરત અલી રદીઁને ફરમાયા:—

“ અય દોરત ! મુઝકો તુમ પર એતિમાદ હે. તુ જયસા કહેગા મેં વયસાહી કરૂંગા. ” તણ ઉમર ખિનુલ આસ રદીઁને કહા:—

“ તુમ જાનતે હો, અખદુર રહેમાન ઈને ઓફ રદીઁ અયસે આદમી હેં જીનકી ઝબાનો દિલ એક હેં. કલ વો તુમકો ખિલાફત દેતે વક્ત કરીંગે. ઇકરાર કરો કે મેં ખુદા રસુલ સલઁ ઓર ગુઝિશ્તા દોનોં ખુલુફા કે તરીકે પર ખિલાફત કરૂંગા. ઉસવક્ત તુમ ફોરન ઇકરાર ન કર લેના કયોં કે ઇસસે હાઝેરીનકો માલુમ હોગા કે તુમ ખિલાફતકે ખુદ તલખગાર હો. જલકે યે કહેના કે મેં ઈન શરતોંકો પુરા કરનેકા એહેદ નહીં કર સકતા અલખત્તા અપની ખિસાતકે મુવાફિક વાઅદા કરતા હું કે ઈન સબ બાતોંકો મલહુઝ રખુંગા. યે કહોગે તો અખદુર રહેમાન ઈને ઓફ રદીઁ તુમારી સાફ ખ્યાનીસે ખુશ હોંગે ઓર તુમહી કે ખિલાફત મિલ જાયેગી. ” હઝરત અલી રદીઁ ને ફરમાયા:—

“ આફરીન અય દોરત ! ખુબ મશવિરા દિયા. મેં અયસાહી કરૂંગા. ”

યહાંસે ફરિંગ હોકર ઉમરૂ બિનુલ આસ હઝરત. ઉસમાન રદીઠકે પાસ ગયે ઓર ઉનસે કહા:—

“ એક બાત તુમસે કેહતા હું. અમલ કરો તો કહું ” હઝરત ઉસમાન રદીઠને કહા:—

“ જો કહોગે માનુંગા. ” ઉમરૂ બિનુલ આસ બોલે:—

“ કલજબ તુમસે. ખિલાફત દેતે વકત કોઇ શર્ત બ્યાન કી જાયે તો બગેર કિસી ઉઝરકે તસલીમ કર લેના, ઇનકાર ન કરના. દેખો કિસી કિસમકા પસો પેશ તુમારી બાતસે ઝકિર ન હો. હરસવાલકા હાંસે જવાબ દેના. વર ન અલી રદીઠકે ખિલાફત મિલ જાયેગી. ”

હઝરત ઉસમાન રદીઠને ઉસકો મનઝુર કર લિયા ઓર ફરમાયા:—“ અયસાહી કરુંગા. ”

દુસરે દિન અંધેરેસે હઝરત ઇબ્ને ઓફ રદીઠને ફયસલેકા દિન. હઝરત ઝુબેર રદીઠ વ હઝરત સાઅદ રદીઠકે બુલાયા ઓર ફરમાયા:—

“ બાઈ ! મેં સારી રાત નહીં સોયા. ઇસ ફિક કે મારે કે જો કામ મેરે સિપુર્દ હુવા હે ઉસકો ઉમદગીસે અનજામ હું. અબ તુમ દોનોં બતાવ કે અપના હક કિસકો દેતે હો ? ”

પહેલે મશવિરમેં તો ઇન દોનોંને હઝરત ઉસમાન રહીંકે હકમેં રાયે દીથી મગર આજ કહા:—

“ હમ દોનોં હઝરત અલી રહીંકો પસંદ કરતે હેં ઇન્હીકો ખિલાફત મિલની ચાહીયે ” ઇસકે બાદ હઝરત ઇબને આફ રહીંને હઝરત ઉસમાન રહીંકો ખુલાયા. રાસ્તેમેં હઝરત ઉસમાન રહીંને કાસિદસે પુછા:—

“ વહાં સુખેક કયા હુવા ? ” કાસિદને કહા:—

“ સાઅદો ઝુબેર ખુલાયે ગયે થે. ઉન્હોંને હઝરત અલી રહીંકે હકમેં રાયે દી હે. ” હઝરત ઉસમાન રહીંકો યે ખાત નાગવાર હુઈ મગર વો ખામોશ હો ગયે.

જળ સળ લોગ મસજીદમેં જમા હો ગયે તો હઝરત અબદુર રહિમાન ઇબને આફ રહીંને મિમબર પર ખડે હોકર સારા કિસ્સા ખ્યાન ક્રિયા આર કહા:—

“ અબ દો આદમીયોં પર નઝર હે. એક હઝરત અલી રહીં હેં. દુસરે હઝરત ઉસમાન રહીં હેં. અબ તુમ બતાવકે કિસકે હાથ પર બેઅત કરેં આર કિસકો ખલીફા બનાયેં. હમ મશવિર એ ખાસ કર ચુકે અબ ફયસલા મશવિર એ આમસે હોગા. ” હઝરત અમ્માર બિન યાસિર રહીં બોલે:—

“ હઝરત અલી રહીંએ એઅત કરની આહીયે તાકે કુછ ઝગડા દેસાદ ન હો. ” હઝરત મકદ્દાદ રહીંએ ઉસકી તાઈદ કી. ઇંસ પર હઝરત ઉસમાન રહીંએ લાનજે અબ-દુદ્દા બિન સરહને કહ્લા:—

“ હઝરત ઉસમાન રહીંએ બિલાદત મિલની આહીયે. મેં ઉનકે હકમેં રાયે દેતા હું. ” અબદુદ્દા બિન સાઅદ એક ઝમાનેમેં આં હઝરત સલ્વઝા મુનશી થા ફિર મુરતદ હો ગયા થા ઓર આં હઝરત સલ્વઝા હુકમ દિયા થા કે ઇંસકો કતલ કર દો મગર યો કિસી તરફીબસે બચ ગયા. અબ જો ઇંસને મુસલમાનોં ઓર બડે અહાબા કે સામને યે ખુરાઅતકી તો હઝરત અમ્માર બિન યાસિર રહીંએ ફરમાયા:—

“ અય મુરતદ ! તુઝકો રાયે દેનેકા કયા હક હે, ઓર તુઝકો મુસલમાનોંકે કામસે કયા સરોકાર ? ” હઝરત અમ્માર કે ઇંસ કહીનેસે બની મખજુમકે એક શખસને હઝરત અમ્માર રહીંએ ગાલી દી. ઇંસ પર બની હાશમકો તયશ આ ગયા ઓર ઉન્હોંને બી બની મખજુમ કે ખુરા લલા કેહના શુરૂ કર દિયા. યે રંગ દેખકર સાઅદ ઇંને વિકાસ રહીંએ બડે હો ગયે ઓર ઉન્હોંને ફરમાયા:—

“ અય લોગો ! ઝગડા ન કરો ઓર ઝરાકે ઝરા ઠેરો. ” ઓર ફિર હઝરત અબદુર રહીમાન ઇંને ઓફ રહીંએ કહ્લા:—

“ જલદી કરો, અબ દેરકા વકત નહીં હે વર ન બોહોત ખડા ફસાદ મચને વાલા હે ” ઈસ પર હઝરત ઇબ્ને ઓફ રદીંઠ ખડે હુએ ઓર ફરમાયા:—

“ ખામોશ હો જાવ, કોઈ ન બોલે. મુઝે જો કરના હે અલી કરતા હું ” યે કેહકર હઝરત અલી રદીંઠકો પાસ ખુલાયા ઓર ઉનકે હાથે હાથકો અપને ખાયે હાથ પર રખા ઓર અપને હાથે હાથકો હઝરત અલી રદીંઠકે નીચે રખ કર ફરમાયા:—

“ ઇક્રાર કર, એહિદ ખાંધ કે મેં મુસલમાનોં કા યે કામ કિતાબે ખુદા ઓર સુન્નતે રસુલ સલઠ ઓર સીરતે હર દો ખુલુફ કે મુવાફિક કરૂંગા. ”

હઝરત અલી રદીંઠને ઉમરૂ ખિનુલ આસ રદીંઠકે મશવિરે કે મુવાફિક ફરમાયા:—“ મેં યે એહિદ નહીં કર સકતા. મગર કેહતા હું કે અપને ઇદમકે મુવાફિક કોશિશ કરૂંગા ઓર ઇન તીનીં ખાતોં કો હાથસે ન જાને દુંગા ઓર ખુદાસે મદદ આહુંગા કે વેઃ મુઝકો ઇન તીનોં પર અમલકી તોફીક દે. ” અબદુર રહેમાન ઇબ્ને ઓફ રદીંઠ યે સુનકર સનાટે મેં રહે ગયે ઓર સારા મજમા શશદર રેહ ગયા. અબદુર રહેમાન ઇબ્ને ઓફ રદીંઠને હઝરત અલી રદીંઠકા હાથ છોડ દિયા ઓર કહા:—

“ હુમ અયસે કમઝોરકો નહીં આહતે ” ફિર હઝરત ઉસમાન રહીંકો ખુલાયા ઓર ઉનસે યેહી અલફઝાઝ કહે. હઝરત ઉસમાન રહીંને ઇકરાર ક્રિયા ઓર સાફ સાફ હર એહેલકો માન લિયા. ઇસ પર હઝરત ઇમ્ને ઓફ રહીંને ઇનસે ખેઅતકી ઓર ફિર સળ હાઝેરીનને જોક જોક ખેઅત કરની શુરૂ કર દી. હઝરત અલી રહીં ખડે કે ખડે રેહ ગયે. ઉનકી અમાનસે યે અલફઝાઝ નિકલતે થે. મકર, ફરેખ, ફરેખ.

જળ તમામ મજમેને હઝરત ઉસમાન રહીંકી ખેઅત કરની શુરૂ કર દી તો હઝરત અલી રહીંને વહાંસે જાનેકા કસદ ક્રિયા. ઇસ પર હઝરત ઇમ્ને ઓફ રહીંને કહા:-

“ આપ કહાં તશરીફ લે જાતે હે. હઝરત ઉસમાન રહીંકી ખેઅત કીજયે. આપકો યાદ નહીં, ખુદા તઆલાને ફરમાયા હે. જો એહેલ તોડતા હે વો અપને નફસ પર ઇસકા વખાલ લાતા હે. આપ વાઅદા, કર ચુકે હે કે મેં તુમારે ફયસલે કો તસલીમ કરૂંગા ઓર જો તુમ હુકમ દોગે માનુંગા. અળ મેરા ફયસલા યે હે કે હઝરત ઉસમાન રહીંકી ખેઅત કરો. હઝરત ઉમર રહીંને ફરમા દિયાથા કે જો શખ્સ તેરા હુકમ ન માને ઓર ઇતતિફાકે આમસે ઇલાહીદા હોકર મુખાલિફત કરે ઉસકો કતલ કર દોજયો. ” યે સુનકર હઝરત અલી રહીં પલટે ઓર ઉન્હોંને બી હઝરત ઉસમાન રહીંકી ખેઅત કર લી.

હઝરત ઉસમાન રહીંકી ખિલાફત કે ઝમાનેમેંલી ઇસલામી કુતુહાતકા સિદ્દસિલા બરી રહા ઓર શવકતે દીનકો બોહોત કુછ તરકકી હુમ મગર આખિર વકતમેં ફિતને ફેસાદ બરપા હુએ ઓર હઝરત ઉસમાન રહીંબ સખબ બુઢાપે કે ઓર અઘ્છે સલાહકાર ન મિલને કે ઇન ઝગડોંકો દબા ન સકે. યહાં તકકે એક દિન બુદ હઝરત ઉસમાન રહીંકો શહીદ કર દિયા ગયા.

ઇસ શહાદતકે વાકેઆત નિહાયત દર્દનક હે. મેંને ઉનકો એક ઇલાહીદા બાબમેં બોહોત તકસીલ સે આગે બઢ કર લિખ દિયા હે. ઇસવાસ્તે અબમેં હઝરત અલી રહીંકી ખિલાફતકા ધ્યાન શુરૂ કરતા હું કે ઇસકા ઇનતિ-બાબ કયોંકર હુવા ઓર ઇસમેં કયા કયા વાકએ પેશ આયે.

હઝરત ઉસમાન રહીંકી શહાદત કો સાત દિન ગુઝર ગયે ઓર કોઈ ખલીફા મુકરર ન હઝરતઅલી રહીં હુવા. ખિલફત બે તાબ થી ઓર કી ખિલાફત. કિસી શખ્સકો અપના ઇમામ બનાના આહતી થી.

ચુનાંચે મિસરકે સુસલમાનોંકી એક જમાઅત હઝરત અલી રહીંકી ખિદમતમેં હાઝિર હુમ ઓર અર્જ કિયા:—

“ આપ ખિલાફત કુબુલ ફરમાઈયે. હમ આપકી ખેઅત કરતે હે. ” હઝરત અલી રહીંને ફરમાયા:—

“ મેં જે મનસખ કુબુલ નહી કરતા. લોગોંમેં ઇખ-
તિલાફ પડા હુવા હે. કુદ્દેકે લોગ હઝરત ઝુબેર રહીંઠી
ખિલાફત આહતે હેં ખસરેકી ખિલકત હઝરત તલહા રહીં
કી ખિલાફત આહતી હે. અયસી હાલતમેં જલદી મુનાસખ
નહીં હે. ઠેરો, મશવિરા કર લેને દો. જીસતરાહ હઝરત
ઉમર રહીંઠે જલદી નહીં કીથી ઓર સખ મુસલમાનોંકે
મશવિરેસે ઇસ કામકો અનજામ દિયા થા અયસાહી હમ
તુમ સખકો લી કરના આહીયે. ” થોડી દેરમેં મદીને કે
ખડે ખડે લોગ જમે હોકર હઝરત અલી રહીંઠે પાસ
આયે ઓર કહા:—

“ મુસલમાનોંકો ઇમામતકે ખગેરે ચારા નહીં હે.
હાથ લાઇયે, હમ સખ આપકી ખેઅત કરેં ઓર આપકો
અપના ઇમામ ખનાયે. દેખીયે કે એહલે મદીના ઓર
પયગમખરે ખુદા સલૉકે ચારો અસહાખ સખહી ઇસિવકત
આપકી ખિદમતમેં જે ઇલતિજ લેકર આયે હે. ” હઝરત
અલી રહીંઠે ઇનકો લી વોહી જવાખ દિયા જો મિસરી
મુસલમાનોં કો દિયા થા ઓર ફરમાયા:—

“ તુમ હઝરત ઉમર રહીંઠે ઝમાનેકી તરાહ ખાહમ
મશવિરા કરકે એક શખસકો ચુન લો ઓર ફિર મુજસે
કહો. મેં સખસે પહેલે ઉસકે હાથ પર ખેઅત કરૂંગા. ઓર
ઉસકા તાખેદાર રહૂંગા. જયસે કે ઇસસે પહેલે મેંને સખ

બુલ્લશીની ઇતિહાસિકી છે. મગરમેં બુલ્લ બલીશ બનના નહીં આહતા. મુઝકો તુમ મજબુર ન કરો. મુઝે ખિલાફત દરકાર નહીં.” આખિર સળ લોગ જમે હોકર હઝરત તલહા રહીંઁ ઓર હઝરત ઝુબેર રહીંઁ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુએ ઓર ઉનસે દરખવાસ્તકી કે:-

“આપ મુસલમાનોંકી ઇમામત વ ખિલાફત કુણ્ડલ ફરમાઇયે” મગર ઇન દોનોં હઝરતને લી ઇનકાર કિયા. તળ તમામ પરદેસી મુસલમાનોંને જો ખાહર કે મુલકોંસે ખિલાફતકી બેઅત કરને કો મદીને મેં જમે હુએ થે મશવિરા કિયા. ઓર સળ મિલકર અનસાર કે પાસ ગયે ઓર ઉનસે કહા:-

“તુમ અપને ગિરોહમેં સે કિસીકો બલીશ બનાલો તાકે હમ ઉસકી બેઅત કરે” અનસારને ખિલ ઇતિહાસક જવાબ દિયા:-

“હમ સિવાએ હઝરત અલી રહીંઁકે ઓર કિસીકી ખિલાફત મનઝુર નહીં કરતે ન કોઇ ઉનકે સિવા ઇસ મનઝબકા મુસતહિક નઝર આતા છે.” ઉન્હોંને કહા:-

“હઝરત અલી રહીંઁ નહીં માનતે. હમને ઉનસે બોહોત કુછ અર્ઝ કર લિયા.” અનસારને કહા:-

“ ચલો, હમ લી તુમારે સાથ ચલતે હો. સળ જમે હોકર અર્ઝ કરીંગે તો હઝરત બુર્ર કુજ્જલ ફરમા લેંગે.”

ચુનાંચે સળકે સળ હઝરત અલી રહીંકી ખિદમતમેં હાઝીર હુએ એર અર્ઝ ક્રિયા:—

“ જહાન બે ઇમામ હો ગયા એર આપકે સિવા અળ કિસીકા હક નહીં હે.” મગર હઝરત અલી રહીંને અળલી ઇનકાર ક્રિયા. આંખિર ણાત ચે ઠેરી કે મસજીદમેં જમે હોકર મશવિરા કરના ચાહીયે. ચુનાંચે તમામ ખાસો આમ મુસલમાન મસજીદમેં જમે હુએ ઉસવકત હઝરત અલી રહીંને એક તકરીર કી એર ફરમાયા:—

“ મુઝે ચે ખિલાફત હરગિઝ મનઝુર નહીં હે તુમ ક્રિચી એરકો ખિલાફત દેહો. મેં ઉસકી બેઅત કર લુંગા.” ઇસ પર પરદેસી મુસલમાનોંને બોહોત આબેઝીસે કહા:—

“ જળ હમ અપને અપને ઘરોં કો ચલે બાઇંગે ઉસવકત આપ કિસીકો મુકરર કરીંગે તો ફિર વોહી ફિતના વ ફસાદ બરપા હોગા.” ચે સુનકર હઝરત અલી રહીંને ફરમાયા:—

“ અસહાબે રસુલે ખુદા સલ્વંકો જમા કરના ચાહીયે તાકે વો ઇસ મઆમિલેમેં રાયે દેં એર ઉનમેં જસકદર

મુમતાઝ લોગ હેં ઉનસે દરખવાસ્ત કરની આહીયે તાકે ઉનમેં સે કોઈ શખ્સ ચે ચોહદા કુ'મુલ કર લે. ”

ચુનાંચે અચસાહી ક્રિયા ગયા. પહેલે લોગ હઝરત સાઅદ ઇબ્ને અબી વિકાસ રદીઠ કી ખીદમતમેં હાઝિર હુએ ચોર ઉનસે ખિલાફત કુમુલ કરનેકી દરખવાસ્તકી. મગર ઉન્હોંને સાફ ઇનકાર ક્રિયા. વહાંસે સળ હઝરત સાઅદ ખિન ઝેદ રદીઠ કે મકાનપર હાઝિર હુએ ચોર ઇસ તમન્ના કા ઇજહાર ક્રિયા. ઉન્હોંને બી ઇનકાર કર દિયા તો હઝરત અબદુલ્લા ઇબ્ને ઉમર રદીઠ કે દોલત ખાનેપર આયે મગર ઉન્હોંને બી ઇસ મનસબકો કુમુલ ન ફરમાયા. આખર સળ ફિર હઝરત અલી રદીઠ કી ખિદમતમેં આયે. ઉન્હોંને ઇરશાદ ક્રિયાકે.—“ અબ તુમ કુલ અસહાબે રસુલ સલઠકો જમે કરો. ”

મુનાદિ કી ગઈ ચોર સળ સાહાબા રદીઠ મસજીદમેં આ ગયે અલખત્તા હઝરત તલહા રદીઠ ચોર હઝરત ઝુબેર રદીઠ નહી આયે ચોર ખ્યામ લેજ દિયાકે.—“ મુસલમાન જીસકો આહેં ખલીફા ખનાલેં હમ ઉસકી ખેઅત કરલેંગે ” હઝરત અલી રદીઠને ફરમાયા:—

“ નહીં ઉનકો ખુલાના આહીયે. ખગેર ઉનકે ચે કામ નહીં હો સકતા. ” ઇસપર ફિર ઉન દોનોંકો ખુલાવા ગયા

તો ઉઠોને જવાબ લિજવાયા કે:- “આજ સળ મુસલમાન આમ બેઅત કરલે. હમ કલ બેઅત કરલેગે.”

યે જુમેરાતકા દિનથા. હઝરત અલી રદીંને ફરમાયા:-
“અચ્છા કલહી પર રખો જળ તલહા રદીં વ ઝુમેર રદીં
હોંગે. ઉસી વકત યે કામ હોગા.” મુસલમાનોને કહા:-

“કલ જુમાહે, હમકો નમાઝે જુમા અપને નયે
ખત્રીફકે સાથ પઠની હે લિહાજા બે કુછ કરના હો આજ
હી કરના ચાહીયે હમ ખગર બેઅત કિયે આજ મસજીદ
સે ન ઉઠીંગે.” હઝરત અલી રદીં ને ફરમાયા:-

“મે તલહા રદીં વ ઝુમેર રદીં કે આયે ખગેર
કુછ કામ કરના નહીં ચાહતા.” યે સુનકર હઝરત માલિક
ઉશતર રદીં ઓર હકીમ બિન હિલા રદીં ખડે હુએ
ઓર કહા:-

“હમ ઇન દોનોંકો અભી લાતે હે.” યુનાંચે યે દોનોં
તલહા રદીં વ ઝુમેર રદીં કે પાસ ગયે. માલિક ઉશતર
રદીંને હઝરત તલહા રદીંસે કહા:-

“મુસલમાનોંમે ઇબતિલાફ પડ રહા હે. ખગેર સર-
ધરેકે ઉનકા કામ ખરાબ હુવા જાતા હે. એહલે મદીના
ઓર સળ મુસલમાન તુમારે પાસ આયે, તુમને ઉનકી
બેઅત કુબુલ ન કી. અખમેરે સાથ ચલો ઓર મસજીદ કે

જલસેમે' ઇસ મરકુએકા ફયસલા કરો. તાકે મુસલમાન ઇસ કશ મકશ એર બે ઇતમિનાનીકી હાલતમે નબત પાયે; એર ઇતકી પરગંદા ખાતરી દૂર હો.”

યેહી તકરીર હઝરત હકીમ બિન હીલા રહીંને હઝરત ઝુબેર રહીંને કી એર યે દોનોં રાઝી હોકર મસજીદ કે જલસેમે' તશરીફ લાયે. ઉમુવકત હઝરત અલી રહીંને ફરમાયા:—

“મેં ઇસ મનસબે ખિલાફતકો નહીં ચાહતા તુમદોનોં મુઝસે બેહતર યે કામ ઉમદગીસે અનબમ દે સકતેહો. લિહાઝા આગે બઢો, તુમમેસે એકકી મેં બેઅત કરલું. બલકે અયે તલહા ! મેરે ખ્યાલમેં તુહી ઝિયાદા મુસતહિક હો. હાથ બઢાકે મેં તુઝસે બેઅત કરું.” હઝરત તલહા રહીં બોલે:—

“મઆઝલાહ. અયે અબુલ હસન ! (યાઅને હઝરત અલી રહીં) જહાં આપ હોં આપકા ઇદ્મિ એર અવવલીયતકા દરબ હો વહાં મેરી કયા મજલ હે કે બલીફા બનું.” ઇસપર હઝરત માલિક ઉશતર રહીંને આવાઝદી:—

“અય અલી રહીં હાથ ફેલાવ.” હઝરત અલી રહીંને હાથ બઢાયા એર સળસે પહેલે હઝરત તલહા રહીંને ઉનસે બેઅતકી. ઉનકે બાદ હઝરત ઝુબેર રહીંને. ફિર સમદ ઇબને સાઅદ ઇબને અબી વિકાસ રહીંને, ફિર

હઝરત અબ્દુલ્લા ઇબ્ને ઉમર રહીંને ફિર મોહમ્મદ ઇબ્ને અબીબકર રહીંને ફિર તમામ અસહાબે રસુલ સલ્વને જબ ખ્વાસંકી બેઅત હો ચુકી તો અવામકા નમ્બર આયા. અવામમેં સળસે પહેલે જીસને બેઅતકી વો માલિક ઉશતર રહીંથે. ઉનકે બાદ હકીમ બિન હીલા. ગરજ યે બેઅતકા સિલ સિલા જીમેકી સુબેહ તક કાયમ રહા ચોર સળને બેઅત કર લી. સિવાયે જાની ઉમઇયા કે અંદ અફરાદ કે. કે ઉન્હોને બેઅત ન કી "ઓર શામમેં મઝાવીયા કે પાસ લાગ ગયે.

હઝરત તલહા રહીંકા એક હાથ શલ ચોર બેકાર થા. જીસ વકત સળસે પહેલે ઉન્હોને અપના વો શલ હાથ બેઅત કે લિયે હઝરત અલી રહીંકે હાથ પર રખા તો એક શખ્સ હાઝેરીને જલસા મેં સે બોલા:—

“બુદા ખેર કરે યે શલ હાથ પહેલે બેઅતકો બઢા હે. યે ખિલાફત શલ ચોર બેકાર રેહતી માલુમ હોતી હે.”

હઝરત અલી રહીં ચોર હઝરત ઉસમાન રહીંકી ખિલાફતોંકા હાલતો સુન લિયા કે યે લોગ કયોંકર મુન-તખિબ હુએ. અબ મેં ઇસ ગ્યાનકો ખતમ કરતા હું. ચોર ઉન છે શહાદતોંકી કેફીયત સુનાતા હું જો વાકએ કરબલાસે પહેલે ઇસલામમેં વાકે હુઈ ચોર જીનમેં સે એક તો ઇસકદર દર્દનાકહે કે કોઈ શખ્સ આંસુ બહાયે બગેર ઉસકો પઢ નહીં સકતા.

બાબ ૧૪

શુરૂ ઇસલામકે છે શહીદ.

શહાદત ઉસ મરનેકો કેહતે હેં ને ખુદાકે દરબારમેં મકતુલ હો. દીનકી લડાઇમેં કોઈ શખ્સ કુફરાર કે હાથસે મારા જાયે તો વો જડા શહીદ હે. કિસી અલિમ કે હાથ સે બે ગુનાહ કતલ ક્રિયા જાયે તો ચે મકતુલ બી શહાદતકા દરજા પાયેગા.

દુશ્મન જેહર દેકર હલાક કરદે ચા તાઉનો હયએસે મર જાયે તો અયસે મરને વાલેકો બી શહીદકા દરજા મિલેગા. ઇસીતરાહ હદીસોંમેં આર બી બોહોતસી મોતોંમેં શહાદતકા રૂતબા મિલનેકા ધ્યાન આયા હે.

દીને ઇસલામકે શુરૂમેં સખસે પહેલી શહાદત હમ સખ કે આકા આર હાદી હઝરત રસુલે ખુદા સલ૦ કે હાસિલ હુઇ. કયોં કે ઈનકો ખયખર કે મયદાને જંગમેં એક અલિમને જેહર દિયા થા. અસકા અસર ફેરન તો અયસા ન હુવા અસસે જાનકો તુકસાન પહોંચતા મગર આહિસ્તા આહિસ્તા હોતા રહા. ચહાં તકકે આખિર ઇસી જેહર કી વજેહ સે આં હઝરત સલ૦કી વફાત હુઇ.

ચુનાંચે જળ હઝરત સલ૦ અલીલ હુએ હેં તો ખુદ ફર-
માયા કે:—“ ઇસ મઝ્ મેં જિંદગી દુશવાર હે કયેાં કે
યે ખયખર વાલે ઝેહેરકા અસર હે. ”

દુસરી શહાદત હઝરત અબુબકર સિદ્દીક રદી૦
ખલીફએ અવલકે મયસસર આઇ. આપકે બી એક
ફાફિરને ઝેહેર દિયા થા એમર યે ઝેહેર બી ઉસી કિસમકા થા.
જસકા અસર ફેરન નહીં હોતા બલકે એક સાલકે બાદ
હોતા હે હઝરત સિદ્દીકે અકબર રદી૦ને બી ફરમાયા થા
કે:—“ મેરી યે ખીમારી ઉસ ઝેહેર કે સગળ હે એમર મેં
અળ જિંદા નહીં રેહ સકતા. ”

તીસરે શહીદ હઝરત ઊમર કાઝ્ક રદી૦યે. જનકે
એક પારસી ગુલામ ફીરોઝ અબુ લુલુને ખનજરસે નમાઝ
કી હાલત મેં શહીદ કર દિયા. લિખા હે ઇસ પારસી
ગુલામકા અપને આકા હઝરત મુગીરા બિન શોઅબા રદી૦
સે ઝગડા હુવા થા. હઝરત મુગીરા રદી૦ને દો દિરમ
રોઝ ફીરોઝ પર મુકરર કિયે થે કે કમાકર ઉનકો દિયા
કરે. ફીરોઝ હઝરત ઊમર રદી૦કે પાસ આયા એમર અર્ઝકી
કે:—“ મેરે આકા મુગીરાને દો દીરમ રોઝાના મુઝ પર
લગાયે હેં. યે બોહોત જિયાદા હેં મેં ઇતના નહીં કમા
સકતા. આપ કુછ કમ કરા દીજીયે. ” હઝરત ઊમર રદી૦
ને પુછા:—

“ તુ કયા કયા કામ જાનતા હે ? ” ફીરોઝને કહ્યું:—

“ રોહગરી, નક્કાશી ઓર આહનગરી ” હઝરત ઉમર રદીઓલે.

“ જો શખ્સ ઈતને કામ જાનતા હો ઉસકો દો દિરમ કમાને કયા મુશકિલ હે. તેરા દાઅવા ખારિજ તુઝકો દો દિરમ દેને હોંગે. ”

ફીરોઝકો યે ફયસલા બોહોત નાગવાર હુવા મગર ચુપ રેહ ગયા. હઝરત ઉમર રદીઓને પુછા:—

“ મેને સુના હે તું આટા પીસને કી ચક્કી બી બનાતા હે. ” ફીરોઝને કહ્યું:—

“ હાં ” હઝરતને ફરમાયા:—

“ અચ્છા મેરે લિયે બી એક અચ્છી સી ચક્કી બના દે ” ફીરોઝને કહ્યું:—

“ બોહોત અચ્છા, અયસી ચક્કી બનાઉંગા જુસ્કી મિસ્લ મશરિકો મગરિજ મેં કહીં ન હોગી. ” હઝરત ઉમર રદીઓ સમજે કે ઝંસને યે કયા ફિકરા કહ્યું દુસરે દિન કાઅબ ઈતને અહબાર રદીઓ હઝરત ઉમર રદીઓકે પાસ આયે ઓર કહ્યું:—

“ તવબા કર લીજયે, આપકી ઝિંદગી કે સિફ્તી ત્રીન દિન રેહ ગયે હે ” હઝરત ઉમર રદીઓને તાઅજ્જુબસે પુછા:—

“ કયોંકર જાના, મેંતો કુચ્છ ખીમાર નહીં હું ”
હઝરત કુઅબ રહીંને કહા:—

“ મેંને તવરાત ઓર શુરાની કિતાબોંમેં દેખા હે કે
આપ હઝરત પયગમબરે ખુદા સલ્વંકી ખિલાફત ઇતની
મુદત કરીંગે. ઇસ હિસાબસે આપકી મુદત ખિલાફતમેં
સિક્કે ત્રીન દિન બાકી રહે ગયે હે. ” હઝરત ઉમર રહીં
યે સુનકર ખાંમોશ હો ગયે. ઓર ગાલિબન ઉનકો યે
રિવાયત ખિલાફે અકલ માઅલુમ હુઇ.

ત્રીસરે દિન સુબેહકી નમાઝ મેં ફીરોઝ અબ્વલ સં
કે અંદર જાકર બચઠા ઓર જુસ વક્ત હઝરત ઉમર રહીં
નમાઝ કે લિયે ઇમામત કે મુસલ્લે પર આગે બઠે ફીરોઝને
હબશી ખંજરસે લગા તાર છે વાર કિયે. દોનોં પહેલુ
ઝખ્મી હુએ ઓર પેટમેં ઝેરે નાફ બોહોત બડા ઝખ્મ લગા.

હઝરત ગિર પડે ઓર ફીરોઝ ઉછલકર સફોંકો
ચીરતા હુવા લાગ ગયા મગર લાગ ન સકા. એક સહાબીને
ઉસકો પકડા ઓર ઉસીકે ખંજરસે ઉસકો માર ડાલા.
જબ હઝરત ઉમર રહીંકી વક્ત હો ગઇ તો હઝરત
અબ્દુલ્લા ઇબ્ને ઉમર રહીંસે હઝરત અબ્દુર રહમાન ઇબ્ને
અબીબકર રહીંને કહા:—

“ મેરા ખ્યાલ હે કે અકેલે ફીરોઝકા યે કામ નહીં હે. ઇસમેં હુરમુઝાન વ હુબા બી શરીક માઅલુમ હોતે હે. કયોં કે એક દિન હુરમુઝાન વ હુબા ઓર ફીરોઝ કુચ્છ મશવિરા કર રહે થે. મેં જો ઇનકે પાસસે ગુઝરાતો વો ચુપ હો ગયે ઓર ખડે હોકર જાને લગે. ઉસવક્ત ફીરોઝકી બગલમેં સે યે ખંજર ગિર પડા જુસસે ઉસને હુઝરત ઉમર રહીંકો શહીદ કિયા હે. ”

હુરમુઝાન એક મુસલમાન ગુલામ થા. જુસને હુઝરત અખ્બાસ રહીં કે હાથપર ઇસલામ કુબુલ કિયા થા ઓર ઉન્હીકા ગુલામ કેહલાતા થા. ઓર હુબા હુઝરત સાઅદ ઇબ્ને અબી વિકાસ રહીંકા આઝાદ કરદા ગુલામ થા. અબદુલ્લા ઇબ્ને ઉમર રહીંકો ઇસ ખબરસે શક હુવા. કયોંકે ઉનકો માઅલુમથા કે ફીરોઝ વ હુબા વ હુરમુઝાન તીનોં આપસમેં ખડે દોસ્ત થે. ઓર અકસર મિલકર બચડા કરતે થે.

હુઝરત ઉમર રહીંકે તાજા ગમને ઇબ્ને ઉમર રહીંકો અઝબુદ રક્તા કર દિયા ઓર વો સીધે પહેલે હુરમુઝાનકે ઘરપર ગયે ઓર ઉસકો કતલ કર ડાલા ફિર હુઝરત સાઅદ ઇબ્ને અબી વિકાસ રહીંકે દરવાઝેપર પહોંચે ઓર વહાં ઉનકે ગુલામ હુબાકો તહે તેગ કર દિયા. હુઝરત સાઅદ

રદીંકો ખબર હુધ તો વો ઘરસે બાહર નિકલે ઓર ફરમાયા:—

“ તુને મેરે ગુલામકો કયોં મારા ? ” હઝરત ઇબ્ને ઊમર રદીંને જખાખ દિયા:—

“ તુજસેબી મેરે બાપકે ખુનકી ખુ આતી હે. મેં તુજકોબી કતલ કરૂંગા. ” હઝરત ઇબ્ને ઊમર રદીંકે ગેસુ લમ્બે લમ્બે થે. હઝરત શાઅદ રદીંને દોડકર ઉનકો પકડ લિયા ઓર નોકરોંકો આવાજ દી. “બાંધલો ઇમ્મ દીવાનેકો” નોકરોંને ઇબ્ને ઊમર રદીંકો પકડ કે ઘરમેં બંદ કર દિયા. જખ હઝરત ઉસમાન રદીં બલીકા હો ગયે તો સખસે પહેલા મુકદ્દમા ઇબ્ને ઊમર રદીંકા પેશ હુવા. હઝરત અલી રદીંને ફરમાયા:—

“ ઇબ્ને ઊમર રદીંકો કતલ કરના ચાહીએ ઉસને હુરમઅનકો જો બે ગુનાહ મુસલમાન થા નાહક માર હાલા. ઇસલામમેં છોટે ઓર બડેકા ચકસાં દરજા હે. મકતુલ ગુલામ થા તો હુવા કરે, મુસલમાન તો થા. ઉસકા ખુન બડે આદમીકે ખરાબર હે. ” એક શખસ બોલા:—

“ અગર હઝરત ઇબ્ને ઊમર રદીં જયસે શખસકો કતલ કરોગે તો દુનિયા કહેગી ખુદાકા ગમ્મખ મુસલમાનોંપર આ ગયા જો વો અપને રસુલ સલ્વંકે અયસે નામી ગિરામી

અસહાબકો કતલ કિયે ડાલતે હે.” તમામ બની હાશમ એક બખાન હોકર બોલે:—

“જુરૂર ઇબ્ને ઉમર રદીંએ હુરમુઝાનકા કિસાસ લેના ચાહીયે. ઇસલામ અદલ ચાહતા હે.”

હઝરત ઉસમાન રદીંને કંથસલા કિયા:—“અબદુલ્લા ઇબ્ને ઉમર રદીંકે ઇબ્ન ખુનસહા બયતુલ માલસે અદા કરદિયા જાયે આર ઇબ્ને ઉમર રદીંકો રિહાઈ દી જાયે.” હઝરત અલી રદીંને ફરમાયા:—

“યે કોનસા ઇનસાફ હે. બયતુલ માલ એક આતી મુજરિમકા ખુનખહો કયેં બરદાશત કરે ? વો સબ મુસલમાન કા માલ હે. યે કિસ્સા કોમી કિસ્સા નહીં હે, આતી હે.” ઇસપર હઝરત ઉસમાન રદીંને ફરમાયા:—

“અચ્છા બયતુલ માલસે નહીં મેં અપની જોબસે યે જુરમાના અદા કરૂંગા.” ઉસવક્ત અલી ખામોશ હો ગયે આર શહાદત હઝરત ઉમર રદીંકા કિસ્સા ઇસ પર તમામ હુવા.

હઝરત ઉસમાન રદીંકી શહાદતકા કિસ્સા જયસા ગમનાક હે વયસાહી પેચીદા હે. શહાદત હઝરત એક અયસા આદમી જે કિસી ફિરકેકી ઉસમાન રદીં તરફદારી ન કરની ચાહીયે. જખ હઝરત ઉસમાનકા વાકેઆ લિખેગા

તો ઉસકો બોહોત મુશકિલ હોગી. કયેં કે એક તરફ તો વો દેખેગા કે હઝરત ઉસમાન રદીઠ રસુલે ખુદા સલઠ કે હાંમાદ ઓર બડે મુકરરખ સહાબી થે ઓર ઉનકા અદખ ઉસકે દિલમેં હદ દરજેકા હોગા દુસરી તરફ તારીખી વાકેઆતસે ઉસકો હઝરત ઉસમાન રદીઠકી ગલતીયાં નઝર આઈંગી જુનકે બાઅસ ઉનકી શહાદત હુઈ. અયસી હાલતમેં ઉસકો ગ્રાહીયે કે વાકેઆત સખ લિખ દે ઓર અપના અદખ ન છોડે.

મેં સુની હું ઓર મુઝપર હઝરત ઉસમાન રદીઠકી ઇઝઝતો હુરમત લાઝિમ હે. ઇસવાસ્તે ઉંન લોગોંકી પચરવી નહીં કર સકતા જો હઝરત ઉસમાન રદીઠ કે કતલકો શહાદત નહી કહેતે. મેં તો અપને રસુલ સલઠ કે ખ્યારે દોસ્ત હઝરત ઉસમાન રદીઠ કે કતલકો શહાદતહી કહુંગા. ઉંનસે જો ગલતીયાં ખિલાફતમેં હુઈ ઉનકા ફયસલા મેરે ઇખતિયારમેં નહીં હે. ખુદાકો માલુમ હે કે અસલ હકીકત કયાથી.

તારીખોં ઓર મોઅતિઅર કિતાબોંસે માઅલુમ હોતાહે કે હઝરત ઉસમાન રદીઠ બોહોત નર્મ દિલ આદમી થે. “એહબુલ જન્નતે ખુલહુન” જન્નતી લોલે હોતે હે. ઇનમેંલી લોલપન બોહોત થા.

હઝરત ઉમર રહીને તાકીદ કરાવીથી કે ખિલાફત હાસિલ હોનેકે બાદ અપને ખાનદાન ઓર કબીલેકી રિઆયત ન કરના, મગર હઝરત ઉસમાન રહીં ઇસપર અમલ ન કર સકે. ઉનકો ઉનકે કબીલે ખની ઉમઇયા કે શરીર આદમીયોંને અપને કબજેમે કરલિયા ઓર ઉનકી ખિલાફતસે ખુબ ફાયદે ઉકાને શુરૂ કિયે. યે ખાત ફુસરે કબીલોંકે સહાબા ઓર ઉનકે મુસતહક દોગોંકો નાગવાર હુઇ જનકા હક ખની ઉમઇયાકે ગેર મુસતહક દોગોં કે સખખ મારા જાતાથા. હઝરત ઉસમાન રહીંને સુબોંકી ગવરનરી ઓર ઇલાકોંકી હુકુમત ખની ઉમઇયામે મખસુસ કર દી ઓર હઝરત ઉમર રહીંકે મુકરર કરદા સુબેદારોં ઓર હુકકામે ઇલાકેજાતકો માઅજુલ કરના શુરૂ કિયા. સખસે બદલકર યે કે અપને ભાનજે અખદુલ્લા બિન સાઅદ બિન સરહ કે એક બડે સુબે મિસરકા ગવરનર બનાદિયા ઓર યે વો મુરતદથા જસકે કતલકા આં હઝરત સલં ને હુકમ દિયાથા. અખદુલ્લા બિન સાઅદ બિન સરહ બકા મગરૂર, મુક્સિદ, ઓર બદ ખાતિન આદમી થા. યે ખાત અસહાબે રસુલે ખુદા સલં કે બોહોતહી ખુરી માઅલુમ હુઇ કયોં કે વો અપને આકા રસુલે ખુદા સલં કે માઅતુખ આદમીકી ઇજાજત એક આંખ ન દેખ સકતેથે. મરવાન નામી એક શખસકો અપના સેકેટરી બનાયાથા. મરવાન ઇખતુલ હકમ ખની ઉમઇયામે બોહોતહી ખુદ ગરજ ઓર શરીર

આદમીયા. ચેહી હઝરત ઉસમાન રદીઠ્ઠી શહાદતકા ખાઅસ હુવા ઓર ઉસીને હઝરત ઉસમાન રદીઠ્ઠીકો દુસરે સહાબા રદીઠ્ઠી અચ્છી નસીહતોં પર અમલ ન કરને દિયા.

હઝરત અબુઅર ગફફારી રદીઠ્ઠી એક ખડે નામી સહાબીયે. હઝરત રસુલે ખુદાસલઠ્ઠીસે હઝરત અબુઅર ઉનકો ઇશિક થા. ઓર હઝરત સલઠ્ઠી ગફફારી રદીઠ્ઠી બી ઉનકે નાઝ ઉઠાયા કરતે થે. હદીસોં ઓર તઝકિરોંસે માલુમ હોતા હે કે અબીઅર બોહોત ખરે ઓર મુંહપર સાફ ખાત કેહનેવાલે આદમીયે. ખુદા કે હુકમકી ખાં મુજબ હક ખાત કેહને મેં કિસીકા લિહાઝ ન કરતે થે. છોટા હો યા ખડા, ખુરા કામ કરતે દેખતે તો ખુદલમ ખુદલા ટોક દેતેથે.

એક જુહાદમેં ફોજકી સરહારી ખરકતકે ખ્યાલસે હઝરત અબીઅર રદીઠ્ઠી કે નામ કી ગઇ. યે મસ્તાને ઓર શકલે રસુલ સલઠ્ઠી કે પરવાને થે. અલ્લાહ અલ્લાહ કરનેકે સિવા લઝાઇકી તદબીરોંસે ઇન્હેં સરોકાર ન થા. ઇસવાસ્તે ઇનકે સાથ મઆવીયા કો કરદિયા ગયાથા કે ફોજકો લઝાયેં તો મઆવીયા મગર નામ અફસરીમેં હઝરત અબુઅર રદીઠ્ઠીકા રહે કે ખુઝુર્ગકી ખરકત ઓર મુકરરિયે રસુલ સલઠ્ઠી કી ઇઝતસે ફતેહ નસીબ હો.

મઆવીયા હુકમરાની ઓર અયથે ઝિંદગાનીકે આદમીથે મુમકિન હે ઉનમેં કુછ કમઝેરીયાં હોં જો દુનિયાવી ઉમરામેં ઉમુમન હુવા કરતીહોં. હઝરત અબુઝર રદીં ને ઉનકો નસીહત કરની શુરૂ કી. અમીર મઆવીયા કી ઇઝત શામકે મુલકમેં જોહોત જિયાદાથી. બડે બડે ઝમગટોં ઓર મજમઓંમેં હઝરત અબુઝર રદીં ટોક દે તે થે ઓર મઆવીયાકો લોગોંકી નઝરમેં ખિફ્ત હોતીથી કે એક માઅમુદ્દીસા આદમી ઇતને બડે અફસરકો મઝહબી મસાયલકી નસીહત કરતા હે મગર મઆવીયા જો બસથે. ફ્રાન્કી સરદારી અબુઝર રદીં કે નામથી ઓર મઆવીયાકો ઉનકી ઇતાઅત ફર્જથી મુંહસે કુછ ન કેહ તે મગર દિલહી દિલમેં જુઝખુઝ હોતે.

હઝરત અબુઝર રદીંકા યે આલમ થા કે મઆવીયાકી અમીરી ઓર મુલકે શામકી ગવરનરીકા ઝરાલી ખયાલ ન કરતેથે. જહાં કોઈ ગુનાહ કરતે દેખા ઓર યે ચીજો કયા કરતા હે, શર્મ નહી આતી, ઇસલામકે હુકમકો ભૂત ગયા, તબખાકર અબ અયસા ન કીજયો.

હોતે હોતે મઆવીયા આજુઝ આ ગયે ઓર ઉનકા નાકમેં દમ હો ગયા તો ઉન્હોંને હઝરત ઉસમાન રદીંકો અરઝી લેજુકે: “યે મુલકે શામ હે યહાં મેરી બડી ઇઝત

હે અબુઝર રદીઠ ઇસકા ખ્યાલ નહીં કરતે ઝોર ઝરા-
ઝસસી ખાતપર મજમએ આમમેં મેરી ગિરફત કરતે હે”

હઝરત ઉસમાન રદીઠને બજાયે ઇસકે કે એક તરફ
તો અબુઝર રદીઠ કેા નસીહત લિખતે કે આમ લોગોંકે
સામને ન કહા કરો, તખલીયે મેં સમજાદિયા કરો ઝોર
દુસરી તરફ મઆવીયાઝો સમજાતે કે અબુઝર રદીઠકી યે
કોઈ નઈ ખાત નહીં હે. રસુલે ખુદા સલઠ કે સામને બી
ઉસકા યેહી હાલ થા વો દીનો મઝહબ કે ખિલાફ દેખકર
ખેતાબ હો જતાહે સખરો ખરદાસ્ત નહીં કર સકતા તુમ
અયસા કામ કયોં કરો જો અબુઝર રદીઠકો યે ભાકા મિલે.
મગર હઝરત ઉસમાન રદીઠ ને અબુઝર રદીઠકો વાપિસ
ખુલાનેકા હુકમ લેજ દિયા. મઆવીયા ઝોર શામી ઉમરા
ઇસસે બોહોત ખુશ હુએ ઝોર હઝરત અબુઝર રદીઠ કેા
ઇસ ફયસલેસે મલાલ હુવા.

હઝરત અબુઝર રદીઠ સમજતેયે કે અબલી રસુલ
સલઠકાસા ઝમાના હે. મેં દીનકી ખાતર ખિગડુંગા તો મેરી
દિલદારીકી જાયગી મગર યે ન જાનતે યે કે તુમારે નાજ
ઉઠાને વાલે તો કબરમે ચલે ગયે અબ કિસકે ખલપર યે
મિઝાજ કરતેહો.

અમીર મઆવીયાને ચાહાકે હઝરત અબુઝર કેા

મદીને વાપિસ જાનેકે લિયે સવારી ઓર ખર્ચ હેં મગર અબુઝર રદીં અયસે ખફાથેકે પયદલ ચલ ખડે હુવે ઓર ખાતકે પુરે અયસે કે પયદલહી મદીને પહોંચે.

સમજે હોંગે કે હઝરત ઉસમાન રદીંને મેરે ઓર રસુલે ખુદા સલ્લં કે રાજો ન્યાઝ દેખેહેં. સામને જાઉંગા તો ઉનકો મેરે પયદલ આને પરં અફસોસ હોંગા ઓર વો મુઝસે ઉઝર કરીંગે મગર જબ હઝરત ઉસમાન રદીં કે સામને ગયે તો ઉલટા શિકવા સુનાકે “તુમને કયોં મઆવીયાકે સાથ અયસા સુલુક કિયા ?” ઉનકો તાબ ન રહી ઓર અર્ઝ કિયા:—

“હઝરત રસુલે ખુદા સલ્લંસે મેંને સુનાહેકે અબુઝર અકેલા રહેગા ઓર અકેલા મરેગા, લિહાઝા મુઝકોં ઇજ્જત હીજીએકે મે કિસી તનહા મકામમે જાકર રહું.” હઝરત ઉસમાન રદીં ને ફરમાયા:—

“અરહા જાવ ઇજ્જતહે” કુછ બકરીયાં ઓર ખર્ચ દેકર રૂબસત કરદિયા ઓર યે બિચારે એક માઅમુલીસી ખસ્તીમેં જાકર રેહને લગે ઓર વહીં ગુરખતકી હાલતમેં રેહલતકી.

ઇસ વાકેએસે રસુલ સલ્લં કે મકબુલ સહાબાકો ખોહાત સદમા હુવા. વો તો રસુલ સલ્લંકી મોહબ્બતકે

દીવાનેથે. જુસસે આં હઝરત સલ૦ કે મોહબ્બત કરતે દેખાયા ઉસકે કદમોમે આંખે ખિછાતેથે. જખ અખુઝર રહી૦ કે સાથ યે સદ મેહરી દેખી હઝરત ઉસમાન રહી૦ સે ખિગડ ગયે.

હઝરત રસુલે ખુદાસલ૦કા દસ્તુર થા હજકો જાતે તો મિનાકે મકામમે નમાઝ કસર કર મિનામે ચાર દેતે. ચાર રકાતવાલી નમાઝે દો રકાત નમાઝ. રકાત પઢતે. હઝરત ઉસમાન રહી૦ હજકો ગયે તો આપને મિનામે અપના ખયમા નસખ કરાયા ઓર બહાં ઇકામત ઇખતિ-યારકી ઓર ચાર રકાત નમાઝ પઢી ઇસપર સખ અસહાખે રસુલ સલ૦ ખિગડ ગયે ઓર બોલે:-

“ યે કયા ખિદઅતહે, રસુલ સલ૦ને તો યહાં ચાર રકાતે ન પઢીં દો પઢીં તુમ ચાર કયોં પઢતે હો ” હઝરત અખદુર રહેમાન ઇખને ઓફ રહી૦ તો ઇસકદર તેજ હુવે કે ભરે મજમે મે કહા:-

“તેરા કયા ઇકિરાર થા ખિલાફત કે વકત. કયા તુ ભુલ ગયા, તુને એહેદ કિયાથા કે મેં કિતાબ અલ્લાહ ઓર સુન્નતે રસુલ સલ૦ પર અમલ કરૂંગા. આજ તુ મુન્નતે પયગમખર સલ૦ સે ઇનહિરાફ કરતાહે ? ” હઝરત ઉસમાન રહી૦ને જવાબ દિયા:-

“ ખફા કયેાં હોતે હો, હઝરત સલ૦ મુસાફિરતકે સબખ નમાઝ કસર ક્રિયા કરતેથે. મેં મુકીમ હું, મુઝકો કસર નમાઝ બાયઝ નહીં ”

સહાબા રહી૦ કો ઇસ જવાબસે ઇતમિનાન ન હુવા ઓર ચંદ રોઝમેં સારે મુલકોંમેં ધુમ મચ ગઈકે અમીરૂલ મોમેનીન રસુલ સલ૦ કી મુન્નતકે ખિલાફ કામ કરતેહે.

ઈસી આમ નારાઝીકે ઝમાનેમેં અબુદુલ્લા ખિન અબા નામીકા કિસ્સા ખડા હુવા. યે નવ અબુદુલ્લા ખિન મુસલિમ ચહુદી બોહોત ખડા આદિમ સખાકા નયા ઓર દાનિશમંદ શખ્સ થા. મિસરમેં મઝહબ ઇસકી ઇલમીયતકે સબખ મુસલમાનોંમેં ખડી કદર હોને લગી.

ઉસને કહા:- “ ઇસાઈ લોગ અકીદા રખતે હેં કે હઝરત ઇસા અલ૦ આસમાન પર હેં ઓર દુબારા ઝમીન-પર તશરીફ લાઈંગે ઓર હમારે હઝરત સલ૦ હઝરત ઇસા અલ૦સે ખડા રૂતબા રખતેથે. હઝરત ઇસા અલ૦ દુબારા આઈંગે તો આં હઝરત સલ૦બી દુબારા તશરીફ લાઈંગે. ”

મુસલમાનાને મિસરને ઇસ અકીદેકો તસલીમ કર

લિયા ઓર આમ તોરસે ઇસ ખ્યાલકી કુખુલીયત હો ગઈ
તો અખદુલ્લાને એક દુસરા શોશા છોડા ઓર કહા:-

“હર પયગમખરકા એક વસી હુવા કરતા હે. આં
હઝરત સલૉકે વસી હઝરત અલી રહીૉ હે. હઝરત ઉસ-
માન રહીૉકા ખિલાફત લેના ખિલાફ હે હકતો. હઝરત
અલી રહીૉ કાહે.”

ચંદ રોઝમેં યે અકીદાલી સારે મિસરને તસલીમ
કરલિયા ઓર હઝરત ઉસમાન રહીૉકે ખિલાફ ચરચે
હોને લગે.

મદીનેમેં ઇન કિસ્સાંકી કિસીકો ખખર ન થી. ખુદ
હઝરત અલી રહીૉ જીનકે ફિદાઈ યે નયા અકીદા લેકર
ખડે હુવે થે ઇસ વાકએસે ખિલકુલ ના વાકિફ થે.

કુદ્રેમેં સાત આદમી થે. જો કિતને ફિસાફ ઓર સર-
કશીમેં ખોહોત મશહુર થે કુદ્રેકા હાકિમ
કુદ્રેકે સાત સરકશ. ઇનસે આજીઝ આ ગયા તો હઝરત
ઉસમાન રહીૉકો ચરઝી લિખી. આપને

હુકમ લેજા “શામમેં મઆવીયાકે પાસ ઇનકો લેજા હો.”

શામમેં ગયે તો મઆવીયાલી ઇનકી ચરારતોં ઓર ખુદ
સરીસે આજીઝ આ ગયે ઓર હઝરત ઉસમાન રહીૉકો

અરબી લેણકે મુઝસે ઇત ખદગતોંકી ઇસલાહ નહીં હો
 સકતી. ન ઇનમેં દુનિયાવી આદમીયત હે ન દીની લિહાજ.
 હઝરત ઉસમાન રહીંને હુમુસકે હાકિમકો લિખા ચોર ચે
 સાતોં હુમુસ લેજે ગયે. હુમુસકા હાકિમ ખડા મુદખખિર થા.
 ઉસને ઇનકે ખન્ને ઢીલે કર દિયે. ચોર ચંદ રોઝમેં ઉનકી
 સારી તમકનત ખાકમેં મિલ ગઇ. આખિર ઉન્હોંને હુમુસકે
 હાકિમસે ઇબ્નઝત લેકર ફિર કુફેકા રૂખ કીયા ચોર યહાં
 આકર ફસાહ મચાના શુરૂ કિયા. ઉનકો હઝરત ઉસમાન
 રહીંસે સખત અદાવત હોગઈ થી ચોર ખાદકે કિતનોંમે
 ઉન હકૂત તનકી શરારતોંકા ખડા દખલ થા.

આં હઝરત સલઠંકી એક ખાસ અંગુઠી જીસમેં
 આં હઝરત સલઠંકી મોહોરથી હઝરત
 રસુલ સલઠંકી અબુખકર રહીં ચોર હઝરત ઉમર રહીંકે
 અંગુઠી. પાસ રહી ચોર જખ હઝરત ઉસમાન
 રહીં ખલીફા હુવે તો ઉનકો મિલી.

ઇતિહાસકી ખાત જખ ખુરી ઘડી આતી હે તો
 ઉસકે સામાન ખુદ ખખુદ પયદા હુવા કરતે હે. એક દિન
 હઝરત ઉસમાન રહીં એક કુવે કે કનારે ખડે ઉંગલીમેં
 અંગુઠીકો ફિરા રહેથે કે યકાયક અંગુઠી ઉંગલીસે નિકલકર
 કુવેમેં ગિર પડી. ગુલ મચ ગયા કે આં હઝરત સલઠંકી
 અંગુઠી હઝરત ઉસમાન રહીંકે હાથસે છિન ગઇ. હઝરત

ઉસમાન રહીંને કુંવાં સાફ કરાયા. ઓર ઉસકી તેહકી મટીતક સાફ કરાકર હુંદ લી. મગર અંગુઠી ન મિલી. હરથંદ તલાશ કિયા કુછ નતીજ ન નિકલા. જેથે નારાઝી બઢનેકા યે એક ઓર સખખ નિકલ આયા. મશહુર હો ગયા કે હઝરત ઉસમાન રહીંંકી ખિલાફત ખુદા રસુલ સલંકે મનઝુર નહીં હે ઇસી લીયે તો અંગુઠી ગાયબ હો ગઈ.

મિસરમેં જહાં અબ્દુલ્લા ઇબ્ને સખાકે અકાયદ ફયલ રહેથે. એક હઝરત અલી રહીંંકે અબ્દુલ્લા ઇબ્ને કુદરતી હિમાયતીયોંકી તેઅદાદ બઢ સાઅદ ઇબ્ને રહી થી. હુકુમત, અબ્દુલ્લા ઇબ્ને સરેહકી શરારત સાઅદ બિન સરેહકી થી. જુસકા હાલ સુનયુકે હો કે મુરતદ થા. ઓર મુસલમાન ઉસસે નિહાયત ખેઝાર થે.

ઉન્હી દિનોંમેં કુફ્રારસે એક મુકાબિલા પેશ આયા. ઇસ લડાઈમેં અબ્દુલ્લા બિન સાઅદને બડે બડે નામી અસહાબે રસુલ સલંકી તોહીન કી ઓર કહા:—

“ તુમ લડાઈકે ફનકો કયા જાનો. તુમહેં ફને હરબસે કુછ સરોકાર નહીં ” સહાબા રહીંં ઇસબાતસેં અફરોખતા હો ગયે. ઓર ઉન્હોંને કહા:—

“ હાં, અય મુરતદ ! તું હમસે ઝિયાદા જાનતા હે.

તેરા કુસુર નહીં હે. યે તેરે મુકરર કરનેવાલે ઉસમાન રદીંકી ખતા હે. ઇસીસે હમ સમઝીંગે. ”

ચુનાંચે મિસરમેં આમ મશ્વિરા હુવા કે મદીને ચલો. ઓર હઝરત ઉસમાન રદીંકે ખિલાફત લેકર હઝરત અલી રદીંકો દેદો. પસ એક ખોહોત બડી જમાઅત મિસરસે રવાના હુઇ. ઇધર યે ખખર અખદુલ્લા ઇખ્ને સાઅદને હઝરત ઉસમાન રદીંકો લિખી જખ યે મિસરી કાફલા મદીનેકે કરીખ આયા તો હઝરત ઉસમાન રદીંકે દો બસુસ ઉનસે મિલે ઓર ઉનકા રાઝ વ ઇરાદા માલુમ કરકે હઝરત ઉસમાન રદીંકો ખખર દી. હઝરત ઉસમાન રદીંકે હઝરત અલી રદીં વ હઝરત તલહા રદીં વ હઝરત ઝુબેર રદીંકો અપને ઘરમેં જુલાયા ઓર સારા માજરા ખ્યાન કરકે ઉનકી મદદ ચાહી કે યે કિતના અંગેઝ મદીનેમેં ન ઘુસને પાયે. મગર ઇસ દરખવાસ્તમેં હઝરત ઉસમાન રદીંકે મુહસે યેલી નિકલાકે યે ખિલાફત અગર મેરે પાસ ન રહી તો તુમારે પાસલી ન રહેગી. ઇસ ફિકરેસે હઝરત અલી રદીંકે જોશ આ ગયા ઓર ઉંહોંને કહા—

“ મા લકા ખેહાઝલ કલામે લા ઉમ્મા લકા. યાઅને માદરે મઝહુલ ઇસ ફિકરેસે તેરા કયા મતલબ હે ? ”
હઝરત ઉસમાન રદીંકે ગિગડકર બોલે—

“ મેરી માંકો ગાલી ન હો વો તુમારી માંસે ખુરી ન થી. કયોંકે વો મુસલમાન થી. મેં તુમ્હેં કહું, તુમ મુઝે કહો, માં તક ન પહોંચો. ” હઝરત અલી રહીંને કહા—

“ હઝરત અબુબકર રહીં ઓર હઝરત ઉમર રહીંને બયતુલમાલમેં યે બેજ તસરરૂફ નહીં ક્રિયા યા જો તુમ કર રહેહો. તુમને બે શુમાર રૂપીયા અપને રિશ્તેદારોંકો તકસીમ કર દિયા. ઓર યે ખ્યાલ ન ક્રિયા કે મુસલમાનોંકા માલ રિશ્તેદારોંકો દેના જાયઝ નહીં હે. તુમને મરવાન ઇબ્નુલ હકમકો પંદરા હઝાર દિરમ દે દિયે ઓર ખાલિદ ઇબ્ને અસીદકો પચાસ હઝાર દિરમ અતા કર દિયે ઇસકા તુમ્હેં કયા હક થા ? ” હઝરત ઉસમાન રહીંને જવાબ દીયા—

“ બેશક મેંને અયસા ક્રિયા મગર ઉન લોગોંકો મુફલીસ ઓર મોહતાજ જાનકર દિયા. ઓર બયતુલ માલ ગુફળાકી ઇમદાદકે લિયે કાયમ હુવા હે. ” હઝરત અલી રહીંને ફરમાયા—

“ મુફલેસોં ઓર મોહતાજોંકો ઇતની ખડી ખડી રકમેં નહીં દિયા કરતે અગર યે લોગ વાકઈ ગરીબ યે તો હાજત રવાઈ ઓર કુતે બસરકે કાબિલ દેના મુનાસિખ થા, ઇત ખજાના લુટાનેકે કયા માઅની ? ” હઝરત ઉસમાન રહીંને કહા

“ અરછા મેં યે રૂપીયા અપને પાસસે ખજાનેમેં

દાખલ કર દુ'ગા. ” એ સુનકર હઝરત અલી રહીં ઓર સખ અસહાબ રહીં ખોલે—

“ અખ હમ તુમારે સાથ હેં. હમેં જો શિકાયતથી વો રહે હો ગઈ તો હમ તુમારી મદદ કરીંગે કે તુમ હમારે અગીરો ખલીફા હો. ”

મિસર કુફા, ખસરે કે મુફ્સિદ મહીનેમં આ ગયે તો હઝરત ઉસમાન રહીંને મસજીદમેં જલસા કિયા જીસમેં અસહાબ રહીં ઓર એ સખ અજનબી જમે હુવે. હઝરત ઉસમાન રહીંને તકરીરકી કે:-

“એ લોગ મુઝકોં માઅજુલ કરને ઓર ફિતને ફસાદ કે લિયે આયે હેં. ” ઓર અપને દો બાસુસોંકો ગવાહીમં પેશકિયા. જીન્હોંને ગવાહીદીકે ખેશક, હમને ઉનસે અયસા અયસા સુના. ઇસપર હઝરત અલી રહીં ઓર સખ અસહાબ રહીં ને કહા:-

“ઇન પરદેસીયોંકો કતલ કરના બાયઝ હે કે ઇસ લામને ખગાવતો ફસાદકી ચેહી સજા મુકરર કીહે. ”

જખ મિસરીયો, કુફિયોં ખસરીયોં ને સખ અસહાબ રહીં ખુસુસન હઝરત અલી રહીંકોલી એ કેહતે સુના જીનકી ખિલાફતકે લિયે ઉન્હોંને ઇતના લંબા સફર કિયાથા તો વો સખ દમ ખખુદ હો ગયે કયોં કે ઉનકો અસહાબે રસુલ સલોં કે ઇસ આમ ઇતતિફાકસે બડા ખોફ પયદા હો ગયા થા.

સહાબા રહીં ઓર હઝરત અલી રહીં કી કોશીશ
 સે યે શોરિશ તો ટલ ગઈ મગર હજ
 દુસરી યુરશ કા મોસમ આયા તો ફસાદ ચાહને
 વાલે ફિર જમે હોકર આ ગયે.

અબકે યે હથીઆર બંદ હોકર ઓર પુરે લડાઈકે સાજો
 સામાનસે આરાસ્તા હોકર આયે થે. ઓર ઉનકી તેઅદાદ
 હો હઝાર આદમીયોંસે ઝિયાદા થી. અબલ યે શહેર
 મદીનેકે બાહર ઈયરે ઓર અપને ચંદ આદમી હઝરત
 અલી રહીં વ હઝરત તલહા રહીં વ ઝુબેર રહીંકે પાસ
 લેજે. યે હઝરત ઉસ વકત મસજીદમેં તથરીફ રખતે થે.
 ઈન કાસિદોંને કહા—

“ હમ હઝરત ઉસમાન રહીંકે આમાલકી પુરસિશ
 કરને આયે હેં યાતો વો તવબા કરેં વર ન હમ ઉનકો
 માઅઝુલ કરકે બાઈંગે. ”

હઝરત ઉસમાન રહીંને અબકે ફિર સહાબા રહીં
 ઓર હઝરત અલી રહીંસે મદદ ચાહી ઓર ઉન હઝરતને
 મિલકર બાગીયોંકો નસીહતકી ઓર સમજા બુઝાકર ઉનકો
 મદીનેસે નિકાલ દિયા જબ યે બલા ટલ ગઈ તો મરવાનને
 હઝરત ઉસમાન રહીંસે કહા—

“ મદીને વાલોંકો ધુમન્ડ હો ગયા હે કે હમને ઈસ
 ફિતનેકો દબાયા ઓર ઉનકી નઝરમેં આપકી કોઈ વકઅત
 નહીં રહી. મુનાસિમ હે કે આપ એક તકરીર કીજીયે ઓર

ઉસમેં અપની કુબતકા ઇઝદાર ફરમાઇયે. ” હઝરત ઉસમાન રહીંને મસજીદમેં જલસા ક્રિયા ઓર એક આમ તકરીરકી જીસમેં ઇન મુફસિદોંકી ખુશાઇ થી. ઓર અપની બે ગુનાહી. યે સુનકર હઝરત ઉમર ખિતુલ આસ રહીંને કહા:—

“ ઉસમાન (રહીં) તવબાકર. ” હઝરત ઉસમાન રહીં બોલે —

“ તુ કોન હોતા હે જો મુઝકો તવબાકા હુકમ હેતા હે ? ” યે કહેનાથા કે ચારોં તરફસે આવાળેં આને લગીં “ઉસમાન તવબા કર, ઉસમાન તવબા કર, ” કોઇ મુસલમાન હઝરતકો અમીરૂલ મોમેનીન ન કહેતા થા. સખ નામ લેકર પુકારતે થે. યે આમ જોશે મુખાલિફત દેખકર હઝરત ઉસમાન રહીં રોને લગે ઓર કહા—

“ અય મેરે ખુદા ! તુહી મેરા વારિસ હે, મે તેરી દરગાહમેં તવબા કરતાહું. ” યે કહેકર અપને ઘરમેં તશરીફ લે ગયે. દુસરે દિન હઝરત અલી રહીં ઉનકે પાસ ગયે ઓર કહા—

“ આપકો યે કયા હો ગયા હે, હુમ બાર બાર ફિતનોકો દબાતે હેં ઓર આપ ફિર ઉનકો ખડા કર દેતે હેં. ઇસ તકરીરકી આપકો કયા હુઝરત થી. આપકો તો યે ફરમાના મુનાસિખ થા કે મેં બશરહું, બશરસે ગલતીયાં

હો જાયા કરતી હેં અગર મુઝસે ગલતી હુધ તો મઆફ કર. આપ મરવાનકે કેહને પર ચલતે હેં ये आपकी आभइ ओर जान जोकर रहेगा. એક તરફ આપને અબ-દુલ્લા બિન સાઅદ મુરતદકો આસમાન પર ચઢા રખા હે. દુસરી તરફ મરવાન જયસે રાંદએ દરગાહે રસુલ સલ્વંકો અપના નફસે નાતિકા બનાયા હે તીસરી તરફ મઆવીયાકો મુઝપર શેહ દિલાઈ હે. ” હઝરત ઉસમાન રદીઠને ફરમાયા—

“ આપ્ન દામેં અયસા નહીં કરનેકા ” યુનાંચે દુસરે દિન એક આમ જલસેમેં હઝરત ઉસમાન રદીઠને તબબા કી. ઓર અપની ખતાઓંકા ઇકરાર ક્રિયા—

હઝરત ઉસમાન રદીઠકે ઇસ ખુતબેસે હઝરત અલી રદીઠ ખુશ હો ગયે ઓર ઉન્હોંનેલી એક આમ જલસા કરકે સખકો નસીહત કી કે “ જબ અમીરૂલ મોમેનીન અપની ગલતીયોંકી માઅજિરત કરતે હેં તો હમ સખપરલી લાઝિમ હે કે ઉનસે દરગુઝર કરેં ઓર ઉનકી ઇતાઅત ફરઝ જાનેં. ” ખિલકત મુતમઈન હો ગઇ ઓર એક જમાઅત હઝરત ઉસમાન રદીઠકી ખિદમતમેં હાઝિર હુધ.

મરવાનકો ખબર હુધ તો યો હઝરત ઉસમાન રદીઠકે પાસ આયા ઓર કહા—

“ ये अली (रदीठ) तो आपको ये आभइ करना चाहते हैं. ઉનકી આલમેં આપ આ ગયે ઓર અપની ગલતીયોંકા ઇકરાર કર ત્રિયા. લીજીયે અબ એક જમાઅત ખાગીયોંકી ખાહર ખડી હે ઓર ફસાદ કરને આઇ હે

આપસે મિલના ચાહતી હે. ” હઝરત ઉમમાન રહીંને તેહકીક ન ક્રિયા કે યે લોગ અસલમેં કયેાં આયે થે. મરવાનકે કેહને પર ચકીન કરકે હુકમ દે દિયા કે “ઉનકો અંદર ન આને દો. ”

મરવાન દરવાઝેપર ગયા ઓર નિહાયત સખત સુરત અલક્ષાઝ ઉનસે કહે ઓર ઉનકો દરવાઝેસે નિકાલ દિયા. યે લોગ નિહાયત ખરહમ હુએ ઓર હઝરત અલી રહીંસે બાકર કહા —

“ આપતો ફરમાતે થે. ઉસમાન રહીં તાયમ હો ગયે. ઉન્હોંને તો હમારે સાથ યે સુલુક ક્રિયા ઓર મરવાનસે ગાલીયાં દિલવાઈ. ઓર હમ ઉનકે દરવાઝેસે ધકકે દેકર નિકાલવા દિયે ગયે. ” હઝરત અલી રહીંકોબી ગુસ્સા આયા ઓર વો તયશમેં ભરે હઝરત ઉસમાન રહીંકે પાસ આયે ઓર ઉનસે કહા —

“ આપકો યે કયા હો ગયા હે. જો ચાહતા હે આપકી મોહાર અપની તરફ ખીંચતા હે ઓર આપ ઉસીકી તરફ ચલને લગતે હે. મેંને ઇતિના સમજાયાકે મરવાન આપકો કુવંમેં ફેંકકર રહેગા. મગર આપ એક નહીં સુનતે. લીજીયે યે મેરા આખરી અલામ હે. આપ જાને આપકા કામ. અબ મેં આપકે ઘર પર કબી કદમ ન રખુંગા. ” હઝરત અલી રહીં યે કેહકર ચલે આયે તો હઝરત ઉસમાન રહીંકી બીવી હઝરત નાયેલા રહીંને હઝરત

ઉસમાન રહીંકો સમજાયા ઓર કહા--

“ હઝરત અલી રહીં સચ કહેતે હેં આપકો ઉનકે કેહનેપર ચલના ચાહીયે. મરવાન ખડા ખુદ્ ગરજ હે. મરવાન આપકી કયા મદદ કર સકતા હે. ઉસકો પુછતાહી કોન હે. હઝરત અલી રહીંકો ખિલકત પર ખડા અસર હે ઓર ઉનસે આપકો હર તરાહકી મદદ મિલ સકતી હે. ”

હઝરત નાયેલા રહીંકી નસીહતસે હઝરત ઉસમાન રહીંને ફિર હઝરત અલી રહીંકો અપને ઘર ખુલાયા મગર આપને ઇનકાર કેહલા લેખ કે--“ મેં તુમારે ઘર આનેકા એહેદ કર ચુકા હું. અબ નહીં આવુંગા. ” તબ હઝરત ઉસમાન રહીં ખુદ ઇનકે પાસ ગયે ઓર કહા--

“ અય અખુલ હસન ! મુઝકો દુશમનોંમેં અકેલા ન છોડ. મેં તેરે દામન તલે પનાહ લેને આયા હું. ” હઝરત અલી રહીં બોલે--

“ આપ મરવાનકે કેહનેપર ચલતે હેં આપકો ચે ગવારા નહીં કે મરવાનકો અપનેસે અલગ કર દેં. અયસી હાલતમેં મેરા દખલ દેના અબસહે મેં ઇસ મઆમિલેમેં અબ કુછ નહીં કર સકતા. ” ઇસપર હઝરત ઉસમાન રહીં રંજદા હોકર ચલે આયે.

આઠવાં હિસ્સા ખતમ હુઆ.

કુતુહલ ઇસલામકા આઠવાં હિસ્સા

ખતમ હો ચુકા અબ ઇનશા અલ્લાહ અનકરીબ
નવવાં હિસ્સા.

શાયે હોગા જીસમે કરબલાકી જંગકે પહે-
લેકે તમામ વાદેઆત મુસ્સલ શાયે હોગે ખાર-
જ્યોંકા ખુરજ ઓર લડાઈકે નુકતેલી ખ્યાન
હોંગે ઉસકે બાદ ચઝીદકી તખ્ત તશીની, હઝરત
મુસલિમકી શહાદત, સઈદના હુસેન રદીકા કુરેકા
સફર ઓર ઉસકે બાદ કરબલાકી દર્દનાક જંગકે
હાલાત નિહાયત દર્દનાક અલફઝમે લીખે જઈગે.
પઢતે પઢતે સખ્તસે સખ્ત દિલલી પાની હો
જઈગે. કીમત એક રૂપીયા.

નિઝામીયા બુક ડિપો,

નિઝામીયા બુક ડીપો પુસ્તકાલય તરફથી
નવી પ્રકટ થયેલી સચિત્ર નવલકથાઓ અને
બીજાં ઉપયોગી પુસ્તકોનું સંક્ષિપ્ત

સૂચિપત્ર.

નિઝામીયા બુક ડીપો,

બુકસેલર્સ એન્ડ પબ્લીશર્સ

ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ.

NIZAMIYA BOOK DEPOT.

BOOKSELLER & PUBLISHER

Three Gates, -AHMEDABAD.

સને ૧૯૧૭.

સંવત ૧૯૭૩

અમદાવાદ.

શ્રી ભાગ્યદય પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં જહાલાલ દેવશંકર દવેએ છાપ્યું.

સચિત્ર નવલકથા

લતા અને લલિતા.

ભા. ૧-૨-૩-૪

લખનાર, ચુનીલાલ વર્ધમાન શાહ

લતા અને લલિતા એ બહેનો હોવા છતાં જૂદા જૂદા રંગ દંગમાં અને જૂદા જૂદા સ્વભાવની માતાઓના સહવાસમાં ઉછરવાથી તેમનામાં જે ફરક જોવામાં આવે છે તેનું દિગ્દર્શન આ નવલકથામાં કરી શકાય છે. અંગ્રેજ કુમારિકાના પ્રેમદર્શનથી હિંદુ છોકરી ઉપર કેવી અસર થાય છે, કેળવાયેલા પુત્રને ચોક્કસ કુમારિકા સાથે પરણવાની ફરજ પાડનાર પિતા તેનું કેવું માહું પરિણામ મેળવે છે અને રાજવંશીઓમાં કેવી કેવી ભિન્ન ભિન્ન પ્રકૃતિઓ જોવામાં આવે છે તે સઘળું તેના પ્રથમ ભાગમાં આવે છે. ખીજા ભાગમાં વાર્તાના નાયકનું એક વાનપ્રસ્થ જોગીરાજ સાથેના સહવાસનું તથા સૂર્યસિંહ શોભના અને રમાના સ્નેહદર્શનનું ચિત્ર આવે છે. સ્વર્ગમાંથી નંદિનીના પત્રો વાંચવા જેવા છે અને તે વાંચકને પરલોકનું ભાન કરાવે છે. વાર્તાનો દરેક ભાગ અત્યંત રસિક છે અને ચારે ભાગોમાં સુંદર ડ્રોટોઆર્થિક ચિત્રો આપવામાં આવ્યાં છે. સુંદર છપાઇ, ઉંચા કાગળ, પાકું સોનેરી સુશોભિત પૃહું, દરેક ભાગનાં ૫૪ ૨૦૦. કિન્મત દરેક ભાગની ૧-૦-૦ મુજબ ૩. ૪-૦-૦

નિઝામીઆબુક ડીપો

બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર

ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ.

અત્યુત્તમ ઐતિહાસિક નવલકથા

કાશ્મીર અને કેસરી

(બીજી આવૃત્તિ)

લેખક:—ચુનીલાલ વર્ધમાન ગાહ

જે સમયે યુરોપ-કેસરી નેપોલિયન બોનાપાર્ટ પોતાની વીર-તાથી આખા યુરોપને ગળતી-ધુળતી રહ્યો હતો, તેજ સમયે હિંદુ-સ્તાનમાં પંજાબ-કેસરી મહારાજ રણજીતસિંહનું નામ ગાંજી રહ્યું હતું. રણજીતસિંહને અફઘાનો સાથે ઘણીવાર ઝપાઝપી થઇ હતી અને કાશ્મીર પ્રાન્તને માટે તો ચાર વાર સ્વારીઓ લઇ જવી પડી હતી, જેમાં છેલ્લી સ્વારીમાં વિજય પ્રાપ્ત થયો હતો, અને તે વિ-જય એટલો તો દઢ હતો કે પુનઃ અફઘાનો રણજીતસિંહના જીવન કાળપર્યંત કાશ્મીર સામે ઉચું માથું કરીને જોઇ શક્યા નહોતા. રણજીતસિંહની વીરતા, દીવાન હરિદાસની દેશભક્તિ, સદગ્ગરામનું સૌર્ય, મહેશ્વરની દીનતા, કનકપ્રભાની કરુણાજનક સ્થિતિ ઇત્યાદિ આ-કર્ષણીય ચિત્રોને એવી સુંદર રીતે આલેખવામાં આવ્યાં છે કે વાંચ કની જિજ્ઞાસા એક પછી એક પ્રરણુ વાંચવાને ઉશ્કેરાતી જાય તેમ છે. પૃષ્ઠ ૨૫૦ પાકું પૃષ્ઠ કીંમત રૂ. ૧.

નિઝામીઆ બુક ડીપો

બુકસેલર્સ એન્ડ પબ્લીશર્સ

ત્રણ હરવાળ-અમદાવાદ

સચિત્ર !

સચિત્ર !

વિશ્વવિખ્યાત નવલકથાકાર જ્યોત્ષ્ણ રબિયુ. એમ.
 રૈનોલ્ડ્સ કૃત 'બ્રોન્ઝ સ્ટેચ્યુ' નામક ચમત્કારિક
 કિંવા અદ્ભુત નવલકથાનું સરળ, રસિક અને
 આકર્ષક રૂપાંતર

પિશાચ મંદિર

પ્રયોજક:—રા. ચુનીલાલ વર્ધમાન શાહ

આ નવલકથા એટલી તો હૃદયગ્રાહી અને ચમત્કારિક છે કે, પૃષ્ઠે પૃષ્ઠે જ્ઞાસારસની જાણે કે સરિતાજ વહેતી હોય એવો સદૃશ ભાસ થાય છે. વળી ગુજરાતી વાચકાને વાંચવામાં વિશેષ સરળતા પડે એ માટે પ્રયોજકે મૂળ ઇંગ્લેશ વસ્તુસંકલનાને ધણી કુશળતાથી ગુજરાતીમાં ઉતારી છે; આમ હોવાથી વાંચતાં બિલ્કુલ કંટાળો ઉપજવાનો ભય છે જ નહિ. અરણ્યમાં અત્યાચાર, કિલ્લાનો ગુપ્તભેદ, ભયાનક ચક્રયંત્ર, કેદમાં સપડાયેલી કુમારિકા, શ્વેત આકૃતિ, ચક્રયંત્રવાળું ભોંયરું, પ્રેમપ્રસંગ પુણ્યમંદિર કે પિશાચમંદિર ? વગેરે પ્રકરણો વાંચતાં આહાર નિદ્રાનું સવ થા વિસ્મરણ થઈ જાય તેમ છે. આ નવલકથામાં ફોટો ઝીંકોનાં પાંચ મનહર ચિત્રો આપેલાં છે. પાકું રૂપેરી પૃષ્ઠ, મોટી સાદગનાં પૃષ્ઠ ૨૫૦ છતાં કિંમત રૂ. ૨-૦-૦ લખો:—

નિઝામીઆ બુક ડીપો,
 બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર
 ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ

જુની આંખે નવો તમાશો ! ચાલુ જમાનાનો યથાર્થ ચિતાર !
સચિત્ર સામાજિક સર્વોત્તમ નવલકથા

આજકાલનું હિન્દુસ્તાન

અથવા

પ્રાણહારક મૃગજળ

કર્તા:--રા. નારાયણ વિસનજી ઠક્કર

ચાલુ સમયમાં ચાલતા નીંઘ સુધારા, ગાડીવાડીના વૈભવ ખાતર ગમે એવા શ્રીમંત પાત મેળવવાની લાલસા, શ્રીમંતોનાં મૃત્યુ સમયે થતા વીલના કલ્પનામાં પણ ન આવે. એવા બનાવોથી ભરપૂર નવલકથા. પ્રણયદર્શન, વિકાર અને વિવેક, સુધામાં હલાહલ, શરીર બદમાશોની ટોળી, સત્યનિષ્ઠા, અજ્ઞાનું સાહસ, ભયંકર પ્રપંચજળ, નિશાચરોનો ગૃહપ્રવેશ, ગુલાબની પ્રેમપત્રિકા, ભાગિરથીની ભયંકરતા, અધઃપાતનો આરંભ, કપિંજલાનો કાળ અને સુલોચનાની અદ્રશ્યતા વગેરે પ્રકરણો વાંચતાં તમે જુની આંખોએ નવીન તમાશો જ જોઈ શકશો. પૃષ્ઠ સંખ્યા લગભગ ૩૨૦, ચાર મુંદર ફોટો-ગ્રાફિક ચિત્રો, પાકું રૂપેરી પૂઠું; છતાં કિંમત માત્ર રૂ. ૧-૮-૦

લખો:—

નિઝામીઆ બુક ડીપો,
બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર
તથા દરવાજા—અમદાવાદ

(વધિવિખ્યાત નવલકથાકાર જ્યોર્જ ડબલ્યુ એમ. રેનાલ્ડ્સની
અતિ લોકપ્રિય નવલકથા “ ફાસ્ટ ” નો અવિકલ
સચિત્ર ગુર્જર અનુવાદ

ભયંકર ભદ્ર

અથવા

કેવળ ૨૪ વર્ષના ક્ષણભંગુર સંસાર માટે !

અનુવાદક, રા. નારાયણ વિસનજી ઠક્કર

આ સંસારના ક્ષણભંગુર ભોગવિદ્યાસતી લાલસાથી મહત્વા-
કાંક્ષાના પ્રવાહમાં તણાઈને હુદ્ ભાનવી પિશાચના દાસત્વને સ્વીકારીને
આ જગતમાં કેટલાં કમકમાટી ઉપજાવનારાં કુકૃત્યો કરે છે, અને
જ્યારે પિશાચની નરકગર્તામાં પડવાનો પ્રસંગ તેમનાં નેત્રો સમક્ષ
આવીને ઉભો રહે છે તે સમયે તેમની કેવી દયાજનક દુર્દશા થઈ
જાય છે એનું જો તાદૃશ્ય શાબ્દિક ચિત્ર જોવું હોય તો તે કેવળ
આ અદ્ભુત નવલકથામાં જ દેખાશે. આ નવલકથાનો મૂળ લેખક
રેનાલ્ડ્સ છે અને અનુવાદક ઠક્કર નારાયણ છે એટલે ગ્રંથની અધિક
પ્રશંસા કરવાની આવશ્યકતા રહેતી જ નથી. મ્હોટી સાઇઝનાં ૫૪
૩૦૦, રૂપેરી નામ તથા પાંચ સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રોવાળી
આ નવલકથાની કિંમત માત્ર રૂ. ૨-૦-૦ છે. લખો:—

નિઝામીયા બુક ડીપો,

બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર

ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ

નવી રસિક સચિત્ર નવલકથા ! હૃમણાંજ પ્રસિદ્ધ થઇ છે.

કંગાલ કેદી

અથવા

સ્નેહ-બંધન

પ્રયોજક:—રા. વ્રજલાલ જાદવજી ઠક્કર.

આ નવલકથામાં સુખદુઃખના પડછાયા, સ્વામી સ્નેહજ્યોતિનું આદર્શ સાધુજીવન અને દૈવી પરોપકાર, હૃતભાગ્ય રંગનાથની સ્થિતિનું અને જીવનનું કલ્પના પણ ન કરી શકાય એવું અસંભવ પરિવર્તન, પોલિસ અમલદારોની નિષ્કૃત્ત, સંપત્તિનો સદુપયોગ, નિરાધાર સ્નેહલતાના જીવનનો અકાળે આવેલો શોચનીય અંત, શાન્તિલતાના કષ્ટની પરિસીમા, અપૂર્વ વાત્સલ્ય સ્નેહ, કૃષ્ણલાલનાં કુટિલ કારસ્થાન, શ્રીમંતોની શક્તિ અને વિલાસપ્રિયતા, નર્મદાની પ્રાણહારક આશા, પાપિષ્ઠ તેમજ લુચ્ચા કેશવલાલની અને પાપિષ્ઠ કાળિકાની કુટિલતા, સતી સાધ્વીની શીયળપ્રીતિ, આદિ અનેકવિધ આકર્ષણીય ઘટનાઓથી પરિપૂર્ણ. મ્હોટી સામ્રાજનાં પૃષ્ઠ ૨૫૦. ચાર સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો, આકર્ષક છપાઇ, ચીકણા સફેદ કાગળ, પાકું રૂપેરી પૃષ્ઠ; છતાં કિંમત માત્ર રૂ. ૧-૧૨-૦.

નિઝામીઆ બુક ડીપો,

બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર

ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ

ચમત્કારિક દૃદ્યવિહારક ઘટનાઓથી ભરપૂર
સચિત્ર સાંસારિક નવલકથા

દગાબાજ દુનિયા

પ્રયોજક, રા. વ્રજલાલ જાદવજી ઠક્કર

આ નવલકથાની વસ્તુસંકલના એવી તો અદ્ભુત, પરંતુ સંભ-
વિત છે કે, પ્રત્યેક પૃષ્ઠે વાંચકની જાણસા વૃદ્ધિગત થાય તેમ છે.
પત્નીનું ગૂમ થવું, રેલ્વે ટ્રેનમાં સંન્યાસીના મૃતદેહનું તથાપ આપવું,
સ્ટેશન માસ્તર કૃષ્ણલાલે સંપત્તિના લોભથી પોતાના જીવનને બદલી
નાખવું, વીસમી સદીના જોન્ટલમેન કેશવલાલનાં અને નાટકની
ચુડેલ સીતાનાં કુટિલ કારસ્થાનો, સાધ્વી સતી નિર્મળાનો દૈવી
અને આદર્શ સ્વામીસ્નેહ, સંન્યાસીના જીવનનું ગુપ્ત રહસ્ય, પાપનો
પશ્ચાત્તાપ, સંતાનસ્નેહ, કારભારીની કાર્યકુશળતા, લોકચર્યા અથવા
ગામડાનું જંજોટ, પ્રચંડ નિરાશા, ચોરને પોટલે ધૂળની ધૂળ આદિ
અનેક રસિક, ચમત્કારિક અને બોધક વિષયોથી ભરપૂર. મોટા
કદનાં પૃષ્ઠ લગભગ ૨૨૦ મનહર છપાઈ, ચાર સુંદર ફોટોગ્રાફિક
ચિત્રો. પાકું લાયબ્રેરીને શોભાવે એવું રમણીય પૂઠું. આ નવલ-
કથાનાં ચિત્રો જોઈ તમે 'અપૂર્વ' શબ્દ જ ઉચ્ચારશો. મૂલ્ય માત્ર
રૂ- ૧-૮-૦ આજેજ મંગાવો:—

નિઝામીયા બુક ડીપો,
બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર
ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ

દૃઢચાવિદ્યારક ઘટનાઓથી ભરપૂર સચિત્ર, રસિક,
બોધક અને જ્ઞાનોત્તેજક નવલકથા.

ભાગ્યદેવીની ભયંકરતા

અથવા

આદર્શ વિધવા

અનુવાદક—રા. પ્રજલાલ જાદવજી ઠક્કર

આ નવલકથા એક સર્વોત્તમ બંગાળી નવલકથાનો અનુવાદ છે. આ નવલકથા સમસ્ત હિન્દુસ્તાનમાં એટલી બધી લોકપ્રિય થઇ પડી છે કે, તેનું ઇંગ્રેજી, હિન્દુસ્તાની વગેરે ભાષામાં પણ ભાષાંતર થયું છે. ભાગ્યદેવીની ભયંકરતાથી એક કંગાલ દીનદરિદ્ર કુટુંબને કેટલું બધું દુઃખ વેડવું પડે છે તેનો આ નવલકથામાં ધણો જ આકર્ષક ચિતાર આપવામાં આવ્યો છે. સતીના જીવનનો હૃદયભેદક, અંત, નિષ્ઠુર નરેન્દ્રનાથની પ્રયત્ન વિલાસવાસના, વિશ્વેરની સાધુતા અને પરોપકારિતા, લેણુદારોનો જીલ્મ, કડોર વૈધવ્યવ્રત, લગ્નને બદલે ચિતા, સેવાધર્મ અને કર્તવ્યમહિમા વગેરે વિષયોનું શાબ્દિક ચિત્ર વાંચતાં વાંચતાં તમે અશ્રુજળને અટકાવી શકશો નહિ. મનુષ્યજીવનમાં કષ્ટની પરિસીમાનું દર્શન કરવું હોય તો આ નવલકથા અવશ્ય વાંચો. ૪૭૪ સંખ્યા લગભગ ૨૦૦, ચાર સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો, પાકું રૂપેરી બાઇન્ડીંગ છતાં કિંમત માત્ર રૂ. ૧-૪-૦. લખો:—

નિઝામીઆ બુક ડીપો,

બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર

ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ

આશ્ચર્યનો મહાસાગર !

ચમત્કારોનો ભંડાર !

આશ્ચર્યયુક્ત અસંખ્ય ઘટનાપૂર્ણ સામાજિક નવલકથા !

પિશાચિની કે પ્રેમદા ?

પ્રયોજક:—રા. વ્રજલાલ જાદવજી ઠક્કર

આ નવલકથામાં એક પત્ની એક એવા ભીષણ આશ્ચર્યજનક ચમત્કારિક પ્રસંગોનું શાબ્દિક ચિત્ર આંકવામાં આવ્યું છે કે, આ વાર્તા સંપૂર્ણ વાંચ્યા સિવાય તમારી જાણસાનો અંત આવશે નહિ. સૂતપ્રેમના ભયંકર ઉપદ્રવના લીધે ઉપજતું ભ્રમભૂલક દુઃખ, માહા-માયાનું જળમાં ડુબી જવાથી નિપજેલું મૃત્યુ, સુંદરી લીલાવતીની પ્રિયારી, પ્રેમની હરિકાષ્ઠ, યુવકનો આત્મસંયમ, વિધવાની વિરહવેદના, ઘડથી જૂઠું થઇ ગયેલું મસ્તક, સ્મશાનભૂમિમાં પિશાચોનું પાપમંડળ, સંન્યાસીનું અદ્ભુત શિક્ષણ, વિદેશીનીના જીવનનો ભેદ, પ્રણય નિરાશા, માયાજાળ, પાપનો પરતાવો, સોજતની અસર વગેરે વિવિધ વિષયોથી પરિપૂર્ણ. સંયમનું માહાત્મ્ય અને સુખ નિહાળવું હોય તો આ નવલકથા અવશ્ય વાંચો. પૃષ્ઠ સંખ્યા લગભગ ૨૬૦, સુંદર છપાઈ, છતાં કિંમત માત્ર રૂ. ૧-૮-૦. લખો:—

નિઝામીઆ બુક ડીપો,

બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર્સ

ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ

રસિક સામાજિક નવલકથા !

સ્વર્ગમાં શયતાન

પ્રયોજક:—રા. ત્રજલાલ જાદવજી ઠક્કર

ઉપરથી જ્ઞાતમા જેવક દેખાતા અને સંસારમાં સાધુ લેખાતા; પરંતુ હૃદયમાં હજાહજ બરી રહેલા પુરુષો પોતાના ઉપર ઉપકારો કરનારનું પણ કેવું ભયંકર અનિષ્ટ કરે છે, દ્રવ્યલોભથી કેટલીક વખતે મનુષ્ય પિશાચનું સ્વરૂપ ધારણ કરી કેવાં પૈશાચિક અને રૂંવાં ખડાં કરે એવાં નિષ્કુર કાર્યો કરે છે, સાધ્વી સતી નારી પ્રાણુ-ન્ટે પણ પોતાના સતીત્વ ધનનું કેવી રીતે સંરક્ષણ કરે છે, પત્ની-પ્રાણુ પતિ પોતાની પત્નીના વિયોગે કેવો દુઃખમગ્ન રહે છે, જે સંપત્તિથી સંસારપર ઉપકાર કરી શકાય છે એજ સંપત્તિનો દુરુપ-યોગ થતાં સ્વધર્મનિષ્ઠ મનુષ્યોને કેવાં ભીષણ સંકટો સહન કરવાં પડે છે, ખોટાં મૃત્યુપત્ર કેવી રીતે તૈયાર થાય છે એ વગેરે અનેક રસિક, અમત્કારિક અને આકર્ષક ઘટનાઓથી ભરપૂર નવલકથા સ્વર્ગમાં શયતાન અવશ્ય વાંચો. મ્હોટી સામગ્રીનાં પૃષ્ઠ લગભગ ૨૦૦, ચાર સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો, મનહર છપાઇ, પાકું રૂપેરી લાયબ્રેરીને શોભાવે એવું આકર્ષક પૂઠું છતાં મૂલ્ય માત્ર રૂ. ૧-૪-૦ લખો:—

નિઝામીઆ બુક ડીપો
બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર
ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ

આધુનિક આર્યસંસારનો તાદૃશ્ય ચિતાર !

સંસાર કે નરકાગાર ?

પ્રયોજક:—રા. વ્રજલાલ જાદવજી ઠક્કર.

આજકાલના કહેવાતા સુધારકોનું 'આંતરજીવન' કેવું પાપપૂર્ણ અને શોચનીય છે, જ્ઞાનશૂન્ય વિધવાઓ ધર્મશિક્ષણના અભાવે સ્વ-ધર્મનો ત્યાગ કરી કેવી રીતે-પાપિષ્ઠા થાય છે, ખરાબ સોજતથી કેવું બીપણ દુઃખ ભોગવવું પડે છે, વેશ્યાવિલાસથી અંતે કેવી પાય-માલી, ખાનાખરાખી થાય છે, સહધર્મિણીનો ત્યાગ કરી પરદારામાં પ્રીતિ રાખનાર યુવકોની કેવી દુર્દશા થાય છે, મધપાનના વ્યસનથી મનુષ્યજીવન કેવું અધમ થાય છે, સંશયાધીન પુરુષોનો સંસાર કેવો નરકાગાર સમાન હોય છે, પાપપૂર્ણ મહત્વાકાંક્ષા રાખવાથી જીવનનો કેવો વિનાશ થાય છે અને આજકાલના કહેવાતા સુધારકમન્યો કેવું પરોપદેશે પાંડિત્ય ચલાવે છે એનો આમેહુમ ચિતાર આ નવલ-કથામાં સાદી, સરળ પરંતુ રસિક ભાષામાં ચિતરવામાં આવ્યો છે. પૃષ્ઠ સંખ્યા લગભગ ૨૫૦, સુંદર છપાઇ. ચાર સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો, પાકું રૂપેરી પૃ. ૬૦; છતાં કિંમત માત્ર રૂ. ૧-૪-૦ લખો:—

નિઝામીઆ બુક ડીપો,

બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર

ત્રણ દરવાજા-અમદાવાદ

જેશી ત્રંબકલાલ જીવરાજ કૃત રસિક નવલકથા.

કલન્દરનીકટાર અથવા

સંસાર ખાંડાની ધાર.

ભયંકર ખૂનરેજી અને લોહીની નદીઓ જહેવડાવનારાં દશ્યોનેદ આબેહુખ ચિતાર આપે તેવાં કેટલાંક પાત્રો આ નવલકથાની રંગભૂ-
મિપર કામ કરીને વાંચનારને કવચિત્ થરથર કમ્પાવી મૂકે છે. નીચ
અને શયતાન દોસ્તો કેવી દગાબાજીથી પોતાના દોસ્તનો ધાત અથવા
ખૂન કરે છે, સ્વાર્થને વખતે તેમનાં દશ્ય કેવાં પાપાણુ જેવાં બની
જાય છે તથા અંતે એવા દુરાત્માઓની કેવી દુર્દશા થાય છે, કોમળ હૃદયની
કામિનીઓ પ્રેમને માટે કેટલાં બધાં સાહસો વેડીને જીવનનું બલિદાન
આપવાની તૈયારી કરીને તે અન્ય પુરૂષના પ્રેમને સંપાદન કરે છે, તથા તે
ઉપરાંત મહાત્માઓના ચમત્કાર, પિશાચોની પાપલીલા, પિતાએ પિશા-
ચનું સ્વરૂપ ધારીને કન્યાને ભોંયમાં દટાવવી, દીવાનની દુષ્ટતા,
પાપીનો ભયંકર જીવન, જામુસોની બહાદુરી, શયતાની ચક્કર, ભોંય-
રામાંનાં બેદ ભરેલાં કુકર્મો, છુપી કટારીનું પરાક્રમ આદિ સર્વ
વિષયો વાંચતાં આ સંસાર એ ખાંડાની ધાર જ છે એવો સર્વને
ભાસ થયા વિના રહેશે નહિ. પૃષ્ઠ ૩૦૦ પાકું પૃષ્ઠ મૂલ્ય ૧-૮-૦

નિઝામીઆ બુક ડીપો, બુકસેલર,

ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ

ભારતીય વીર યોધાઓનાં પરાક્રમોનો તાદૃશ્ય
ચિતાર દર્શાવતી ઐતિહાસિક નવલકથા.

કમળાદેવી

આ નવલકથામાં ભારતીય વીર રજપૂત જાતિનાં પ્રખળ પરા-
ક્રમો, પ્રેમ, વિરહ, સંયોગ વિયોગ વગેરેના વિવિધ પ્રસંગો, સ્વદેશ
ભક્તિનું મહાત્મ્ય, મોહની માયાજાળ, આત્મોત્સર્ગ વગેરેનું ઉત્તમ
પ્રકારે આલેખન કરેલાંમાં આવ્યું છે. સંસારને સ્વર્ગીય સુખમય
બનાવવાને માટે આ નવલકથા એક વખત આપના કુટુંબમાં અવશ્ય
વંચાવો. ઇતિહાસના જ્ઞાન સાથે આનંદ મેળવવો હોય, રણશૂરા
રજપૂતોની સ્વદેશભક્તિનું દર્શન કરવું હોય, માયાજાળમાં રસાવાથી
ભોગવવા પડતા દુઃખને જોવું હોય, પાપીઓનાં પાપનું ભીષણ પરિ-
ણામ નિરખવું હોય તો આ નવલકથા આજેજ મંગાવીને વાંચો.
સુંદર સફેદ ચીકણા કાગળ પૃષ્ઠ સંખ્યા લગભગ ૪૦૦ પાકું સોનેરી
પૂઠું, મનહર છપાઈ છતાં મૂલ્ય માત્ર રૂ. ૧-૮-૦

લખો:—

નિઝામીયા બુક ડીપો,

બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર

ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ

અસંખ્ય ભેદ ભરમોથી ભરપૂર

બાગે શયતાન

અથવા

તદ્વારનું તૂફાન

(પ્રયોજક:-શ. ત્રાંબકલાલ જીવરાજ જોશી)

આ નવલકથામાં હિન્દમાં ઇ. સ. ૧૮૫૭ માં થએલા ભયંકર પ્રાણહારક બળવાનો તાદૃશ્ય ચિતાર ચિતરેલો હોય, તે ઉપરાંત નાના સાહેબ અને તાતીઆ ટોપીની અનેક ગુપ્ત બાબતોને પણ પ્રકાશિત કરવામાં આવી છે. નાનાસાહેબની જાલિમ અને હૃદયભેદક નિષ્કૃરતા, તાતીઆ ટોપીનું કલ્પનામાં પણ ન આવી શકે એવું અદ્ભુત ચાતુર્ય, ડિટેક્ટિવ રામપાલસિંહની કાર્યકુશળતા, ગવર્નર જનરલ લોર્ડ કેનિંગની નિપુણતા, ગોર્ડન નામક ઇંગ્રેજની હૃદયદ્રાવક સ્થિતિ, હેલનનું હૃદયભેદક ખૂન, ફ્રાન્સ દેશના મેંકેપર નામના એક શયતાન હુંટારાનાં બીપણ કાવત્રાં, સિટ્ઝનનો સ્વર્ગીય પ્રેમ, આર્યબાગા મેંનાની સ્વદેશ-ભક્તિ, અગ્નિમાં ભોગ આદિ વિષયો વાંચતાં ચક્ષુઓમાંથી અશ્રુજળની વૃષ્ટિ થાય તેમ છે. મ્હોટી સામ્રાજનાં પૃષ્ઠ સંખ્યા ૩૩૦, પાકું રૂપેરી પૂઠું કિંમત માત્ર રૂ. ૨-૦-૦. લખો:-

નિઝામીઆ બુક ડીપો

બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર

તથા દરવાજા-અમદાવાદ.

તૈયાર છે. નવીન ઐતિહાસિક નવલકથા. તૈયાર છે.

મુરાદેવી

અથવા

મૈર્યવંશના અભ્યુદયનો આરંભ

(પ્રયોજક:—ચંબકલાલ જીવરાજ જોશી.)

આ પુસ્તકમાં મગધદેશના રાજકર્તાઓનો સંપૂર્ણ હેવાલ આપવા ઉપરાંત, નંદવંશનો નાશ કરીને મહાબુદ્ધિમાન અને કૌટિલ્યવિદ્યાવિશારદ ચાણક્યદેવે મૈર્યવંશની સ્થાપના શી રીતે કરી, ચંદ્રગુપ્તને રાજ્યાધિકાર અપાવવા માટે મલયપુરની રાજનંદિની મદાકિનીએ કેવા કેવા યત્નો કર્યા હતા, મિત્રધર્મ બળવવા માટે પહાડી રાજા સમરકેતુએ કેવી દક્ષતા દર્શાવી હતી; ચાણક્યે પોતાના અપમાનનો બદલો લેવા માટે બયંકર પ્રતિજ્ઞા ધારણ કરીને ‘બ્રહ્મબળથી બ્રહ્માંડ પણ ડોલી શકે છે’ એ સૂત્રને સિદ્ધ કરવા માટે શા શા બયંકર ઉપાયો યોજ્યા હતા, તે સર્વ વિષયોનું ઘણીજ સરળતાથી આ નવલકથામાં વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. કિં. ૨-૦-૦ પૃષ્ઠ ૨૮૨.

મળવાનું ઠેકાણું—

નિઝામીઆ બુક ડીપો,

બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર, ત્રણ દરવાજા-અમદાવાદ

સચિત્ર સામાજિક નવલકથા.

હમણાંજ પ્રસિદ્ધ થઇ છે.

કમનસીબ લીલા

આજકાલના કેળવાયલા યુવકને અમુકજ કન્યા સાથે પરણવાની ફરજ પાડવાથી તેનાં અગાં જ્ઞાતાઓને તેમજ તેને પોતાને કેટલું બધું દુઃખ વેઠવું પડે છે, અંતે તેમનો સંસાર કેવો વિષમય બની જાય છે તેમજ માત્ર દેશન જહારના આડંબરવાળી ઉચ્છ્રંખલ સ્વેચ્છારિણી અબળા સાથે વિવાહ કરવાની પ્રાણહારક મહત્વાકાંક્ષા રાખનાર યુવકોની કેવી ખાનાખરાખી અને અસખમાલી થાય છે, પોતાનો સ્વાર્થ સિદ્ધ કરવાને માટે તેઓ કેવાં કમકમાટી ઉપજે એવાં કુટિલ કાર્યો કરે છે, સમજી યુવકોનું શું કર્તવ્ય છે, આદર્શ જીવન કેવું હોવું જોઈએ વગેરે અનેક સાંસારિક ઘટનાઓ તાદ્રશ્ય દષ્ટિ સમક્ષ ઉભી જ હોય એવું વર્ણન આલેખવામાં આવ્યું છે. સંયોગ વિયોગના પ્રસંગો, વિરહવેદના, પ્રેમની નિરાશા, સ્નેહમાં સંકટ વગેરે રસિક ચિત્તાકર્ષક વિષયોથી ભરપૂર મોટી સાધજનાં પૃષ્ઠ સંખ્યા ૨૮૦, ચાર સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો, પાકું રૂપેરી પૂઠું છતાં કિંમત માત્ર રૂ. ૧-૧૨-૦ લખો:-

નિઝામીઆ બુક ડીપો,

- બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર્સ

ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ

નીતિ, રીતિ, પુન્ય, પાપ, પરોપકાર વિગેરેનું જ્ઞાન દશા-
વનારી અને અનેક ભયંકર ભેદ ભરભાથી ભરપૂર
સંસારને સોના સમાન બનાવનારી મુખસિઞ્જ
નવલકથાપર ગ્રાહકોની જખરી લૂંટ પડી છે.

તરણતપસ્વિની.

ભાગ ૧-૨ જો.

લેખક:—સત્યેન્દ્રપ્રસાદ સાંકળેશ્વર મહેતા.

આ નવલકથામાં ગુર્વિષ્ટ મનુષ્યોને કામ, ક્રોધ, મોહ, લોભ, મદ તેમજ મત્સર વગેરેનું ઉત્તમ જ્ઞાન આપવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. સાધુના વેપમાં શરતા શયતાનો કેવી પ્રપંચજનક પાથરી લોળાં મનુષ્યોને ભરમાવે છે, તેનો આબેહુબ ચિતાર વાંચતાં વાંચકોને અનહદ આનંદ સાથે અપૂર્વ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા સિવાય રહેશે નહિ. તે ઉપરાંત લોળા હૃદયના શ્રીમંત યુવકોની ખરાબ સોબતથી કેવી પાયમાલી થાય છે, વફાદાર મિત્રો કેવા હોય છે, સતી સાધ્વી પત્ની કેવી હોય છે, પરોપકાર કેવી રીતે કરી શકાય છે એ વગેરે હકીકતથી ભરપૂર. પ્રથમ ભાગમાં ચાર સુંદર ફોટોગ્રાફીક ચિત્રો આપવામાં આવેલાં છે. બીજા ભાગ જુદા બાંધવામાં આવેલા છે. પુંડુ પાકું સોનેરી કાગળ ગ્લેજ ઉંચા છતાં કિંમત માત્ર રૂ. ૩-૦-૦ પોસ્ટેજ માફ.

નિઝામીઆ બુક ડીપો

બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર

ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ

સંતત્ત શયતાન

અથવા

કામાંધિનાં કાળાંકામ

(એક અદ્ભૂત ઐતિહાસિક નવલકથા)

કામથી અંધ થયેલા મનુષ્યો આ જગતમાં કયું ભીષણ કાર્ય નથી કરી શકતા ? જગતને ઢગવા માટે ધર્મનિકેતનો સ્થાપી પાપનો પ્રચાર કરનારા, મુખમાં રામ જગલમાં છુરી લઈ ફરનારા, હાથમાં માળા ગળામાં વિપત્તિ જવાળાને છુપાવી રાખનારા, સત્યનો આડંબર ધારી કેવળ અસત્યનો જ વિસ્તાર કરનારા અને પોતાના દગાથી નિરપરાધી, સરળ અને ભોળાં માણસોનાં ગળાં રેંસનારા આ પૃથ્વીપર અનેક મનુષ્યનામ ધરનારા પિશાચો પડેલા છે અને તેવાજ એક મનુષ્ય પિશાચ તથા માનવી પિશાચિકાનું આ નવલકથામાં એક ચિત્ર આલેખવામાં આવ્યું છે. ધર્મનિકેતનમાં ધર્મની ભાવનાઓથી આવતી પતિવ્રતા પ્રમદાઓને કેવી રીતે પાપ પંથમાં દોરી જાય છે તથા ન્યાયાધીશ મહાશય કામલોલુપતાને આધીન થઈને કેવાં કેવાં કાળાં કામો કરે છે. નરનારીઓની કેવી દુર્દશા કરે છે, લક્ષ્મીની લાલચથી લલ્લનાઓ કેવી રીતે પોતાની પવિત્રતાનો વિક્રય કરે છે, ધર્મને માટે ધાર્મિકનરો કેવાં કેવાં અસહ્ય કષ્ટો વેડે છે, બ્રાતા પોતાની સહોદરાપર શી રીતે આસક્ત થાય છે. તેમનાં અધાર્મિક લગ્ન યતાં ધન્યરકેવો અત્રૌકિક બચાવ કરે છે વગેરે વિસ્તાર-પૂર્વક ઉલ્લેખ નવલકથામાં દર્શાવવામાં આવ્યો છે પૃષ્ઠ ૪૦૦ ચાર

ચિત્ર સહિત મૂલ્ય ૨-૦-૦

મળવાનું ડેકાણું:-

નિઝામીઆ બુક ડીપો

ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ.

રાક્ષસોની રતિ ક્રીડા

અથવા

પિશાચોની પાપલીલા

આ માયામય સંસારમાં થતા, અનેક પાશ્વિક અનાચારો, શક, શયતાન, હત્યાકારી, નરઘાતક, દશાખાજ આદિનાં અનેક કાર-ચાતોનું આ એક ભીષણ ચિત્ર આલેખવામાં આવ્યું છે. એક તરફ પિશાચપતિ પોતાની પાપવાસનાને તૃપ્ત કરવા માટે નાના પ્રકારનાં પડયંત્રો રચતો આવેલો, અનેક પતિવ્રતા કામિનીઓના ધર્મનો ભંગ કરવાની ચેષ્ટા કરતો આવે છે તો બીજી બાજુએ શક્તિ સ્વપિણી નારી પોતાના નારીધર્મનું ગૌરવ જાળવવા માટે સતીના સતી-ત્વનો પ્રભાવ દર્શાવવા માટે મહાન પ્રયત્નો કરતી આવે છે અને પિશાચની પાથરેલી પ્રપંચ લીલાનો જડમૂળથી નાશ કરી નાંખે છે.

માયાની માનિનીના ભયંકર ભેદો, ઐયારો અથવા લુચ્યાઓની લુચ્યાઇઓ, તિલસ્માતી મકાનોમાં થતાં કારસ્થાનો, એક આર્થ લલનાની આદર્શ શ્રેયશીલતા, ધર્મપરાયણતા અને પોતાના પતિને પિશાચોના જ-જમાંથી મુક્ત કરવાની અજબ યુક્તિઓ વગેરે વાંચીને ખરેખર તબિ-યત ખુશ થયા વિના રહેતી નથી. શૃંગાર અને હાસ્ય રસ પણ તેટ-લોજ ફૂટી ફૂટીને ભરવામાં આવ્યો છે કે જે વાંચતાં દિલ આનંદથી ઉભરાય છે અને મનનો બધો શોક દૂર થાય છે. પૃષ્ઠ ૩૨૫ પાકું પૃષ્ઠ ચાર ચિત્રો સહિત મૂલ્ય રૂ. ૧-૮-૦ લખો:—

નિઝામીઆ બુક ડીપો, ડે. ત્રણ દરવાજા અમદાવાદ.

મધુર મધુરી

અથવા

મુંબાઈની મોહિની

અલખેલી મુંબઈની આકર્ષણીય મોહિનીનું દિગ્દર્શન કરી તેમનાં કામગાણની વિલાસી યુવકો ઉપર કેવી રામબાણ અસર થાય છે, અને પરનારીના પ્યારથી તેમની કેવી પાયમાલી તેમજ ખાનાખરાબી થાય છે. એક આદર્શ આર્થ અખગાનું શું—કર્તવ્ય છે, વફાદાર મનુષ્ય આત્મત્યાગનું ઉત્તમ દષ્ટાન્ત કેવી રીતે દર્શાવે છે વગેરે રસ-મય અને ચમત્કારિક બનાવોથી ભરપૂર. મ્હોટી સાધજનાં લગભગ ૨૫૬ પૃષ્ઠ. ચાર સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો, ગ્લેજ કાગળ, મનહર છપાઈ પાકું રૂપેરી પૂઠું, કિંમત રૂ. ૧-૮-૦.

ભક્તાણી કે ભામટી ?

નટવરના સુપ્રસિદ્ધ લેખક નગીનદાસ મંછારામ કૃત આ નવિન પુસ્તક છે. આમાં ચાલુ જમાનાનો સારો ચિતાર આપ્યો છે. એમાં એક વણિક ગૃહસંસાર, ભક્તાણીને નામે ચાલતા ભામટાવેડા, એક રસોઈઆ બ્રાહ્મણની લંપટતા વિગેરે બનાવો સારા આલેખાયેલા છે. હાસ્યરસ પણ ભરપૂર છે, કાગળ ઉંચા લાયબ્રેરીને શોભાવે તેવું પૂઠું છતાં કિંમત રૂ. ૧-૮-૦ પોસ્ટેજ માફ—

મળવાનું ડેકાણું—

નિઝામીઆ બુક ડીપો,

ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ.

રા. નરભેશંકર પ્રાણજીવન દ્વે એમ. એ. કૃત નવલકથા

સુંદર અને વિધાનંદ

(આવૃત્તિ બીજી)

આ નવલકથામાં તેના વિદ્વાન્ લખકે સાંસારિક ઘટનાઓનું એવું આગેહુમ આલેખન કર્યું છે જે વાંચતાં વાંચક મુગ્ધ બની જાય તેમ છે. શુદ્ધ સ્નેહ, વિષયવાસના, આશ્ચર્યજનક કિન્તુ સંભ-
વીત બનાવો વગેરે વાંચતાં મનરંજન થાય તેમ છે. સુંદર ફોટો-
ગ્રાફીક ચિત્રો. મ્હોટી સાઇઝનાં પૃષ્ઠ લગભગ ૨૦૦, સુંદર સફેદ કાગળ,
પાકું રૂપેરી બાઇન્ડિંગ છતાં કિંમત માત્ર રૂ. ૧-૪-૦.

ભાગ્યચક્રનો મહામંત્ર.

લેખક:—ચુનીલાલ વર્દમાન શાહ.

આ નવલકથામાં એક કેળવાયેલી બાળા પ્રભાવતી અને તેના અવિવાહિત પતિ સુમિત્રનો કૌમાર અવસ્થામાં પરસ્પર પ્રેમ છે; પરંતુ ભાગ્યચક્ર વિલક્ષણ હોવાથી એ બાળાના પિતાનું એકાએક ખૂન થાય છે. ખૂનીને પકડવાને એક કાર્યદક્ષ ડિટેક્ટિવ ધણો પ્રયત્ન કરે છે, તેને ઘણા પૂરાવાઓ મળી આવે છે. પરંતુ તે ખૂનીનો નિર્ણય કરી શકતો નથી કે તેને પકડી શકતો નથી. છેવટે પ્રભાવ-
તીનું લગ્ન તેની નારાજ હોવા છતાં એક વકીલ સાથે થાય છે, અને લગ્ન થયા પછી તરતજ તે વિધવા થાય છે ! આવી સ્થિતિમાં પણ પોતાના મન ઉપર સંયમ રાખે છે અને સુમિત્ર પોતાના પ્રેમની દિશા ફેરવીને પ્રભાના સંસર્ગમાં રહી પરમ કલ્યાણને સાધે છે. આ વાર્તા 'પ્રજાબંધુ'માં છપાઇ હતી ત્યારે ઘણી પ્રશંસા પામી હતી. પૃષ્ઠ ૪૦૦ મૂલ્ય રૂ. ૧-૮-૦ મળવાનું ઠેકાણું:—

નિઝામીઆ બુક ડીપો ત્રણ દરવાજા-અમદાવાદ.

રણધેલા રજપૂતો

યાને

સતીઓનું શૂરાતન.

ભાગ ૧-૨ જો.

આ નવલકથા એટલી બધી આકર્ષક અને રસિક છે કે, માત્ર એકજ મહિનામાં તેની પાંચસો નકલો બપો ગઈ છે. જે રણ-શૂરા રજપૂતોએ, જેનની જન્મભૂમિની સ્વતંત્રતાને માટે પોતાનાં અમૂલ્ય જીવનો રણક્ષેત્રમાં સમર્પણ કર્યા હતાં, જે સતી સાધ્વી રજ-પૂતાણીઓએ યુદ્ધમાં ભાગ લઈ શત્રુઓને હંશી પોતાના અપૂર્વ શૂરાતનથી સર્વને અતિ આશ્ચર્ય ઉપજાવ્યું હતું, વગેરે વિષયોથી ભરપૂર, મનહર છપાઈ પાકું સાનેરી પૃહું; છતાં કિમ્મત માત્ર રૂ. ૧૧૧ અદ્ભુત તેમજ ભયંકર બનાવોથી ભરપૂર અમત્કારિક નવલકથા !

કાળરાત્રિનું ખૂની ખંજર.

ભાગ ૧-૨.

આ નવલકથામાં ધર્મ, નીતિ, સત્ય અને સ્વદેશપ્રીતિ વગેરેનો અસરકારક ઉપદેશ આપેલો છે. રામનગરની જીલ્મી, નિપુર પિશા-ચિની રાણી કાળરાત્રિનાં પાપકાર્યોની કથા વાંચતાં વાંચતાં રોમાંચ ખડાં થયા સિવાય રહેશે નહિ. વદ્દાદાર મિત્ર નરેન્દ્ર પોતાના મિત્રધર્મને કેવાં મહાનું સંકટો વેઠી પાળે છે, મોહની પ્રત્યજ્ઞાથી અપજ્ઞા ગણાતી સ્ત્રી પ્રત્યજ્ઞા બનીને કેવાં પૈશાચિક પાપકાર્યો કરે છે, બન્ને ભાગ સદૈદ ચીકણા કાગળ ઉપર છાપેલા છે, અને બન્ને ભાગની પૃષ્ઠ સંખ્યા લગભગ ૮૫૦ છે. લાયબ્રેરીને શોભાવે એવાં પાકાં સાનેરી પૃહાં છે; છતાં બન્ને ભાગની કિમ્મત માત્ર રૂ. ૩-૮-૦ વી. પી. પોષ્ટેજ જૂદું. લખો:—

નિઝામીઆ બુક ડીપો, ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ

છપાય છે !

છપાય છે !!

સંસાર સંગ્રામ

(સંસારક નવલકથા)

લખનાર:—ચંબકલાલ જીવરાજ જોશી

સોના જેવા સંસારને ધૂળમાં મેળવી દેનાર પિશાચિની પ્રમદાઓ કેવાં કેવાં કારસ્થાન અને કાળાં કામ કરે છે. ધર્મપક્ષયણ સાધ્વી સતીઓ સાંકટના પકાડો તૂટી પડવા છતાં જેવી અડગ અને અચલ રીતે પાત-બક્તિમાં લીન રહે છે, સ્વાર્થસાધુ સગાંબહાલાંઓ પોતાના સ્વાર્થને પૂર્ણ કરવામાટે કેવી કેવી દગાબાજીઓ રચે છે. કામાંધ જનો પોતાની કામ તૃષ્ણાને પૂર્ણ કરવાના ઉદ્દેશથી સતી સાધ્વી લલનાઓને કેટલી બધી પીડિત બનાવે છે. આદિ સર્વ વિષયો આ નવલકથામાં દર્શાવવામાં આવ્યા છે. પૃષ્ઠ ૩૫૦ પાકું પૂઠું. ચાર ચિત્ર સહિત મૂલ્ય રૂ. ૨

ચતુર જાપાની

(વર્તમાન કાલોપયાગી રાજનૈતિક નવલકથા)

(લખનાર:—ચંબકલાલ જીવરાજ જોશી.)

જાપાને વર્તમાન સમયમાં શી શી ઉન્નતિ કરી છે અને તેનું ખર્ચે કારણ શું છે તે દર્શાવવા ઉપરાંત આ નવલકથામાં જાપાનના પ્રિન્સે લંડન શહેરના બધો જાઝારમાં તથા ચાલતી સ્પેશીયલમાં અમેરિકાના એલચીઓ તરફ આવતા જાસૂસોનાં ભેદી ખૂન શી રીતે કર્યા તથા તેનો પત્તો હેવટ સૂઝી શા કારણથી ન મળ્યો; યુરોપની રાજનીતિ જેવામાં તેણે કેવી કેવી દક્ષતા દર્શાવી હતી આદિ સર્વ વિષયો આ નવલકથામાં આપવામાં આવ્યા છે. પૃષ્ઠ ૩૦૦ પાકું પુઠું રૂપેરી નામ અને મૂલ્ય રૂ. ૨-૦-૦. મળવાનું ઠેકાણું.

નિઝામીઆ બુક ડીપો, ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ.

છપાય છે

છપાય છે !

ભવાનીનો ભોગ

અથવા

રાજપૂતોનો રણુ-માદ !

(ઐતિહાસિક નવલકથા)

(લખનાર-ત્રબક્લાલ જીવરાજ જોશી)

આ એક ઐતિહાસિક નવલકથા છે. વીર શૃંગાર અને કરુણા રસથી ભરપૂર છે. પ્રેમની પ્રતિસ્પર્ધામાં બે વીર બાળકો પોતાના પ્રાણની આહુતિ આપવાને પણ તૈયાર થઈ જાય છે. તે ઉપરાંત શૂરા રાજપૂતો પોતાની વીરતાનો પરિચય આપી તલ્વારના યુદ્ધથી લોહીની નદીયો વહેવડાવે છે. નિષ્ઠૂર હૃદયનો કાકો પોતાના મત્રીજનું રાજપાટ છીનવી લઈને તેને મારતો ભીખારી બનાવી દે છે, તેમ છતાં પણ તે પાપાત્માની વૃત્તિ તૃપ્ત ન થવાથી અનેક પ્રકારનાં કારસ્થાનો રચાવી તેને બહુજ હેરાન કરે છે. એક તરફ ગદાસ અને બીજી તરફ દેવનું ચારિત્ર્ય જોતાં સર્વ કાર્થના મનમાં શોક અને ગમગીની થયા સિવાય રહેતી નથી. વીર અને ધર્મપરાયણ રાજપૂતો પ્રતિજ્ઞાને માટે પોતાના જીવપર આવીને તલ્વારની બાજી બેસે છે. પવિત્ર હૃદયના રાજપૂત બાળાઓ વીરતાને જ વરનારી હોય છે, પણ રૂપમાં મોહાંધ નથી થતી આદિ સર્વ બનાવો વાંચતાં પૂર્વ સમયના રાજપૂતોના ગૌરવનું સ્મરણ થઈ આવે છે અને આંખોમાંથી ચોધારાં આંસુ વહેવા માંડે છે. પૃષ્ઠ ૩૫૦ પાકું રુપેરી પૃષ્ઠ. ચાર ફોટોગ્રાફિક ચિત્ર હોવા છતાં મૂલ્ય ૨-૦-૦ મળવાનું ઠેકાણું:--

નિઝામીઆ બુક ડીપો—ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ.

રતન કંકણ અથવા દશલાખનો દલ્લો. સુપ્રસિદ્ધ 'મિલિ-
યન ડૉલર મિસ્ટરી' અથવા દશલાખનો દલ્લો

નામક વસ્તુ ઉપરથી આ નવલકથા રચવામાં આવી છે. લક્ષ્મીના
લોભથી લુચ્ચાં માણસો આ જગતમાં નિર્દોષ મનુષ્યો ઉપર પણ
કેવો હૃદયભેદક જીવન ગુજારે છે, ભાગ્યચક્રના અદ્ભુત પરિણામે નિ-
ર્દોષ માણસને પણ કેટલું બધું દુઃખ સહન કરવું પડે છે, એક અબળા
પણ દ્રવ્યલોભની લાલસાથી પ્રભળા બની કેવાં રોમાંચ ઉપજાવે એવાં
કારસ્થાનો કરે છે, શુદ્ધ રત્નેહતું સ્વરૂપ કેવું હોય છે, ધર્મીનો જ્ય અને
પાપીઓનો પરાજય કેવી રીતે થાય છે આદિ અનેકવિધ વિષયોનું શા-
બ્દિક ચિત્ર જોવું હોય, તો આ નવલકથા અવશ્ય વાંચો. ચાર સુંદર
ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો, ઉંચા ગ્લેસ કાગળ, પાકું રૂપેરી નામનું પુઠું
પૃષ્ઠ સંખ્યા લગભગ ૩૨૫. છતાં કિંમત માત્ર રૂ. ૨-૦-૦

ખૂન કે જહૂ?

આ હિટેક્ટીવ નવલકથા એટલી અદ્ભુત છે કે વાચક તેના
પ્રવાહમાં ખેંચાતાં સમજી શકશે નહિ કે પોતે જે બનાવ વાંચે છે
તે ખરેખરો બનાવ હશે કે જહૂનો કોઈ પ્રયોગ હશે? લગ્નને દિવ-
સે જ એક કુમારિકા બાળા ગુમ થાય છે અને તેની પથારી લોહી
લોહાણ થયેલી જોવામાં આવે છે. એ બનાવ ઘણો બેદભર્યો હોઈને
સંજીવનદ્ર નામનો હિટેક્ટીવ તેની પાછળ પડીને જીવને જોખમે જે
તપાસ ચલાવે છે અને ગુન્હો કરનારાઓને શોધી કાઢે છે, તે
વાંચતાં તમારાં રૂવાડાં ઉભાં થયા વિના રહેશે નહિ! લગભગ ૨૦૦
પૃષ્ઠ. ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો સાથે પાકું પુઠું. મૂલ્ય રૂ. ૧.

મળવાનું ટ્રેકાણું:--

નિઝામીઆ બુક ડીપો, ત્રણ દરવાજા-અમદાવાદ.

જીવનનો રક્ષક !

સાચો માર્ગદર્શક !

ઈન્ડિઅન

પીનલકોડ

(બીજી આવૃત્તિ)

કર્તા:—શ્રી ૦ ચતુર્ભુજ માણેકશ્વર ભટ્ટ

ઈડર સ્ટેટના માજી જ્યુડીશીયલ સેક્રેટરી અને સેસન્સ જજ.

ફોનદારી ગુન્હાઓમાંથી આત્મરક્ષણ કરવા, મારામારી વગેરેથી બચવા, કેવા પ્રકારની મારામારી મહાબ્યથા ગણાય છે ? ગર્ભપાત, મનુષ્યહરણ, ગુલામી, વિશ્વાસઘાત, ચોરાયલી મિત્રકત લેવા બાબત, દગાધ, ખોટાં બનાવતી ખતો, નોકરી કરવાના કરાર તોડવાના ગુન્હા, લગ્ન સંબંધીના ગુન્હા, ચલણી નોટો, ધમકી, આબર લેવા બાબત વગેરે દરેક બાબતો સંબંધીની કલમો તથા તેના વિસ્તૃત અને માર્ગદર્શક ખુલાસા આપેલા છે. આ કાયદો તદ્દન નવો એટલે મ. સ. ૧૯૧૬ માંજ ખહાર પડેલો છે. કાગળ ગ્લેજ ઉંચા, પાકું સોનેરી પૂઠું, છતાં આ મોટા રામાયણ જેવડા ગ્રંથની કિંમત માત્ર રૂ. ૭—૦—૦ છે. પોપ્ટેજ માફ.

નિઝામીઆ બુક ડીપો,

બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર

ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ

રૂપીયા સવામાં ઇંગ્રેજી શિખવું છે ?

થોડા વખતમાં થોડી મહેનતે જરૂર જેટલું ઇંગ્રેજી શિખનાર આજકાલ સર્વ બાબતોમાં અને સર્વ ઠેકાણે ઇંગ્રેજી ભાષાનો પ્રચાર થવાથી ઇંગ્રેજી નહિ જાણનારાઓને શું નથી વેઠવું પડતું ? સારી બુદ્ધિ હોવા છતાં તેમજ સારા હુન્નરો આવડતા હોવા છતાં ફક્ત ઇંગ્રેજી નહિ જાણવાથી કેટલા બુદ્ધિશાળી યુવકો પાછળ રહ્યા છે ? જો આવુંજ છે તો ખરીદો.

ધી સેલ્ફ ઇંગ્લીશ ઇન્સ્ટ્રુક્ટર

રાજભાષા

આ પુસ્તક ઇંગ્રેજી જાણનારાઓને એક રત્નરૂપ છે. થોડી મહેનતે અને થોડું થોડું જાણવાથી આ પુસ્તકના આધારે ઇંગ્રેજી શિખી શકાય છે, અક્ષર જ્ઞાન, લખતાં, બોલતાં, કાગળ લખતાં, વગેરે શિખવાનું આ ઉત્તમ સાધન છે, આજ સુધી આવી જાતની બહાર પડેલી તમામ બુકો કરતાં આમાં દોઢો સમાસ છે. નાનપણમાં જાણવાનો યોગ નહીં પામેલા યુવાનોને ઇંગ્રેજી જાણવાનું આ એક અમૂલ્ય સાધન છે. પૃષ્ઠ સંખ્યા ૩૬૪ છે. આટલી સગવડતા હોવા છતાં કિંમત માત્ર રૂ. ૧૧ પોસ્ટેજ માફ.

નિઝામીઆ બુક ડીપો,

બુકસેલર્સ એન્ડ પબ્લીશર્સ

ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ

અતિ ઉત્તમ ગ્રન્થ ! અદ્ભુત અદ્વિતીય ગ્રન્થ !
એક એક નકલ પ્રત્યેક ધરમાં રહેવી જ જોઈએ ! દરેક ગૃહસ્થે
વાંચવું જ જોઈએ.

રતિશાસ્ત્ર (કોકશાસ્ત્ર)

આ અમૂલ્ય અદ્વિતીય ગ્રન્થ સર્વોપરી છે. એમાં ઘણાં જીવનનાં પુસ્તકો શોધીને યુવાન, સ્ત્રી પુરુષોને અતિ ઉપયોગી થઈ પડે એવા ગુપ્ત વિષયો—દવાઓ પ્રકટ થયાં છે. એમાં સ્ત્રી પુરુષની ચાર જાતિ, તેમનાં લક્ષણ, કામદેવનાં રહેવાનાં સ્થળ, ગુપ્ત આસનોનાં વર્ણન, સંયોગ માટે તીથી, વાર, નક્ષત્રનો વિચાર, અદ્ભુત વાઙ્કરણ, વશીકરણ પ્રયોગો, ગર્ભ રહેવાના ઉપાય, ગર્ભપાત-ગર્ભસ્ત્રાવની રામબાણ અનુભવસિદ્ધ દવાઓ, અનેક રોગો ઉપર ઉત્તમ દુચકા, ઇચ્છાનુસાર પુત્રપુત્રી ઉત્પન્ન કરી શકાય એવા પ્રયોગો, પુરુષ અને સ્ત્રીનાં ગુપ્ત લક્ષણો, રજોદર્શન ફળ, રજસ્વળા કર્તવ્ય, પુત્રપુત્રી થવાના દિવસો, ગર્ભપરીક્ષા, યુવાવસ્થા, વીર્યપ્રભાવ, નયું-સકતા, તેને માટે અનેક ઔષધો, ધાતુની નિર્બળતા, તેની દવાઓ, સ્ત્રીના કમળનો સોજો, ભાંગરાકલ્પ, દિવ્ય દષ્ટિ, વગેરે ઉપરાંત યુદ્ધના થવાય તે માટે, ગર્ભિણીના આતસાર માટે, બાળકોના રોગ માટે ઘણી અકસીર જીવન ઔષધો શોધીને પ્રકટ કરી છે. કિં. ૪—૦—૦ પોસ્ટે જ માફ.

નિઝામીઆ બુક ડીપો

બુકસેલર-ડૉ. ત્રણ દરવાજા-અમદાવાદ

સુપ્રસિદ્ધ અમેરીકન વિદુષીબાઇ મીસીસ ઇલીઝાબેથ ટાઉનનાં
 “લેસન્સ ઇન લોવીંગ” નામના પુસ્તકનું ભાષાન્તર.

જીવનશિક્ષા.

આ પુસ્તકમાં જીવનનો પાયો, સૃષ્ટિના મૂળ સાત સિદ્ધાન્તો, પ્રકૃતિનો તમસ્વભાવ, પાપનું રૂપાન્તર, નૂતન મતનું ધોરણ, વિકાસ-ક્રમ અને મુક્ત તથા શાશ્વત જીવન, વિશ્વચેતા, સર્વજ્ઞ શી રીતે થવું? મનના સંદેશાની નવી પદ્ધતિ, માનસિક અન્તઃપ્રવેશ, પ્રવૃત્તિ અને નિવૃત્તિ, આબાદાનીનો ઇલાજ, આરોગ્યતા તથા આબાદાનીના સિદ્ધાન્તો તથા ઇલાજો, મનની અને શરીરની પરસ્પર ક્રિયા, સારો દિવસ શી રીતે નિર્ગમવો? તમારું આત્મગાન વગેરે જીવનના ઉંચામા ઉંચા સિદ્ધાન્તો ઘણા સારા સમજાવ્યા છે. આ પુસ્તકની ઇંગ્રેજીમાં લાખો નકલો ખપી ગઇ છે એજ આ પુસ્તકનું મહત્વ બતાવે છે. મીસીસ ઇલીઝાબેથ ટાઉન “ધી નાનટીલસ” નામક સર્વ વિદ્યાપૂર્ણ માસિકનાં સંપાદિકા છે અને તેની પ્રત્યેક માસે બે લાખ પ્રતો નીકળે છે એજ એમની વિદ્વતાની સાક્ષી આપે છે. કાગળ એજ ઉંચા, પુરું પાકું, લાયબ્રેરીમાં રાખવા યોગ્ય હતા કિં. રૂ. ૧૧૧ પૌ. માફ.

મળવાનું હંકાણું:—

નિઝામીઆ બુક ડીપો

ત્રણ દરવાજા--અમદાવાદ.

મહાત્મા કબીરની કાવ્ય પ્રસાદી

કબીર કાવ્ય

આ પુસ્તક ફક્ત એકજવાર વાંચવાથી ને વારંવાર વાંચવાની પ્રેરણા થાય એવો એમાં અદ્ભુત રસ છે. આમાં સામર્થ્યઅંગ, સ્મરણઅંગ, ચિતાવનીઅંગ, જીવનમૃતકઅંગ, કામઅંગ આદિ ૨૦ અંગ છે અને તે એકથી એક એવા અદ્ભુત છે કે તેનો ખરો ખ્યાલ વાંચવાથીજ યશે. શિવાય આમાં નીચે જણાવેલાં ત્રણ સુંદર ફોટોગ્રાફિક ચિત્રો આપેલાં છે (૧) કબીરને ગુરૂની પ્રાપ્તિ (૨) કબીરના અદ્ભુત ચમત્કારથી કાજી સાહેબે ચિડાઈ જઈ બાદશાહ માર્ફત કબીર સાહેબને બોલાવી તેમને લાઠાની પેટીમાં પૂરી ઉપરથી મજબુત તાણું લગાડી તે પેટીને ઉંડા પાણીમાં કુમાડી દેવી અને બીજી બા-
જુએ કબીર સાહેબનું સમાધી અવસ્થામાં પાણીપર તરવું (૩) કમા-
લના મૃતદેહને બાદશાહની સમક્ષ મુદ્દે ઉડે કુદરતકે કમાલએ એમ કહી સજીવન કરવું વગેરે ચિત્રોના દેખાવો ખાસ જોવા લાયક છે, સર્વ સાધારણોની સગવડ ખાતર આ પુસ્તક ગુજરાતી અક્ષરમાં છપાવ્યું છે. કાગળ ગ્લેઝ ઉંચા પાકા પુઠા ઉપર કબીર સાહેબનો રૂપેરી વરખથી છાપેલો ફોટો. બાંધણી મજબુત હોવા છતાં કિંમત માત્ર રૂ. ૧૧૧૧ પોસ્ટેજ માફ.

નવી નવલકથાઓ.

આજકાલનું હિંદુસ્તાન ભા ૧-૨ જો (સચિત્ર)	૩—૦—૦
ભયંકર ભદ્ર. (સચિત્ર)	૨—૦—૦
રમણી કે રાક્ષસી ? (સચિત્ર)	૬—૪—૦
પિશાચમંદિર. (સચિત્ર)	૨—૦—૦
લતા લલિતા ભાગ ૧-૨-૩-૪ થો (સચિત્ર)	૪—૦—૦
ભાગ્યકનો મહામંત્ર (સચિત્ર)	૧—૮—૦

કંગાલ કેદી અથવા સ્નેહ-બંધન. (સચિત્ર)	૧-૧૨-૦૦
ભાગ્યદેવીની ભયંકરતા ! (સચિત્ર)	૧-૪-૦
દગાવાજ દુનિયા. (સચિત્ર)	૧-૮-૦
પિશાચિની કે પ્રેમદા ?	૧-૮-૦
સ્વર્ગમાં શયતાન	૧-૮-૦
સંસાર કે નરકાગાર ?	૧-૮-૦
બાગે શયતાન.	૨-૦-૦
મુરાદેવી.	૨-૦-૦
કલંદરની કટાર.	૨...૦-૦
સંતપ્રશયતાન અથવા કામોંધનાં કાળાંકામ	૨-૦-૦
રાક્ષસોની રતિકીડ અથવા પશાચોની પાપલીલા.	૧-૮-૦
મધુર મધુરી. (સચિત્ર)	૧-૮-૦
કમનશીબ લીલા. (સચિત્ર)	૧-૧૨-૦
ભક્તાણી કે ભામરી ?	૧-૮-૦
સુંદર અને વિદ્યાનંદ (સચિત્ર)	૧-૪-૦
કમળાદેવી	૧-૮-૦
કાશ્મીર અને કેસરી	૧-૦-૦
તરુણ તપસ્વિની ભાગ ૧-૨	૩-૦-૦
કાળરાત્રિનું ખૂની ખંજર ભાગ ૧-૨	૩-૮-૦
રણધેણા રજપુતો.	૧-૮-૦
ખૂન કે જાદુ ?—હિટકટીવ વાર્તા	૧-૪-૦
ભવાનીનો ભાગ	૧-૧૨-૦
રતનકંઠ અથવા દસલાખનો દલ્લો	૨-૦-૦
સંસાર સંગ્રામ (સચિત્ર વાર્તા)	૨-૦-૦

મળવાનું ઠેકાણું—નિઝામીઆ બુક ડીપો,

ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ,

